

«Επικαιροποίηση Μελέτης Διαχρονικής Αποτύπωσης της Οικονομικής Κοινωνικής πορείας του Ν. Δράμας - Μελέτη των Τάσεων και των Αναγκαίων Παρεμβάσεων για Κρίσιμους Κλάδους της Οικονομίας του Νομού Δράμας Προτάσεις Ανάπτυξης 2012 - 2020»

advice
management consultants

26^{ης} Οκτωβρίου 90
546 27 Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310.535888
Fax: 2310.537677

ΕΤΑΜ αε

**ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ
& ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ**

Γ. Παπανδρέου 5, 71306, Ηράκλειο
Τηλ: 2810 361242, Fax: 2810 361152
info@etam.gr, www.etam.gr

Περιεχόμενα

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	9
ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ	9
1.Εισαγωγικά	9
2.Θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης	9
2.1 Νεοκλασικό μοντέλο	9
2.2 Θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας	10
2.3 Νέα Οικονομική Γεωγραφία.....	11
2.4 Θεωρία ενδογενούς μεγέθυνσης.....	12
2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη	13
3. Θεωρίες Περιφερειακής Ανάπτυξης	16
3.1 Θεωρία των Πόλων Ανάπτυξης.....	16
3.2 Νέες προσεγγίσεις για την περιφερειακή ανάπτυξη	18
3.2.1 Ανθρώπινο Δυναμικό και Εκπαίδευση.....	18
3.2.2 Καινοτομία.....	19
3.3.3 Κοινωνία της Πληροφορίας.....	20
3.2.4 Περιφερειακή- Τοπική Ταυτότητα	21
4.Θεωρίες Επιχειρηματικής Ανάπτυξης	21
4.1 Θεωρία διάχυσης της γνώσης στην επιχειρηματικότητα (Knowledge Spillover Theory of Entrepreneurship)	22
4.2 Η θεωρία της δημιουργικής καταστροφής (Creative Deconstruction).....	22
4.3 Θεωρία της Ανακάλυψης ή Θεωρία της Σύνδεσης Ατόμου-Ευκαιρίας (The Discovery Theory- Individual/Opportunity Nexus Theory	23

4.4 Η Θεωρία της Δημιουργίας (Creative Theory)	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	26
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	26
2.1 Κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον Νομού Δράμας	26
2.1.1 Βασικά χαρακτηριστικά περιοχής – Παρουσίαση Νομού Δράμας	26
2.1.2 Βασικά οικονομικά χαρακτηριστικά.....	60
2.2 Τάσεις ανάπτυξης Νομού Δράμας	103
2.2.1 Ανάλυση SWOT.....	103
2.2.2 Χρήση της μεθόδου SWOT για την παραγωγή πολιτικών επιλογής.....	111
2.2.3 Ανάλυση Pest.....	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	124
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	124
3.1 Παρουσίαση των Διεθνοποιημένων συνθηκών.....	124
3.2 Τεχνολογίες Αιχμής	129
3.3 Πρότυπα Περιφερειακής Ανάπτυξης	134
3.3.1 Θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων.....	135
3.3.2 Τεχνοπόλεις	136
3.3.3 «Έξυπνες Πόλεις» (intelligent cities / smart cities)	138
3.3.4 Σταθερή πολιτική κατάσταση.....	139
3.3.5 Καινοτομία και ΜΜΕ.....	139
3.3.6 Διεπιχειρησιακές συνεργασίες (Clusters)	143
3.3.7 Καινοτόμες λύσεις logistics	145
3.3.8 Γεωργική πολιτική	145
3.4 Δράσεις καινοτομίας στον πρωτογενή τομέα.....	146

3.5	Προτάσεις Ανάπτυξης	150
3.5.1	Αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης του Νομού- βελτίωση της προσπελασιμότητας.....	152
3.5.2	Πρώθηση της ενδοπεριφερειακής, διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας	153
3.5.3	Τόνωση εξωστρέφειας τοπικής επιχειρηματικότητας- πρώθηση του τοπικού παραγωγικού συστήματος.....	154
3.5.4	Αξιοποίηση πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος- εναλλακτικές μορφές τουρισμού	155
3.5.5	Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού- αξιοποίηση Πανεπιστημιακής κοινότητας	156
3.5.6	Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	157
3.5.7	Σύνδεση της επιχειρηματικότητας με νέες τεχνολογίες.....	158
3.5.8	Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών και ειδικότερα ποιοτικών προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας.....	159
3.6	Συνάφεια των Προτάσεων με τις εθνικές στρατηγικές και πολιτικές.....	160
3.7	Προβολή αναπτυξιακής πορείας Νομού Δράμας	170
3.7.1	Αγροτικός χώρος	171
3.7.2	Μεταποίηση	175
3.7.3	Τριτογενής τομέας.....	180
3.7.4	Προσανατολισμός των παραγωγικών τομέων στην αγορά και την ποιότητα	184
3.7.5	Περιβαλλοντική διάσταση της ανάπτυξης.....	185
3.7.6	Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	185
3.7.7	Δίκτυα υποδομών.....	185
3.7.8	Περιβάλλον και ποιότητα ζωής.....	186

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Πριν από τρία χρόνια, η Ελλάδα εισήλθε σε φάση βαθιάς ύφεσης από την οποία προσπαθεί να ανακάμψει. Οι ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις περιορίστηκαν σημαντικά. Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ διογκώθηκε σημαντικά και το κράτος επαφίεται πλέον σε έκτακτες δανειακές εισφορές από επίσημους φορείς για να χρηματοδοτήσει τις κοινωνικές δαπάνες, τους μισθούς και το δημοσιονομικό έλλειμμα. Πέρα από την κρίση ελλείμματος και χρέους, η χώρα αντιμετωπίζει προκλήσεις ως προς την ανταγωνιστικότητά της και την προοπτική απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού της. Υπολείπεται των ευρωπαϊκών της εταίρων σε κρίσιμα μεγέθη, όπως οι άμεσες ξένες επενδύσεις, η παραγωγικότητα εργασίας και ο βαθμός συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό. Η ελληνική οικονομία αδυνατεί να προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης, ιδιαίτερα στους νέους και στις γυναίκες και πάσχει από χαμηλό ποσοστό κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, γεγονός που δυσχεραίνει την εύρεση εργασίας για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά. Με την πάροδο του χρόνου, η ύφεση μετατρέπεται ραγδαία σε κρίση απασχόλησης, με το επίσημο ποσοστό ανεργίας να πλησιάζει το 25 %.

Μία σειρά αλληλεξαρτώμενων πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων έχει συντελέσει στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα, στην υστέρηση των ξένων επενδύσεων και στο πρόβλημα της απασχόλησης στην Ελλάδα. Η ελληνική οικονομία έχει αναπτυχθεί βάσει μίας δομής ζήτησης που δεν είναι βιώσιμη και χρόνιες συνθήκες που δεν ευνοούν την επιχειρηματικότητα. Ο προγραμματισμός και η υλοποίηση των επενδύσεων αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια που αυξάνουν το κόστος. Η ελληνική αγορά είναι μία από τις πλέον υπερρυθμιζόμενες στην Ευρώπη, με γραφειοκρατία που επηρεάζει ευρέως τις επενδύσεις, από την επιχειρηματική εκμετάλλευση της γης μέχρι το βαθμό ανταγωνισμού μέσα στα πολλά ελεγχόμενα («κλειστά») επαγγέλματα. Στα δικαστήρια καθυστερεί ένας μεγάλος αριθμός επενδυτικών σχεδίων, με αποτέλεσμα να χάνονται διεθνή επενδυτικά κεφάλαια, τα οποία η οικονομία έχει απόλυτη ανάγκη. Ένα περίπλοκο διοικητικό και φορολογικό σύστημα δημιουργεί νομικά, γραφειοκρατικά και διαδικαστικά αντικίνητρα στην προσπάθεια ίδρυσης ή και επέκτασης των επιχειρήσεων, ενώ παράλληλα αδυνατεί να εισπράξει ετήσια φοροδιαφυγή της τάξης των €15-20 δισ. ποσό που θα επαρκούσε για να καλύψει το δημοσιονομικό έλλειμμα.

Το αποτέλεσμα είναι ότι η Ελλάδα αδυνατεί να προσελκύσει τα επενδυτικά κεφάλαια που χρειάζεται για να ιδρυθούν νέες επιχειρήσεις και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας. Στην Ελλάδα, οι άμεσες ξένες επενδύσεις ως ποσοστό επί του ΑΕΠ αποτελούν μόνο ένα μικρό ποσοστό αυτών που εισρέουν στην Ιταλία και στην Ισπανία, δύο από τις ανταγωνιστικές αγορές στην περιοχή της Μεσογείου. Σε συνδυασμό με το αρνητικό

επιχειρηματικό περιβάλλον, η υστέρηση αυτή εξηγεί σε μεγάλο βαθμό το γιατί η Ελλάδα δεν μπορεί να δημιουργήσει μόνιμες θέσεις εργασίας στους παραγωγικούς τομείς της πραγματικής οικονομίας και υποχρεώνεται να καλύπτει με εισαγωγές πολλές από τις ανάγκες της, οδηγούμενη έτσι το 2010 σε έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου της τάξης των €19 δισ.

Η αγροτική παραγωγή και ειδικά η μεταποίηση τροφίμων μπορεί να προσανατολιστεί προς τις αγορές του εξωτερικού, όπου συγκεκριμένα προϊόντα υψηλής ποιότητας, όπως το ελαιόλαδο, επιλεγμένα φρούτα και λαχανικά και διάφορα γαλακτοκομικά προϊόντα έχουν τη δυνατότητα να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας με διεθνή ανταγωνιστικότητα. Στον τομέα της ενέργειας υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για πιο αποδοτική ενεργειακή χρήση των υπαρχόντων και νέων εμπορικών ακινήτων και κατοικιών Αυτό θα είχε ευνοϊκά παράπλευρα αποτελέσματα στις κατασκευές, στην ανάπτυξη της αγοράς ακίνητης περιουσίας και στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ενώ θα δημιουργούσε περιθώρια για εξαγωγές και θα προσέλκυε άμεσες ξένες επενδύσεις. Σε πολλά υποσχόμενους αναδυόμενους κλάδους, όπως η ιχθυοκαλλιέργεια και τα γενόσημα φάρμακα, θα μπορούσε να προχωρήσει η σταδιακή απελευθέρωση των αγορών με στόχο την ανάπτυξη, ιδιαίτερα σε τομείς όπου υπάρχει είτε η τεχνογνωσία είτε η δυνατότητα να δημιουργηθούν μεγαλύτερες παραγωγικές μονάδες. Ευρύτερα, αυτός ο στρατηγικός αναπροσανατολισμός της οικονομίας μπορεί να οδηγήσει σε μία πιο υγιή δομή της συνολικής ζήτησης με σαφή οφέλη για τον πρωτογενή τομέα, την ενθάρρυνση των επενδύσεων και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στη μεταποίηση και στη βαριά βιομηχανία. Ο τομέας της βιομηχανίας περιλαμβάνει έναν μεγάλο αριθμό σύγχρονων, οργανωμένων και διεθνώς ανταγωνιστικών ελληνικών επιχειρήσεων με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα. Η βιομηχανία είναι ο τομέας που συνεισφέρει τα μέγιστα σε φόρους και εισφορές. Η απελευθέρωσή της από περιττά εμπόδια, σε συνδυασμό με την ευρύτερη δημιουργία ενός φιλικού και σταθερού επιχειρηματικού περιβάλλοντος αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για να βελτιωθεί η δυνατότητά της να αναπτυχθεί και να συνεισφέρει ακόμη περισσότερο στην ανάπτυξη και την απασχόληση άλλων κλάδων.

Οι επενδύσεις, στο σύνολο της χώρας έχουν καταρρεύσει από το 24% περίπου του ΑΕΠ το 2007 σε 13,8% του ΑΕΠ το 2011, με τις ιδιωτικές επενδύσεις να μειώνονται για 15 συνεχή τρίμηνα, ενώ οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παραμένουν στο 20% του ΑΕΠ, το χαμηλότερο ίσως ποσοστό στην Ευρώπη των 27. Η αναστροφή των παραπάνω τάσεων αποτελεί τη μεγαλύτερη αναπτυξιακή πρόκληση της χώρας

Τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα του Νομού που είναι ο διασυνωριακός της χαρακτήρας, η δυνατότητα παροχής εναλλακτικών μορφών τουρισμού, τα αποθέματα μαρμάρου και η φήμη που έχει αποκτήσει όσον αφορά την οινοποιία πρέπει να αξιοποιηθούν τώρα

περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Παράλληλα η Δράμα έχει να αντιμετωπίσει διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία αφορούν στις υποδομές και ειδικότερα σε αυτές που αποδυναμώνουν την προσπελασιμότητα της περιοχής, αυξάνουν την εκροή του νέου πληθυσμού και κατά συνέπεια την γήρανση του πληθυσμού και την απουσία ενός ελκυστικού πλαισίου για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας. Η εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογιών και δράσεων καινοτομίας είναι ο τομέας που πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη μέριμνα γιατί αποτελεί ίσως την μοναδική διέξοδο για αύξηση της ανταγωνιστικότητας .

Οι δράσεις που προτείνονται για τον Νομό αποτελούν ένα συγκερασμό των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, των διαρθρωτικών αδυναμιών, των τάσεων ανάπτυξης που παρατηρούνται με τις σύγχρονες διεθνοποιημένες συνθήκες αλλά και της στήριξης που αναμένεται να έχουν οι δράσεις αυτές μέσα από τα Προγράμματα που πρόκειται να εκπονηθούν σύμφωνα με τους εθνικούς στόχους και τις εθνικές στρατηγικές. Σε γενικούς όρους οι προτάσεις ανάπτυξης για τον Νομό Δράμας αφορούν στην

- Αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης του Νομού- βελτίωση της προσπελασιμότητας,
- Προώθηση της ενδοπεριφερειακής, διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας,
- Τόνωση της εξωστρέφειας τοπικής επιχειρηματικότητας και την προώθηση του τοπικού παραγωγικού συστήματος,
- Αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- Κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού και την αξιοποίηση της Πανεπιστημιακής κοινότητας,
- Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- Σύνδεση της επιχειρηματικότητας με νέες τεχνολογίες,
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών και ειδικότερα ποιοτικών προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας.

Μέσα στη κρίση όμως υπάρχουν ευκαιρίες οι οποίες δημιουργούνται είτε από τις αλλαγές που επέρχονται είτε από τις ανάγκες που παρουσιάζονται κάθε εποχή και έτσι παρακάτω προτείνονται οι περιοχές επιχειρηματικού ενδιαφέροντος που θα μπορούσαν να δώσουν νέες ευκαιρίες στον επιχειρηματικό κόσμο . Αυτοί μεταφορικά ονομάζονται αναδυόμενοι αστέρες και είναι :

«Αναδυόμενοι Αστέρες»

Οι έξι πρωτεύοντες «αναδυόμενοι αστέρες» που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της οικονομίας κατά τα επόμενα 5-10 χρόνια, περιλαμβάνουν την παραγωγή γενοσήμων φαρμάκων, τις ιχθυοκαλλιέργειες, τον ιατρικό τουρισμό, την φροντίδα για την τρίτη ηλικία και τους χρόνια ασθενείς, τη δημιουργία περιφερειακών διαμετακομιστικών κόμβων, και τη διαχείριση αποβλήτων. Αντίστοιχα, οι δύο δευτερεύοντες υπο-κλάδοι, οι οποίοι αναμένεται να διαδραματίσουν έναν περισσότερο συμβολικό ρόλο στο νέο μοντέλο ανάπτυξης της Ελλάδας, περιλαμβάνουν τις εξειδικευμένες κατηγορίες τροφίμων, καθώς και τη δημιουργία στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων στον τομέα των κλασικών σπουδών.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Καταγραφή και παρουσίαση σύγχρονων θεωριών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ

1.Εισαγωγικά

Η ραγδαία οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη που γνώρισε η παγκόσμια κοινότητα κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα επέφερε σημαντικές διαφοροποιήσεις στην προσέγγιση της έννοιας «ανάπτυξης» όσον αφορά τους μηχανισμούς της αλλά και τους παράγοντες που την καθορίζουν. Ο προσδιορισμός τους εξαρτάται άμεσα από την χρονική περίοδο αλλά και την χωρική ενότητα αναφοράς.

2.Θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης

2.1 Νεοκλασικό μοντέλο

Το σημείο εκκίνησης των συμβατικών θεωριών οικονομικής ανάπτυξης αποτελεί το νεοκλασικό μοντέλο του Solow (1956) που στηρίζεται σε μια σειρά υποθέσεις όπως σταθερές αποδόσεις κλίμακας, φθίνουσα οριακή παραγωγικότητα του κεφαλαίου, εξωγενώς προσδιορισμένη τεχνολογική πρόοδος και υποκατάσταση μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας. Το μοντέλο αυτό υπογραμμίζει τη σημασία των αποταμιεύσεων και των επενδύσεων ως τους πιο σημαντικούς παράγοντες για βραχυπρόθεσμη οικονομική μεγέθυνση. Η τεχνολογική πρόοδος αν και σημαντική μακροπρόθεσμα θεωρείται ότι είναι η αιτία του ανεξήγητου ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης και κατά συνέπεια θεωρείται ως εξωγενής στο οικονομικό σύστημα και έτσι δεν εξετάζεται.

Η νεοκλασική θεωρία αν και πρεσβεύει την ύπαρξη τάσεων χωρικής εξισορρόπησης των επιπέδων οικονομικής ανάπτυξης μέσω της εκμετάλλευσης υφιστάμενων συγκριτικών πλεονεκτημάτων δεν λαμβάνει υπόψη της τη σημασία του «χώρου» ως παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. Το νεοκλασικό μοντέλο αρχικά θεώρησε ότι οι δύο παράγοντες (κεφάλαιο και εργασία) συνδέονται με την κατά κεφαλή παραγωγή και οδηγούν στην τοπική ανάπτυξη. Το νεοκλασικό μοντέλο που βασίζεται στην προσφορά της αγοράς υποστηρίζει ότι η παραγωγή αποτελεί αποτέλεσμα της λειτουργίας της εργασίας και του κεφαλαίου και η απρόσκοπτη κινητικότητα του πληθυσμού είναι επιθυμητή και αναγκαία για τη λειτουργία του οικονομικού συστήματος.

Σύμφωνα με την νεοκλασική θεωρία ανάπτυξης η υπόθεση των φθινουσών αποδόσεων κλίμακας οδηγεί σε σύγκλιση. Συγκεκριμένα ανάμεσα σε δύο χώρες οι οποίες έχουν ίδιους ρυθμούς αποταμίευσης, ίδιους ρυθμούς ανάπτυξης πληθυσμού, παρόμοιες τεχνολογίες και συνάρτηση παραγωγής θα αναπτυχθεί γρηγορότερα η φτωχή οικονομία εφόσον η υπόθεση των φθινουσών αποδόσεων υπονοεί μεγαλύτερη οριακή παραγωγικότητα κεφαλαίου σε μια χώρα φτωχή σε κεφάλαιο.

2.2 Θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας

Μια άλλη σημαντική θεωρία ανάπτυξης είναι η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας του Myrdal (1957). Ο Myrdal υποστηρίζει ότι η μεγέθυνση τείνει να συσσωρεύεται στις περιοχές που στο παρελθόν επέδειξαν κάποιο φυσικό ή επίκτητο πλεονέκτημα, εξαιτίας των οικονομικών συγκέντρωσης και του επιλεκτικού χαρακτήρα των διαπεριφερειακών ροών κεφαλαίου, εργασίας, αγαθών και υπηρεσιών. Επίσης θεωρεί πως οι κινήσεις κεφαλαίου και εργασίας δεν αλληλοσυμπληρώνονται εξομαλύνοντας τις περιφερειακές ανισότητες, αλλά αντίθετα θεωρεί ότι κατευθύνονται προς το ίδιο σημείο, τις ανεπτυγμένες περιοχές, δημιουργώντας ακόμα μεγαλύτερη πόλωση της ανάπτυξης. Έτσι η ανεμπόδιστη λειτουργία των δυνάμεων της αγοράς θα οδηγήσει σε οικονομικές ανισότητες και απόκλιση μεταξύ των περιφερειών. Οι βασικές θέσεις της θεωρίας αυτής είναι οι εξής:

- ⇒ Η οικονομική μεγέθυνση μιας περιοχής επηρεάζει αντίστροφα την οικονομία μιας άλλης περιοχής εμφανίζοντας συνθήκες καθυστέρησης ή οπισθοδρόμησης της ανάπτυξης (backwash effect). Η ανάπτυξη τείνει να συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένες περιοχές όπου υπάρχει ήδη ένα επίπεδο ανάπτυξης. Με αυτό τον τρόπο η ανεπτυγμένη περιοχή απορροφά κεφάλαιο και εργατικό δυναμικό από την αναπτυσσόμενη, μειώνοντας της έτσι τις αναπτυξιακές προοπτικές. Η θέση αυτή αναπτύχθηκε για να εξηγηθεί το αυξανόμενο χάσμα ανάμεσα σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες περιοχές.
- ⇒ Αντίθετα με την προαναφερόμενη θέση του Backwash effect, η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας αναγνωρίζει και το φαινόμενο της διάχυσης της ανάπτυξης (spread effect). Αυτή μπορεί να οφείλεται στις αυξανόμενες ανάγκες της ανεπτυγμένης περιοχής για αγροτικά προϊόντα και πρώτες ύλες, στα πολύ ψηλά επίπεδα μισθών και ενοικίων και γενικότερα στα φαινόμενα που προκύπτουν από την συγκέντρωση της ανάπτυξης.

- ⇒ Σημαντικό ρόλο στην θεωρία κατέχουν και οι θεσμικοί παράγοντες. Ο Myrdal υποστηρίζει ότι αν αποκλειστούν αυτοί οι παράγοντες από την ανάλυση, τότε θα προκύψει μια λανθασμένη εικόνα.
- ⇒ Οι πολιτικές διαδικασίες βρίσκονται σε κεντρική θέση στη διαδικασία της ανάπτυξης καθώς είναι σε θέση να καθορίσουν ή να επηρεάσουν σημαντικά τους ρυθμούς ανάπτυξης.

2.3 Νέα Οικονομική Γεωγραφία

Παρόμοια με την θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας, η Νέα Οικονομική Γεωγραφία ισχυρίζεται ότι η οικονομική μεγέθυνση είναι μια ανισόρροπη διαδικασία που ευνοεί τις αρχικά αναπτυγμένες οικονομίες. Το υπόδειγμα που χρησιμοποιεί είναι ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας στο οποίο η οικονομία χωρίζεται σε δύο τομείς, τον αγροτικό και τον βιομηχανικό, εκφραζόμενο από τη μεταποίηση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις συνδυασμένες επιδράσεις αυξανόμενων αποδόσεων κλίμακας, ατελούς ανταγωνισμού και μη-μηδενικά μεταφορικά κόστη. Κεντρικό στοιχείο της θεωρίας αυτής είναι ότι οι οικονομικές δραστηριότητες τείνουν να συγκεντρώνονται στο χώρο σε μια αυτοτροφοδοτούμενη διαδικασία. Η ανατροφοδοτούμενη ανάπτυξη ξεκινά αν μια περιοχή ξεπεράσει το κρίσιμο μέγεθος της τοπικής οικονομίας, καθώς το μέγεθος της αγοράς προσελκύει νέες επιχειρήσεις οι οποίες με τη σειρά τους διογκώνουν ακόμα περισσότερο το μέγεθος της αγοράς και τις οικονομίες συγκέντρωσης. Η χωρική κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων εξηγείται βάσει οικονομιών και αντί-οικονομιών χωρικής συγκέντρωσης. Οι πρώτες αφορούν σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων, θετικές εξωτερικότητες (externalities) και οικονομίες κλίμακας, ενώ οι δεύτερες αναφέρονται σε αρνητικές εξωτερικότητες μεταφορικά κόστη και αυξημένο ανταγωνισμό. Η Νέα Οικονομική Γεωγραφία θεωρεί πως οι παράγοντες που οδηγούν στην ανάπτυξη είναι:

- Εργατικό δυναμικό με κατάλληλη εκπαίδευση
- Έρευνα
- Εμπόριο και Συγκριτικά Πλεονεκτήματα
- Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα
- Φυσικές Υποδομές

Κάποιες λιγότερο συμβατικές προσεγγίσεις δίνουν έμφαση στο ρόλο που άλλοι, μη-οικονομικοί παράγοντες παίζουν ως προς την οικονομική επίδοση. Πιο συγκεκριμένα τα νέα θεσμικά οικονομικά τονίζουν την σημασία των τυπικών θεσμών και των περιουσιακών δικαιωμάτων, τα γνήσια θεσμικά οικονομικά και η οικονομική κοινωνιολογία υπογραμμίζουν τη σπουδαιότητα των κοινωνικο-πολιτισμικών παραγόντων, ενώ η πολιτική επιστήμη δίνει βάρος σε πολιτικούς παράγοντες και θεσμούς.

2.4 Θεωρία ενδογενούς μεγέθυνσης

Η θεωρία της ενδογενούς οικονομικής ανάπτυξης διατυπώθηκε στην δεκαετία του 1980 (endogenous theory) και στηρίχθηκε σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας στο οποίο όμως επικρατούν αύξουσες αποδόσεις κλίμακας που προκύπτουν από τη συσσώρευση. Ενσωματώνει την έρευνα, την ανάπτυξη, την τεχνολογική εξέλιξη, και την γνώση ως ενδογενείς συντελεστές στο μοντέλο προσδιορισμού της οικονομικής ανάπτυξης. Παράλληλα υπογραμμίζει την σημασία του ανθρώπινου κεφαλαίου και της δυνατότητας για καινοτομία. Συμφωνεί μάλιστα με την νεοκλασική θεωρία στο ότι οι επενδύσεις αποτελούν τον πιο σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. Οι θεωρίες της ενδογενούς μεγέθυνσης, οι οποίες υποθέτουν εκτός από αυξανόμενες, και σταθερές οικονομίες κλίμακας, βασίζονται και σε συντελεστές παραγωγής που δεν μπορούν να παραχθούν μόνο από ιδιώτες, π.χ. η γνώση και η πληροφορία και θεωρούν ότι η συσσώρευση κάποιων χαρακτηριστικών μπορεί να επιφέρει αυτοτροφοδοτούμενη οικονομική μεγέθυνση.

Ο Schumpeter θεωρούσε ότι η διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης τίθεται σε κίνηση από ενδογενείς δυνάμεις οι οποίες τείνουν διαρκώς να αποσταθεροποιούν το σύστημα. Αυτές οι ενδογενείς δυνάμεις δεν είναι άλλες από την επιχειρηματικότητα από την προσπάθεια δηλαδή κάποιων να εισάγουν καινοτομίες (νέες τεχνολογικές μεθόδους παραγωγής, νέα προϊόντα, νέες μορφές υπηρεσιακής οργάνωσης. Μολονότι η εισαγωγή καινοτομιών ωθεί το σύστημα προς μια νέα θέση ισορροπίας η διαδικασία ξεκινά με την διατάραξη της αρχικής κατάστασης ισορροπίας.

Ο Romer θεωρεί ότι η ανάπτυξη είναι πρωτίστως αποτέλεσμα της συσσώρευσης της γνώσης- τεχνογνωσίας, η οποία με τη σειρά της είναι αποτέλεσμα της ανάληψης επενδυτικής δραστηριότητας στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης και συνδέει την τεχνολογία με το ανθρώπινο κεφάλαιο, την γνώση και την οικονομική μεγέθυνση.

2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη

Οι επενδύσεις αποτελούν τον πιο βασικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης όπως υποστηρίζουν από κοινού η νεοκλασική θεωρία και η θεωρία ενδογενούς ανάπτυξης. Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί τη βασικότερη αιτία μεγέθυνσης στα διάφορα μοντέλα ενδογενούς μεγέθυνσης. Οι περισσότερες μελέτες μετρούν το ανθρώπινο κεφάλαιο με μεταβλητές που αναφέρονται στην εκπαίδευση και αποδεικνύουν ότι η εκπαίδευση είναι σημαντικός παράγοντας για την οικονομική μεγέθυνση και την ανάπτυξη.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη διαδραματίζουν και η καινοτομία και οι δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης καθώς αυξάνουν την παραγωγικότητα και συμβάλουν στην αύξηση της ποιότητας των προϊόντων και των παραγωγικών διαδικασιών, γεγονός το οποίο έχει επιβεβαιωθεί εμπειρικά από αρκετές μελέτες.

Άλλοι παράγοντες που συσχετίζονται έμμεσα με την ανάπτυξη είναι οι συνθήκες που δημιουργεί η εφαρμογή των αναπτυξιακών πολιτικών και το ευρύτερο μακρο-οικονομικό περιβάλλον.

Αμφιλεγόμενη είναι η σχέση που υπάρχει μεταξύ της οικονομικής μεγέθυνσης και του βαθμού στον οποίο μια οικονομία είναι ανοιχτή καθώς άλλοι υποστηρίζουν ότι οι ανοιχτές οικονομίες είναι δεκτικές στην εισροή κεφαλαίου και αναπτύσσονται ταχύτερα και άλλοι αντικρούουν την συγκεκριμένη άποψη.

Οι έρευνες για την ανάλυση της σχέσης μεταξύ πολιτικών παραγόντων και οικονομικής επίδοσης αποδεικνύουν ότι το πολιτικό περιβάλλον επηρεάζει σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη. Για παράδειγμα η πολιτική αστάθεια αποτελεί αποθαρρυντικό παράγοντα για τις επενδύσεις και κατά συνέπεια δρα ανασταλτικά στην οικονομική ανάπτυξη.

Στον πίνακα 1 γίνεται μια παρουσίαση των παραγόντων που επηρεάζουν θετικά την οικονομική ανάπτυξη. Τα αποτελέσματα προέκυψαν από ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από ακαδημαϊκούς, στελέχη επιχειρήσεων και διοικητικούς κρατικούς λειτουργούς από χώρες της Ευρώπης.

Πίνακας 1: Παράγοντες που προάγουν την οικονομική ανάπτυξη

Παράγοντες	%
1 Ποιότητα ανθρώπινου δυναμικού	53,67
2 Υψηλή τεχνολογία, καινοτομία και R&D	50,16
3 Σταθερό πολιτικό περιβάλλον	40,58
4 Ανοιχτή οικονομία	38,98
5 Ισχυρό θεσμικό πλαίσιο	36,74
6 Καλές υποδομές	32,91
7 Ικανότητα για προσαρμογή (ευελιξία)	31,63
8 Ειδίκευση σε τομείς έντασης γνώσης και κεφαλαίου	29,71
9 Άμεσες ξένες επενδύσεις (FDI)	23,32
10 Ελεύθερη οικονομία	22,36
11 Πλούσιοι φυσικοί πόροι	22,04
12 Αποτελεσματική μακροοικονομική διαχείριση	21,73
13 Χαμηλά επίπεδα γραφειοκρατίας	18,21
14 Ευνοϊκές δημογραφικές συνθήκες	18,21
15 Ευνοϊκή γεωγραφία (θέση, κλίμα κλπ.)	13,10
16 Ισχυροί άτυποι θεσμοί(κουλτούρα, κοινωνικές σχέσεις, νοοτροπία, θρησκεία)	12,46
17 Μεγάλα αστικά κέντρα και οικονομίες συγκέντρωσης	11,82
18 Δυνατότητα για συλλογική δράση(συμμετοχική δημοκρατία, αποκέντρωση κλπ)	8,31
19 Τυχαίοι παράγοντες	4,79
20 Άλλο	2,56

Πηγή: Εργαστήριο Περιφερειακών Οικονομικών Αναλύσεων και Προβλέψεων του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Στον Πίνακα 2 παρατίθεται ο βαθμός επιρροής του κάθε παράγοντα. Ενδιαφέρον στοιχείο αποτελεί η διαφοροποίηση του βαθμού επιρροής του κάθε παράγοντα που παρουσιάζεται μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων περιοχών.

Πίνακας 2: Βαθμός επιρροής κάθε παράγοντα

Παράγοντες	Αναπτυγμένες	Αναπτυσσόμενες
	Περιοχές	Περιοχές
Υψηλή τεχνολογία, καινοτομία και R&D	7,89	5,31
Ποιότητα ανθρώπινου δυναμικού	7,78	5,91
Ειδίκευση σε τομείς έντασης γνώσης και κεφαλαίου	7,37	4,81
Καλές υποδομές	7,13	6,28
Ανοιχτή οικονομία	7,09	6,31
Ισχυρό θεσμικό πλαίσιο	6,97	6,71
Ικανότητα για προσαρμογή (ευελιξία)	6,7	5,98
Σταθερό πολιτικό περιβάλλον	6,61	7,02
Ελεύθερη οικονομία	6,38	5,42
Αποτελεσματική μακροοικονομική διαχείριση	6,22	6,06
Χαμηλά επίπεδα γραφειοκρατίας	6,12	5,96
Μεγάλα αστικά κέντρα και οικονομίες συγκέντρωσης	5,71	5,77
Δυνατότητα για συλλογική δράση(συμμετοχική δημοκρατία, αποκέντρωση κλπ)	5,71	5,12
Ισχυροί άτυποι θεσμοί(κουλτούρα, κοινωνικές σχέσεις, νοοτροπία, θρησκεία)	5,47	5,58
Ευνοϊκές δημογραφικές συνθήκες	5,35	5,93
Άμεσες ξένες επενδύσεις (FDI)	5,28	6,90
Πλούσιοι φυσικοί πόροι	4,13	6,52
Ευνοϊκή γεωγραφία (θέση, κλίμα κλπ.)	4,00	6,07
Τυχαίοι Παράγοντες	3,8	4,75

Πηγή: Εργαστήριο Περιφερειακών Οικονομικών Αναλύσεων και Προβλέψεων του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

3. Θεωρίες Περιφερειακής Ανάπτυξης

Οι θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης είναι ένα αρκετά ευρύ αντικείμενο, το οποίο βρίσκεται υπό συνεχή αναθεώρηση, γεγονός το οποίο είναι απόλυτα λογικό καθώς τα δεδομένα στα οποία βασίζονται μεταβάλλονται διαρκώς. Από την πλειάδα των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης ξεχωρίζουν ως οι πλέον σημαντικές οι εξής:

3.1 Θεωρία των Πόλων Ανάπτυξης

Η έννοια του «πόλου ανάπτυξης» διατυπώθηκε για πρώτη φορά από το Γάλλο οικονομολόγο Perroux (1955) ο οποίος υποστηρίζει ότι «η ανάπτυξη δεν εμφανίζεται παντού και μονομιάς αλλά σε σημεία ή πόλους ανάπτυξης με κυμαινόμενες εντάσεις, διαχέεται μέσα από διάφορα δίκτυα και προκαλεί διαφοροποιημένα τελικά αποτελέσματα για το σύνολο της οικονομίας». Ο ορισμός αυτός διατυπώθηκε σε όρους οικονομικού και όχι σε όρους γεωγραφικού χώρου. Η κυρίαρχη ιδέα της θεωρίας του Perroux συνοψίζεται στη διαπίστωση ότι η χωρική συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων σε ένα αστικό κέντρο, που περιβάλλεται από μια προβληματική ή καθυστερημένη περιοχή, θα αυξήσει το εισόδημα της περιοχής στο σύνολό της. Η αύξηση αυτή θα είναι μεγαλύτερη από εκείνη που θα μπορούσε να προκληθεί αν οι οικονομικές δραστηριότητες δεν ήταν συγκεντρωμένες, αλλά ομοιόμορφα ή τυχαία κατανεμημένες. Αργότερα ο Boudeville διεύρυνε τη θεωρία του Perroux για να συμπεριλάβει και τη γεωγραφική διάσταση του «πόλου ανάπτυξης».

Η περίπτωση των πόλων ανάπτυξης αποτέλεσε τα τελευταία χρόνια την πιο πολυσυζητημένη στρατηγική στην εφαρμογή μέτρων πολιτικής για τη λύση των περιφερειακών προβλημάτων, σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Το υπόδειγμα αυτό των πόλων έλξης ή ανάπτυξης θεωρήθηκε ως η κύρια αιτία της αποτυχίας πολλών προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης και αντιμετώπισε έντονη κριτική με επιχειρήματα οικονομικά, κοινωνικά και ιδεολογικά. Η θεωρία των πόλων – πόλεων ανάπτυξης δεν μπορεί να αντιμετωπίσει ολοκληρωμένα τη χωρική κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο, γιατί ουσιαστικά

χαρακτηρίζεται από τη μονομέρεια της σχέσης κέντρου-περιφέρειας, που δεν μπορεί να περιγράψει την πολυπλοκότητα των χωρικών φαινομένων. Η εφαρμογή της πολιτικής των πόλων ανάπτυξης μπορεί να προκαλέσει και ορισμένα σημαντικά αρνητικά αποτελέσματα, όπως:

α) Η εμφάνιση του μηχανισμού της πολιτικής διαδικασίας, που έχει ως αποτέλεσμα τη διαρθρωτική ασυμμετρία σε ενδοπεριφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

β) Η δημιουργία κεντρομόλων δυνάμεων, που ενισχύουν οικονομικά και πληθυσμιακά τον πόλο σε βάρος της περιφέρειας.

γ) Η σταδιακή ανάπτυξη του πόλου αυξάνει την κυριαρχία του πάνω στην περιφέρεια σε όλους του τομείς της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

δ) Η λειτουργία της διάχυσης της ανάπτυξης από τον πόλο στην περιφέρεια στις καθυστερημένες περιοχές εμφανίζει σημαντική χρονική υστέρηση.

ε) Οι στρεβλώσεις που ανακύπτουν από την έλλειψη του γενικού χωροταξικού σχεδιασμού με μακροχρόνια προοπτική.

Οι πόλοι ανάπτυξης, όπως αναφέρεται στο ΕΣΠΑ «αποτελούν καθοριστικό στοιχείο στην αναπτυξιακή πολιτική της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Πρόκειται για συγκεκριμένα αστικά κέντρα της χώρας και για περιοχές δυναμικής περιαστικής ανάπτυξης και αστικής διάχυσης όπου πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων, κατοικεί το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο, εκτός του πρωτογενή τομέα, μέρος των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Ως εκ τούτου, ιδιαίτερη μέριμνα θα ληφθεί για την κατά προτεραιότητα υλοποίηση στοχευμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης στους πόλους, όπως αυτοί κατηγοριοποιούνται στο ΕΣΠΑ μετά την εφαρμογή συγκεκριμένων κριτηρίων». Η επιλογή των πόλων ανάπτυξης δεν γίνεται αυθαίρετα αλλά με την χρήση των παρακάτω κριτηρίων:

- ⇒ Κριτήριο 1. Μέγεθος Πληθυσμού
- ⇒ Κριτήριο 2. Πληθυσμιακή Δυναμική
- ⇒ Κριτήριο 3. Κατάσταση Παραγωγικού Προτύπου
- ⇒ Κριτήριο 4. Μεταβολή Παραγωγικού Προτύπου
- ⇒ Κριτήριο 5. Διοικητικά Στοιχεία

- ⇒ Κριτήριο 6. Υποδομή Ανώτατης Εκπαίδευσης και Υγείας
- ⇒ Κριτήριο 7. Θέση αστικού κέντρου σε σχέση με τους υφιστάμενους άξονες ανάπτυξης
- ⇒ Κριτήριο 8. Θέση αστικού κέντρου σε σχέση με τους αναδυόμενους άξονες ανάπτυξης
- ⇒ Κριτήριο 9. Ειδικά Χαρακτηριστικά Νησιωτικού Χώρου
- ⇒ Κριτήριο 10. Στοιχεία Δικτύσεων.

Μέσα στους πόλους ανάπτυξης που έχει καθορίσει το ΕΣΠΑ συμμετέχει και η Δράμα καθώς παρουσιάζεται στο τρίπτυχο Καβάλα- Ξάνθη- Δράμα.

3.2 Νέες προσεγγίσεις για την περιφερειακή ανάπτυξη

Ως θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης έχουν χρησιμοποιηθεί και οι θεωρίες που αναπτύχθηκαν παραπάνω όπως η νεοκλασική θεωρία, η θεωρία της ενδογενούς μεγέθυνσης και η νέα οικονομική γεωγραφία. Οι σύγχρονες τάσεις προωθούν την περιφερειακή ανάπτυξη μέσω συγκεκριμένων δράσεων- πολιτικών, οι οποίες ως κεντρική τους ιδέα έχουν:

1. Το Ανθρώπινο Δυναμικό και Εκπαίδευση.
2. Την Καινοτομία
3. Την Κοινωνία της πληροφορίας
4. Την Περιφερειακή- Τοπική Ταυτότητα

3.2.1 Ανθρώπινο Δυναμικό και Εκπαίδευση

Η διάθεση ικανού ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί μια από τις βασικότερες προϋποθέσεις, και παράλληλα αιτία, για να επιτευχθεί ο στόχος της ανάπτυξης σε μια περιφέρεια. Η διασφάλισή του αποτελεί κεντρικό θέμα στην ατζέντα χάραξης περιφερειακής πολιτικής, καθώς είναι εξαιρετικά αμφίβολη η ύπαρξή του,

ιδιαίτερα σε περιοχές οι οποίες βρίσκονται σε χαμηλά αναπτυξιακά επίπεδα. Ενδεικτικό της σημασίας που έχει το ανθρώπινο κεφάλαιο στις αναπτυξιακές διαδικασίες είναι το γεγονός ότι από τα κεντρικά ζητήματα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι η μείωση των ανισορροπιών που εμφανίζονται στην κατανομή του μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης. Ειδικότερα σημειώνει ότι θα πρέπει να υπάρξει αύξηση των επενδύσεων στον τομέα του ανθρωπίνου δυναμικού, ενθάρρυνση της δια βίου μάθησης, ενίσχυση της κινητικότητας των μαθητών και των εκπαιδευτικών και γενικότερα, αναθεώρηση των στόχων των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών- μελών, προκειμένου να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις. Σύμφωνα με τους Romer και Lucas οι ανισορροπίες στην ανάπτυξη διαφορετικών περιοχών εξηγείται από την διαφορά της ποιότητας του ανθρωπίνου δυναμικού που παρατηρείται σε αυτές. Ο Angel de la Fuente τονίζει ότι οι επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό είναι εργαλείο καταπολέμησης των ανισορροπιών μεταξύ των περιφερειών. Αποτελέσματα μελετών έχουν υποδείξει πως οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο έχουν μεγαλύτερη απόδοση από τις επενδύσεις σε υποδομές, σε φτωχότερες περιφέρειες.

3.2.2 Καινοτομία

Το 2001 η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε μια οδηγία με τίτλο «Οι περιφέρειες και η νέα οικονομία : οδηγίες για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και καινοτόμες δράσεις για την περίοδο 2000-2006». Ο στόχος ήταν να ενημερωθούν οι περιφέρειες για το νέο οικονομικό περιβάλλον το οποίο αναπτύσσεται και χαρακτηρίζεται από τις αυξανόμενες τάσεις παγκοσμιοποίησης, την τεχνολογική πρόοδο και την, επικείμενη τότε, διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο οποίο η καινοτομία κατέχει κεντρική θέση. Στο νέο περιβάλλον της ανοιχτής οικονομίας η ανταγωνιστικότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ικανότητα των επιχειρήσεων να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς και ταυτόχρονα η ικανότητα αντίδρασης στην ανταγωνιστικότητα είναι συνδεδεμένη με την καινοτομία. Η αντίληψη για την καινοτομία έχει αλλάξει αρκετά κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Αρχικά η καινοτομία θεωρούταν ως η διαδικασία εκμετάλλευσης μια ιδέας που γεννήθηκε σ ένα εργαστήριο από μια εταιρεία ή μια κοινότητα. Σήμερα θεωρείται μια πιο σύνθετη διαδικασία η οποία αποτελείται από την ποιότητα της αλληλοσυσχέτισης μεταξύ παραγωγών, καταναλωτών και αυτών που παρέχουν την καινοτομία. Οι περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι σε πολύ διαφορετικό επίπεδο όσον αφορά τον τομέα της καινοτομίας. Αυτό είναι αποτέλεσμα της ανισοκατανομής σε όρους υποδομών,

ικανότητας αλλά και κεφαλαίου που παρατηρείται μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων περιφερειών στον Ευρωπαϊκό χώρο. Η καινοτομία συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην δημιουργία καλύτερων προϊόντων και παραγωγικών διαδικασιών και κατά συνέπεια αποτελεί ένα βασικό εργαλείο υποστήριξης στο περιβάλλον της αυξημένης ανταγωνιστικότητας. Η ανάδειξή της ως εργαλείο περιφερειακής ανάπτυξης ακολουθεί την τάση των τελευταίων χρόνων η οποία υποστηρίζει ότι η περιφερειακή ανάπτυξη επηρεάζεται περισσότερο από εσωτερικούς παρά από εξωτερικούς παράγοντες. Αν και από μόνη της η καινοτομία δεν συνιστά θεωρία περιφερειακής ανάπτυξης αλλά εργαλείο- πολιτική, μπορεί να ενταχθεί στο ευρύτερο πλαίσιο του μοντέλου της ενδογενούς μεγέθυνσης το οποίο αναλύθηκε σε προηγούμενο υποκεφάλαιο.

3.3.3 Κοινωνία της Πληροφορίας

Στην σημερινή εποχή στην οποία οι τεχνολογικές, και όχι μόνο, εξελίξεις είναι ραγδαίες και ο ανταγωνισμός πιο έντονος από ποτέ, γεννήθηκε η ιδέα της «Κοινωνίας της Πληροφορίας», η οποία ουσιαστικά αντικατοπτρίζει τα σύγχρονα θεμέλια των αναπτυξιακών διαδικασιών. Η στρατηγική της Κοινωνίας της Πληροφορίας στηρίζεται σε μερικές βασικές αρχές όπως ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση για όλους, δημιουργία περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της καινοτομίας και την άνθηση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, διαφύλαξη ατομικών ελευθεριών και λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών. Οι στόχοι που θέτει είναι:

- Βελτίωση των υπηρεσιών προς τον πολίτη και τις επιχειρήσεις
- Καλύτερη ποιότητα ζωής
- Εκπαιδευτικό σύστημα και έρευνα προσαρμοσμένα στην ψηφιακή εποχή
- Δυναμική οικονομική ανάπτυξη
- Αύξηση της απασχόλησης

Ο βαθμός διείσδυσης της Κοινωνίας της Πληροφορίας διαφέρει από περιφέρεια σε περιφέρεια, αλλά δεδομένου ότι οι συνέπειες της θα είναι μακροπρόθεσμες στην ανάπτυξη και την ευημερία τους, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σχηματίσει δράσεις και πολιτικές στην κατεύθυνση της ανάπτυξής της σε όλες τις περιφέρειες. Συνεπώς οι πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης από το 2000 και μετά έχουν βασιστεί στην Κοινωνία της Πληροφορίας καθώς θεωρήθηκε ότι η ανταγωνιστικότητα μιας

περιφέρειας εξαρτάται από τις δυνατότητές της να καινοτομήσει και ότι οι νέες τεχνολογίες μπορούν να αποτελέσουν εργαλείο κοινωνικής συνοχής (ή και κοινωνικού αποκλεισμού εάν δεν είναι προσβάσιμες σε όλους. Η Κοινωνία της Πληροφορίας, πλέον αποτελεί βασικό μέρος των αναπτυξιακών προγραμμάτων των Διαρθρωτικών Ταμείων και είναι βασική προϋπόθεση ανάπτυξης των περιφερειών την σημερινή εποχή.

3.2.4 Περιφερειακή- Τοπική Ταυτότητα

Μια ακόμη σύγχρονη προσέγγιση στις θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης αποτελεί η δημιουργία μιας διακριτής περιφερειακής ταυτότητας. Οι πολιτικές για την ενίσχυση της αναγνωρισιμότητας των περιφερειών έχουν συνήθως ως στόχο ένα ενδοπεριφερειακό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ή μια καινοτόμο δράση και στοχεύουν στην κατά το δυνατόν μεγαλύτερη γεωγραφική διάδοσή της. Σαν τελικό της στόχο, η διαδικασία δημιουργίας μιας διακριτής περιφερειακής ταυτότητας έχει είτε την προσέλκυση τουρισμού είτε την εξαγωγή ενός περιφερειακού προϊόντος. Σύμφωνα με έρευνα του BISER (Benchmarking the Information Society: e-Europe Indicators for European Regions), όπου συμμετείχαν τοπικοί και εθνικοί φορείς, από διάφορες χώρες, αρμόδιοι για την περιφερειακή ανάπτυξη, διαπιστώθηκε ότι είναι αναγνωρισμένη η αξία και η σημασία που έχει η διαμόρφωση περιφερειακής ταυτότητας στην χάραξη πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης.

4.Θεωρίες Επιχειρηματικής Ανάπτυξης

Σύμφωνα με τον Hisrich, επιχειρηματικότητα είναι «η διαδικασία δημιουργίας κάτι καινούργιου που έχει αξία, με την ορθολογική διαχείριση χρόνου, πόρων και ιδεών και την ανάληψη των συνοδευόμενων οικονομικών, κοινωνικών, ψυχολογικών κινδύνων, που προσφέρει ανταμοιβές (οικονομικές, ψυχολογικές) στον επιχειρηματία και γενικότερα στην κοινωνία». Ο όρος «επιχειρηματικότητα» περιλαμβάνει τη δεξιότητα της οργάνωσης, του σχεδιασμού και της υλοποίησης μιας ιδέας, προκειμένου να προσφερθεί στην αγορά ένα προϊόν ή μια υπηρεσία με τρόπο έξυπνο, πρωτότυπο, ανταγωνιστικό και αποτελεσματικό και εμπεριέχει και τις διαδικασίες ανακάλυψης των ευκαιριών καθώς και αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων. Ως έννοια αναπτύχθηκε για να εξηγήσει τις διαρθρωτικές αλλαγές και την ανάπτυξη των οικονομιών.

Για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας πρέπει να υπάρχουν κάποια συστατικά τα οποία θα στηρίξουν και θα ενισχύσουν τις προσπάθειες ανάπτυξης, όπως:

Υποδομές: Στον όρο υποδομές περιλαμβάνονται υποδομές πάσης φύσεως, όπως εκπαιδευτικές, μεταφορών, τεχνολογίας, υγείας κ.α. Οι υποδομές βοηθούν τους ηγέτες να χαράξουν μια σαφή στρατηγική και να υποστηρίξουν τις διαδικασίες ανάπτυξης.

Ανθρώπινο Δυναμικό: Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας γίνεται κατά κύριο λόγο από ανθρώπους

4.1 Θεωρία διάχυσης της γνώσης στην επιχειρηματικότητα (Knowledge Spillover Theory of Entrepreneurship)

Σύμφωνα με την θεωρία της διάχυσης της γνώσης στην επιχειρηματικότητα, η επιχειρηματικότητα είναι μια ενδογενής αντίδραση που προκαλείται από την αδυναμία εκμετάλλευσης νέων ιδεών από κρατικούς και μη οργανισμούς. Η αδυναμία αυτή μπορεί να οφείλεται είτε σε μη επαρκή επίπεδα γνώσης των νέων ιδεών και κατά συνέπεια ανεπάρκεια στις δυνατότητες εκμετάλλευσής τους, είτε σε μη επαρκή επίπεδα γνώσης των μηχανισμών της αγοράς. Το κενό αυτό που δημιουργείται ανάμεσα στην δυνατότητα που προσφέρεται από μια νέα ιδέα, μέχρι την πλήρη εκμετάλλευσή της ονομάζεται φίλτρο γνώσης (Knowledge filter) και δημιουργεί τις ευκαιρίες για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Σύμφωνα με την θεωρία, τα χαμηλά επίπεδα επιχειρηματικότητας καταλήγουν στην αδυναμία των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των δημοσίων φορέων να δημιουργήσουν γνώση και στην ατομική αδυναμία να εκμεταλλευτούν τη γνώση.

4.2 Η θεωρία της δημιουργικής καταστροφής (Creative Deconstruction)

Η θεωρία αυτή έχει ως κύριους εκπροσώπους τον Schumpeter και τον Baumol και αντιμετωπίζει τον επιχειρηματία ως καινοτόμο και εμπνευστή, τον δημιουργό της δημιουργικής καταστροφής η οποία δημιουργεί αστάθεια, ανισοροπίες και οικονομική ανάπτυξη. Η δημιουργία δηλαδή της ανισοροπίας θεωρείται ως κάτι απαραίτητο ώστε να προκύψει οικονομική ανάπτυξη. Ο επιχειρηματίας, ο οποίος δημιουργεί την αστάθεια του συστήματος, θεωρείται ο καταλύτης για την διαδικασία της αναδιανομής των πόρων στην κατεύθυνση της πιο αποδοτικής

λειτουργίας. Επίσης η προσέγγιση αυτή θεωρεί ότι η ανεργία προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις στα επίπεδα της επιχειρηματικότητας, σε αντίθεση με άλλους θεωρητικούς που βρίσκουν ότι υπάρχουν θετικές επιπτώσεις. Ο επιχειρηματίας του Schumpeter παρουσιάζει νέες ιδέες, νέες διαδικασίες, νέα προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία επηρεάζουν και τελικά ανανεώνουν την οικονομική δραστηριότητα, όχι μόνο των επιχειρήσεων και των βιομηχανιών, αλλά σε όλη την ευρύτερη χωρική ενότητα στην οποία εμφανίζονται.

4.3 Θεωρία της Ανακάλυψης ή Θεωρία της Σύνδεσης Ατόμου-Ευκαιρίας (The Discovery Theory- Individual/Opportunity Nexus Theory)

Η θεωρία αυτή εστίασε στην ύπαρξη, την ανακάλυψη και την εκμετάλλευση των ευκαιριών καθώς και στην επιρροή που ασκεί το άτομο και οι ευκαιρίες και πιστεύει πως:

- οι ευκαιρίες είναι αντικειμενικές,
- το άτομο (η κάθε ξεχωριστή προσωπικότητα) είναι μοναδική οντότητα και ότι
- οι επιχειρηματίες είναι παράγοντες ρίσκου.

Σύμφωνα με την θεωρία αυτή οι ευκαιρίες υπάρχουν μέσα στις αγορές και στις βιομηχανίες, ανεξάρτητα με το αν το άτομο είναι σε θέση να τις αναγνωρίσει, και ο επιχειρηματίας βρίσκεται μέσα σε αυτόν τον χώρο σχεδιάζοντας τις δράσεις του. Κατά συνέπεια εάν ο επιχειρηματίας γνωρίζει την δομή της αγοράς θα είναι σε θέση να προβλέψει τις ευκαιρίες που πρόκειται να εμφανιστούν.

Η δεύτερη βασική υπόθεση της θεωρίας είναι ότι τα άτομα είναι μοναδικά και βρίσκονται σε μια συνεχή κατάσταση επαγρύπνησης για την ανεύρεση νέων ευκαιριών. Προσπαθούν να εντοπίσουν ατέλειες τις αγορές οι οποίες μπορούν να γεννήσουν νέες δραστηριότητες και δεν είναι ορατές από όλους παρά την δεδομένη ύπαρξή τους.

Η τρίτη υπόθεση είναι ότι το ρίσκο είναι απαραίτητο κομμάτι της επιχειρηματικότητας.

4.4 Η Θεωρία της Δημιουργίας (Creative Theory)

Η θεωρία αυτή θέτει ως βασικούς παράγοντες τον επιχειρηματία και την δημιουργία της επιχείρησης. Και αυτή βασίζεται σε τρεις υποθέσεις:

- οι ευκαιρίες είναι υποκειμενικές
- το άτομο δεν ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα
- οι επιχειρηματίες εμπεριέχουν τον παράγοντα της αβεβαιότητας.

Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση, οι ευκαιρίες δημιουργούνται από μια σειρά αποφάσεων που λαμβάνονται για την εκμετάλλευση μιας πιθανής ευκαιρίας. Οι ευκαιρίες δεν είναι ανεξάρτητες από τους οικονομικούς παράγοντες, αλλά οι οικονομικοί παράγοντες είναι αυτοί που τις δημιουργούν. Η θεωρία της Δημιουργίας προϋποθέτει αβεβαιότητα και όχι ρίσκο και θεωρεί ότι υπό το καθεστώς αβεβαιότητας είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθούν και να εντοπιστούν οι ευκαιρίες. Σε αυτές τις καταστάσεις οι ευκαιρίες θα πρέπει να δημιουργούνται και να βελτιστοποιούνται μέσα από αλληπάλληλους ελέγχους.

Η δεύτερη υπόθεση θεωρεί ότι ο επιχειρηματίας δεν είναι ανεξάρτητος της ευκαιρίας, αλλά είναι αυτός που την δημιουργεί. Είναι επίσης αυτός που δημιουργεί συνθήκες για την εκμετάλλευση των αγαθών προτού γίνουν αντιληπτά τα οφέλη που μπορούν να προσκομίσουν.

Το τρίτο κομμάτι της θεωρίας κρίνει ότι η αβεβαιότητα και όχι το ρίσκο είναι απαραίτητη συνθήκη για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Στρατηγικός Σχεδιασμός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

2.1 Κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον Νομού Δράμας

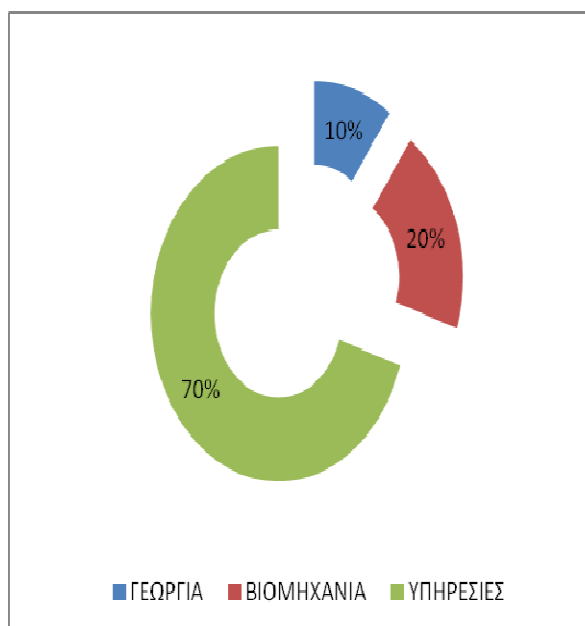
2.1.1 Βασικά χαρακτηριστικά περιοχής – Παρουσίαση Νομού Δράμας

Η Περιφερειακή Ενότητα Δράμας καταλαμβάνει ένα σημαντικό τμήμα του βορειοανατολικού άκρου του Ελλαδικού χώρου, ενώ τα βόρεια σύνορα της αποτελούν και τα σύνορα της Ελλάδας με τη γειτονική χώρα της Βουλγαρίας. Υπάγεται στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και περιλαμβάνει το δήμο Δοξάτου, Δράμας, Κάτω Νευροκοπίου, Παρανεστίου και Προσοτσάνης.

Μεταξύ των υπολοίπων νομών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης αποτελεί τον πλουσιότερο νομό από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος. Ένα άλλο βασικό του χαρακτηριστικό είναι ότι περιμετρικά περικλείεται από ορεινούς όγκους και συγκεκριμένα από βουνά της Ροδόπης στα βόρεια, του Μενικίου και του Όρβήλου στα δυτικά, του Παγγαίου στα νότια και τα όρη της Λεκάνης στα ανατολικά. Σχεδόν στο κέντρο της δεσπόζει το επιβλητικό όρος Φαλακρό το οποίο θεωρείται και το «σύμβολο» για την περιοχή της Δράμας.

Πίνακας 2.1.1-3: Βασικά χαρακτηριστικά περιοχής

Δείκτης	Νομός Δράμας	Ελλάδα
κ. κ. ΑΕΠ	12.717	20.231
Ανεργία (ποσοστό %)	16,02	12,50
Αξία εξαγωγών (ευρώ/κάτ.)	0,68	1,07
Όγκος νέων οικοδομών (κ. μ./κάτω)	0,97	2,47
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών (διαν./κατ.)	0,09	4,15
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών (διαν./κατ.)	0,76	1,72
Καταθέσεις (χιλ.ευρώ/κατ.)	10,70	13,81
Δηλωθέν φορολ. εισόδημα (χιλ.ευρώ/δήλωση)	11,19	13,49
Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (χιλ.ευρώ/κατ.)	163,30	192,57

Πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας

Ένα σημαντικό φυσικό στοιχείο που χαρακτηρίζει το Νομό είναι ο ποταμός Νέστος ο οποίος σε συνδυασμό με τις λίμνες του διασχίζει και διαχωρίζει τον Νομό σε δυο τμήματα. Το βόρειο, τμήμα αποτελείται από την οροσειρά της Κεντρικής Ροδόπης με ψηλότερη κορυφή αυτήν του Παρθένου Δάσους με 1.953 μ. Στο νότιο τμήμα και στο κέντρο του νομού βρίσκεται το όρος Φαλακρό με ψηλότερη κορυφή τον "Προφήτη Ηλία", σε υψόμετρο 2.232 μ. Νότια και δυτικά βρίσκονται τα όρη Μενοίκιο και Όρβηλος, των οποίων οι υδροκρίτες αποτελούν τα ανατολικά σύνορα του νομού. Η ψηλότερη κορυφή του Μενοικίου είναι η "Μαυρομάτα" στο Ν. Σερρών με υψόμετρο 1.963 μ., ενώ η ψηλότερη κορυφή του εντός του Ν. Δράμας το "Θαμνοτόπι" με υψόμετρο 1.952 μ. Η ψηλότερη κορυφή του Όρβηλου με υψόμετρο 2.212 μ. είναι το κοινό σύνορο Βουλγαρίας και των νομών Σερρών-Δράμας.

Όπως το σύνολο σχεδόν των περιοχών του ελληνικού βορρά έτσι και η Δράμα έχει ως βασική οικονομική δραστηριότητα τη γεωργία. Ο Νομός Δράμας διαθέτει σημαντικές πεδινές καλλιεργήσιμες εκτάσεις, οι οποίες εκτείνονται στο νότιο τμήμα του Νομού. Επίσης, τα τελευταία χρόνια η αγροτική οικονομία έχει βελτιωθεί αισθητά γεγονός που οφείλεται τόσο από την αξιοποίηση των υδάτινων πόρων των ποταμών Νέστου, Αγγίτη και των πηγών Κεφαλαρίου όσο και από τη χρήση σύγχρονων μεθόδων καλλιέργειας.

Τα δημητριακά, το βαμβάκι, η βιομηχανική ντομάτα, ο καπνός, τα αμπέλια, τα φρούτα και τα λαχανικά αποτελούν τα βασικά προϊόντα που καλλιεργούνται στην περιοχή. Όμως, αυτά

που είναι ευρέως γνωστά είναι τα φασόλια και οι πατάτες από την περιοχή του Κάτω Νευροκοπίου. Εξίσου διαδεδομένη είναι και η κτηνοτροφία, η οποία όμως χαρακτηρίζεται από μικρές οικογενειακές μονάδες παραδοσιακής μορφής. Τα είδη τα οποία εκτρέφονται είναι αιγοπρόβατα, βοοειδή και χοίροι, ενώ παράγονται και εξαιρετικής ποιότητας τυροκομικά προϊόντα κυρίως από σύγχρονες κτηνοτροφικές μονάδες. Με την πάροδο των ετών η κτηνοτροφική δραστηριότητα έχει μειωθεί και σε συνδυασμό με την απουσία έντονων ανθρώπινων δραστηριοτήτων έχει ως αποτέλεσμα τη φυσική αναδάσωση και δάσωση της περιοχής.

Ένα ακόμα σημαντικό μέρος της οικονομίας της περιοχής είναι η δασική παραγωγή. Ο φυσικός πλούτος του Νομού προσφέρει τη δυνατότητα για την ανάπτυξη δασικών δραστηριοτήτων και την παραγωγή προϊόντων κυρίως από τα δάση της ερυθρελάτης, πεύκης, οξιάς, δρυός και λεύκης τα οποία και απορροφούνται σχεδόν κατά αποκλειστικότητα από τις τοπικές βιομηχανίες ξύλου.

Εκτός από τον ιδιαίτερα σημαντικό πρωτογενή τομέα και τα προϊόντα που περιγράφηκαν παραπάνω, ο Νομός Δράμας παρουσιάζει εξαιρετικές επιδόσεις στο τομέα του μαρμάρου, ο οποίος τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ανοδική πορεία και αναπτύσσεται σταθερά, με αποτέλεσμα να αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της τοπικής οικονομίας. Το υπέδαφος του νομού περικλείει επίσης αξιόλογο ορυκτό πλούτο σε βιομηχανικά κυρίως ορυκτά. Σημαντικά είναι τα κοιτάσματα μαγγανίου στις υπώρειες του Φαλακρού, τα κοιτάσματα ουρανίου και βιομηχανικών ορυκτών στην περιοχή Παρανεστίου, καθώς και το λιγνιτικό πεδίο που έχει εντοπισθεί στην περιοχή Μαυρολεύκης.

Επίσης, ένας εξίσου ενδιαφέρον παραγωγικός κλάδος είναι η αμπελοκαλλιέργεια, η οποία έχει εισέρθει δυναμικά στην οικονομική ζωή της περιοχής. Τα τελευταία χρόνια τα διάφορα προϊόντα οινοποιίας έχουν γίνει ευρέως γνωστά και ιδιαίτερα τα κρασιά Δράμας έχουν αποκτήσει διεθνή φήμη αναγνώριση.

Στην πόλη της Δράμας που αποτελεί και την πρωτεύουσα του Νομού, είναι συγκεντρωμένες οι βασικές υπηρεσίες διοίκησης, εκπαίδευσης, περίθαλψης και αθλητισμού. Στην πόλη λειτουργούν σύγχρονο νοσοκομείο, δίκτυο αθλητικών εγκαταστάσεων με κλειστά γυμναστήρια, κολυμβητήριο, γήπεδα, καθώς και τμήματα του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Καβάλας (Τμήμα Δασοπονίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου).

Ένα δίκτυο πολιτιστικών υποδομών με εκθεσιακούς χώρους, βιβλιοθήκες, ωδείο, αίθουσα κινηματογράφου παρέχει, σε συνεργασία με τους τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους, ποικιλία εκδηλώσεων για τη διατήρηση των τοπικών παραδόσεων και την ανάδειξη των σύγχρονων μορφών τέχνης.

2.1.1.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ, το έτος 2011, ο πληθυσμός ανέρχεται σε 66.940 άτομα, σε σύνολο 98.540 κατοίκων (ήτοι το 68%) της Π.Ε. Δράμας.

Κατά τη δεκαετία 2001 - 2011 ο πληθυσμός του συνόλου της Π.Ε. Δράμας μειώθηκε κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες με μόνη εξαίρεση το Δήμο Δράμας όπου καταγράφηκε αύξηση κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες. Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία για την πληθυσμιακή μεταβολή τόσο σε επίπεδο Νομού όσο και σε επίπεδο Δήμων (όπως διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τον Νόμο Καλλικράτη).

Πίνακας 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη Νομού Δράμας και Δ. Διαμερισμάτων

Περιοχή	2011	2001	Απόλυτη Μεταβολή 1991-2001	% Μεταβολή Πληθυσμού
Περιφερειακή ενότητα Δράμας	98.540	103.975	-5.435	-5,2%
Δήμος Δράμας	59.010	56.062	2.948	5,3%
Δήμος Δοξάτου	14.580	17.481	-2.901	-16,6%
Δήμος Κάτω Νευροκοπίου	7.930	8.026	-96	-1,2%
Δήμος Παρανεστίου	3.960	5.925	-1.965	-33,2%
Δήμος Προσοτσάνης	13.060	16.481	-3.421	-20,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

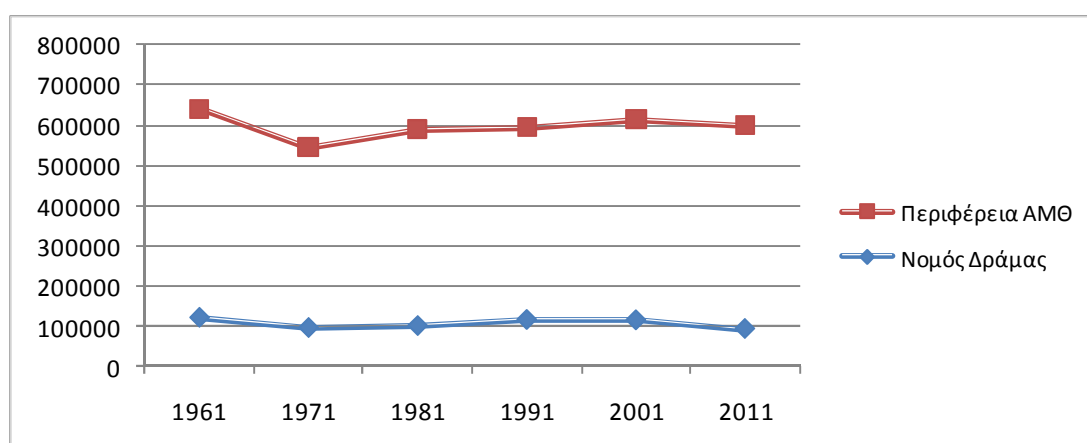
Τα προσωρινά αποτελέσματα του μόνιμου πληθυσμού της χώρας όπως καταγράφονται από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία στην τελευταία απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών 2011 που διενήργησε έχουν ως εξής. Στο σύνολο της Χώρας απεγράφησαν 10.787.690 μόνιμοι κάτοικοι, εκ των οποίων 5.303.690 άρρενες (49,2%) και 5.484.000 θήλεις (50,8%). Τα προσωρινά αποτελέσματα κατά Δήμο (Πρόγραμμα «Καλλικράτης») για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και συγκεκριμένα για την Περιφερειακή Ενότητα Δράμας, περιλαμβάνονται στον πίνακα 2 που ακολουθεί:

Πίνακας 2: Προσωρινά αποτελέσματα του Μόνιμου Πληθυσμού της Ελλάδος

ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011				
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΤΕΤΡ. ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΟ
ΠΑΜΘ	299.100	307.070	606.170	42,82
ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ	47.720	50.820	98.540	28,41
ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ	7.040	7.540	14.580	59,90
ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	28.350	30.660	59.010	70,24
ΔΗΜΟΣ Κ. ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	4.010	3.920	7.930	9,08
ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	2.010	1.950	3.960	3,85
ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	6.310	6.750	13.060	27,10

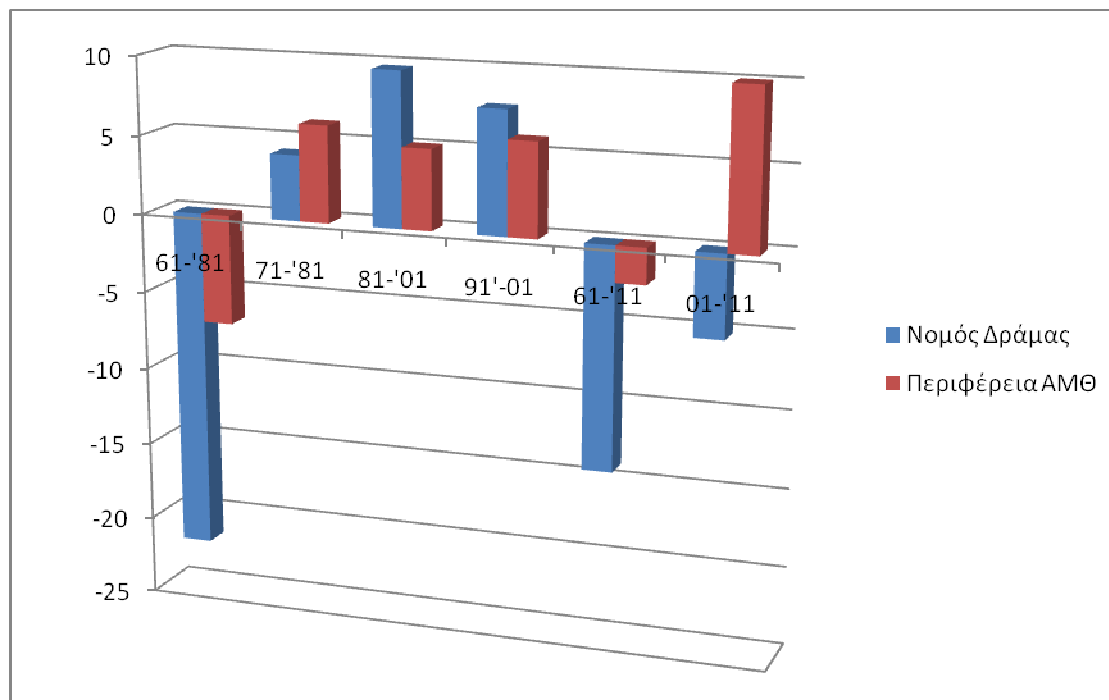
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Διάγραμμα 2.1: Προσωρινά αποτελέσματα του Μόνιμου Πληθυσμού στην ΠΑΜΘ και στο νομό Δράμας

Πηγή: ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 2.1.1.1-1: Πληθυσμιακή εξέλιξη με ποσοστιαία μεταβολή Νομού Δράμας και Περιφέρειας ΑΜΘ, 1961 – 2011

Πηγή: ΕΣΥΕ

*οι αριθμοί στον κάθετο άξονα είναι εκφρασμένοι σε ποσοστό %.

Προκύπτει λοιπόν ότι την εικοσαετία '61 – '81 σημειώθηκε η μεγαλύτερη πληθυσμιακή μείωση στο Νομό Δράμας, η οποία έφτασε το 21,68%. Την ίδια χρονική περίοδο μειώθηκε και ο πληθυσμός σε επίπεδο Περιφέρειας αλλά η μείωση ήταν σαφώς μικρότερη (6,97%). Από το 1971 και έπειτα τόσο ο Νομός Δράμας όσο και η Περιφέρεια αρχίζει να ανακάμπτει. Αλλά σε τελική ανάλυση συγκρίνοντας τους πληθυσμούς κατά την περίοδο 1961 και 2001 προκύπτει ότι Νομός Δράμας έχει χάσει σημαντικό μέρος του πληθυσμού του (14,07%) που πολύ δύσκολα θα μπορέσει να αναπληρώσει, σε αντιδιαστολή με την πληθυσμιακή εξέλιξη σε επίπεδο Περιφέρειας που σημειώνει αύξηση κατά 2,27%. Ακόμη προκύπτει ότι την τελευταία δεκαετία '01 – '11 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 5,2% στο νομό Δράμας ενώ σε επίπεδο περιφέρειας αυξήθηκε κατά 16,3%.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη μικρή αύξηση ή και μείωση του πληθυσμού στις υπόλοιπες περιοχές του Νομού υποδεικνύει μια τάση εσωτερικής μετανάστευσης προς περιοχές που βρίσκονται περιμετρικά της πρωτεύουσας του Νομού. Με άλλα λόγια οι ορεινές περιοχές του Νομού εγκαταλείπονται και ο πληθυσμός μεταφέρεται στις γύρω περιοχές της πόλης της Δράμας ή και σε άλλες γειτονικές πόλεις. Η κατάσταση αυτή στην

ορεινή – ημιορεινή ζώνη φτάνει σε κρίσιμα σημεία, ώστε η δομή της πυραμίδας να αποτελεί πλέον σοβαρό εμπόδιο για οποιαδήποτε προσπάθεια στοιχειώδους ανάπτυξης. Από τα παραπάνω απορρέει ότι η αύξηση του πληθυσμού και η κατανομή του μέσα στο Νομό, θεωρείται αναγκαία, έτσι ώστε να είναι δυνατή η καλύτερη αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων του Νομού.

Πίνακας 2.1.1.1-2: Φυσική αντικατάσταση πληθυσμού (Γεννήσεις – Θάνατοι)

	Γεννήσεις			Θάνατοι			Φυσική Αντικατάσταση		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Νομός Δράμας	920	890	874	1.075	1.080	1.172	-155	-190	-298
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	5.809	5.848	5.797	6.164	6.143	6.256	-355	-295	-459
Ελλάδα	100.643	103.267	102.282	103.304	105.219	102.559	-2.661	-1.952	-277

Πηγή: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά ΕΣΥΕ

Από τη διερεύνηση των μεταναστευτικών ροών σε επίπεδο Νομού, καθώς αποτελεί την κατώτερη διοικητική μονάδα συλλογής στοιχείων σχετικών με το μεταναστευτικό ισοζύγιο, διαπιστώνεται ότι οι αλλοδαποί κάτοικοι αντιστοιχούν στο 1,03% του συνολικού πληθυσμού του Νομού για το έτος 2001. Πρόκειται για ένα χαμηλό ποσοστό που κρίνεται ικανό να δικαιολογήσει τη θετική αύξηση του πληθυσμού σε αρκετούς οικισμούς του Νομού, οι οποίοι έχουν κυρίως αγροτικό χαρακτήρα. Υπογραμμίζεται ότι οι οικονομικοί μετανάστες που αποτελούν το κύριο σώμα των αλλοδαπών κατοίκων, συνήθως εγκαθίστανται σε αγροτικές περιοχές καθώς εκεί έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες εύρεσης εργασίας.

Πίνακας 2.1.1.1-3: Αλλοδαποί Κάτοικοι (2001)

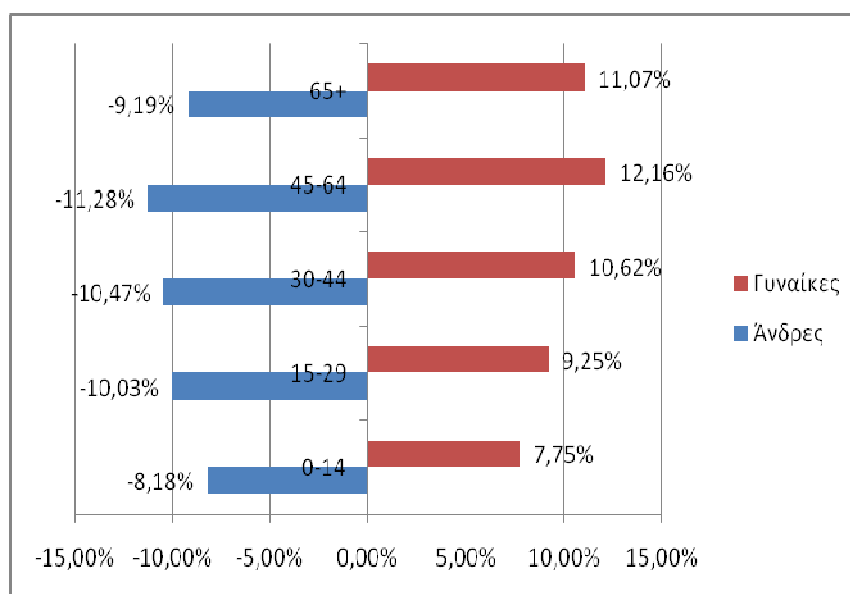
	Σύνολο Αλλοδαπών	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο Πληθυσμού	% Αλλοδαπών Κατοίκων
Νομός Δράμας	1.070	768	302	103.975	1,03%
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	6.606	4.559	2.047	604.254	1,09%
Ελλάδα	797.093	270.771	120.903	10.964.020	7,27%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Προς συμπλήρωση των παραπάνω συμπερασμάτων κρίνεται σκόπιμη η διερεύνηση της παρουσίας αλλοδαπών κατοίκων, δεδομένης τόσο της μεγάλης εισροής οικονομικών μεταναστών, η οποία έλαβε χώρα στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, όσο και της γεωγραφικής εγγύτητας της περιοχής με τις χώρες προέλευσης οικονομικών μεταναστών για την Ελλάδα.

Για τη διεξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με τον πληθυσμό της Δράμας χρειάζεται μια ενδο-πληθυσμιακή διερεύνηση σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής του 2012. Από το Διάγραμμα 2.2-2 που παρατίθεται στη συνέχεια προκύπτουν τα κάτωθι συμπεράσματα σχετικά με την κατανομή ανά φύλο: οι ηλικίες 0-14 ετών αντιστοιχούν στο 16% και για τα δύο φύλα, ποσοστό ιδιαίτερα χαμηλό σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά των υπόλοιπων ηλικιακών ομάδων. Αναλυτικότερα, η ηλικιακή ομάδα 0-14 των ανδρών αντιστοιχεί στο 8,2% του συνολικού πληθυσμού του Νομού ενώ οι γυναίκες τη ίδιας ομάδας αντιστοιχούν στο 7,7%. Η παραπάνω ηλικιακή ομάδα κατέχει το μικρότερο ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού με ποσοστό 16%. Ωστόσο οι κάτοικοι ηλικίας 45-64 αποτελούν την πολυπληθέστερη πληθυσμιακή ομάδα με ποσοστό παρουσίας 23% (11,3% για τους άνδρες και 12,2% για τις γυναίκες).

Διάγραμμα 2.1.1.1-2: Ηλικιακή πυραμίδα Νομού Δράμας

Πηγή: ΕΣΥΕ

Από το παραπάνω διάγραμμα της ηλικιακής πυραμίδας του Νομού, διαφαίνεται ότι υπάρχει συγκέντρωση του πληθυσμού στις ηλικίες 45-64 ετών, επομένως ο βαθμός ανανέωσης του πληθυσμού θα μειώνεται τα επόμενα χρόνια.

Τα παραπάνω γίνονται περισσότερο προφανή μέσα από τη διερεύνηση των βασικών δημογραφικών δεικτών, όπως αυτοί προκύπτουν από τη διαθέσιμη ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού. Ο Νομός παρουσιάζει δείκτη γήρανσης της τάξης του 127%, ήτοι σε κάθε 10 παιδιά ηλικίας 0-14 ατών αντιστοιχούν 12-13 ηλικιωμένοι άνω των 65 ετών, ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό σε σχέση με τα επιθυμητά επίπεδα. Ο αντίστοιχος δείκτης για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και το σύνολο της χώρας, είναι επίσης υψηλός καθώς κυμαίνεται στο 112% και 110% αντίστοιχα, με αποτέλεσμα να είναι αναγκαία η βελτίωση της δομής της ηλικιακής πυραμίδας του Νομού αλλά και της Περιφέρειας έτσι ώστε να φτάσει σε παραδεκτά επίπεδα (υγιής ηλικιακή πυραμίδα) το έτος 2011.

2.1.1.2 Εργατικό δυναμικό

Η επίδοση της τοπικής οικονομίας εξαρτάται άμεσα από τις εξελίξεις στην τοπική αγορά εργασίας, καθώς το παραγόμενο προϊόν ανά απασχολούμενο και το ποσοστό απασχόλησης αποτελούν τους ρυθμιστικούς συντελεστές του επιπέδου ευημερίας και της βιώσιμης αναπτυξιακής πορείας.

Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, η οποία διενεργείται σε τριμηνιαία βάση καταμετρά τα επίπεδα απασχόλησης και ανεργίας σε επίπεδο Περιφέρειας και αποτελεί την πλέον επίσημη πηγή πληροφόρησης για την καταγραφή του τοπικού εργατικού δυναμικού. Καθώς, ωστόσο, δεν παρέχει στοιχεία σε επίπεδο νομού, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης είναι το μοναδικό διοικητικό επίπεδο όπου δύναται να γίνει επεξεργασία στοιχείων για την απασχόληση. Θεωρείται ότι δεν θα υπάρξουν παρερμηνείες με την επιλογή αυτού του επιπέδου, καθώς ο Νομός Δράμας παρουσιάζει, ως παραγωγικό υπό-σύστημα, ίδια συμπεριφορά με την Περιφέρεια, έχοντας τη γεωργία ως βασική απασχόληση και με διαρκώς μειούμενη την συμμετοχή του δευτερογενούς τομέα

Πίνακας 5: Το Εργατικό Δυναμικό στις περιφέρειες της χώρας

Περιφέρειες	Εργατικό Δυναμικό 2011				Εργατικό Δυναμικό 2010-2011		
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	% Ανεργίας	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	4.987,0	4.194,4	792,6	15,9%	-25,4	-231,2	205,8
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	261,2	214,3	46,9	18,0%	-1,8	-11,4	9,5
Κεντρική Μακεδονία	834,5	688,4	146,2	17,5%	-5,5	-47,0	41,7
Δυτική Μακεδονία	124,5	96,8	27,7	22,3%	2,5	-6,7	9,2
Ήπειρος	155,1	131,2	23,9	15,4%	-3,2	-7,9	4,6
Θεσσαλία	323,3	277,1	46,1	14,3%	-6,9	-15,9	8,8
Ιόνια Νησιά	105,3	83,9	21,4	20,3%	-1,0	-0,8	-0,2
Δυτική Ελλάδα	321,6	273,1	48,5	15,1%	4,8	-14,3	19,2
Στερεά Ελλάδα	243,7	204,4	39,3	16,1%	2,1	-8,9	11,0
Αττική	1.860,7	1.587,1	273,6	14,7%	-13,4	-87,2	73,7
Πελοπόννησος	265,2	232,2	33,0	12,4%	-2,9	-12,4	9,5
Βόρειο Αιγαίο	79,6	69,6	10,0	12,6%	-0,9	-4,8	3,9
Νότιο Αιγαίο	132,2	100,1	32,1	24,3%	-3,3	-9,8	6,5
Κρήτη	280,1	236,2	43,9	15,7%	4,2	-4,2	8,4

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΕΔ 2010, 2011Α τριμήνου

Η φθίνουσα πορεία του ποσοστού ανεργίας του Α' τριμήνου σχεδόν σε όλες τις περιφέρειες της χώρας από το 2004 μέχρι το 2008 ανακόπτεται τα τρία τελευταία έτη. Η φθίνουσα αυτή πορεία αντιστοιχούσε και σε αριθμητική μείωση των ανέργων στις περιφέρειες με εξαίρεση το Νότιο Αιγαίο, ενώ σε Θεσσαλία, Πελοπόννησο και Δυτική Ελλάδα οι άνεργοι και το ποσοστό ανεργίας τους αυξάνονταν ήδη από το 2008

Στο Α' τρίμηνο του 2011 το εργατικό δυναμικό της χώρας ανέρχεται σε 4.987.031 άνδρες και γυναίκες, από τα οποία 4.194.430 είναι απασχολούμενοι, 792.601 είναι άνεργοι και το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε σημαντικά κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2010 (15,6% έναντι 11,7%).

Συνολικά οι απασχολούμενοι αναλογούν στο 58,0% του παραγωγικού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών. Στους άνδρες η αναλογία είναι στο 69,0% και στις γυναίκες μειώνεται στο 46,9%, των αντίστοιχων παραγωγικών ηλικιών. Η απασχόληση των νέων μέχρι 29 ετών

ανέρχεται σε 640.720 νέους (το 41,9% εξ αυτών είναι νέες γυναίκες) και αναλογούν στο 15,3% των απασχολούμενων.

Από το σύνολο των απασχολούμενων το 63,4% εργάζονται ως μισθωτοί, περί το 1/4 είναι αυτοαπασχολούμενοι, το 8,0% είναι εργοδότες και το 5,5% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας. Η γυναικεία απασχόληση αναλογεί στο 40,3% της συνολικής απασχόλησης, στο 21,4% στην απασχόληση των εργοδοτών, στο 33,1% των αυτοαπασχολούμενων, στο 43,3% των μισθωτών και αποτελούν λιγότερο από τα 2/3 των συμβοηθούντων μελών (63,7%).

Η μείωση που εμφανίζεται στο εργατικό δυναμικό σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο κατά 25.360 άτομα οφείλεται αποκλειστικά σε μείωση του εργατικού δυναμικού των ανδρών καθώς αυξάνεται το εργατικό δυναμικό των γυναικών. Επιπλέον, η σημαντική μείωση που υφίσταται η απασχόληση κατά 231.195 άτομα, η οποία συνεχίστηκε για τρίτη συνεχή χρονιά, υπερέκλυσε την αύξηση των ανέργων η οποία ανήλθε σε 205.835 άτομα, Πίνακας 6.

Πίνακας 6: Εργατικό Δυναμικό και μεταβολές 2010-2011

	Εργατικό Δυναμικό 2011, (σε χιλ.)				Μεταβολές 2010-2011		
	Σύνολο	Απασχο- λούμενο ι	Άνεργοι	% Ανεργίας	Σύνολο	Απασχο- λούμενο ι	Άνεργοι
Σύνολο	4.987,0	4.194,4	792,6	15,9%	-25,361	-231,195	205,835
15-29 ετών	927,4	640,719	286,6	30,9%	-45,351	-115,381	70,030
30 ετών & άνω	4.059,7	3.553,7	506,0	12,5%	19,990	-115,814	135,805
Άνδρες	2.888,0	2.503,9	384,1	13,3%	-36,223	-156,198	119,975
15-29 ετών	509,1	372,3	136,8	26,9%	-27,637	-67,419	39,782
30 ετών & άνω	2.378,8	2.131,5	247,3	10,4%	-8,586	-88,779	80,193
Γυναίκες	2.099,1	1.690,6	408,5	19,5%	10,862	-74,997	85,859
15-29 ετών	418,2	268,4	149,8	35,8%	-17,714	-47,962	30,248
30 ετών & άνω	1680,8	1422,2	258,7	15,4%	28,576	-27,035	55,612

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΕΔ 2010, 2011Α τριμήνου

Το ποσοστό ανεργίας το Φεβρουάριο του 2012 ανήλθε σε 21,7%, έναντι 15,2% το Φεβρουάριο του 2011 και 21,3% τον Ιανουάριο του 2012. Το σύνολο των απασχολουμένων κατά το Φεβρουάριο του 2012 εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.872.243 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.070.724 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.358.785 άτομα.

Οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 336.589 άτομα σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2011 (μείωση 8,0%) και κατά 19.729 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2012 (μείωση 0,5%).

Οι άνεργοι αυξήθηκαν κατά 318.435 άτομα σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2011 (αύξηση 42,3%) και κατά 14.237 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2012 (αύξηση 1,3%).

Οι οικονομικά μη ενεργοί, δηλαδή τα άτομα που δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία, αυξήθηκαν κατά 25.930 άτομα σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2011 (αύξηση 0,8%) και κατά 7.824 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2012 (αύξηση 0,2%).

Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας κατά Αποκεντρωμένη Διοίκηση τους τελευταίους 12 μήνες

Πίνακας 4. Ποσοστό ανεργίας κατά Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Αποκεντρωμένη Διοίκηση	2011						2012						
	2ος	3ος	4ος	5ος	6ος	7ος	8ος	9ος	10ος	11ος	12ος	1ος	2ος
Μακεδονίας - Θράκης	16,9	17,4	18,3	19,0	19,6	19,6	19,9	20,3	21,3	22,5	22,7	22,7	23,3
Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας	18,1	18,0	18,9	18,8	19,3	19,2	19,7	20,3	20,9	21,8	22,5	22,4	22,3
Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας	15,2	15,6	16,2	16,3	17,8	18,2	18,7	19,2	20,1	20,9	21,2	21,3	21,1
Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιόνιων Νήσων	13,6	13,8	14,0	15,0	15,3	16,1	16,5	17,1	17,1	18,1	18,5	19,4	19,8
Αττικής	14,7	15,2	15,4	15,7	16,1	17,5	18,5	19,2	20,4	21,7	22,5	22,8	23,0
Αιγαίου	15,6	15,5	14,4	14,8	14,6	14,6	15,2	14,6	14,7	14,2	14,6	14,5	14,2
Κρήτης	12,8	14,0	13,7	14,7	13,4	14,4	18,0	17,8	18,2	18,4	17,6	20,0	20,1
Σύνολο Ελλάδος	15,2	15,7	16,1	16,9	17,3	17,8	18,5	19,0	19,7	20,6	21,0	21,3	21,7

Πηγή: ΟΑΕΔ Ιανουάριος 2012

Οι άνεργοι σε σχέση με το προηγούμενο έτος αυξήθηκαν κατά 205.835 άνεργους, πάνω δηλαδή από το 1/3 των ανέργων του 2010 (35,1%), φθάνοντας το 2011 τους 792.601 άνεργους και το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 15,9%. Λίγο πάνω από το ήμισυ των ανέργων είναι γυναίκες (51,5%) ενώ συμμετέχουν με μικρότερη αναλογία στην μεταβολή των ανέργων (42% περίπου).

Το 36% των ανέργων ή 286.646 άνεργοι είναι νέοι ηλικίας 15-29 ετών, ενώ το ποσοστό ανεργίας τους ανήλθε στο 30,9% έναντι 22,3% του προηγούμενου έτους, αύξηση που αντιστοιχεί σε 70.000 νέους και νέες με ποσοστιαία μεταβολή 32,3%. Την ίδια περίοδο οι άνεργοι άνω των 30 ετών αυξήθηκαν κατά 135.800 άνεργους και η ποσοστιαία μεταβολή τους έφθασε το 36,75%. Το 57% της μεταβολής των ανέργων μέχρι 29 ετών οφείλεται σε αύξηση των νέων ανέργων ανδρών, ενώ το 59% της μεταβολής των ανέργων άνω των 30 ετών οφείλεται σε αύξηση των ανέργων ανδρών με κύριο χαρακτηριστικό την ποσοστιαία μεταβολή αυτών να ανέρχεται στο 48%.

Πάνω από το 1/5 των ανέργων ή οι 180.820 και 22,3% είναι «Νέοι άνεργοι», δηλαδή εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας αναζητώντας απασχόληση, ενώ κατά το προηγούμενο έτος αναλογούσαν στο 23,6% των ανέργων (138.280 άνεργοι), ενώ η αύξησή τους σε σχέση με το προηγούμενο έτος οφείλεται κατά 53% στην αύξηση των «Νέων» ανέργων γυναικών.

Οι «παλαιοί» άνεργοι (όσοι δηλαδή έχουν εργαστεί στο παρελθόν), ξεπερνούν τα 3/4 των ανέργων (77,2%) και ανέρχονται σε 611.780 άνεργους, από 76,4% των ανέργων που αποτελούσαν το προηγούμενο έτος (448.480 άνεργοι), παρουσιάζοντας μία αύξηση της τάξεως του 36,4% ή 163.300 ανέργων. Η εν λόγω αύξηση οφείλεται κυρίως στις μεταβολές των ανδρών αλλά και στην συνολική μεταβολή των ανέργων άνω των 30 ετών, με εξέχουσα την ηλικιακή ομάδα των 30-44 ετών στην οποία οφείλεται πάνω από το ήμισυ της μεταβολής των ανέργων που έχουν εργαστεί στο παρελθόν (51%).

Οι μακροχρόνια άνεργοι (όσοι δηλαδή αναζητούν εργασία πάνω από 1 έτος, ανεξάρτητα αν είναι «νέοι» ή «παλαιοί»), αποτελούν το 46,2% των ανέργων έναντι 44,6% που αποτελούσαν το προηγούμενο έτος (369.580 έναντι 261.580). Στην αύξηση των μακροχρόνια ανέργων κατά 108.000 άνεργους αναλογεί στην ηλικιακή ομάδα άνω των 30 ετών το 63% της μεταβολής.

Όπως προκύπτει από τις παραπάνω μεταβολές των κατηγοριών των ανέργων, η αύξηση αυτών σε σχέση με το προηγούμενο έτος προέρχεται κυρίως από αυξήσεις των «παλαιών» ανέργων καθώς και όσων η διάρκεια ανεργίας είναι μεγαλύτερη του ενός έτους. Οι άνεργοι με διάρκεια ανεργίας μικρότερη του έτους συμμετέχουν κατά 46% στην συνολική μεταβολή των ανέργων ενώ το 80% αυτών η διάρκεια ανεργίας τους κυμαίνεται από 6-11 μήνες.

Πίνακας 7: Οι μεταβολές των ανέργων κατά φύλο, διάρκεια και ομάδες ηλικιών

A' τρίμηνο 2010- 2011	Σύνολο Ανέργων	Τώρα θα αρχίσουν	Λιγότερο από ένα μήνα	1 - 2 μήνες	3 - 5 μήνες	6 - 11 μήνες	12 μήνες και άνω	"Νέοι" Άνεργοι	"Παλαιοί" Άνεργοι
και τα δύο φύλα	205,8	3,5	12,3	19,3	25,7	36,9	108,0	42,5	163,3
15-29 ετών	70,0	0,9	4,9	5,9	7,5	11,2	39,6	35,8	34,2
30+ ετών	135,8	2,6	7,4	13,4	18,3	25,7	68,4	6,7	129,1
Άνδρες	120,0	0,9	9,3	10,8	17,5	26,0	55,4	20,0	100,0
15-29 ετών	39,8	0,3	4,7	3,5	5,1	10,0	16,1	17,4	22,4
30+ ετών	80,2	0,6	4,6	7,3	12,4	16,0	39,3	2,6	77,6
Γυναίκες	85,9	2,6	3,0	8,5	8,3	10,9	52,6	22,5	63,3
15-29 ετών	30,2	0,6	0,2	2,4	2,4	1,2	23,5	18,4	11,9
30+ ετών	55,6	2,0	2,8	6,1	5,9	9,7	29,1	4,2	51,5

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΕΔ 2010, 2011Α τριμήνου

Εξετάζοντας τον κύριο όγκο των ανέργων που έχουν εργαστεί στο παρελθόν διαπιστώνουμε ότι αυτοί προέρχονται κυρίως από τους κλάδους του Εμπορίου, των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων, την Μεταποίηση και των Κατασκευών. Αθροιστικά οι άνεργοι στους κλάδους αυτούς ανέρχονται σε 369.100 και αποτελούν το 60% των ανέργων που έχουν εργαστεί στο παρελθόν ενώ μόνο ο κλάδος του Εμπορίου περιλαμβάνει το 30% περίπου των ανέργων αυτών των τεσσάρων κλάδων, Πίνακας 8.

Οι μακροχρόνια άνεργοι των τεσσάρων αυτών κλάδων αναλογούν λίγο πάνω από το ήμισυ των μακροχρόνια παλαιών ανέργων. Πάνω από το ήμισυ των ανέργων στο Εμπόριο είναι μακροχρόνια άνεργοι, στην Μεταποίηση είναι το 40%, ενώ στις Κατασκευές και στα Ξενοδοχεία και τα Εστιατόρια είναι το 1/4 αυτών.

Σε σχέση με το προηγούμενο χρόνο οι εν λόγω κλάδοι, έχουν και την μεγαλύτερη αριθμητική μεταβολή.

Πίνακας 8: Άνεργοι κατά κλάδο, διάρκεια ανεργίας και μεταβολές 2010-2011

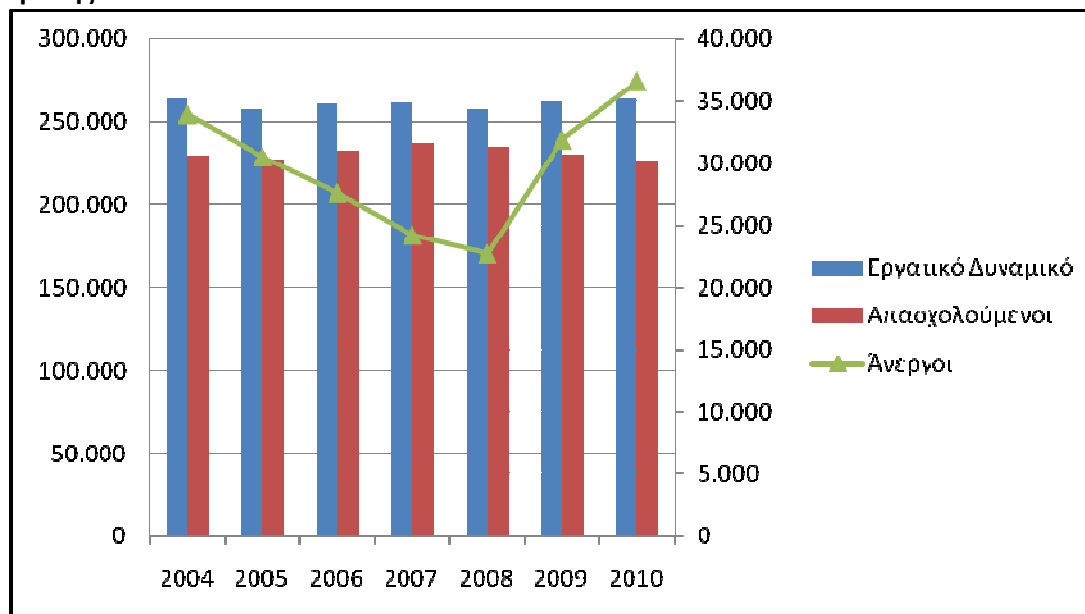
Άνεργοι 2011 Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	Άνεργοι που έχουν εργαστεί	Τώρα θα αρχίσουν να αναζητούν	λιγότερο από ένα μήνα	1 - 2 μήνες	3 - 5 μήνες	6 - 11 μήνες	12 μήνες & άνω
και τα δύο φύλα	611,8	7,3	35,6	93,3	108,3	109,0	258,3
Μεταποίηση	86,9	0,8	3,3	9,3	11,9	18,5	43,1
Κατασκευές	79,6	1,2	4,9	17,5	16,3	14,6	25,2
Χονδρικό & λιανικό εμπόριο	106,7	1,4	4,2	13,7	18,7	19,9	48,9
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος κλπ	95,9	1,7	9,0	20,2	26,3	15,7	23,0
Σύνολο τεσσάρων κλάδων	369,1	5,0	21,4	60,7	73,1	68,7	140,1
Συμμετοχή 4 κλάδων (%)	60,3%	68,8%	60,0%	65,1%	67,5%	63,1%	54,3%
Μεταβολές Ανέργων 2010-2011	Άνεργοι που έχουν εργαστεί	Τώρα θα αρχίσουν να αναζητούν	λιγότερο από ένα μήνα	1 - 2 μήνες	3 - 5 μήνες	6 - 11 μήνες	12 μήνες και άνω
και τα δύο φύλα	163,3	3,2	11,4	15,2	21,7	31,0	80,8
Μεταποίηση	24,4	0,1	0,2	1,3	2,2	6,0	14,6
Κατασκευές	27,5	0,6	1,2	2,9	5,8	5,3	11,7
Χονδρικό & λιανικό εμπόριο	32,6	0,2	0,1	3,8	7,4	3,8	17,4
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος κλπ	15,7	0,8	3,6	-1,8	1,7	6,2	5,2

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΕΔ 2010, 2011Α τριμήνου

Η ανεργία στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης το δεύτερο τρίμηνο 2011 ανήλθε στο 20,7% σημειώνοντας τεράστια αύξηση από το 13,9% που ήταν το αντίστοιχο τρίμηνο του 2010 σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Το 63% του ποσοστού των ανέργων είναι γυναίκες.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι διακυμάνσεις των μεγθών του εργατικού δυναμικού, των απασχολούμενων καθώς και των άνεργων.

Διάγραμμα 3: Αγορά Εργασίας Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

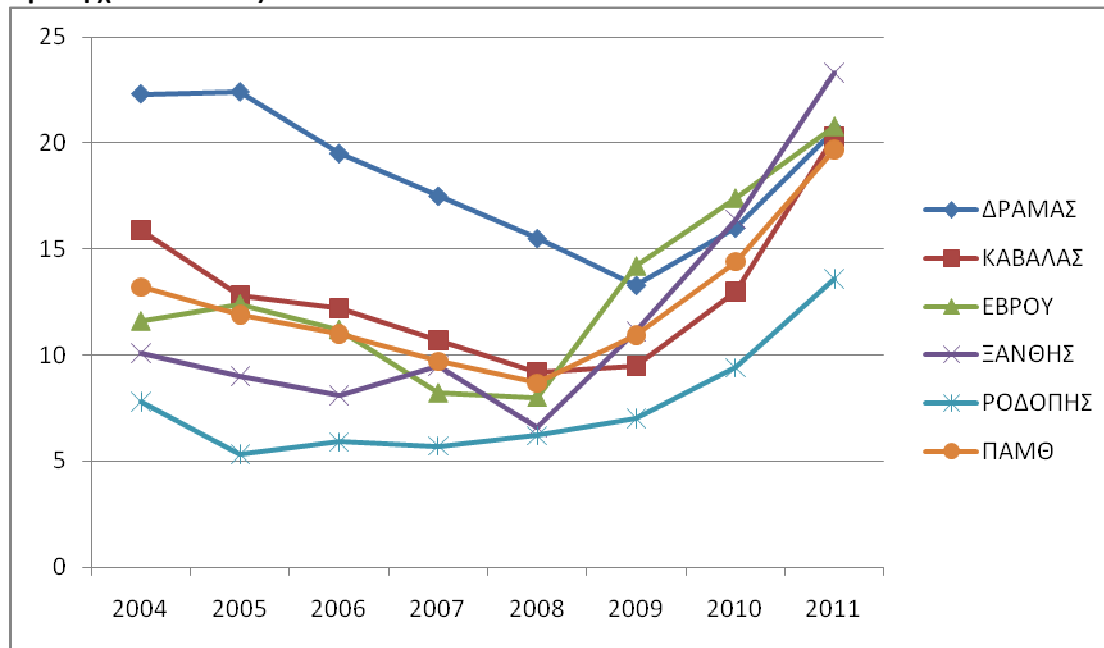

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Από το παραπάνω διάγραμμα διαπιστώνεται ότι ο αριθμός του εργατικού δυναμικού δεν παρουσιάζει σημαντικές αυξομειώσεις μεταξύ των ετών 2004 – 2010. Στον αριθμό των απασχολούμενων παρατηρείται μια ελαφρά αύξηση με ταυτόχρονη μείωση του αριθμού των άνεργων για τα έτη 2004 – 2008, ενώ από 2008 και μετά σημειώνεται κατακόρυφη άνοδος της ανεργίας, η οποία συνεχίζει να έχει δυναμική ανόδου εξαιτίας της συνεχιζόμενης ύφεσης.

Το Διάγραμμα 4 που ακολουθεί δίνει μια καλύτερη εικόνα για το ποσοστό των άνεργων ανά νομό για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

Διάγραμμα 4: Ποσοστό ανέργων ανά νομό για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης(σε ποσοστά).

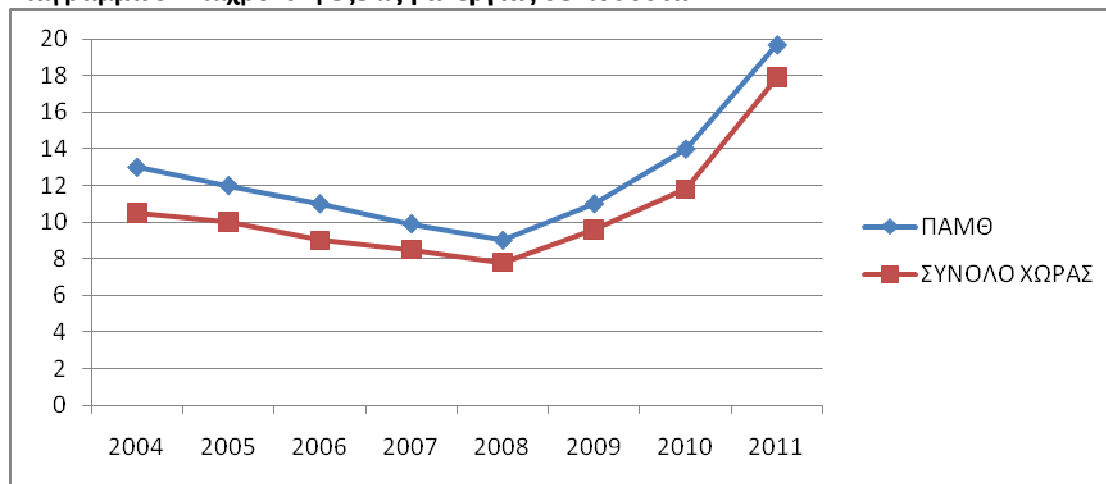

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

*ο κάθετος άξονας είναι εκφρασμένος σε ποσοστά

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης παρατηρούνται υψηλά ποσοστά ανεργίας διαχρονικά, με υψηλότερα αυτά του Νομού Δράμας. Οι υπόλοιποι νομοί βρίσκονται περίπου στα ίδια επίπεδα χωρίς σημαντικές αποκλίσεις εκτός από το 2010 που ο Νομός Έβρου προσεγγίζει τα ίδια ποσοστά ανεργίας του Νομού Δράμας. Ο Νομός Δράμας εμφανίζει μακράν τις χειρότερες επιδόσεις, καθώς υπάρχουν έτη όπου τα ποσοστά ανεργίας ξεπερνούν τις είκοσι (20) ποσοστιαίες μονάδες (2004, 2005 και 2011). Ωστόσο, προκειμένου να εξαχθούν ολοκληρωμένα συμπεράσματα κρίνεται σκόπιμη η αντιπαράθεση της διαχρονικής εξέλιξης της ανεργίας και των επιπέδων απασχόλησης της Περιφέρειας με τα αντίστοιχα μεγέθη που παρατηρούνται σε εθνικό επίπεδο.

Διάγραμμα 5: Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας σε ποσοστά

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

*ο κάθετος άξονας είναι εκφρασμένος σε ποσοστά

Τα στοιχεία του Διαγράμματος 3, αναδεικνύουν ότι στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης η ανεργία παρουσιάζει σε γενικές γραμμές τις ίδιες διακυμάνσεις με αυτή σε εθνικό επίπεδο. Παρατηρείται πτωτική τάση της ανεργίας από το 2004 και έπειτα, και παγώνεται σε ένα ποσοστό της τάξης άνω του 7% στην Περιφέρεια, το ποσοστό αυτό σημειώνει την κατώτερη τιμή του τη χρονιά του 2008 (7,65%). Από το διάγραμμα ακόμη προκύπτει πως η ανεργία στην Περιφέρεια είναι σταθερά σε υψηλότερα επίπεδα από την χώρα.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει την ηλικιακή σύνθεση της ανεργίας ανά επίπεδα εκπαίδευσης για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης.

Πίνακας 9: Ηλικιακή σύνθεση ανεργίας ανά επίπεδα εκπαίδευσης για ΠΑΜΘ

Επίπεδο Εκπαίδευσης	2008							2009							2010							2011						
	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	Σύνολο	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	Σύνολο	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	Σύνολο	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	Σύνολο
Διδακτορικό ή Μεταπτυχιακός τίτλος	0		0	0	0	0	0	0	0	179	0	0	0	179	0	0	0	0	0	0	0	0	0	101	104	0	0	205
Πτυχίο Ανώτατων Σχολών	0	174	785	544	123	0	1.626	0	279	1.012	969	317	0	2.577	0	385	597	1.049	934	100	3.065	0	939	1.483	1.116	223	89	3.851
Φοίτηση σε ΑΕΙ (τουλαχ. 1 χρόνο) αλλά δεν πήρε πτυχίο	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Πτυχίο Ανώτερης Τεχν. Επαγ. Εκπαίδευσης	0	637	1.055	1.068	230	0	2.990	0	961	571	1.561	700	0	3.792	0	987	1.900	1.802	459	0	5.147	0	937	3.681	2.085	523	0	7.225
Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης	606	1.371	2.036	3.253	1.515	0	8.781	496	2.186	1.519	3.585	1.813	0	9.599	927	1.984	2.115	5.494	2.778	0	13.297	671	2.373	1.233	5.155	2.409	0	11.841
Απολυτήριο 3-ταξ Μέσης Εκπαίδευσης	274	251	736	1.026	1.059	0	3.345	473	386	465	1.961	800	0	4.085	124	384	533	1.852	603	0	3.496	120	177	2.081	2.058	750	0	5.185
Απολυτήριο Δημοτικού	153	539	492	1.113	2.033	0	4.330	252	0	538	1.408	2.105	0	4.304	130	707	1.464	3.313	3.598	0	9.212	3.414	251	2.807	4.366	3.497	0	14.336
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	0	0	0	114	372	0	486	0	456	0	119	477	0	1.052	0	452	294	416	115	129	1.405	0	874	1.345	374	0	0	2.593
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	0	0	224	0	0	0	224	0	0	0	0	331	0	331	0	130	142	116	455	94	938	56	56	92	2.307	4.901	0	7.412

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι ο αριθμός των ανέργων διαφοροποιείται ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσής τους. Όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο τόσο χαμηλότερος είναι ο αριθμός των ανέργων. Συγκεκριμένα ο μεγαλύτερος αριθμός ανέργων συγκεντρώνεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ακολουθούν τα άτομα που έχουν απολυτήριο δημοτικού και οι απόφοιτοι ανώτερης Τεχνολογικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Χαμηλότερος είναι ο αριθμός των ανέργων στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατόχους διδακτορικού ή μεταπτυχιακού διπλώματος

Ο αριθμός των ανέργων του Νομού Δράμας τον Ιανουάριο του 2012 ανήλθε στους 9.906 ανέργους. Με την παραδοχή ότι το εργατικό δυναμικό του νομού δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά υπολογίζεται ότι το ποσοστό ανεργίας για το 2011 έχει ανέλθει στο 25% όταν σε εθνικό επίπεδο είναι 20%.

Η ανεργία του Νομού παρουσιάζει μια σχεδόν σταθερά υψηλή πορεία, που ξεκίνησε από τις αρχές του 2000 με την αποβιομηχάνιση του νομού και την μεταφορά πολλών μεταποιητικών βιομηχανιών στην Βουλγαρία και σήμερα κορυφώνεται λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης της χώρας.

Όπως φαίνεται και στον ακόλουθο πίνακα αλλά και διαγραμματικά τα επίπεδα ανεργίας στο Νομό Δράμας είναι διαχρονικά κατά πολύ υψηλότερα από τα εθνικά επίπεδα αλλά και από το αντίστοιχο ποσοστό της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Για το 2011, η ανεργία κυμάνθηκε στο 20,6% έναντι του 19,7% στην Περιφέρεια και του 17,7% στη χώρα.

Πίνακας 10: Ποσοστό ανεργίας ανά Νομό ΠΑΜΘ - ΠΑΜΘ – Ελλάδα

α/α		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	Ελλάδα	10,50	9,85	8,90	8,30	7,65	9,45	12,5	17,7
2	Περ. Αν Μακεδονίας - Θράκης	13,20	11,90	11,00	9,70	8,67	10,92	14,4	19,7
3	Νομός Έβρου	11,60	12,40	11,20	8,20	8,00	14,2	17,4	20,8
4	Νομός Ξάνθης	10,10	9,00	8,10	9,50	6,60	11,10	16,40	23,3
5	Νομός Ροδόπης	7,80	5,30	5,90	5,70	6,20	7,00	9,40	13,6
6	Νομός Δράμας	22,30	22,40	19,50	17,50	15,50	13,30	16,00	20,6
7	Νομός Καβάλας	15,90	12,80	12,20	10,70	9,20	9,50	13,00	20,3

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, ο αριθμός των καταγεγραμμένων ανέργων του Δ. Δράμας και του Δ. Κ. Νευροκοπίου τον Ιανουάριο του 2012 ανήλθε στους 7.292 και στους 406 αντίστοιχα, ήτοι 7.698 άτομα, αποτελώντας το 77,7% του συνόλου της Π.Ε. Δράμας.

Όσον αφορά στην ηλικιακή σύνθεση των ανέργων, από τον πίνακες 4 και 5, παρατηρούμε ότι, η πολυπληθέστερη ηλικιακή τάξη είναι αυτή των 26-35 ετών (29,7% στο Δ. Δράμας και 32,0% στο Δ. Κ. Νευροκοπίου) τόσο σε επίπεδο περιοχής παρέμβασης όσο και στο επίπεδο της Π.Ε. Δράμας.

Δεδομένης της έλλειψης στοιχείων για την κατανομή των ανέργων ανά φύλο αλλά και το υψηλό ποσοστό συμμετοχής των ανέργων της περιοχής παρέμβασης στο σύνολο της Π.Ε. Δράμας, μπορούμε με ασφάλεια να υποθέσουμε ότι κυριαρχούν οι ίδιες τάσεις. Συγκεκριμένα, διαφαίνεται στον πίνακα 5 ότι η πλειοψηφία των ανέργων είναι γυναίκες (5.953 έναντι των 3.953 ανέργων ανδρών).

Πίνακας 4: Ηλικιακή σύνθεση ανεργίας σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας Δράμας

		ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ		ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ		ΔΗΜΟΣ Κ. ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ		ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ		ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΡΑΜΑΣ	
α	Ηλικιακή Ομάδα		%		%		%		%		%		%
1	15-18 ετών	2	0,2	21	0,3%	4	0,8%	0	0,0%	2	0,1%	29	0,3%
2	19-25 ετών	151	13,8%	966	13,9%	90	21,7%	23	13,8%	143	17,6%	1.373	14,5%
3	26-35 ετών	375	33,0%	2114	29,7%	127	32,0%	43	25,2%	223	27,2%	2.882	29,9%
4	36-45 ετών	305	26,5%	1988	27,5%	98	25,1%	57	31,4%	231	26,7%	2.67	27,3%
5	46-55 ετών	252	20,6%	1581	21,3%	62	14,5%	34	18,2%	191	21,7%	2.120	21,0%
6	56 ετών και άνω	79	5,8	622	7,3%	25	5,8%	21	11,3%	76	6,6%	823	7,1%
	ΣΥΝΟΛΟ	1.164	100%	7.29	100%	406	100%	178	100%	866	100%	9.906	100%

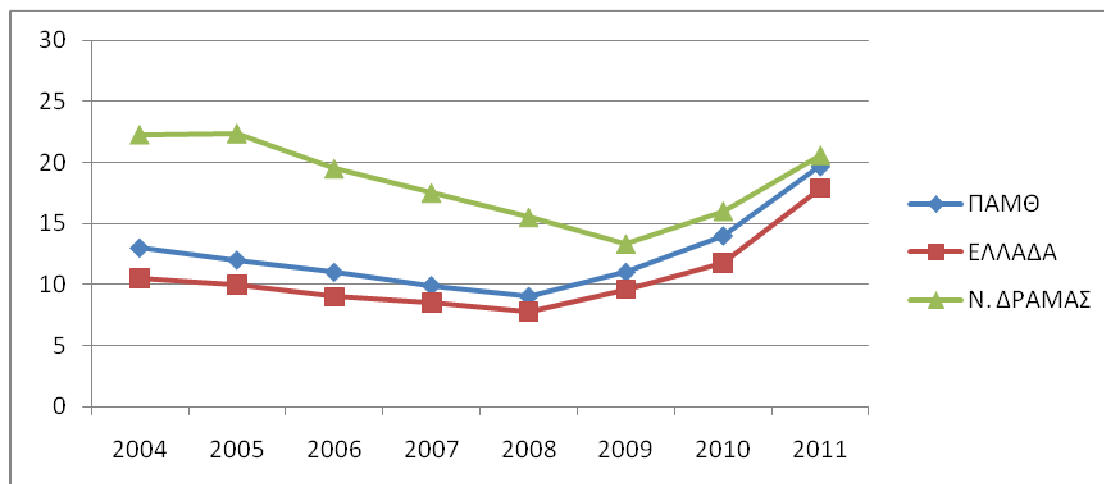
Πηγή: ΟΑΕΔ. Ιανουάριος 2012

Πίνακας 5: Αριθμός ανέργων ανά φύλο στην ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ

ΗΛΙΚΙΑ	ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑ (Α)			ΜΗ ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑ (Β)			ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ (Α+Β)		
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
-18	9	15	24	5	0	5	14	15	29
19-25	543	755	1.298	45	30	75	588	785	1.373
26-35	936	1.740	2.676	98	108	206	1.034	1.848	2.882
36-45	889	1.55	2.440	137	102	239	1.026	1.653	2.679
46-55	748	1.127	1.875	140	105	245	888	1.232	2.120
56+	330	304	634	73	116	189	403	420	823
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ	3.455	5.492	8.947	498	461	959	3.953	5.953	9.906

Πηγή: ΟΑΕΔ. Ιανουάριος 2012

Διάγραμμα 6: Ποσοστά ανεργίας σε επίπεδο Ν. Δράμας, ΠΑΜΘ και Ελλάδας(σε ποσοστά)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

*ο κάθετος άξονας είναι εκφρασμένος σε ποσοστά

Από το διάγραμμα προκύπτει ότι ο Νομός Δράμας παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση, εμφανίζοντας πολύ υψηλότερα ποσοστά ανεργίας σε σχέση με την Περιφέρεια και τη χώρα. Εξαιρέση μόνο αποτελούν οι χρονιές 2009 και 2010 όπου ο Νομός προσεγγίζει κατά μεγάλο βαθμό τον περιφερειακό και εθνικό μέσο όρο. Η μείωση η οποία εμφανίζουν οι δείκτες ανεργίας του νομού κατά τα έτη 2004 – 2010, οφείλεται στην υλοποίηση του προγράμματος κατάρτισης των απολυμένων της SOFTEX και δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας άλλης διαρθρωτικής παρέμβασης που καταπολέμησε ουσιαστικά την ανεργία.

Πίνακας 12: Αριθμός ανέργων ανά Δήμο

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	ΗΛΙΚΙΑ	ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑ (Α)			ΜΗ ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑ (Β)			ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ (Α+Β)		
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ	-18	1	1	2	0	0	0	1	1	2
	19-25	70	75	145	5	1	6	75	76	151
	26-35	119	227	346	16	13	29	135	240	375
	36-45	113	165	278	20	7	27	133	172	305

	46-55	88	128	216	23	13	36	111	141	252
	56+	30	31	61	5	13	18	35	44	79
ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΔΟΞΑΤΟΥ		421	627	1.048	69	47	116	490	674	1.164
ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	-18	6	12	18	3	0	3	9	12	21
	19-25	382	536	918	29	19	48	411	555	966
	26-35	672	1.294	1.966	64	84	148	736	1.378	2.114
	36-45	645	1.172	1.817	90	81	171	735	1.253	1.988
	46-55	547	864	1.411	91	79	170	638	943	1.581
	56+	250	233	483	52	87	139	302	320	622
ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΔΡΑΜΑΣ		2.502	4.111	6.613	329	350	679	2.831	4.461	7.292
ΔΗΜΟΣ Κ. ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	-18	2	1	3	1	0	1	3	1	4
	19-25	31	47	78	7	5	12	38	52	90
	26-35	46	69	115	7	5	12	53	74	127
	36-45	44	46	90	6	2	8	50	48	98
	46-55	26	26	52	7	3	10	33	29	62
	56+	12	9	21	4	0	4	16	9	25
ΣΥΝΟΛΟ Δ. Κ. ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ		161	198	359	32	15	47	193	213	406
ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	-18	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	19-25	9	13	22	0	1	1	9	14	23
	26-35	17	23	40	1	2	3	18	25	43
	36-45	21	29	50	4	3	7	25	32	57
	46-55	10	19	29	1	4	5	11	23	34
	56+	9	9	18	3	0	3	12	9	21
ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ		66	93	159	9	10	19	75	103	178
ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	-18	0	1	1	1	0	1	1	1	2
	19-25	51	84	135	4	4	8	55	88	143

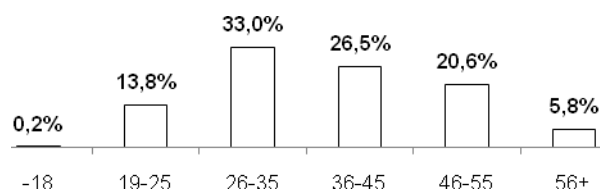
	26-35	82	127	209	10	4	14	92	131	223
	36-45	66	139	205	17	9	26	83	148	231
	46-55	77	90	167	18	6	24	95	96	191
	56+	29	22	51	9	16	25	38	38	76
ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ		305	463	768	59	39	98	364	502	866
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΡΑΜΑΣ	-18	9	15	24	5	0	5	14	15	29
	19-25	543	755	1.298	45	30	75	588	785	1.373
	26-35	936	1.740	2.676	98	108	206	1.034	1.848	2.882
	36-45	889	1.551	2.440	137	102	239	1.026	1.653	2.679
	46-55	748	1.127	1.875	140	105	245	888	1.232	2.120
	56+	330	304	634	73	116	189	403	420	823
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ		3.455	5.492	8.947	498	461	959	3.953	5.953	9.906

Πηγή: ΟΑΕΔ. Ιανουάριος 2012

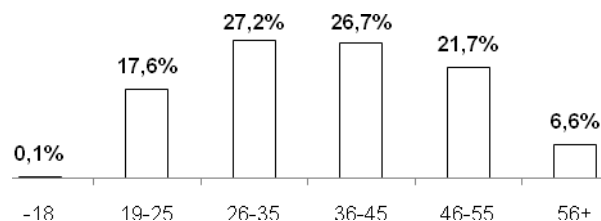
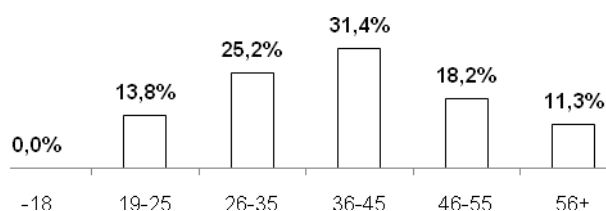
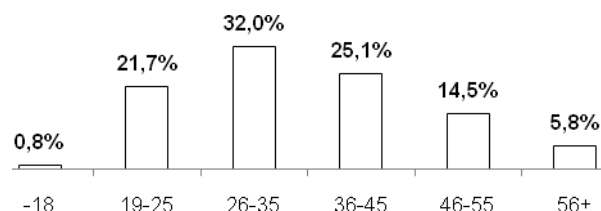
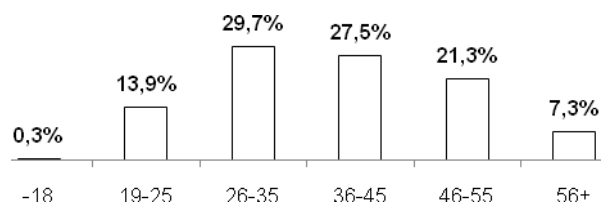
Πίνακας 13: Ποσοστό ανεργίας ανά Δήμο

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	ΗΛΙΚΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΗΣ		
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ	-18	0,2%	0,2%	0,2%
	19-25	16,6%	12,0%	13,8%
	26-35	28,3%	36,2%	33,0%
	36-45	26,8%	26,3%	26,5%
	46-55	20,9%	20,4%	20,6%
	56+	7,1%	4,9%	5,8%
ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΔΟΞΑΤΟΥ		100%	100%	100%
ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	-18	0,2%	0,3%	0,3%

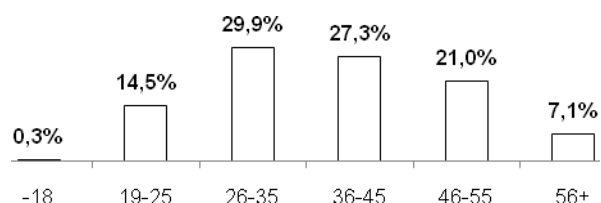
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΝΔΡΕΣ - ΓΥΝΑΙΚΕΣ)

	19-25	15,3%	13,0%	13,9%
	26-35	26,9%	31,5%	29,7%
	36-45	25,8%	28,5%	27,5%
	46-55	21,9%	21,0%	21,3%
	56+	10,0%	5,7%	7,3%
ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΔΡΑΜΑΣ		100%	100%	100%
ΔΗΜΟΣ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	-18	1,2%	0,5%	0,8%
	19-25	19,3%	23,7%	21,7%
	26-35	28,6%	34,8%	32,0%
	36-45	27,3%	23,2%	25,1%
	46-55	16,1%	13,1%	14,5%
	56+	7,5%	4,5%	5,8%
ΣΥΝΟΛΟ Δ. Κ. ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ		100%	100%	100%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	-18	0,0%	0,0%	0,0%
	19-25	13,6%	14,0%	13,8%
	26-35	25,8%	24,7%	25,2%
	36-45	31,8%	31,2%	31,4%
	46-55	15,2%	20,4%	18,2%
	56+	13,6%	9,7%	11,3%
ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ		100%	100%	100%
ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	-18	0,0%	0,2%	0,1%
	19-25	16,7%	18,1%	17,6%
	26-35	26,9%	27,4%	27,2%
	36-45	21,6%	30,0%	26,7%
	46-55	25,2%	19,4%	21,7%
	56+	9,5%	4,8%	6,6%

ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ		100%	100%	100%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΡΑΜΑΣ	-18	0,3%	0,3%	0,3%
	19-25	15,7%	13,7%	14,5%
	26-35	27,1%	31,7%	29,9%
	36-45	25,7%	28,2%	27,3%
	46-55	21,6%	20,5%	21,0%
	56+	9,6%	5,5%	7,1%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ		100%	100%	100%

Πηγή: ΟΑΕΔ. Ιανουάριος 2012

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011			ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ			ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	
ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ	7.040	7.540	14.580	490	674	1.164	59,9
ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	28.350	30.660	59.010	2.831	4.461	7.292	70,2
ΔΗΜΟΣ Κ. ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	4.010	3.920	7.930	193	213	406	9,1
ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	2.010	1.950	3.960	75	103	178	3,9
ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	6.310	6.750	13.060	364	502	866	27,1
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ	47.720	50.820	98.540	3.953	5.953	9.906	28,4

Πηγή: ΟΑΕΔ. Ιανουάριος 2012

Από τους παραπάνω πίνακες προκύπτει ότι ο Δήμος Δράμας εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας το οποίο ανέρχεται στο 74% του ποσοστού του συνόλου του μόνιμου πληθυσμού της Περιφερειακή Ενότητα Δράμας. Ο μεγαλύτερος αριθμός άνεργων παρατηρείται στις πιο παραγωγικές ηλικιακές ομάδες. Για την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης πραγματοποιούνται προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης, με τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού

Κοινωνικού Ταμείου. Τα περισσότερα από τα προγράμματα αυτά στοχεύουν στη βελτίωση του επιπέδου εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας, ώστε αυτό να μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας.

2.1.1.3 Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης μιας γεωγραφικής περιοχής προσδιορίζεται σε σημαντικό βαθμό, εκτός των οικονομικών και δημογραφικών μεταβλητών, από τις κοινωνικές μεταβλητές. Ειδικότερα το θέμα της υγείας και της παιδείας επηρεάζει άμεσα την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού εκ τούτου δείκτες που προσδιορίζουν την «καλή υγεία» και την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού επηρεάζουν ή μπορούν να επηρεάσουν όχι μόνο την ποσότητα, αλλά και την ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος.

Επίπεδο Εκπαίδευσης

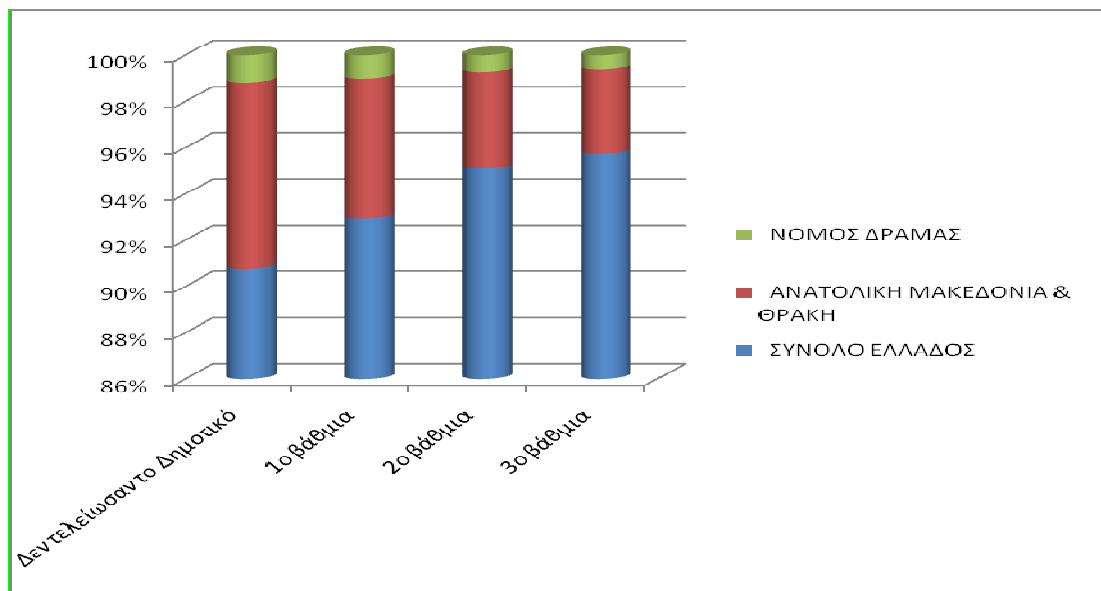
Το ποσοστό των αποφοίτων Δημοτικού σχολείου στο Νομό Δράμας αντιστοιχεί στο 43% (43% και σε περιφερειακό επίπεδο) ενώ αμέσως μετά έρχονται οι απόφοιτοι Β' βάθμιας Εκπαίδευσης με ποσοστό 35% με το ίδιο ποσοστό να κυμαίνεται σε 32% σε περιφερειακό και σε 41% σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα βρίσκεται ο αριθμός των απόφοιτων Γ' βάθμιας εκπαίδευσης στο Νομό Δράμας καθώς το ποσοστό των απόφοιτων υπολείπεται κατά 1% από το αντίστοιχο ποσοστό σε περιφερειακό επίπεδο και 4% από το ίδιο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο

Πίνακας 2.1.1.3-1: Μορφωτικό επίπεδο Δράμας συγκρινόμενο με Περ. Αν. Μ-Θ και χώρα

	Δεν τελείωσαν το Δημοτικό	Α' βάθμια	Β' βάθμια	Γ' βάθμια
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	1.016.152	3.794.223	4.221.255	1.265.168
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	90.226	247.304	183.963	48.593
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	13.198	41.561	33.210	7.965

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

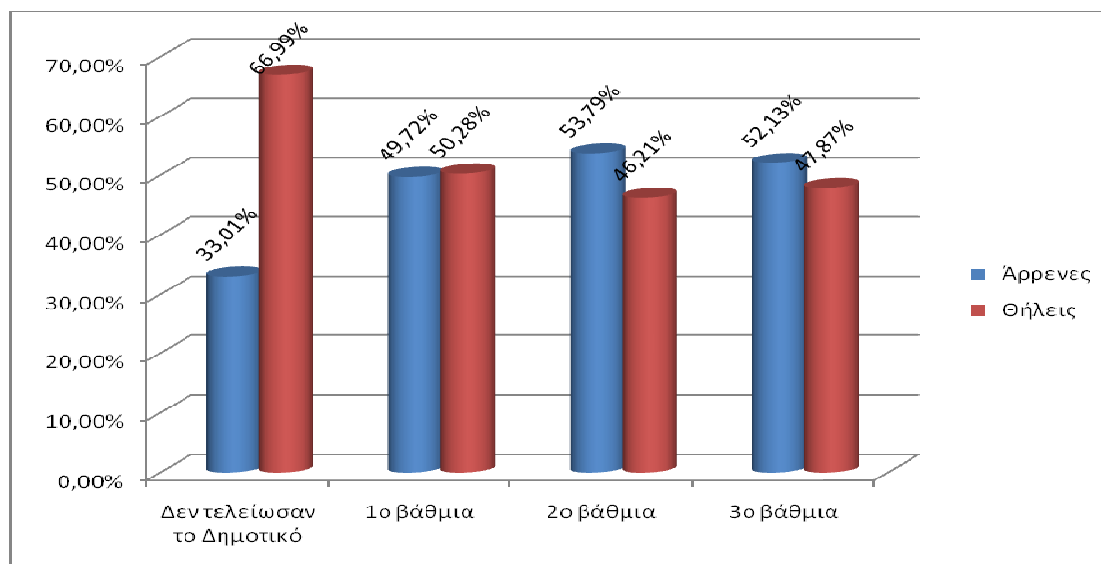
Διάγραμμα 2.1.1.3-1: Επίπεδο εκπαίδευσης Νομού Δράμας

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

Ενδο-πληθυσμιακά, διαπιστώνεται ότι το ποσοστό των γυναικών (66,99%), στο σύνολο του πληθυσμού του Νομού για το έτος 2001, που δεν τελείωσαν το δημοτικό σχολείο είναι διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό των αντρών (33,01%), ενώ το ποσοστό των απόφοιτων γυναικών της Α' βάρθμιας εκπαίδευσης είναι σχεδόν όσο και το ποσοστό των αντρών (περίπου 50%). Όσο αναφορά τους απόφοιτους της Β' και Γ' βάρθμιας εκπαίδευσης οι άντρες υπερέχουν των γυναικών και η διαφορά κυμαίνεται στο 7,57% για την πρώτη περίπτωση και 4,26% για τη δεύτερη.

Διάγραμμα 2.1.1.3-2: Επίπεδο εκπαίδευσης Νομού Δράμας

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Μαθητική Διαρροή

Σύμφωνα με την Έρευνα Μαθητικής Διαρροής στο Γυμνάσιο που πραγματοποιήθηκε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το 2001, ο Νομός Δράμας αντιμετωπίζει πρόβλημα σχολικής διαρροής στα πλαίσια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εφόσον κατέχει τη 26^η θέση κατά τη χρονική περίοδο 1987-1988 και την 28^η θέση για την περίοδο 1997 - 1998.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι για τη σχολική χρονιά 1987 - 1988, ο Νομός Δράμας κατείχε 14,7% σχολική διαρροή, ενώ ο εθνικός μέσος όρος ήταν μικρότερος κατά 2 περίπου ποσοστιαίες μονάδες, ενώ τη σχολική χρονιά 1997 - 1998 είχε σχολική διαρροή 6,42%, ενώ ο εθνικός μέσος όρος είχε φτάσει το 6,98%. Σημειώνεται ότι η θέση του Νομού βελτιώθηκε μερικώς καθώς κατά τη διάρκεια της τελευταίας ακαδημαϊκής περιόδου, έπεσε στην 28^η θέση μεταξύ των 54 νομών της χώρας. Ως προς τη μεταβολή του ποσοστού υπογραμμίζεται το γεγονός ότι ο Νομός Δράμας μείωσε το ποσοστό σχολικής διαρροής κατά 8,28%, ενώ η αντίστοιχη μεταβολή σε εθνικό επίπεδο ανήλθε σε 5,62%. Διαπιστώνεται συνεπώς, ότι ο Νομός Δράμας μπορεί να έχει βελτιωθεί σε σχέση με το εθνικό επίπεδο, αλλά το πρόβλημα της μαθητικής διαρροής εξακολουθεί να παραμένει.

Πίνακας 2.1.1.3-2: Μαθητική Διαρροή κατά Νόμο

	Εκπ. Έτος 1987-88		Εκπ. Έτος 1989-90		Εκπ. Έτος 1991-92		Εκπ. Έτος 1997-98		Εκπ. Έτος 2000-01	
	Νομός	% Διαρροή	Νομός	% Διαρροή	Νομός	% Διαρροή	Νομός	% Διαρροή	Νομός	Διαρροή
1	Ξάνθης	35,75	Ζακύνθου	34,63	Ζακύνθου	30,43	Ξάνθης	21,71	Κοζάνης	1,83
2	Ζακύνθου	30,57	Ξάνθης	30,23	Ξάνθης	29,73	Ευρυτανίας	16,18	Αρκαδίας	2,13
3	Ευρυτανίας	30,03	Ρεθύμνης	28,29	Ρεθύμνης	25,99	Ροδόπης	12,94	Φωκίδας	2,40
4	Ρεθύμνης	27,66	Ευρυτανίας	26,42	Ευρυτανίας	22,18	Σερρών	11,44	Λάρισας	2,40
5	Ηλείας	25,25	Κυκλάδων	21,39	Ηλείας	17,68	Ρεθύμνης	11,41	Καρδίτσας	2,80
6	Λασιθίου	21,73	Κέρκυρας	20,01	Κυκλάδων	17,55	Λευκάδας	11,40	Γρεβενών	3,02
7	Κυκλάδων	21,43	Θεσπρωτίας	19,87	Κέρκυρας	16,65	Ηρακλείου	10,82	Άρτας	3,32
8	Ροδόπης	21,32	Ηλείας	19,53	Ροδόπης	16,43	Ζακύνθου	10,53	Μαγνησίας	3,35
9	Πέλλας	20,61	Πρέβεζας	19,34	Λασιθίου	16,41	Δωδεκανήσου	10,38	Ιωαννίνων	3,51
10	Λέσβου	20,41	Ηρακλείου	18,73	Λακωνίας	15,74	Κεφαλληνίας	9,45	Καστοριάς	3,62
11	Αιτωλοακαρνανίας	20,23	Λασιθίου	17,96	Ηρακλείου	15,66	Ηλείας	9,41	Βοιωτίας	3,68
12	Άρτας	19,76	Λακωνίας	17,84	Δωδεκανήσου	14,89	Λασιθίου	9,34	Φθιώτιδας	3,72
13	Θεσπρωτίας	19,56	Πέλλας	17,61	Αιτωλοακαρνανίας	14,66	Αιτωλοακαρνανίας	9,22	Πιερίας	3,97
14	Ηρακλείου	19,05	Δωδεκανήσου	17,61	Καβάλας	14,31	Σάμου	9,21	Ευρυτανίας	4,30
15	Κέρκυρας	19,04	Σάμου	17,12	Θεσπρωτίας	14,08	Χανίων	9,17	Πρέβεζας	4,33
16	Δωδεκανήσου	18,38	Τρικάλων	16,75	Σερρών	13,17	Λακωνίας	9,03	Φλώρινας	4,38
17	Σερρών	18,31	Αιτωλοακαρνανίας	16,59	Χαλκιδικής	12,62	Πέλλας	8,72	Σερρών	4,40
18	Σάμου	17,96	Σερρών	16,33	Πέλλας	12,59	Εύβοιας	8,70	Κορινθίας	4,42
19	Λακωνίας	17,41	Λέσβου	16,25	Λέσβου	12,56	Χαλκιδικής	8,39	Καβάλας	4,45
20	Κορινθίας	16,80	Κιλκίς	15,54	Γρεβενών	12,41	Κυκλάδων	7,78	Θεσπρωτίας	4,50
21	Τρικάλων	16,44	Εύβοιας	15,35	Κορινθίας	12,34	Δυτικής Αττικής	7,78	Κυκλάδων	4,52
22	Εύβοιας	15,55	Χαλκιδικής	15,25	Εύβοιας	12,00	Λέσβου	7,61	Αχαΐας	4,81
23	Χανίων	15,25	Καβάλας	15,13	Τρικάλων	11,72	Πειραιά	7,47	Αργολίδας	4,81
24	Χίου	15,01	Χανίων	14,73	Αχαΐας	11,32	Θεσσαλονίκης	7,29	Πέλλας	4,88
25	Λευκάδας	14,97	Ροδόπης	14,05	Σάμου	10,88	Κορινθίας	7,16	Εύβοιας	4,89
26	Δράμας	14,70	Κορινθίας	13,59	Άρτας	10,74	Κέρκυρας	6,76	Αθήνας	5,55
27	Καβάλας	14,57	Χίου	13,35	Κεφαλληνίας	10,66	Αχαΐας	6,67	Θεσ/νίκης	5,81
28	Κιλκίς	14,30	Ημαθίας	12,83	Κιλκίς	10,20	Δράμας	6,42	Χίου	5,90
29	Αχαΐας	14,24	Κεφαλληνίας	12,75	Δυτικής Αττικής	9,86	Βοιωτίας	9,29	Αιτ/νίας	6,23
30	Καστοριάς	14,17	Δράμας	12,37	Λευκάδας	9,79	Αθήνας	6,26	Κέρκυρας	6,26
31	Πρέβεζας	14,01	Λευκάδας	12,22	Χίου	9,63	Αργολίδας	6,17	Λέσβου	6,34
32	Χαλκιδικής	13,83	Βοιωτίας	11,98	Ημαθίας	9,32	Κιλκίς	6,00	Μεσσηνίας	6,37

33	Γρεβενών	13,54	Γρεβενών	11,85	Χανίων	9,29	Ημαθίας	5,89	Τρικάλων	6,42
34	Αργολίδας	13,03	Αχαΐας	11,75	Έβρου	8,92	Χίου	5,37	Κυκλίας	6,47
35	Κεφαλληνίας	12,60	Δυτικής Αττικής	11,64	Δράμας	8,68	Φωκίδας	5,18	Λευκάδας	6,98
36	Ημαθίας	12,45	Αργολίδας	11,40	Αργολίδας	8,36	Λάρισας	5,17	Ημαθίας	7,03
37	Πιερίας	11,82	Καρδίτσας	11,13	Πειραιά	8,18	Καβάλας	5,16	Έβρου	7,07
38	Καρδίτσας	11,48	Άρτας	10,77	Πρέβεζας	7,97	Μεσσηνίας	4,97	Λακωνίας	7,16
39	Έβρου	11,45	Φλώρινας	10,27	Καρδίτσας	7,82	Τρικάλων	4,96	Χανίων	7,51
40	Δυτικής Αττικής	11,35	Φθιώτιδας	9,84	Μεσσηνίας	7,70	Έβρου	4,86	Δράμας	7,55
41	Βοιωτίας	10,79	Έβρου	9,70	Ιωαννίνων	7,23	Ανατολή. Αττικής	4,85	Δωδεκανήσου	7,79
42	Μεσσηνίας	10,10	Θεσσαλονίκης	9,32	Μαγνησίας	7,20	Θεσπρωτίας	4,84	Ανατ. Αττικής	7,99
43	Μαγνησίας	10,09	Αρκαδίας	9,26	Βοιωτίας	7,09	Άρτας	4,50	Χαλκιδικής	7,98
44	Φωκίδας	9,91	Φωκίδας	8,90	Ανατολή. Αττικής	7,07	Καστοριάς	4,27	Ζακύνθου	8,06
45	Φθιώτιδας	9,83	Καστοριάς	8,80	Καστοριάς	7,02	Μαγνησίας	4,08	Ηρακλείου	8,18
46	Φλώρινας	9,72	Μεσσηνίας	8,74	Αρκαδίας	6,93	Φλώρινας	3,95	Λασιθίου	8,38
47	Θεσσαλονίκης	6,97	Πειραιά	8,16	Φθιώτιδας	6,44	Αρκαδίας	3,92	Κεφαλληνίας	8,97
48	Λάρισας	9,25	Λάρισας	8,05	Θεσσαλονίκης	6,33	Καρδίτσας	3,66	Πειραιά	8,99
49	Αρκαδίας	9,22	Πιερίας	7,96	Πιερίας	6,09	Φθιώτιδας	3,49	Δυτ. Αττικής	9,27
50	Ανατολ. Αττικής	9,08	Ανατολ.Αττικής	7,73	Φλώρινας	5,99	Ιωαννίνων	3,49	Σάμου	9,30
51	Πειραιά	8,61	Ιωαννίνων	7,69	Λάρισας	5,96	Πιερίας	3,39	Ηλείας	10,02
52	Ιωαννίνων	8,22	Μαγνησίας	7,54	Φωκίδας	5,67	Πρέβεζας	3,07	Ρεθύμνης	10,79
53	Κοζάνης	8,00	Κοζάνης	6,40	Αθήνας	4,42	Κοζάνης	1,51	Ροδόπης	14,43
54	Αθήνας	5,34	Αθήνας	5,00	Κοζάνης	4,29	Γρεβενών	1,30	Ξάνθης	17,08
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		12,60		11,55		9,60		6,98		6,09

Πηγή: Έρευνα Μαθητικής Διαρροής στο Γυμνάσιο από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2001

Επίσης, ένα ακόμα στοιχείο που αποδεικνύει το γεγονός της διαρροής μαθητικού δυναμικού στα πλαίσια της Β' βάθμιας εκπαίδευσης είναι ότι ο αριθμός των δημοτικών σχολείων είναι υπερδιπλάσιος από τον αντίστοιχο των γυμνασίων κατά το χρονικό διάστημα 2000 – 2006 (Πίνακας 2.1.1.3-3). Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα ο αριθμός των λυκείων, των γενικών λυκείων και των ΤΕΕ παραμένει σχεδόν σταθερός που πολύ μικρές αυξομειώσεις.

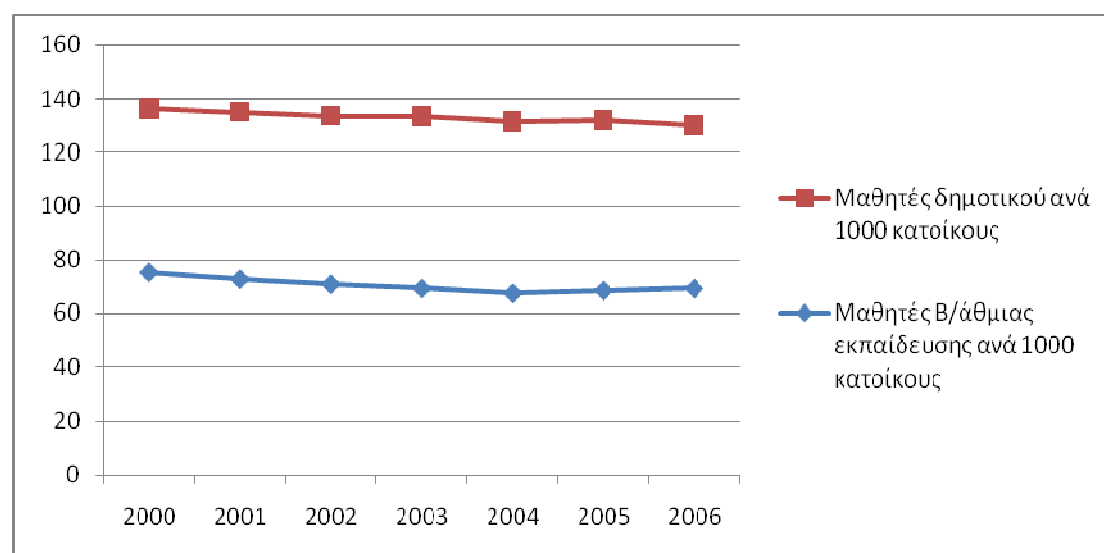
Πίνακας 2.1.1.3-3: Μαθητικές μονάδες Νομού Δράμας

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Αριθμός δημοτικών σχολείων	62	61	61	59	55	54	55
Αριθμός ιδιωτικών δημοτικών σχολείων	-	-	-	-	-	-	-
Αριθμός γυμνασίων	22	10	22	22	22	22	22
Μαθητές ιδιωτικών γυμνασίων	-	-	-	-	-	-	-
Αριθμός λυκείων - ΤΕΕ	21	22	21	19	21	22	22
Αριθμός ιδιωτικών λυκείων-ΤΕΕ	1	1	1	1	1	1	1
Αριθμός γενικών λυκείων	11	12	11	10	12	12	12
Αριθμός ΤΕΕ	10	10	10	9	9	10	10

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

Από το Διάγραμμα που ακολουθεί διαπιστώνεται αυτή ακριβώς αυτή η μείωση του μαθητικού δυναμικού που αναφέρθηκε παραπάνω. Συγκεκριμένα, η μείωση αυτή είναι μεγαλύτερη στους μαθητές Δημοτικού από σε αυτούς της Β' βάθμιας εκπαίδευσης.

Διάγραμμα 2.1.1.3-3: Μαθητές Νομού ανά 1.000 κατοίκους

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας

2.1.2 Βασικά οικονομικά χαρακτηριστικά

2.1.2.1 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ)

Προκειμένου να αποδοθεί η εικόνα της οικονομικής εξέλιξης του Νομού Δράμας, τόσο διαχρονικά όσο και σε σύγκριση με την αντίστοιχη εξέλιξη της Ελλάδας, της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, αλλά και των λοιπών Νομών της Περιφέρειας, θα χρησιμοποιηθεί ως μέτρο σύγκρισης η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία, καθώς αποτελεί το πλέον αξιόπιστο διαθέσιμο δείκτη για το παραγόμενο προϊόν της περιφερειακής και αστικής οικονομίας.

Η μελέτη της διαχρονικής εξέλιξης συμβάλει στην προσέγγιση της πιθανής μελλοντικής εξέλιξης κατά τα επόμενα έτη, εφόσον βέβαια, οι τάσεις παραμείνουν αναλλοίωτες και η αστική οικονομία συνεχίσει να παρουσιάζει τις ίδιες τάσεις με το παρελθόν, αλλά και στην ταυτοποίηση αποφασιστικών παραγόντων που θα πρέπει να μεταβληθούν προκειμένου να επιτευχθεί αύξηση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας του Νομού Δράμας στα πλαίσια της σύγκλισης με τους υπόλοιπους Νομούς σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι χρονοσειρές της ΑΠΑ που δημοσιεύονται από την ΕΣΥΕ αποτελούν την πλέον έγκυρη πηγή στην Ελλάδα για την ανάλυση των οικονομικών στοιχείων σε επίπεδο νομού, φτάνοντας σε επίπεδο διψήφιας κλαδικής κατηγοριοποίησης και διακρίνονται, από πλευράς κάλυψης, σε δύο χρονικές περιόδους. Τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν, κατ' αρχήν, την εικοσιπενταετία 1970 – 1994, και, κατόπιν, τα αντίστοιχα της περιόδου μετά το 1995, εξαιτίας της τροποποίησης της μεθόδου υπολογισμού του ΑΕΠ στα πλαίσια της καθιέρωση διεθνώς της εθνικολογιστικής τεχνικής ESA '95. Συνεπώς, η ανάλυση επικεντρώνεται σε δυο διαφορετικές περιόδους (πριν και μετά το 1995), χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα άμεσης και ευθείας σύγκρισης μεταξύ τους.

Για την περίοδο 1995 - 2005, παρατηρούνται κοινói ρυθμοί αύξησης μεταξύ Νομού Δράμας, Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και Χώρας, εκτός της διετίας 1996 - 1997 όπου ο ρυθμός ανάπτυξης της Περιφέρειας και της Χώρας είναι της τάξης του 8-10%, αντίθετα στο Νομό Δράμας σημειώνεται σημαντική μείωση της τάξης του 9%. Ο μεγαλύτερος ρυθμός αύξησης σε νομαρχιακό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο σημειώνεται μετά το 1998 καθώς μέχρι τότε δεν είχε αφομοιωθεί από την εθνική και περιφερειακή οικονομία η πλήρης αναμενόμενη επίδραση της υλοποίησης του Β' Κοινοτικού Πλαισίου στήριξης. Ωστόσο διαχρονικά παρατηρείται ικανοποιητική αύξηση του νομαρχιακού προϊόντος κατά 85,4%, ποσοστό χαμηλό σε σχέση με τους αντίστοιχους ρυθμούς ανάπτυξης σε περιφερειακό (100%) και εθνικό επίπεδο (96,47%).

Πίνακας 2.1.2.1-1: Διαχρονική εξέλιξη ΑΠΑ(σε εκατομμύρια ευρώ)

Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (Α10) -

Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

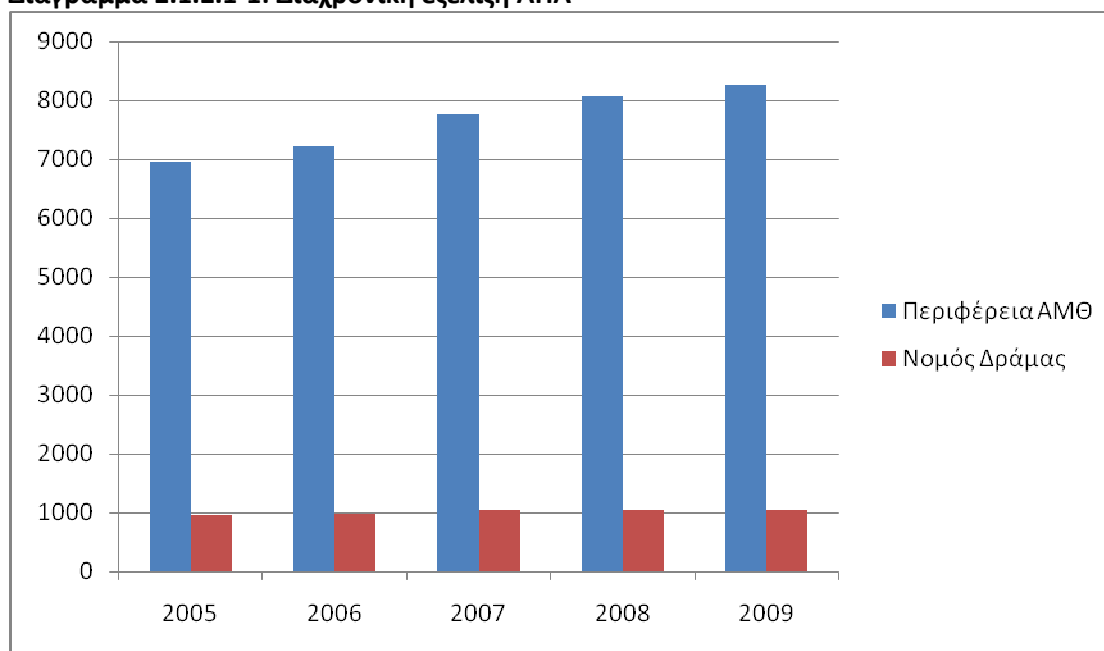
Περιφέρειες και νομοί	Συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία				
	Έτη				
	2005	2006*	2007*	2008*	2009*
Σύνολο Ελλάδος	172.595	184.759	195.266	204.873	206.610
Βόρεια Ελλάς	44.005	46.761	49.888	52.121	52.325
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	6.958	7.219	7.756	8.077	8.264
Έβρος	1.691	1.669	1.865	1.959	2.046
Ξάνθη	1.247	1.358	1.306	1.414	1.502
Ροδόπη	1.217	1.287	1.386	1.434	1.443
Δράμα	948	975	1.047	1.041	1.045
Καβάλα	1.855	1.930	2.153	2.229	2.227
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>	23.883	25.487	27.388	28.762	28.796
<i>Δυτική Μακεδονία</i>	4.124	4.435	4.843	4.937	4.911
<i>Θεσσαλία</i>	9.040	9.620	9.900	10.346	10.354
<i>Κεντρική Ελλάς</i>	32.150	33.748	35.209	36.241	32.150
<i>Ήπειρος</i>	3.896	4.048	4.319	4.477	3.896
<i>Ιόνια Νησιά</i>	3.422	3.504	3.777	3.923	3.683
<i>Δυτική Ελλάς</i>	8.704	9.188	9.464	9.724	9.507
<i>Στερεά Ελλάς</i>	8.504	8.792	9.055	9.427	9.398

Πελοπόννησος	7.624	8.216	8.594	8.691	8.749
Αττική	79.432	86.497	91.348	96.506	98.600
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	17.008	17.753	18.821	20.004	19.817
Βόρειο Αιγαίο	2.512	2.660	2.858	3.029	2.970
Νότιο Αιγαίο	5.780	6.000	6.437	6.921	6.819
Κρήτη	8.716	9.093	9.526	10.054	10.028

* Προσωρινά στοιχεία.

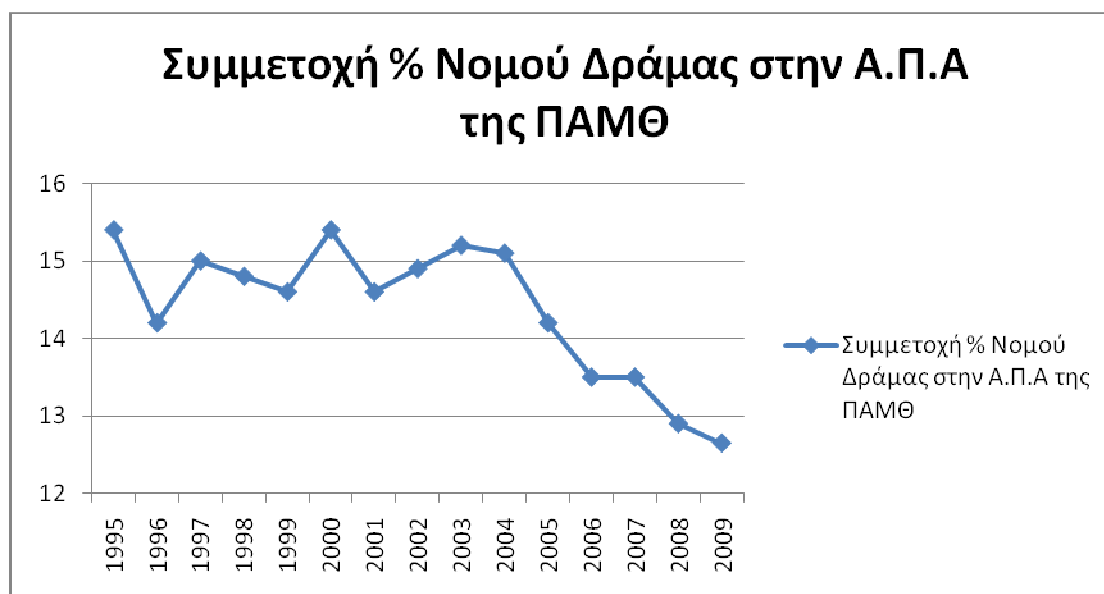
Πηγή: ΕΛ.ΣΤ

Διάγραμμα 2.1.2.1-1: Διαχρονική εξέλιξη ΑΠΑ

Πηγή: ΕΛ.ΣΤ

Διάγραμμα 2.1.2.1-2: Συμμετοχή % του Νομού Δράμας στην Α.Π.Α. της ΠΑΜΘ

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

*ο κάθετος άξονας είναι εκφρασμένος σε ποσοστά

2.3 Τομεακή κατανομή Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, 2008, Νομοί Ανατ. Μακεδ.-Θράκης

	Πρωτογενής τομέας		Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας	
	Εκατ. Ευρώ	%	Εκατ. Ευρώ	%	Εκατ. Ευρώ	%
Έβρος	124,9	6,0	424,0	20,2	1548,1	73,8
Ροδόπη	93,1	6,9	263,9	19,7	983,2	73,4
Ξάνθη	73,6	5,3	405,5	29,0	921,3	65,7
Δράμα	99,2	7,8	216,9	17,0	960,2	75,2
Καβάλα	109,8	5,8	449,7	23,7	1338,8	70,5

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., Δ/ση Εθνικών Λογαριασμών, τρέχουσες τιμές, αναθεωρημένα προσωρινά στοιχεία.

2.1.2.2 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Ένα ακόμα στοιχείο που συμβάλει στη μέτρηση των επιδόσεων της οικονομίας μιας περιοχής είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Αποτελεί έναν βασικό δείκτη του παραγωγικού συστήματος μιας περιοχής που μετρά το παραγόμενο, σε αυτήν, πλούτο.

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα στοιχεία που αντιστοιχούν στην κατανομή του ΑΕΠ στο Νομό Δράμας σε διάφορους παραγωγικούς τομείς αλλά και τα ποσοστά που καταλαμβάνουν συγκρινόμενα με τις επιδόσεις σε επίπεδο χώρας.

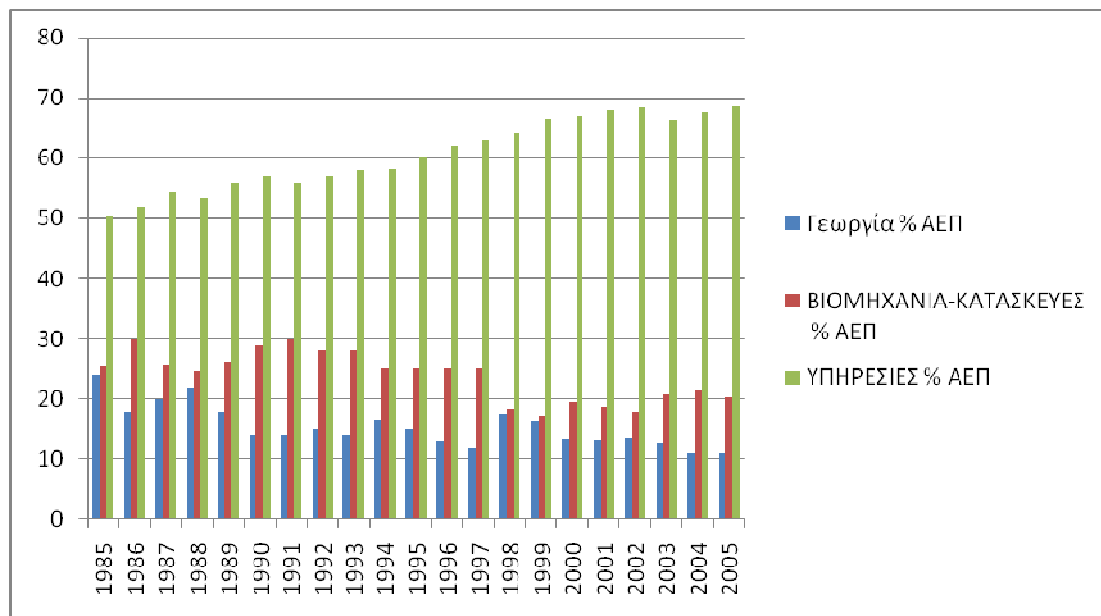
Πίνακας 2.1.2.2-1: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΓΕΩΡΓΙΑ, εκ. ευρώ	100	100	107	111	105	99
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ, εκ. ευρώ	145	141	142	181	202	185
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, εκ. ευρώ	499	512	541	577	639	623
Μεταλλεία - Ορυχεία, εκ. ευρώ	7	8	12	30	41	25
Μεταποίηση, εκ. ευρώ	54	62	71	78	81	79
Ενέργεια, εκ. ευρώ	14	13	13	13	14	14
Κατασκευές, εκ. ευρώ	70	58	46	60	66	67
Εμπόριο, εκ. ευρώ	90	99	100	105	107	114
Ξενοδοχεία και εστιατόρια, εκ. ευρώ	46	44	50	53	57	65
Μεταφορές-επικοινωνίες, εκ. ευρώ	23	22	21	20	23	25
Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση	35	29	26	31	31	35
Ακ. Προστιθέμενη Αξία, εκατ. ευρώ	744	753	790	869	946	907
Ακαθ. Εγχ. Προϊόν, εκατ. ευρώ	843	856	895	975	1057	1012

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας

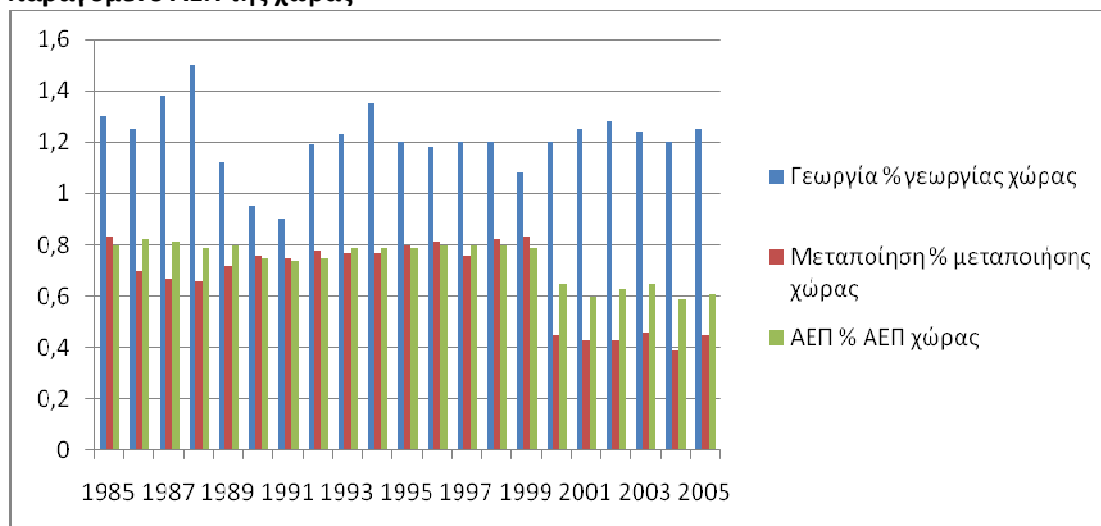
Από τον παραπάνω Πίνακα προκύπτει ότι το ΑΕΠ σε επίπεδο Νομού Δράμας παρουσιάζει μια σταθερή ανοδική πορεία από το 2000 έως και το 2005. Την ίδια αυξητική τάση παρουσιάζεται στον τομέα της Βιομηχανίας – Κατασκευών και των Υπηρεσιών, ενώ στην περίπτωση της Γεωργίας ενώ παρατηρείται μια ανοδική πορεία μέχρι το 2003 από εκεί και έπειτα ακολουθεί πτωτική τάση, με αποτέλεσμα κατά το 2005 να διαμορφώνεται σε επίπεδα κατώτερα από το 2000.

Διάγραμμα 2.1.2.2-1: Συμμετοχή (%) των τομέων στο αντίστοιχο παραγόμενο ΑΕΠ του Ν. Δράμας

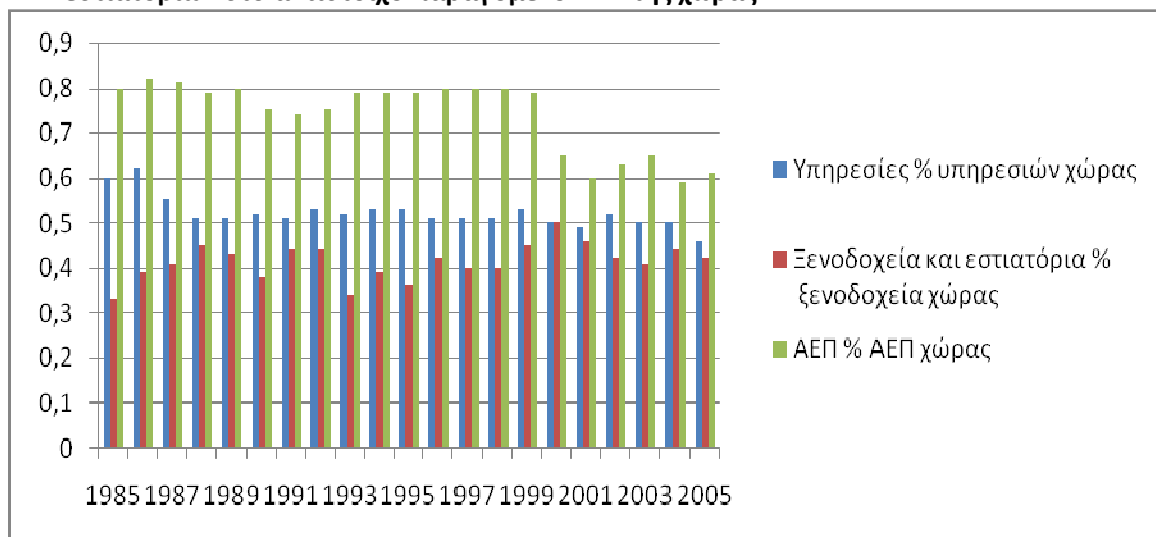
Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας, ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 2.1.2.2-2: Συμμετοχή (%) της γεωργίας και της μεταποίησης στο αντίστοιχο παραγόμενο ΑΕΠ της χώρας

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας, ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 2.1.2.2-3: Συμμετοχή (%) των υπηρεσιών και των ξενοδοχείων και εστιατορίων στο αντίστοιχο παραγόμενο ΑΕΠ της χώρας

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας, ΕΣΥΕ

Για την περίοδο 2000 – 2005 παρατηρείται ότι η συμμετοχή των αγροτικών δραστηριοτήτων στο ΑΕΠ του Νομού διαγράφει αρχικά μια σταθερή πορεία, ενώ τα δύο τελευταία έτη 2004 και 2005 ακολουθεί σταθερά καθοδική πορεία και διαμορφώνεται τελικά σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από το 2000. Αντίθετη είναι η κατάσταση από τη μία πλευρά στον τομέα της Βιομηχανίας και των Κατασκευών και από την άλλη των Υπηρεσιών. Κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα της εξαετίας 2000 – 2005 στην μεν πρώτη περίπτωση αρχικά υπάρχει μια μείωση του ποσοστού συμμετοχής στο ΑΕΠ, για να διαμορφωθεί όμως τελικά σε υψηλότερα επίπεδα κατά το 2005 από ότι το 2000. Στη δεύτερη περίπτωση παρατηρείται μια σταθερή ανοδική πορεία, με μοναδική εξαίρεση κατά το έτος 2003 όπου εμφανίζεται μια μικρή πτώση.

Επίσης, από το Διάγραμμα 2.1.2.2-2 αυτό που χρίζει ιδιαίτερης αναφοράς είναι ότι για την περίοδο 2005 – 2006 όλοι οι κλάδοι σημειώνουν μείωση σε ότι αφορά τη συμμετοχή στη συμμετοχή στο αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας. Μοναδική εξαίρεση είναι ο τομέας της γεωργίας όπου ενώ παρουσιάζει ανοδική πορεία από το 2000 έως και το 2004, κατά το έτος 2005 μειώνεται και διαμορφώνεται σε επίπεδα λίγο μεγαλύτερα από το 2000. Πρόκειται δηλαδή για ένα Νομό όπου η αγροτική παραγωγή παίζει ιδιαίτερο ρόλο.

2.2: Περιφερειακό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν / κεφαλή, , Νομοί Ανατ. Μακεδ. -Θράκης

περιοχή	2008 (Ευρώ)	2009 (Ευρώ)
Έβρος	14.104	15.549
Ροδόπη	12.055	14.496
Ξάνθη	13.102	15.268
Δράμα	12.746	11.895
Καβάλα	13.573	20.059

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., Δ/ση Εθνικών Λογαριασμών, τρέχουσες τιμές, αναθεωρημένα προσωρινά στοιχεία

Πίνακας 2.5: Διαχρονική εξέλιξη ΑΕΠ

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό					
Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές					
Περιφέρειες και νομοί	Έτη				
	2005	2006*	2007*	2008*	2009*
Σύνολο Ελλάδος	193.050	208.893	222.771	232.920	231.642
Βόρεια Ελλάς	49.220	52.869	56.915	59.257	58.664
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	7.782	8.162	8.849	9.183	9.265
Έβρος	1.891	1.887	2.127	2.227	2.294
Ξάνθη	1.395	1.536	1.490	1.608	1.684
Ροδόπη	1.361	1.455	1.581	1.630	1.618
Δράμα	1.060	1.103	1.195	1.184	1.172
Καβάλα	2.075	2.182	2.456	2.534	2.497

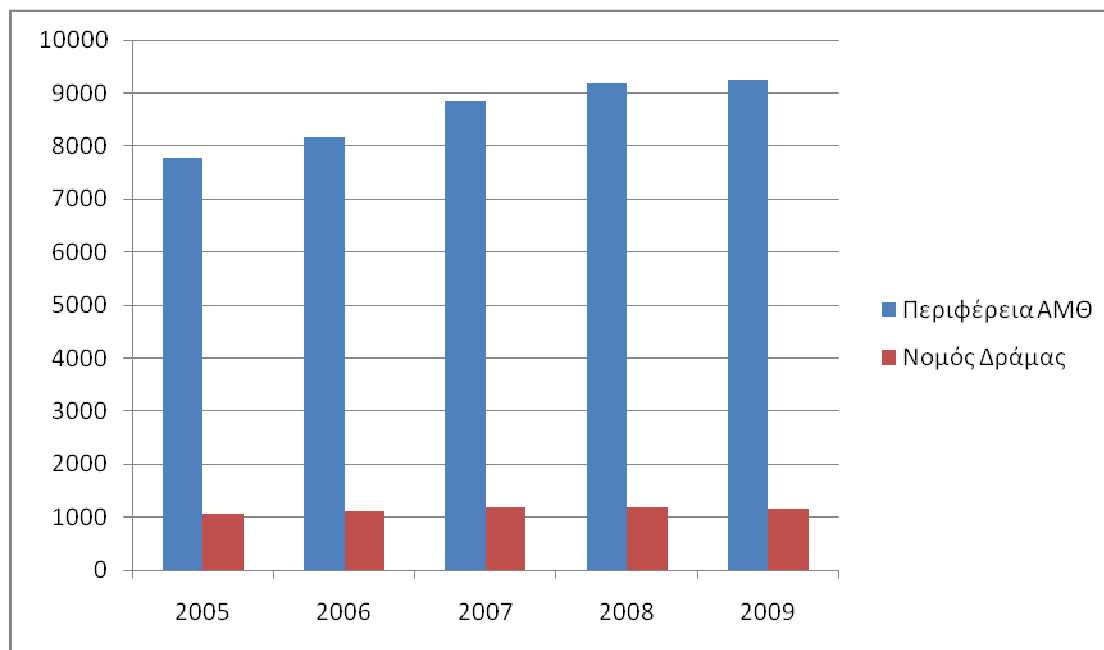
Κεντρική Μακεδονία	26.714	28.816	31.246	32.699	32.285
Δυτική Μακεδονία	4.613	5.014	5.525	5.613	5.506
Θεσσαλία	10.111	10.877	11.295	11.762	11.608
Κεντρική Ελλάς	35.960	38.157	40.168	41.203	40.214
Ήπειρος	4.358	4.577	4.927	5.089	5.079
Ιόνια Νησιά	3.828	3.961	4.309	4.460	4.130
Δυτική Ελλάς	9.735	10.388	10.797	11.055	10.659
Στερεά Ελλάς	9.512	9.941	10.331	10.718	10.537
Πελοπόννησος	8.528	9.289	9.805	9.881	9.809
Αττική	88.846	97.795	104.216	109.718	110.546
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	19.023	20.072	21.472	22.743	22.218
Βόρειο Αιγαίο	2.810	3.008	3.261	3.444	3.330
Νότιο Αιγαίο	6.465	6.784	7.344	7.868	7.646
Κρήτη	9.749	10.280	10.867	11.431	11.243

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

* Προσωρινά στοιχεία

Σημείωση: Η κατανομή, των φόρων και των επιδοτήσεων έγινε με βάση τη διάρθρωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας ανά περιφέρεια

Διάγραμμα 2.5.1: Διαχρονική εξέλιξη ΑΕΠ

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

2.1.2.3 Επενδύσεις – Νέος Επενδυτικός Νόμος 3908/11 και Αναπτυξιακός Νόμος 1892/1990

Νέος Επενδυτικός Νόμος 3908/11

Ο Επενδυτικός Νόμος 3908/11 (Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή) αποτελεί το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο για την ίδρυση, την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό επιχειρήσεων, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να επιδοτηθούν σε ποσοστά που φτάνουν το 55% του συνολικού προϋπολογισμού της επένδυσης.

Οι επιλέξιμοι φορείς που υπάγονται στον Επενδυτικό Νόμο είναι οι εξής:

Επιλέξιμοι Φορείς

Επιλέξιμες θεωρούνται οι υφιστάμενες ή υπό ίδρυση επιχειρήσεις που:

- ✓ είναι εγκατεστημένες στην Ελληνική Επικράτεια και έχουν τη μορφή ατομικής επιχείρησης, εμπορικής εταιρείας (Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ο.Ε., Ε.Ε.) ή συνεταιρισμού,
- ✓ τηρούν βιβλία Β' ή Γ' κατηγορίας,
- ✓ πρόκειται να υλοποιήσουν επενδυτικά σχέδια στους τομείς και κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, όπως αυτοί παρουσιάζονται παρακάτω:

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που υπάγονται στον Επενδυτικό Νόμο είναι οι εξής:

Επιλέξιμες Δραστηριότητες

- ✓ Πρωτογενής τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, λατομεία)
- ✓ Δευτερογενής τομέας (μεταποίηση, ενέργεια πλην ΦΒ, νερό, απόβλητα)
- ✓ Τουρισμός (ξενοδοχεία 4* και άνω, θεματικός τουρισμός)
- ✓ Μεταφορά και αποθήκευση
- ✓ Τηλεπικοινωνίες, προγραμματισμός ΗΥ, υπηρεσίες πληροφορίας
- ✓ Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη
- ✓ Εκδοτικές δραστηριότητες
- ✓ Παραγωγή ταινιών βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων
- ✓ Δραστηριότητες βοήθειας με παροχή καταλύματος (γηροκομεία)
- ✓ Δραστηριότητες βιβλιοθηκών, αρχειοφυλακείων, μουσείων και λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες
- ✓ Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου, γραμματειακή υποστήριξη και άλλες δραστηριότητες παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις

Στα υπαγόμενα επενδυτικά προγράμματα και σχέδια παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

Είδη Ενισχύσεων

- ✓ Επιχορήγηση κεφαλαίου: Αφορά στην κάλυψη από το Δημόσιο, τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου.
- ✓ Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing): Αφορά στην κάλυψη από το Δημόσιο, τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων leasing, για την απόκτηση μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού, όπου η μέγιστη διάρκεια δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 7 έτη.
- ✓ Φορολογική απαλλαγή: που συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων προ φόρων κερδών, από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης και ισχύει 8 έτη για τις υφιστάμενες και 10 έτη για τις νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις.

Οι ακόλουθες δαπάνες:

Επιλέξιμες Δαπάνες

- ✓ Δαπάνες κατασκευής, επέκτασης, εκσυγχρονισμού κτιριακών ειδικών και βοηθητικών εγκαταστάσεων, καθώς και δαπάνες διαμόρφωσης περιβάλλοντα χώρου (έως 60% του προϋπολογισμού ή 70% για νέες ΜΜΕ).
- ✓ Αγορά και εγκατάσταση καινούργιων σύγχρονων μηχανημάτων και λοιπού εξοπλισμού. Τα μισθώματα της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιων σύγχρονων μηχανημάτων και λοιπού εξοπλισμού, του οποίου αποκτάται η χρήση.
- ✓ Άυλες δαπάνες (όπως δαπάνες συστημάτων και ελέγχου ποιότητας, πιστοποιήσεις, προμήθειες και εγκατάστασης λογισμικού και συστήματος οργάνωσης της επιχείρησης κ.ά.), σε ποσοστό που δε θα ξεπερνάει το 50% του κόστους του επενδυτικού σχεδίου.
- ✓ Δαπάνες για έργα και προγράμματα Έρευνας και Ανάπτυξης
- ✓ Αμοιβές συμβούλων για νέες επιχειρήσεις έως 5% του προϋπολογισμού και έως 50.000 ευρώ.

Δαπάνες για «έργα και προγράμματα Έρευνας, Ανάπτυξης και Καινοτομίας»

- ✓ Δαπάνες προσωπικού (ερευνητές, τεχνικοί και άλλο υποστηρικτικό προσωπικό στο βαθμό που απασχολούνται στα ερευνητικά σχέδια).
- ✓ Δαπάνες για αγορά οργάνων και εξοπλισμού στην έκταση και για όσο χρόνο χρησιμοποιούνται για το ερευνητικό σχέδιο
- ✓ Δαπάνες για έρευνα επί συμβάσει, τεχνικές γνώσεις και διπλώματα ευρεσιτεχνίας που αγοράστηκαν ή εκχωρήθηκαν από εξωτερικές πηγές στην τιμή της αγοράς
- ✓ Δαπάνες για δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας

Μέγεθος Επιχειρήσεων

ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

- 0 έως 10 άτομα προσωπικό και ετήσιος κύκλος εργασιών ή
- ετήσιος ισολογισμός μικρότερος από € 2.000.000,00.

ΜΙΚΡΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

- λιγότερα από 50 άτομα προσωπικό και
- ετήσιος κύκλος εργασιών ή ετήσιος ισολογισμός μικρότερος από € 10.000.000,00.
- τηρεί το κριτήριο της ανεξαρτησίας.

ΜΕΣΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

- λιγότερα από 250 άτομα προσωπικό και
- ετήσιος κύκλος εργασιών μικρότερος από € 50.000.000,00 ή ο ετήσιος ισολογισμός μικρότερος από € 43.000.000,00.
- τηρεί το κριτήριο της ανεξαρτησίας.

ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

- περισσότερα από 250 άτομα προσωπικό ή

- ετήσιος κύκλος εργασιών μεγαλύτερος από € 50.000.000,00 και ο ετήσιος ισολογισμός μεγαλύτερος από € 43.000.000,00.

Το ελάχιστο ύψος της επένδυσης για την υπαγωγή επενδυτικών σχεδίων στις ενισχύσεις του παρόντος νόμου ορίζεται, με βάση το μέγεθος του φορέα, σύμφωνα με τη σχετική κατάταξη της Ε.Ε. [(Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 800/2008 της Επιτροπής της 6ης Αυγούστου 2008,)], ως εξής:

Προϋπολογισμός Επενδυτικών Σχεδίων

Ελάχιστος προϋπολογισμός:

- ✓ 200.000 ευρώ για Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις
- ✓ 300.000 ευρώ για Μικρές Επιχειρήσεις
- ✓ 500.000 ευρώ για Μεσαίες Επιχειρήσεις
- ✓ 1.000.000 ευρώ για Μεγάλες Επιχειρήσεις

Για τα επενδυτικά σχέδια γενικής επιχειρηματικότητας ο ελάχιστος επιλέξιμος προϋπολογισμός είναι το ήμισυ των παραπάνω ποσών.

Για ατομικές επιχειρήσεις ο μέγιστος προϋπολογισμός είναι 300.000 ΕΥΡΩ.

Ποσοστά Ίδιας Συμμετοχής

Για επενδύσεις επιχορήγησης το ελάχιστο ποσοστό της ίδιας συμμετοχής θα πρέπει να είναι 25%. Το υπολειπόμενο ποσοστό (πλην ίδιας συμμετοχής και επιχορήγησης) καλύπτεται με τραπεζικό δανεισμό. (Σημειώνεται ότι η έγκριση δανείου μπορεί να προσκομιστεί έως και 6 μήνες μετά την προέγκριση του επενδυτικού σχεδίου). Για επενδύσεις φορολογικής απαλλαγής, ο δικαιούχος πρέπει να συνεισφέρει τουλάχιστον 25% του επενδυτικού κόστους, είτε μέσω ιδίων κεφαλαίων, είτε μέσω εξωτερικής χρηματοδότησης.

Ποσοστά Ενισχύσεων

ΝΟΜΟΣ	ΜΕΓΑΛΗ	ΜΕΣΑΙΑ	ΜΙΚΡΗ
Αττικής	15	20	25
Φθιώτιδας, Εύβοιας, Βοιωτίας, Κυκλάδων, Δωδεκανήσων	15	25	35
Ευρυτανίας, Φωκίδας	20	30	40
Θεσ/νίκης, Χαλκιδικής, Κοζάνης, Λάρισας, Μαγνησίας, Νομοί Κρήτης, Κορινθίας, Αρκαδίας, Αργολίδας	30	35	40
Κιλκίς, Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας, Σερρών, Γρεβενών, Φλώρινας, Καστοριάς, Καρδίτσας, Τρικάλων, Λακωνίας, Μεσσηνίας, Νομών Ιονίων νήσων και Βορείου Αιγαίου	30	30	50
Νομών Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας	40	40	50

Γενικά επενδυτικά σχέδια

- ✓ Γενικής Επιχειρηματικότητας (Υγιείς επιχειρήσεις σε όλη την επικράτεια): Φορολογική Απαλλαγή.
- ✓ Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός, εισαγωγή καινοτομιών): 80%-90% της ενίσχυσης επιχορήγηση κεφαλαίου ή επιδότηση leasing και το υπόλοιπο Φορολογική Απαλλαγή.
- ✓ Περιφερειακής Συνοχής (Αντιμετώπιση περιφερειακών αναγκών): 70%-80% της ενίσχυσης επιχορήγηση κεφαλαίου ή επιδότηση leasing και το υπόλοιπο Φορολογική Απαλλαγή.

Ειδικά επενδυτικά σχέδια

- ✓ Επιχειρηματικότητας των Νέων (Νέες μικρές επιχειρήσεις με συμμετοχή νέων έως 39 ετών άνω του 50%): Ενίσχυση έως 1.000.000 ευρώ και έως 40% για το σύνολο των δαπανών για τα 5 πρώτα έτη λειτουργίας.
- ✓ Μεγάλα Επενδυτικά Σχέδια (Με προϋπολογισμό από 50 εκ. ευρώ και άνω): έως 60% της ενίσχυσης επιχορήγηση κεφαλαίου ή επιδότηση leasing φοροαπαλλαγές.
- ✓ Ολοκληρωμένα Πολυετή Επιχειρηματικά Σχέδια (σχέδια 2- 5 ετών άνω των 2 εκ. ευρώ): Φορολογική Απαλλαγή.
- ✓ Συνέργειας και Δικτύωσης (σχέδια από 10 στην Αττική- Θεσσαλονίκη ή 5 στην υπόλοιπη Ελλάδα τουλάχιστον επιχειρήσεις υπό μορφή κοινοπραξίας): Ενισχύσεις βάσει υπουργικής απόφασης.

Κριτήρια Αξιολόγησης

- ✓ Αξιολόγησης του Επενδυτικού Φορέα (Νομική μορφή, αριθμός απασχολούμενων, εμπειρία μετόχων, εξειδίκευση, ποσοστό ίδιας συμμετοχής). 20 βαθμοί
- ✓ Βιωσιμότητας και Αποδοτικότητας του επενδυτικού σχεδίου (χρηματοοικονομική ανάλυση της επένδυσης και του φορέα, προοπτικές του κλάδου). 20 βαθμοί
- ✓ Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Εφαρμογή προηγμένης τεχνολογίας και καινοτομίας, ανάπτυξη νέων προϊόντων και δραστηριοτήτων, εφαρμογή καθαρών τεχνολογιών, ύψος προστιθέμενης αξίας. 25 βαθμοί
- ✓ Συμβολής της επένδυσης στην οικονομία και στην περιφερειακή ανάπτυξη (Αύξηση απασχόλησης, περιοχή εγκατάστασης, προστασία του περιβάλλοντος, εξαγωγική επίδοση, δημιουργία clusters). 35 βαθμοί

Υποβολή και έναρξη της επένδυσης

- ✓ Η υποβολή των προτάσεων θα γίνεται το αργότερο μέχρι την τελευταία εργάσιμη ημέρα των μηνών Απριλίου και Οκτωβρίου, πλην των Μεγάλων Επενδυτικών

Σχεδίων, τα οποία υποβάλλονται οποτεδήποτε. Για την τρέχουσα περίοδο η καταληκτική ημερομηνία είναι 1 Ιουνίου 2012

- ✓ Η υλοποίηση του επενδυτικού σχεδίου πριν τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της απόφασης υπαγωγής μπορεί να ξεκινήσει με αποκλειστική ευθύνη του επενδυτή, μετά την υποβολή της αίτησης υπαγωγής στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Οι Ενισχύσεις για το 2012

ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2012	ΣΕ ΦΟΡΟΑΠΑΛΛΑΓΕΣ		ΣΕ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ & ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ	
		A κύκλος	B κύκλος	A κύκλος	B κύκλος
		1 έως 30 Απρ.	1 έως 31 Οκτ.	1 έως 30 Απρ	1 έως 31 Οκτ.
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	1,36 δις €	800 εκ €	560 εκ €	-	-
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	800 εκ €	200 εκ €	100 εκ € + αδιάθετα Α' κύκλου	500 εκ €	300 εκ € + αδιάθετα Α' κύκλου
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	100 εκ €	40 εκ €	Αδιάθετα Α' κύκλου	100 εκ €	Αδιάθετα Α' κύκλου
ΜΕΓΑΛΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ	1 δις €		1 δις €	-	-
ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2012	50 εκ €		-		50 εκ €
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΝΕΩΝ 2012	50 εκ €		-		50 εκ €

Καταβολή ενισχύσεων

Η επιχορήγηση καταβάλλεται ως εξής:

- ✓ Έως 25% ως προκαταβολή με ισόποση εγγυητική επιστολή προσαυξημένη κατά 10%
- ✓ 50% με την πιστοποίηση της ολοκλήρωσης του 50% του έργου
- ✓ Το υπόλοιπο εντός 3 μηνών από την απόφαση πιστοποίησης της ολοκλήρωσης του έργου.

Η επιδότηση της χρηματοδοτικής μίσθωσης καταβάλλεται μετά την πιστοποίηση της εγκατάστασης του εξοπλισμού μετά την εκάστοτε πληρωμή των δόσεων του μισθώματος. Το ποσόν της ενίσχυσης της φορολογικής απαλλαγής διαμορφώνεται κατ' έτος με τους ακόλουθους περιορισμούς: Η μέγιστη φορολογική απαλλαγή μπορεί να ανέρχεται μέχρι το ένα τρίτο (1/3) της ενίσχυσης κατά το πρώτο έτος από την ολοκλήρωση και έναρξη παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσής και μέχρι τα δύο τρίτα 2/3 της ενίσχυσης κατά το δεύτερο έτος.

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ:

Όσον αφορά τη Ζώνη Γ η Κρατική ενίσχυση κυμαίνεται περίπου στο 40%-50%. Συγκεκριμένα για τις Μεγάλες επιχειρήσεις είναι 40%, για τις Μεσαίες 45% και τέλος για τις Μικρές είναι 50%.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.1.2.3-1 είναι ενδεικτικά της επενδυτικής κατάστασης που επικρατεί στο Νομό Δράμας. Από τις αρχές του 2005 και έπειτα, χρονική στιγμή κατά την οποία τέθηκε σε ισχύ ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος παρατηρείται έντονο επενδυτικό ενδιαφέρον. Αυτό είναι εμφανές τόσο από τα ποσά των επενδύσεων ανά κατηγορία όσο και από το συνολικό ποσό των ενταγμένων έργων.

Πίνακας 2.1.2.3-1: Επενδύσεις στο Νομό Δράμας

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Αρ. μεταποιητικών επιχειρήσεων(απασχ. >10 άτομα)	45	39	38	33	31	31	27	-	-	-
Επενδύσεις μετ/κών επιχ/σεων (απασχ.>10 άτομα), εκ. ευρώ	6,21	6,19	11,44	21,08	17,7	7,76	6,9	13,3	-	-
Ενταγμένες στο Γ'ΚΠΣ ιδιωτικές επενδύσεις ως 31/12, εκ. ευρώ	-	-	-	-	-	0,55	0,55	8,265	31,81	8,913
Ενταγμένες στο Γ'ΚΠΣ ιδιωτικές επενδύσεις, ΜΜΕ, ως 31/12, εκ. ευρώ	-	-	-	-	-	1,286	2,739	9,662	9,662	10,63
Ενταγμένες στο Γ'ΚΠΣ ιδιωτικές επενδύσεις, Τουρισμός, ως 31/12, εκ. ευρώ	-	-	-	-	-	-	0,0136	0,073	0,073	1,89
Σύνολο ενταγμένων έργων Γ'ΚΠΣ 2000-2006,ως 31/12, εκ. ευρώ (νομαρχιακά)	-	-	-	-	-	156,66	188,362	257,22	320,32	259,696

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας

Αναπτυξιακός Νόμος 1892/1990

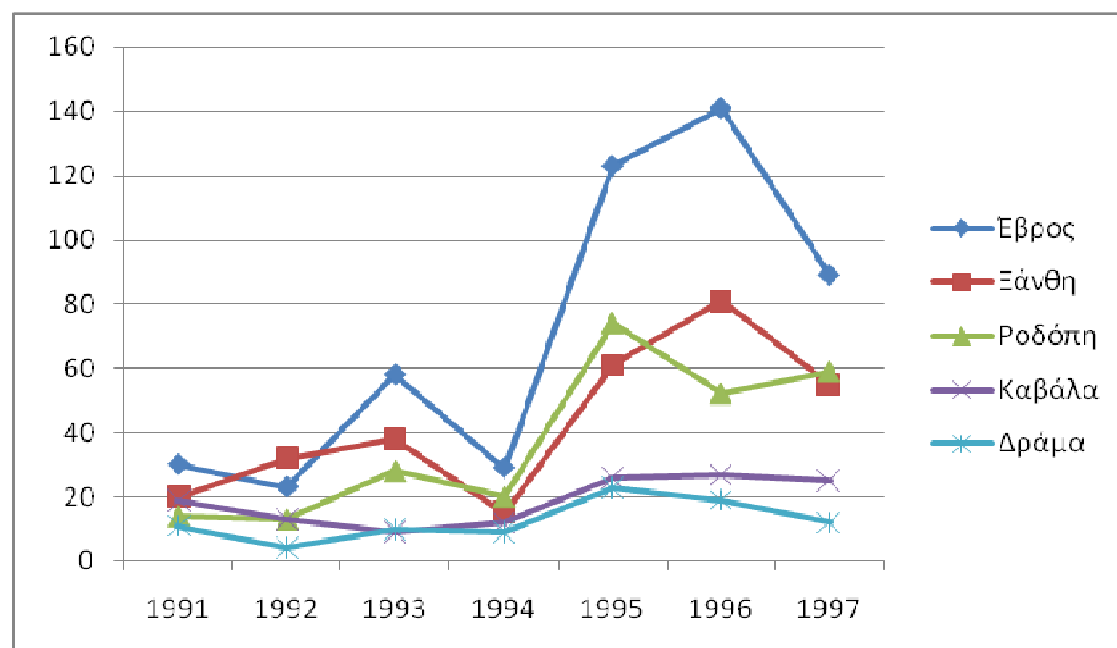
Ενδιαφέρον έχει και μια ανασκόπηση στον Αναπτυξιακό Νόμο 1892/90. Από στοιχεία που συγκεντρώθηκαν για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης γίνεται αντιληπτό ότι ο Νομός Δράμας αποτελεί ουραγό όσον αφορά τις υπαγωγές επιχειρήσεων στον 1892/90. Μάλιστα ο Νομός Έβρου που κατέχει την πρώτη θέση στην σχετική λίστα, έχει σχεδόν εξαπλάσιες υπαγωγές σε σχέση με τον Νομό Δράμας.

Πίνακας 2.1.2.3-2: Υπαγωγές επιχειρήσεων ΠΑΜΘ στον Ν.1892/90

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Σύνολο
Έβρος	30	23	58	29	123	141	89	493
Ξάνθη	20	32	38	15	61	81	55	302
Ροδόπη	14	13	28	20	74	52	59	260
Καβάλα	19	13	9	12	26	27	25	131
Δράμα	11	4	10	9	23	19	12	88

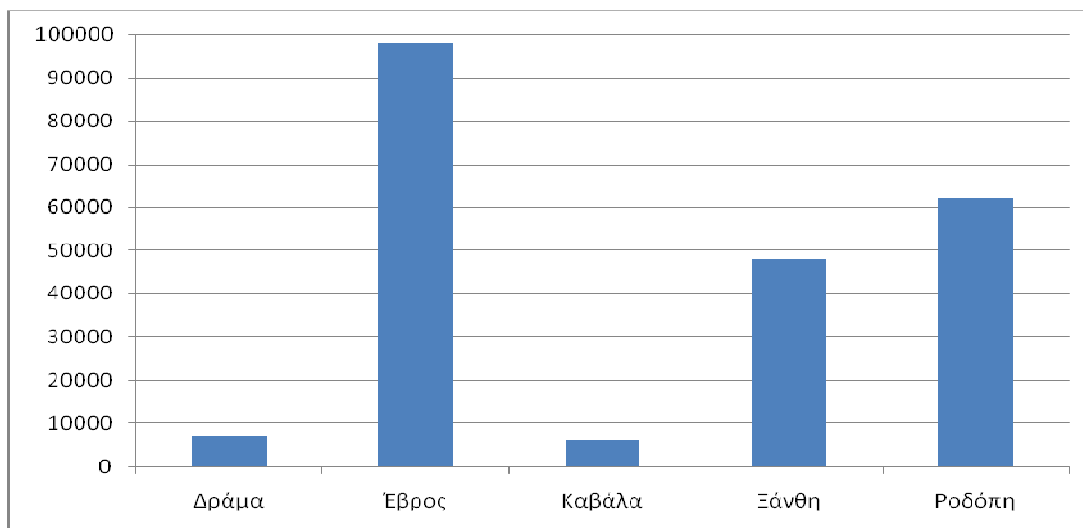
Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, 1999

Διάγραμμα 2.1.2.3-1: Υπαγωγές επιχειρήσεων ΠΑΜΘ στον Ν.1892/90

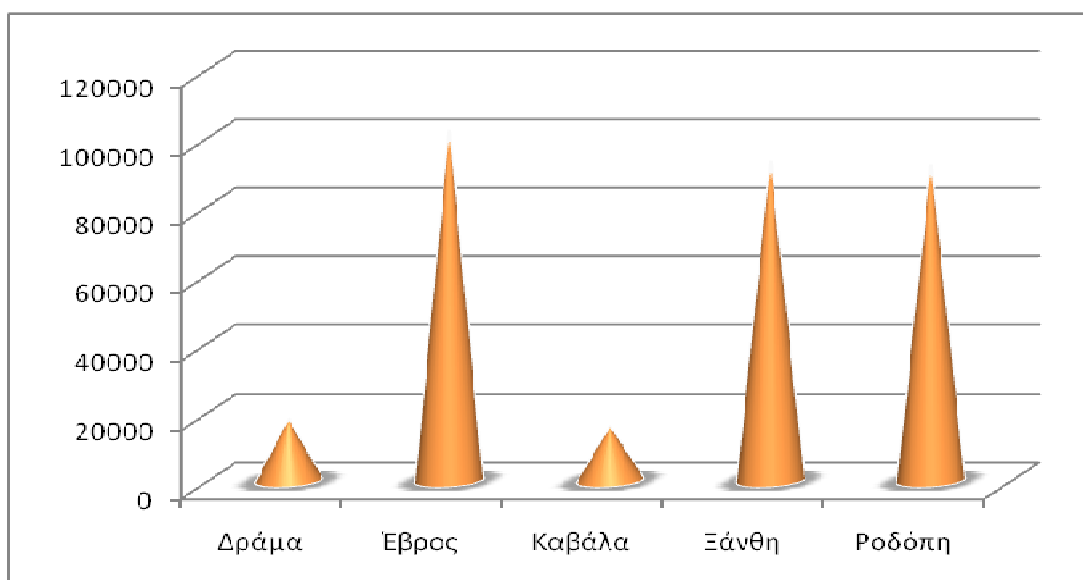
Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, 1999

Διάγραμμα 2.1.2.3-2: Ύψος επιχορηγήσεων 1892/90, ανα Νομό (σε εκατ. δρχ.)

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, 1999

Διάγραμμα 2.1.2.3-3: Ύψος επενδύσεων 1892/90, ανα Νομό (σε εκατ. δρχ.)

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, 1999

2.1.2.4 Πρωτογενής τομέας

Γεωργία

Στη περιφέρεια της ΑΜΘ ο πρωτογενής τομέας συνεχίζει να κατέχει σημαντική θέση από κάθε άποψη, οικονομική και κοινωνική. Εξακολουθεί να συμβάλει με ποσοστό 8,7% στο συνολικό ΑΕΠ της, να απασχολεί περίπου το 20% του ενεργού πληθυσμού, να συνεισφέρει σημαντικό ποσοστό α υλών στις βιομηχανίες τροφίμων, ποτών, κλωστοϋφαντουργίας, σιγαρέτων, κλπ, και βέβαια να συμμετέχει με ποσοστό 42% στις εξαγωγές της περιφέρειας, που όμως αθροιστικά είναι πάρα πολύ μικρές, μόνο το 14,6% της συνολικής πρωτογενούς παραγωγής.

Τη τελευταία 10ετια το πραγματικό εισόδημα των αγροτών μας έχει μειωθεί-όπως και στη λοιπή χώρα-κατά 17%, λόγω ανισορροπίας στη διαμόρφωση των τιμών εισροών και εκροών, αφού οι μεν τιμές των εισροών αυξήθηκαν κατά 34,5%, ενώ οι τιμές των πωλουμένων προϊόντων τους μειωθήκαν κατά 162%, σε μέσους όρους και σταθερές τιμές.

Η συνολική της έκταση ανέρχεται στα 3.468.000 στρ. Ο συνολικός Αριθμός των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων στο Νομό Δράμας ανέρχεται σε 7.150, το μέσο Μέγεθος της γεωργικής Εκμετάλλευσης σε 71,6 στρ. με Μέσο Αριθμό Αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση 11 και Μέσο Μέγεθος Αγροτεμαχίου 7 στρ.

Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανέρχεται σε 7.746 και θεωρείται περιορισμένος ως προς το σύνολο της περιφέρειας (64.390). Η μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο ανέρχεται σε 7,83 στρ. ενώ ο αριθμός των αγροτεμαχίων σε 60.387.

Από το σύνολο των εκμεταλλεύσεων η πλειοψηφία είναι ιδιόκτητες όπως και στο σύνολο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Οι νοικιασμένες εκμεταλλεύσεις αν και είναι λιγότερες σε αριθμό περιλαμβάνουν μεγαλύτερη έκταση (310 χιλ. στρ) ως προς τις ιδιόκτητες (155 χιλ. στρ).

Οι σημαντικότερες κατηγορίες γεωργικών μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται είναι τα τρακτέρ, ενώ σε πολύ μικρότερους αριθμούς ακολουθούν οι φρέζες και οι μηχανές συλλογής και κοπής χόρτου

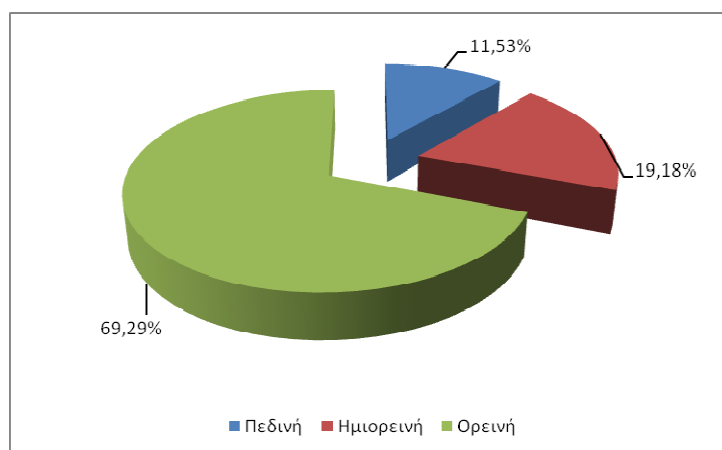
Η συνολική έκταση του Νομού ανέρχεται σε 3.468.000 στρ. και διαρθρώνεται ως εξής:

Πίνακας 2.1.2.4-1: Διάρθρωση έκτασης Νομού Δράμας

	Στρέμματα	Ποσοστό
Γεωργική Γη (καλλιεργούμενη)	570.000	15,9%
Βοσκότοποι, Χορτολιβαδικές εκτάσεις	415.866	12%
Δάση, Δασοσκεπείς εκτάσεις	1.634.544	47,7%
Γυμνά εκτός Δασικών συμπλεγμάτων	629.890	18,1%
Άγονες εκτάσεις, Οικισμοί κ.λ.π	217.700	6,3%
ΣΥΝΟΛΟ	3.468.000	100%

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Διάγραμμα 2.1.2.4.-1: Κατανομή γεωργικής γης

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Όπως άλλωστε έχει ήδη αναφερθεί, ο Νομός είναι ορεινός κάτι που αποδεικνύεται και από το ποσοστό των ορεινών εκτάσεων οι οποίες καταλαμβάνουν το 69,29% της συνολικής έκτασης του Νομού.

Στον πίνακα που ακολουθεί απεικονίζεται η διάρθρωση των καλλιεργειών σε επίπεδο Νομού για το έτος 2005.

Πίνακας 2.1.2.4-2: Διάρθρωση καλλιεργειών (2005)

	Στρέμματα
Σκληρό σιτάρι	170.000
Μαλακό σιτάρι	47.000
Καλαμπόκι	130.000
Ελαιούχοι – πρωτεϊνούχοι σπόροι	2.000
Βαμβάκι	86.000
Καπνός Μπασμάς	4.500
Τομάτα	25.000
Πατάτα	30.000
Μηδική	10.000
Ζαχαρότευτλα	10.000
Φασόλια	2.300
Δενδροκηπευτικά	5.500
Αμπέλια Οινοποιήσιμα	3.912
Αμπέλια Επιτραπέζια	1.020
Βιομηχανική τομάτα	2.020
Λοιπές καλλιέργειες	40.748
ΣΥΝΟΛΟ	570.000

Πηγή: Αναπτυξιακό Συνέδριο Δράμας, 2005

Οι σημαντικότερες κατηγορίες γεωργικών μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται είναι τα τρακτέρ, ενώ σε πολύ μικρότερους αριθμούς ακολουθούν οι φρέζες και οι μηχανές συλλογής και κοπής χόρτου. Ο αριθμός των τρακτέρ ανέρχεται σε 4221.

Πίνακας 2.1.2.4-3: Αριθμός ιδιόκτητων γεωργικών μηχανημάτων 1999 / 2000 (σε χιλ. στρ)

Περιοχές	Τρακτέρ			Σκαπτικά Μονοαξονικά (φρέζες)			Μηχανές Συλλογής και Κοπής Χόρτου		
	Εκμεταλ.	Έκταση	Αριθμός Μηχανημ.	Εκμεταλ.	Έκταση	Αριθμός Μηχανημ.	Εκμεταλ.	Έκταση	Αριθμός Μηχανημ.
Περιφέρεια Α.Μ.Θ.	29096	2611	31731	841	48	861	403	57	419
Ν. Δράμας	3711	388	4221	172	9	172	130	18	133

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1999 – 2000

Κτηνοτροφία

Σύμφωνα με τη Δ/ση Κτηνιατρικής της Δράμας οι περισσότερες κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις περιλαμβάνουν βοοειδή και ακολουθούν η αιγοπροβατοτροφία και η χοιροτροφία.

Κατά τη διετία 2003 – 2005 παρουσιάζονται τάσεις συρρίκνωσης της κτηνοτροφικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, η μείωση αυτή αναφέρεται τόσο στον αριθμό των εκμεταλλεύσεων όσο και σε απόλυτους αριθμούς ζώων. Η μεγαλύτερη μείωση έχει να κάνει τόσο με τα πρόβατα όσο και με τους χοίρους.

Πίνακας 2.1.2.4-4: Εκμεταλλεύσεις και αριθμός ζώων

Κτηνοτροφία	2003	2005
Αριθμός εκμεταλλεύσεων σε βοοειδή	770	702
Αριθμός βοοειδών	30.742	27.116
Αριθμός εκμεταλλεύσεων με πρόβατα	736	422
Αριθμός προβάτων	131.065	70.865
Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αίγες	456	478
Αριθμός αιγών	109.418	95.375
Αριθμός εκμεταλλεύσεων με χοίρους	476	187
Αριθμός χοίρων	38.480	20.625

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας

Πίνακας 2.1.2.4-5: Κτηνοτροφική παραγωγή

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Κρέας, τόνοι	7.500	7.263	8.565	8.565	10.113	10.271	10.682
Γάλα, τόνοι	36.000	33.868	37.705	35.117	34.471	34.550	36.285
Τυρί μαλακό, τόνοι	655	3.721	3.536	3.613	3.509	3.576	3.449
Τυρί σκληρό, τόνοι		7		170	12	9	9
Αυγά, χιλ. τεμάχια	13.000	15.522	14.001	8.735	9.075	8.231	

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας

Παρόλη τη μείωση των αριθμών ζώων δεν ισχύει το ίδιο και για την κτηνοτροφική παραγωγή σε ότι αφορά το κρέας, το γάλα, το τυρί (μαλακό). Μεγάλες μειώσεις στην παραγωγή παρατηρούνται στο σκληρό τυρί και στα αυγά.

Αρδευτικά έργα – Υπόγεια Νερά

Στο Νομό Δράμας αρδεύονται συνολικά, μέσω ενός μεγάλου αριθμού Συλλογικών Αρδευτικών Δικτύων, 263.052 στρ. Επί μιας συνολικής γεωργικής έκτασης του Νομού 570.000 – 600.000 στρ. Επομένως το ποσοστό αρδευσιμότητας στο Νομό κυμαίνεται μεταξύ 43,84% - 46%. Στόχος μας είναι η αύξηση του ποσοστού άρδευσης στο 70 – 75%, γεγονός που θα επιτευχθεί με την εκτροπή του ποταμού Νέστου στην Πεδιάδα Δράμας - Τεναγών Φιλίππων και με την κατασκευή ενός μεγάλου αριθμού φραγμάτων και λιμνοδεξαμενών.

Η δαπάνη που έχει επενδυθεί στα έργα αυτά με σημερινές τιμές είναι πάνω από 30 δις. δρχ. ή 88.041.085 €.

Στο Νομό Δράμας υπάρχουν σήμερα 13 Τοπικοί Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων (Τ.Ο.Ε.Β), που η δικαιοδοσία τους είναι τοπικού χαρακτήρα και περιορίζεται συνήθως στα όρια ενός αρδευτικού δικτύου. Υπάρχουν ακόμη και κάποια αρδευτικά έργα, που λειτουργούν με μέριμνα και φροντίδα των Ο.Τ.Α ή ιδιωτών.

Τα Συλλογικά Αρδευτικά Δίκτυα στην συντριπτική τους πλειοψηφία χρησιμοποιούν επιφανειακά νερά, ενώ αντίθετα τα έργα των Ο.Τ.Α και τα ιδιωτικά, σχεδόν στο σύνολο τους, χρησιμοποιούν υπόγεια νερά.

Τα υπόγεια νερά παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον για την περιοχή μας και ιδιαίτερα σε περιόδους Ανομβρίας – Λειψυδρίας, όπως των τελευταίων ετών, γιατί αν δεν έχουν ληφθεί μέτρα και δεν έχουν κατασκευαστεί έργα αποταμίευσης των επιφανειακών νερών, αποτελούν σχεδόν μονόδρομο για την κάλυψη των αρδευτικών αναγκών.

Ο Ν. Δράμας διαθέτει σχετικά άφθονους υδατικούς πόρους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι σε περιόδους Λειψυδρίας - Ξηρασίας μπορεί να καλύψει εύκολα τις ανάγκες των καλλιεργειών της σε νερό. Ο Νομός Δράμας μαζί με τμήματα των Όμορων Νομών Καβάλας – Ξάνθης – Σερρών χωρίζεται σε τρεις (3) ξεχωριστές Υδρογεωλογικές Λεκάνες. Στη Λεκάνη της Πεδιάδας Δράμας – Τεναγών Φιλίππων, στην Λεκάνη Κάτω Νευροκοπίου και στην Λεκάνη του Ποταμού Νέστου.

Το Ετήσιο Υδατικό Δυναμικό της Πεδιάδας Δράμας, σύμφωνα με στοιχεία της περιόδου 1989 – 2003, είναι:

✓ Λεκάνη Πεδιάδας Δράμας – Τεναγών Φιλίππων.

α)	Επιφανειακά Νερά – Εκφορτίσεις Πηγών:	426 X 106 m ³
β)	Υπόγεια Νερά :	60 X 10 m ³

Σύνολο: **486 X 10 m³**

✓ Λεκάνη Κάτω Νευροκοπίου.

α). Επιφανειακά Νερά: 120 X 10 m³

β) Υπόγεια Νερά: 4 X 106 m³

Σύνολο: **124 X 106 m³**

✓ Λεκάνη Ποταμού Νέστου.

α) Ωφέλιμος Όγκος Νερού στο Φράγμα θησαυρού: 565 X 106 m³

β) Ωφέλιμος Όγκος Νερού στο Φράγμα Πλατανόβρυσης 11 X 106 m³

Σύνολο: **576 X 106 m³**

γ) Παροχή Ποταμού Νέστου: 35 m³/sec (Μέση Ετήσια παροχή)

Το Ετήσιο Υδατικό Δυναμικό του Ν. Δράμας κατά την διάρκεια της Αρδευτικής Περιόδου , σύμφωνα με στοιχεία της περιόδου 1989 – 2003 είναι :

✓ Λεκάνη Πεδιάδας Δράμας – Τεναγών Φιλίππων

α) Επιφανειακά Νερά – Εκφορτίσεις Πηγών: 84 X 106 m³

β) Υπόγεια Νερά: 70 X 106 m³

Σύνολο: **154 X 106 m³**

✓ Λεκάνη Κάτω Νευροκοπίου.

α) Επιφανειακά Νερά: 13,3 X 106 m³

β) Υπόγεια Νερά: 4,0 X 106 m³

Σύνολο: **17,3 X 106 m³**

✓ Λεκάνη Ποταμού Νέστου.

α) Ωφέλιμος Όγκος Νερού στο Φράγμα θησαυρού: 565 X 106 m³

β) Ωφέλιμος Όγκος Νερού στο Φράγμα Πλατανόβρυσης: 11 X 106 m³

Σύνολο: **576 X 106 m³**

γ) Παροχή Ποταμού Νέστου: 35 m³/sec (Μέση Ετήσια παροχή)

Οι Ανάγκες των Καλλιεργειών σε Νερό της Πεδιάδας Δράμας

Οι ανάγκες των καλλιεργειών σε νερό της Πεδιάδας Δράμας για την άρδευση των 422.124 στρ., όπως αυτές προκύπτουν από το Ισοζύγιο των Αρδευτικών Νερών της Πεδιάδας Δράμας, ανέρχονται σε $202 \times 10^6 \text{ m}^3$ νερού.

Το Συνολικό Ετήσιο Έλλειμμα Νερού της Πεδιάδας Δράμας ανέρχεται σε $100 \times 10^6 \text{ m}^3$ νερού. Ακόμη για την άρδευση των Τεναγών Φιλίππων απαιτούνται άλλα $50 \times 10^6 \text{ m}^3$ νερού και έτσι το Συνολικό Ετήσιο Έλλειμμα σε Νερό της Πεδιάδας Δράμας – Τεναγών Φιλίππων ανέρχεται σε $150 \times 10^6 \text{ m}^3$ νερού.

Ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος κάλυψης του ελλείμματος αυτού θεωρούμε ότι είναι αυτός της Μεταφοράς Νερού από το Φράγμα Πλατανόβρυσης του Ποταμού Νέστου στην Πεδιάδα Δράμας – Τεναγών Φιλίππων.

Οι Ανάγκες των Καλλιεργειών σε Νερό του Λεκανοπεδίου Κάτω Νευροκοπίου

Οι ανάγκες των καλλιεργειών σε νερό του Λεκανοπεδίου Κάτω Νευροκοπίου υπολογίζονται σε $18,5 \times 10^6 \text{ m}^3$ νερού.

Το Συνολικό Ετήσιο Έλλειμμα Νερού στο Λεκανοπέδιο Κάτω Νευροκοπίου ανέρχεται σε $1,45 \times 10^6 \text{ m}^3$ νερού.

Πίνακας 2.1.2.4-6: Υφιστάμενα Αρδευτικά Έργα Ν. Δράμας

Α/Α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΕΡΓΟΥ	ΑΡΔΕΥΣΙΜΗ ΕΚΤΑΣΗ ΣΤΡ.	ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
1	Αρδευτικό Δίκτυο Βοϊράνης	61.185	ΤΟΕΒ ΒΟΪΡΑΝΗΣ
2	Αρδευτικό Δίκτυο Αγ.Παρασκευής - Καλαμπακίου	12.730	ΤΟΕΒ ΒΟΪΡΑΝΗΣ
3	Αρδευτικό Δίκτυο Φωτολείβους – Κ.Αγρού	32.946	ΤΟΕΒ Κ.ΒΟΪΡΑΝΗΣ
4	Αρδευτικό Δίκτυο Ρέμβης	9.901	ΤΟΕΒ ΡΕΜΒΗΣ
5	Αρδευτικό Δίκτυο Προσοτσάνης - Κοκκινογείων	18.996	ΤΟΕΒ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ
6	Αρδευτικό Δίκτυο Αλιστράτης (περιοχή Ν.Δράμας)	3.000	ΤΟΕΒ ΑΛΙΣΤΡΑΤΗΣ
7	Αρδευτικό Δίκτυο Σιταγρών - Μυλοποτάμου	20.340	ΤΟΕΒ ΣΙΤΑΓΡΩΝ – ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ
8	Αρδευτικό Δίκτυο Νέας Αμισού - Αμπελακίων	5.374	ΤΟΕΒ Ν.ΑΜΙΣΣΟΥ
9	Αρδευτικό Δίκτυο Νοτίου τμήματος Δράμας	2.152	ΤΟΕΒ ΚΟΥΔΟΥΝΙΩΝ
10	Αρδευτικό Δίκτυο Κουδουνίων - Μαυρολεύκης	12.022	ΤΟΕΒ ΚΟΥΔΟΥΝΙΩΝ
11	Αρδευτικό Δίκτυο Ανθοχωρίου	1.573	ΤΟΕΒ ΑΝΘΟΧΩΡΙΟΥ
12	Αρδευτικό Δίκτυο Γραμμένης	950	ΤΟΕΒ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ
13	Αρδευτικό Δίκτυο Κ.Νευροκοπίου - Λευκογείων	56.705	ΤΟΕΒ Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ
	ΣΥΝΟΛΟ Α'	237.874	
14	Αρδευτικό Δίκτυο Κυργίων	2.850	ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ
15	Αρδευτικό Δίκτυο Καλής Βρύσης	1.800	ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ
16	Αρδευτικό Δίκτυο Καλλιφύτου	2.150	ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ
17	Αρδευτικό Δίκτυο Μεγαλοκάμπου	1.355	ΔΗΜΟΣ ΣΙΤΑΓΡΩΝ
18	Αρδευτικό Δίκτυο Καλλιθέας	3.052	ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ
19	Λοιπές αρδευτικές γεωτρήσεις Δήμων και πρώην Κοινοτήτων Ν. Δράμας, λιμνοδεξαμενές	13.971	ΔΗΜΟΙ Ν.ΔΡΑΜΑΣ
	ΣΥΝΟΛΟ Β'	25.178	
	ΣΥΝΟΛΟ	263.052	

Πηγή: Στοιχεία Νομού Δράμας

Δασική παραγωγή

Τα δάση της περιοχής χαρακτηρίζονται από ένα υψηλό παραγωγικό δυναμικό προς διάφορες κατευθύνσεις: ξύλο, βοσκήσιμη ύλη (κτηνοτροφία), γεωργία, μελισσοκομία, βότανα – αρωματικά φυτά, νερό, αποτελούν μια σειρά ανανεώσιμων φυσικών πόρων που αποτελούν σήμερα αντικείμενο οικονομικής δραστηριότητας, δημιουργώντας έτσι μια

πολύτιμη πηγή απασχόλησης και εισοδήματος για τους τοπικούς πληθυσμούς, της ορεινής ζώνης της Ροδόπης του Ν.Δράμας. Η συνδρομή αυτή των δασών έχει ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο για την τοπική κοινωνία, αλλά και ευρύτερα για τη χώρα ολόκληρη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στην περιοχή της Ροδόπης αναπτύσσονται τα παραγωγικότερα δάση της χώρας, καλύπτοντας πάνω από το 25% της εγχώριας παραγωγής σε τεχνικό ξύλο (Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Ροδόπης, 1999).

Το μεγαλύτερο μέρος των δασοσκεπών εκτάσεων τελεί σήμερα υπό διαχείριση / εκμετάλλευση για την παραγωγή ξύλου. Τα δάση του Νομού Δράμας ανήκουν κυρίως στο Δημόσιο. Υπεύθυνα για τη διαχείριση εκμετάλλευση και προστασία τους είναι τα δασαρχεία Δράμας και Νευροκοπίου. Τα σημαντικότερα από τα δασικά συμπλέγματα είναι:

Πίνακας 2.1.2.4-6: Δασική συμπλέγματα Δράμας

Δασαρχείο Δράμας	Δασαρχείο Νευροκοπίου
Δ.Σ. Ελατιάς	ΔΣ Δυτικού Νέστου
ΒΑ Σύμπλεγμα	ΔΣ Λιβαδακίου
ΔΣ Τραχωνίου – Διποτάμου – Δρυμού	
ΔΣ Περιβλέπτου - Πολυκάρπου	
ΔΣ Παρανεστίου	
ΔΣ Βώλακα	
ΔΣ Μυρσινερού – Λιβαδερού – Αετού	

Πηγή: Στοιχεία Νομού Δράμας

Τα δασικά συμπλέγματα περιλαμβάνουν τις εξής διαχειριστικές κλάσεις:

Διαχειριστική κλάση I	Δάση κωνοφόρων, αμιγών Ερυθρελάτης, Δασικής πεύκης Ελάτης, Μαύρης πεύκης και μικτών με διάφορα πλατύφυλλα (οξιά κλπ)
Διαχειριστική κλάση II	Δάση πλατυφύλλων, αμιγών οξιάς, σημύδας, δρυός
Διαχειριστική κλάση III	Πρεμνοφυή δάση δρυός
Διαχειριστική κλάση IV	Δάση λοιπών, κυρίως πλατυφύλλων ειδών (γαύρου, σφενδάμνου κλπ)

Πηγή: Στοιχεία Νομού Δράμας

2.1.2.5 Δευτερογενής τομέας

Ο Νομός Δράμας αποτελεί από πλευράς αριθμού δραστηριοτήτων του δευτερογενή και τριτογενή τομέα τον τρίτο σε σειρά μετά το Νομό Καβάλας και το Νομό Έβρου.

Ο δευτερογενής τομέας της οικονομίας του Νομού Δράμας έχει ως κυρίαρχο παίκτη την μεταποίηση, τόσο ως προς την παραγωγή του τομειακού ΑΕΠ όσο και ως προς το μέγεθος της απασχόλησης.

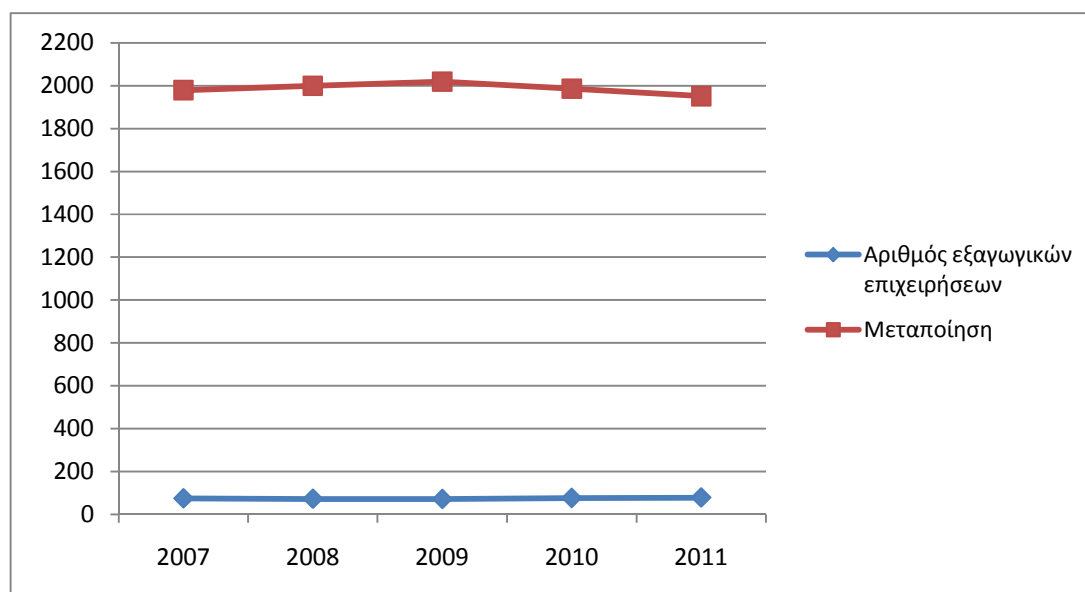
Σύμφωνα με το Επιμελητήριο Δράμας στο Νομό Δράμας υπάρχουν οι παρακάτω δραστηριότητες

Πίνακας 2.1.2.5-2: Αριθμός επιχειρήσεων κατά τμήμα και έτος

	ΕΞΑΓΩΓΙΚΟ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ
2007	74	1979
2008	72	1999
2009	71	2019
2010	76	1986
2011	78	1951

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας

Διάγραμμα 2.1.2.5-1: Αριθμός επιχειρήσεων

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας

Πίνακας 2.1.2.5-4:Αριθμός επιχειρήσεων στη μεταποίηση κατά κλάδο

μελισσοκομία	2
Εκκόκιση βαμβακιού	1
Λατομεία μαρμάρων	15
ελαιοτριβεία	3
Παραγωγή γαλακτοκομικών	5
Επεξεργασία καφε	9
Επεξεργασία ξηρών καρπών	7
ποτοποιία	2
Κατασκευή ενδυμάτων	46
Κατασκευή ξύλινων προϊόντων	12
Παραγωγή λιπασμάτων	1
Παραγωγή φαρμάκων	1
λευκοσιδηρουργοί	7
Κατασκευή επίπλων	93
Κατασκευή μουσικών οργάνων	4
Ηλεκτρολογία αυτοκινήτων	25
διαφήμιση	8
δακτυλογράφηση	1

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας 2011

Πίνακας 2.1.2.5-4:Αριθμός επιχειρήσεων στον εξαγωγικό τομέα κατά κλάδο

Λατομεία μαρμάρων	14
Εκκόκιση βαμβακιού	2
Παραγωγή αλατιού	1
Κατασκευή επίπλων	1
Συσκευαστήριο πατάτας	1
Είδη κυνηγιού, ορειβασίας	1
Εργασίες σε ακατέργαστους λίθους	21
ποτοποιία	9
Κατασκευή γυναικείων ενδυμάτων	9
Παραγωγή ασβέστη	1
Κατεργασία και δέψη δέρματος	9
αρτοποιία	2
Κατάψυξη, ξήρανση, εμβάπτιση σε λάδι ή ξύδι φρούτων	1
Επεξεργασία ξηρών καρπών	1

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας 2011

Παρά την ύπαρξη της ΒΙΠΕ και των ευνοϊκών κινήτρων οι περισσότερες βιομηχανίες του Νομού είναι εγκατεστημένες εκτός ΒΙΠΕ.

Μεταλλεία – Ορυχεία – Λατομεία

Ένα από τα μεγαλύτερα σημεία οικονομικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει ο Νομός, είναι στον τομέα του μαρμάρου καθώς σήμερα αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξή του. Μονάδες εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρου, από τις πιο μεγάλες και σύγχρονες της χώρας, έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή παρουσιάζοντας μεγάλη εξαγωγική δραστηριότητα προς τις αραβικές χώρες, την Ευρώπη, τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία.

Τα μεταλλεύματα της περιοχής περιλαμβάνουν κυρίως εξορύξεις Μαγγανίου και λιγνίτη ενώ η σημαντικότερη θέση που εντοπίζονται κοιτάσματα είναι στο Γρανίτη.

Η συνολική έκταση των μεταλλείων του Νομού Δράμας ξεπερνάει τα 350.000 στρ.

Η περιοχή της Δράμας είναι ένα από τα σημαντικότερα Κέντρα Παραγωγής Μαρμάρου της Χώρας με σημαντικές εξαγωγές σε χώρες του εξωτερικού. Η συνολική έκταση των λατομείων ξεπερνάει τα 40.000 στρ. ενώ το πλήθος των δραστηριοτήτων ξεπερνάει τις 70. Τα περισσότερα από αυτά εντοπίζονται στο βόρειο ορεινό τμήμα του Νομού και ειδικά στις περιοχές Βώλακα, Γρανίτη και Κοκκινόγεια.

Χαρακτηριστικό είναι ότι σύμφωνα με στοιχεία του 1996, μία από τις επιχειρήσεις του κλάδου κατατάχθηκε ανάμεσα στις 500 μεγαλύτερες της χώρας.

ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ

Ο Νομός Δράμας παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα στον οινοποιητικό κλάδο καθώς υπάρχει σημαντικό απόθεμα εμπειρίας και παράδοσης στον οινοποιητικό κλάδο, με αρκετές επιχειρήσεις να δραστηριοποιούνται καταγράφοντας εθνικές και διεθνείς διακρίσεις. Η άνθηση του κλάδου ήταν ιδιαίτερα ραγδαία μετά το 1987 οπότε άρχισαν να δημιουργούνται υπερσύγχρονα οινοποιεία, με καλαίσθητη αρχιτεκτονική και με συνεχείς και επίμονες προσπάθειες παράγονται άριστα και υψηλής ποιότητας κρασιά που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την επιστημονική φροντίδα, την καλλιτεχνική ευαισθησία και το πάθος για την τελειότητα. Τα περισσότερα οινοποιεία του νομού, είναι επισκέψιμα και διαθέτουν ειδικούς χώρους για την υποδοχή και την φιλοξενία των επισκεπτών. Οι επισκέπτες οινοφίλοι, ακολουθώντας επιλεγμένες διαδρομές, ξεναγούνται στον κόσμο του κρασιού και απολαμβάνουν τη γεύση του, ενώ συγχρόνως επισκέπτονται αρχαιολογικούς

χώρους, εκκλησίες, μουσεία, χώρους με λαογραφικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον και γνωρίζουν έτσι τη μακεδονική γη, τα αγαθά και τον πολιτισμό της, την τοπική φιλοξενία και γαστρονομία

Οικοδομική δραστηριότητα

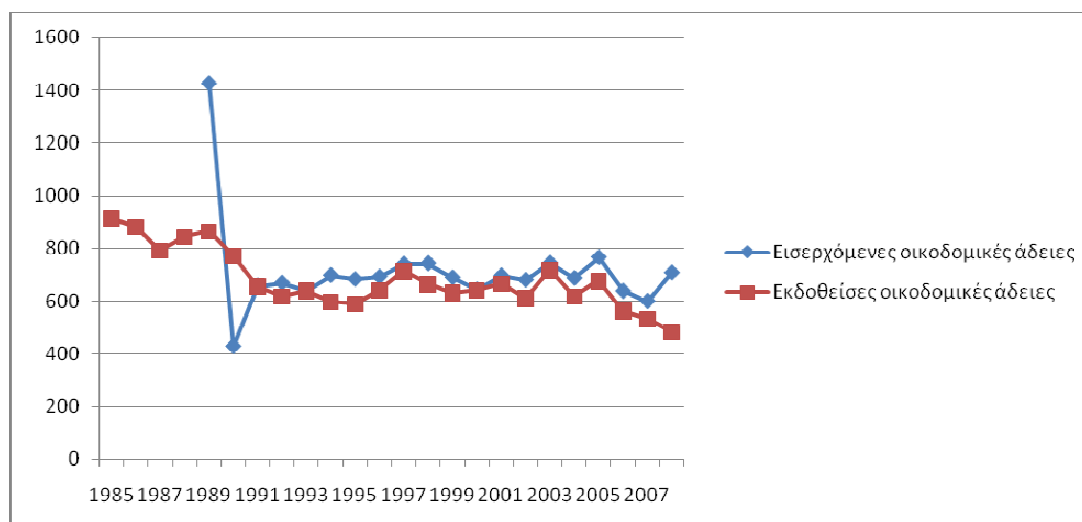
Οι οικοδομικές άδειες των τελευταίων ετών που εκδόθηκαν στο Νομό Δράμας απεικονίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 2.1.2.5-6: Οικοδομικές άδειες

	Εισερχόμενες οικοδομικές άδειες	Εκδοθείσες οικοδομικές άδειες
1985		913
1986		881
1987		791
1988		844
1989	1427	864
1990	429	772
1991	658	654
1992	669	615
1993	638	638
1994	698	595
1995	683	588
1996	692	641
1997	740	712
1998	743	663
1999	689	630
2000	643	641
2001	697	665
2002	680	610
2003	744	716
2004	687	616
2005	766	676
2006	638	560
2007	599	530
2008	708	482

Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος Νομαρχίας Δράμας

Διάγραμμα 2.1.2.5-3: Οικοδομικές άδειες

Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος Νομαρχίας Δράμας

Τα στοιχεία σχετικά με τις νέες κατοικίες δείχνουν ότι ο αριθμός τους σημείωσε μια σημαντική αύξηση από το 2000 έως και το 2002. Όμως η αυξητική αυτή τάση δεν συνεχίστηκε και το 2003, έτος κατά το οποίο μειώθηκε ο αριθμός τους. Όμως η αύξηση στις νέες κατοικίες αυτή τη χρονική περίοδο δεν συνοδεύεται και από αντίστοιχη αύξηση στον όγκο αυτών των νέων κατοικιών. Συγκρινόμενος ο αριθμός των νέων κατοικιών αναλογικά με τον πληθυσμό του Νομού παρατηρείται σταδιακή αύξηση από το 2000 έως και το 2004.

Πίνακας 2.1.2.5-7: Στοιχεία κατοικιών

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Αριθμός νέων κατοικιών	654	748	758	692	677	1110	481	431
Όγκος σε m³ νέων κατοικιών	323	367	344	309	284	475	198	177
Αριθμός νέων κατοικιών ανά 1.000 κατοίκους	0,64	0,73	0,74	0,88	0,7	1,1	0,5	0,4

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας, Εκδόσεις «Νομοί»

2.1.2.6 Τριτογενής τομέας

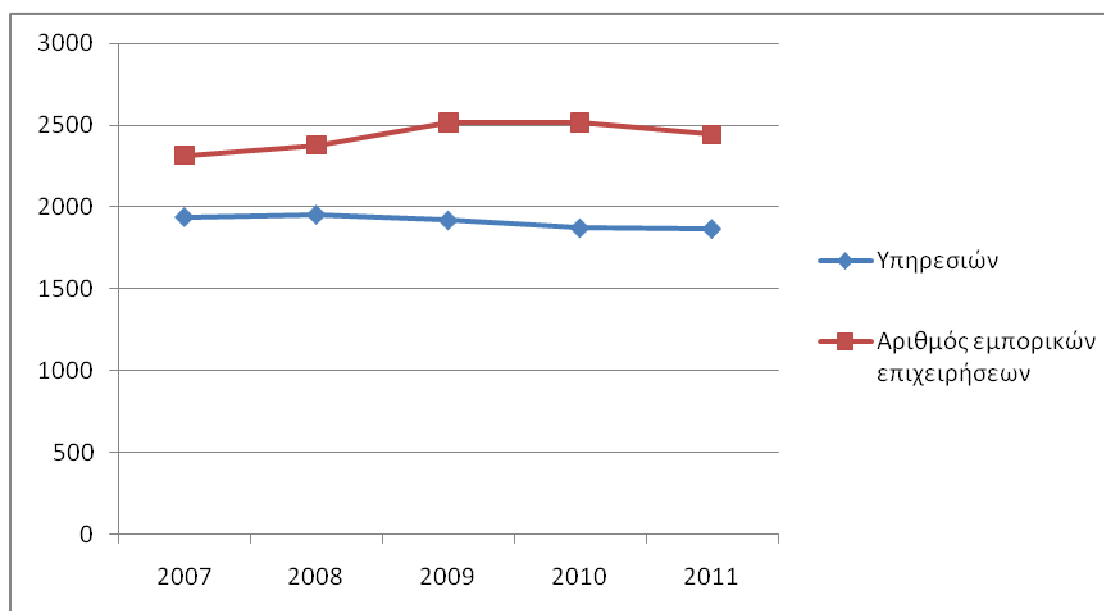
Εμπόριο

Πίνακας 2.1.2.6-1: Αριθμός επιχειρήσεων κατά τμήμα και έτος

	ΕΜΠΟΡΙΚΟ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
2007	2316	1938
2008	2378	1952
2009	2517	1918
2010	2517	1872
2011	2443	1867

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας

Διάγραμμα 2.1.2.6-2: Αριθμός επιχειρήσεων

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας

Πίνακας 2.1.2.6-3:Αριθμός επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών κατά κλάδο

Οδική βοήθεια	4
ξενοδοχεία	8
Εστιατόρια, ταβέρνες, ψησταριές	104
Μπαρ, καφενεία, καφετέριες	602
τηλεπικοινωνίες	5
Μετάφραση και διερμηνεία	4
Φροντιστήρια ξένων γλωσσών	64
Περιβαλλοντικά, οικολογικά κινήματα	8
Αθλητικές δραστηριότητες	2
Τυχερά παιχνίδια, στοιχήματα	34
Εφαρμογή πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης	2
Επιτήρηση, φύλαξη, προστασία	3
Απολύμανση, εξολόθρευση	3

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας 2011

Τα στοιχεία που αφορούν το εμπόριο και τις επιχειρήσεις σε αυτόν τον τομέα δείχνουν ότι υπάρχει μια μείωση στον αριθμό των επιχειρήσεων που σχετίζονται με χονδρικό, το λιανικό, την εμπορία και συντήρηση αυτοκινήτων, τα καύσιμα, τα ξενοδοχεία – εστιατόρια κατά το έτος 2001. Οι επιχειρήσεις που αφορούν υπηρεσίες εκπαίδευσης, υγείας και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί παραμένουν σχεδόν στάσιμοι κατά το διάστημα 2000 – 2003. Από το 2002 και έπειτα η πρώτη κατηγορία επιχειρήσεων αρχίζει να ανακάμπτει και να καταγράφει θετική πορεία σε ότι αφορά την αύξηση του αριθμού των σχετικών επιχειρήσεων. Οι υπόλοιπες επιχειρήσεις υπηρεσιών παρουσιάζουν μείωση στον αριθμό από το 2000 έως και το 2002. Κατά το έτος 2003 αυξάνουν τον αριθμό, όμως σε καμία περίπτωση δεν φτάνουν τον αριθμό που είχαν κατά το έτος 2000.

Σε αντίθεση με τα στοιχεία αναφορικά με τον αριθμό των εμπορικών επιχειρήσεων, για τις επιχειρήσεις του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, συντήρησης αυτοκινήτων, καυσίμων, ξενοδοχείων – εστιατορίων ο κύκλος εργασιών του αυξάνεται καθ' όλο το χρονικό διάστημα από το 2000 έως και το 2003. Ιδιαίτερα για το χονδρικό εμπόριο η αύξηση αυτή είναι πολύ μεγάλη, κάτι που φαίνεται και στο διάγραμμα 2.1.2.6-2. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί παρουσιάζουν μείωση του κύκλου εργασιών τους κατά το ίδιο χρονικό διάστημα. Οι υπηρεσίες εκπαίδευσης διαγράφουν ανοδική πορεία μέχρι το 2001 αλλά μειώνουν σημαντικά τον κύκλο εργασιών τους κατά το επόμενο έτος, για να σταθεροποιηθούν κατά το 2003 στα επίπεδα του 2000. Οι υπηρεσίες υγείας αυξάνουν σημαντικά τον κύκλο τους

κατά το έτος 2002, ενώ οι λοιπές επιχειρήσεις υπηρεσιών διαγράφουν πτωτική πορεία σε αυτό τον κύκλο εργασιών το χρονικό διάστημα 2000 – 2003.

Τουρισμός

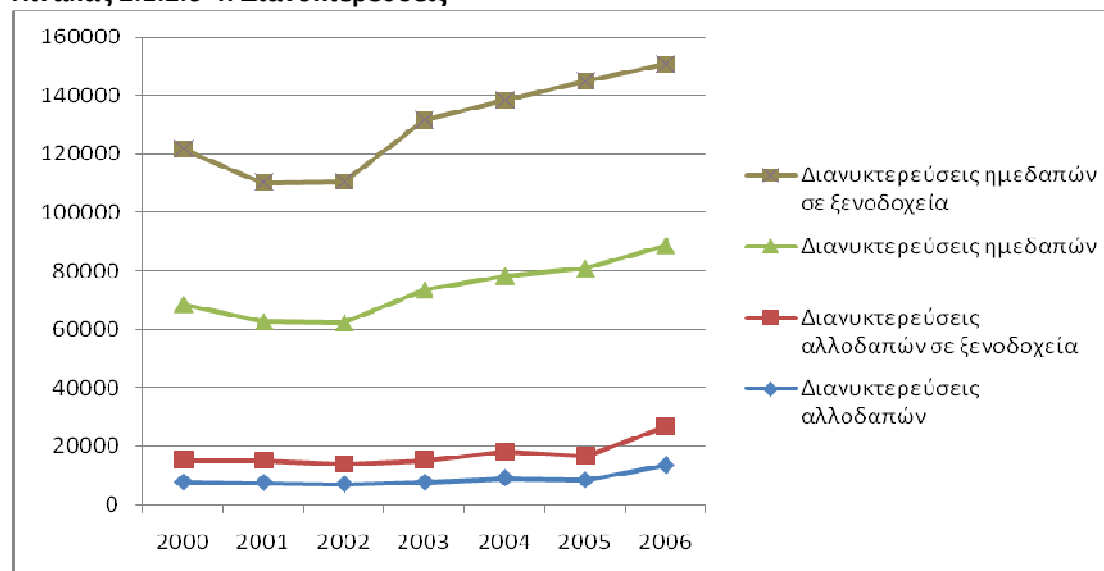
Τα στοιχεία σε ότι αφορά τις ξενοδοχειακές υποδομές του Νομού δείχνουν ότι από το 2003 και έπειτα παρατηρείται μια αύξηση στις κλίνες των ξενοδοχείων η οποία συμβαδίζει απόλυτα με την αντίστοιχη αύξηση στον αριθμό των ξενοδοχειακών μονάδων. Μάλιστα κατά το 2007 η αύξηση τόσο στις κλίνες όσο και στον αριθμό των μονάδων είναι μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλο έτος.

Πίνακας 2.1.2.6-2: Ξενοδοχειακές υποδομές

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	430	428	428	595	595	701	721	917
Ξενοδοχεία	9	9	9	13	13	15	15	20

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας

Πίνακας 2.1.2.6-4: Διανυκτερεύσεις

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας

Οι διανυκτερεύσεις συμβαδίζουν απόλυτα με την αύξηση του αριθμού των κλινών και των ξενοδοχειακών μονάδων. Συγκεκριμένα, οι διανυκτερεύσεις των ημεδαπών από το 2003 και έπειτα σημειώνουν σημαντικό αύξηση. Το γεγονός υποδεικνύει ότι υπήρχε αυξημένη ανάγκη στο Νομό για περισσότερες κλίνες και ξενοδοχεία. Επίσης, οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών ακολουθούν και αυτές τη γενικότερη αύξηση των διανυκτερεύσεων. Τα στοιχεία αυτά φανερώνουν ότι υπάρχει αύξηση στον αριθμό των επισκεπτών στο Νομό της Δράμας.

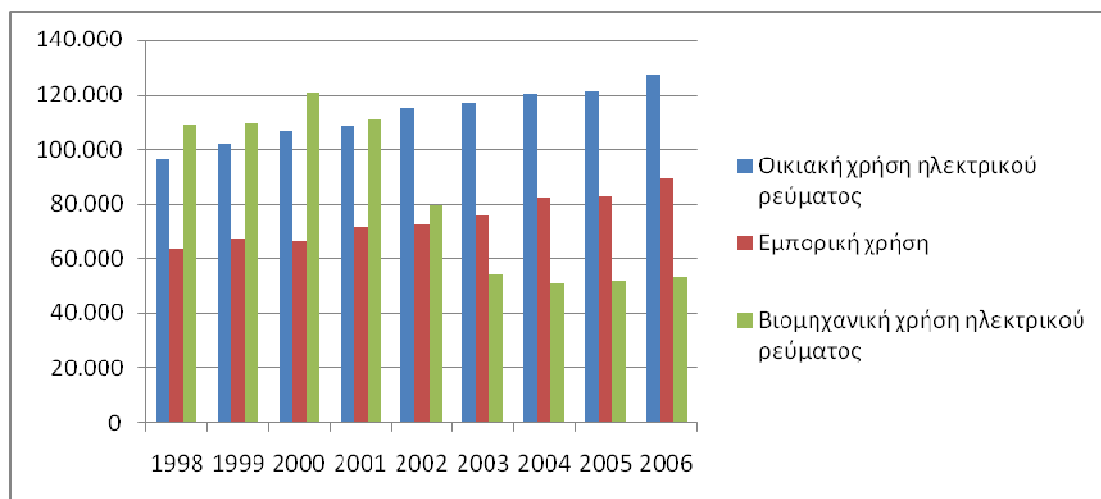
Αξίζει να αναφερθεί ότι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος εμφανίζονταν μέχρι πρότινος ο χιονοδρομικός τουρισμός στο Δήμο Κ. Νευροκοπίου. Αν και την τρέχουσα χρονική περίοδο η χιονοδρομία στην περιοχή βρίσκεται σε κρίση και σε αναζήτηση εναλλακτικού τουριστικού προτύπου (αθλητικός τουρισμός, περιηγήσεις κ.λπ.), τα προηγούμενα χρόνια μέσα από τα προγράμματα LEADER+ και Ο.Π.Α.Α.Χ. δημιουργήθηκαν αρκετές επιχειρήσεις φιλοξενίας και εστίασης (μικρά ξενοδοχεία, εστιατόρια, παραδοσιακές ταβέρνες, καφέ, κλπ) οι οποίες εξυπηρετούσαν επαρκώς την τουριστική ζήτηση.

2.1.2.7 Επιπρόσθετα στοιχεία

Κατανάλωση Ηλεκτρικού Ρεύματος

Οι δείκτες κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος δύναται να αποτελέσουν ενδεικτικό στοιχείο για την αναπτυξιακή εξέλιξη μιας περιοχής. Παρακάτω παρατίθενται διαγράμματα και πίνακες τα οποία απεικονίζουν την κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος στον Νομό Δράμας ανάλογα με την χρήση τους, αλλά και την κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση, σε σύγκριση με την αντίστοιχη κατανάλωση στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και την Ελλάδα

Διάγραμμα 2.1.2.7-1 : Δείκτες κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος στο Νομό Δράμας (MWh)

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

Πίνακας 2.1.2.7-1 : Δείκτες κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος στο Νομό Δράμας (MWh)

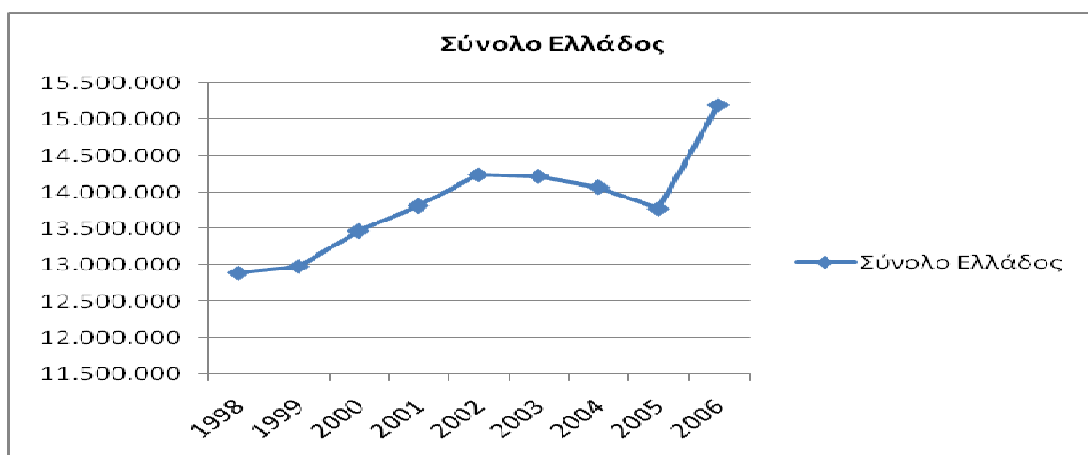
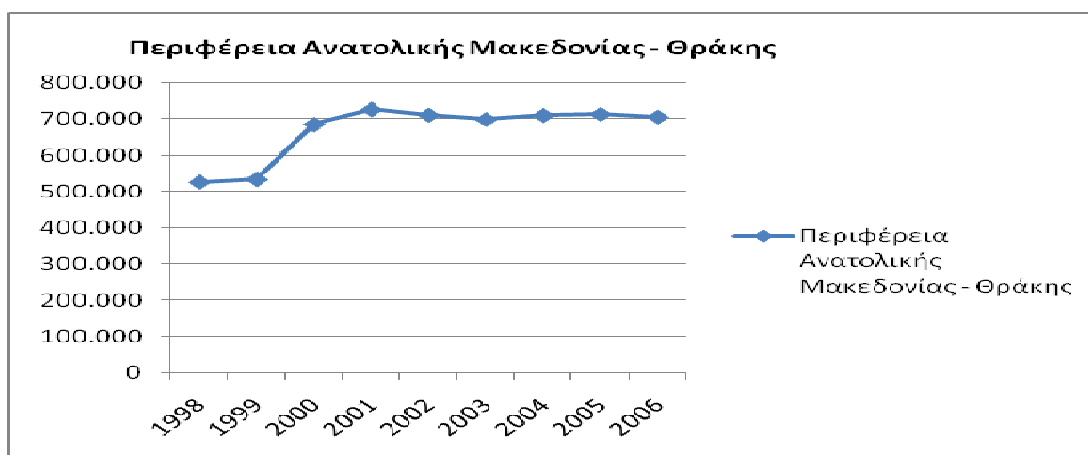
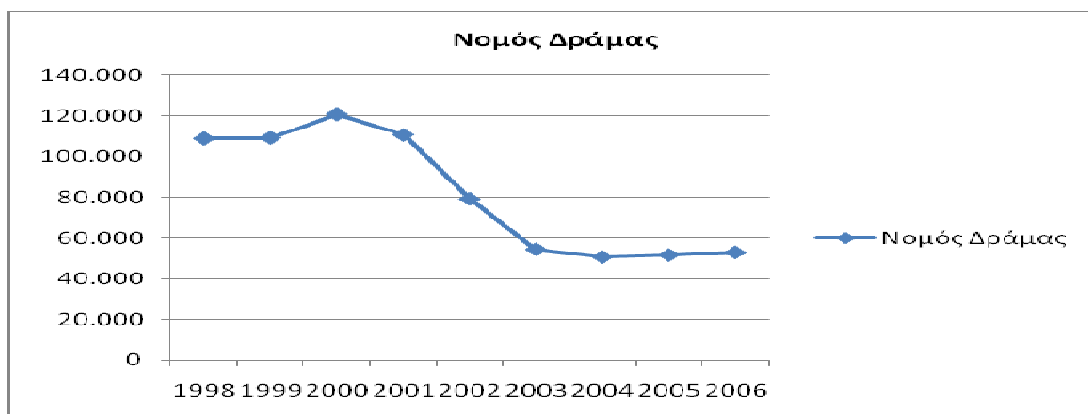
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος	96.479	101.744	106.332	108.773	114.833	116.746	120.231	120.994	126.916
Εμπορική χρήση	63.141	67.157	66.626	71.254	72.410	75.769	81.993	82.409	89.097
Βιομηχανική χρήση ηλεκτρικού ρεύματος	108.958	109.314	120.772	110.751	79.297	54.505	50.747	51.727	53.010

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι ενώ η οικιακή και εμπορική χρήση του ηλεκτρικού ρεύματος στο Νομό αυξάνεται, η βιομηχανική χρήση του γνωρίζει μεγάλη πτώση από το 2000 και μετά. Συμπερασματικά αναδεικνύεται το γεγονός ότι οι βιομηχανίες στον Νομό Δράμας δεν βρίσκουν πρόσφορο έδαφος για να λειτουργήσουν καθώς, σύμφωνα με τα στοιχεία ηλεκτρικής κατανάλωσης, ούτε αυξάνονται, ούτε διατηρούνται στα ίδια επίπεδα, αλλά αντίθετα γνωρίζουν δραματική πτώση. Για την καλύτερη αντίληψη αυτών των συμπερασμάτων, παρατίθενται παρακάτω πίνακας και διάγραμμα που αφορούν στην

κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση, στο Νομό Δράμας, την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και την Ελλάδα.

Διάγραμμα 2.1.2.7-2 : Κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση (MWh)

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

Πίνακας 2.1.2.7-2 : Κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση (MWh)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Σύνολο Ελλάδος	12.889.260	12.978.107	13.465.311	13.809.281	14.236.557	14.216.120	14.066.924	13.769.739	15.191.590
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης	525.678	533.288	685.385	726.744	711.528	699.119	710.579	713.963	706.011
Νομός Δράμας	108.958	109.314	120.772	110.751	79.297	54.505	50.747	51.727	53.010

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

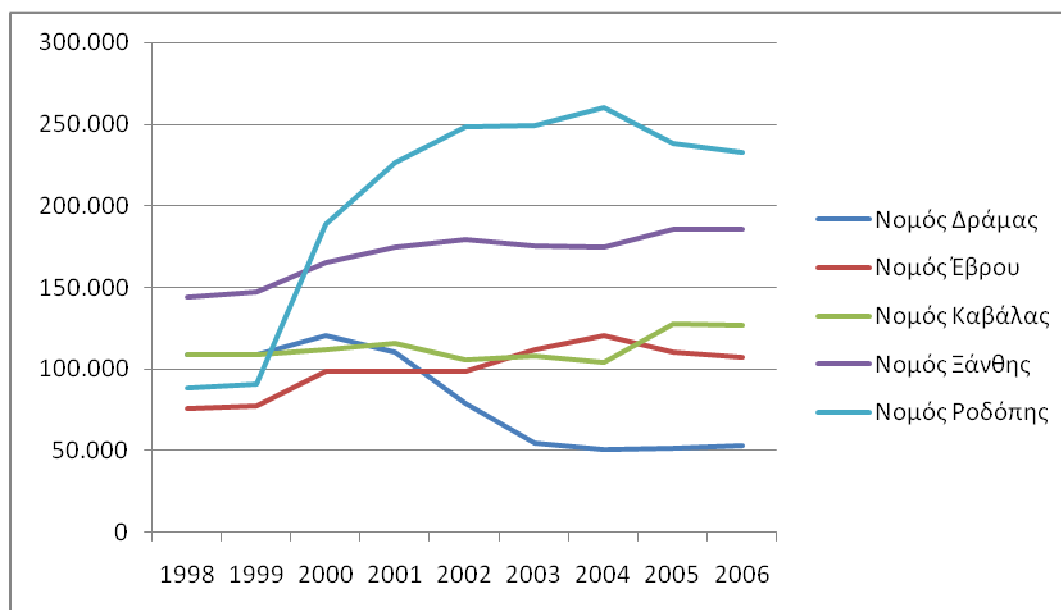
Από την μελέτη των παραπάνω, διακρίνεται ότι οι καμπύλες κατανάλωσης βιομηχανικού ρεύματος παρουσιάζουν έντονες αναντιστοιχίες μεταξύ των τριών χωρικών ενοτήτων. Επίσης αποδεικνύεται ότι η βιομηχανική δραστηριότητα στο Νομό Δράμας είναι προβληματική, καθώς η κάθετη πτώση που παρουσιάζει από το 2000 και μετά, δεν αποτελεί γενικότερο φαινόμενο της Περιφέρειας ή της χώρας, αλλά συναντάται μόνο στο Νομό Δράμας. Συνεπώς, υπάρχουν συγκεκριμένες αιτίες για τις οποίες παρατηρείται αυτή η πτώση και αφορούν αποκλειστικά και μόνο το Νομό.

Πίνακας 2.1.2.7-3 : Κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση (MWh) στους Νομούς της ΠΑΜΘ

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης	525.678	533.288	685.385	726.744	711.528	699.119	710.579	713.963	706.011
Νομός Δράμας	108.958	109.314	120.772	110.751	79.297	54.505	50.747	51.727	53.010
Νομός Έβρου	75.937	77.274	98.546	98.874	98.802	112.394	120.834	110.217	107.383
Νομός Καβάλας	108.528	108.842	111.764	116.071	105.800	107.577	103.945	127.735	127.157
Νομός Ξάνθης	143.731	147.274	165.420	174.314	179.182	174.938	174.675	185.599	185.405
Νομός Ροδόπης	88.524	90.584	188.883	226.734	248.447	249.705	260.378	238.685	233.056

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

Διάγραμμα 2.1.2.7-3: Κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση (MWh) στους Νομούς της ΠΑΜΘ

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

Από το παραπάνω διάγραμμα γίνεται αντιληπτή η εκ διαμέτρου αντίθετη εικόνα που έχει ο Νομός Δράμας στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση σε σχέση με τους συγκρινόμενους Νομούς. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία κατά την περίοδο 1998-2006, σημειώθηκε αύξηση κατανάλωσης του βιομηχανικού ρεύματος σε όλους τους Νομούς εκτός από το Νομό Δράμας. Στο χρονικό διάστημα αυτό η κατανάλωση του εν λόγω τύπου ρεύματος αυξήθηκε στο Ν. Έβρου κατά 41%, στο Ν. Καβάλας κατά 17%, στο Ν. Ξάνθης κατά 29%, στο Ν. Ροδόπης κατά 163% ενώ στο Ν. Δράμας μειώθηκε κατά 52%.

Καταθέσεις

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με το σύνολο των αποταμιευτικών καταθέσεων για το Νομό Δράμας, την ΠΑΜΘ και το σύνολο της χώρας.

Πίνακας 2.1.2.7-4: Καταθέσεις (σε εκατομμύρια ευρώ)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ελλάδα	48437,4	51928,5	55565,7		91.394	100.355	110.151	134.679	149.845,60
Ανατολ. Μακεδονία & Θράκη	2106,2	2084,2	2334,4		3.691	4.001	4.222	4.737	5.316
Δράμα	430,0	402,2	405,3		769	816	836	946	1.046,60

Πηγή: Εκδόσεις «Νομοί»

2.2 Τάσεις ανάπτυξης Νομού Δράμας

2.2.1 Ανάλυση SWOT

Βασικό εργαλείο κατά τη διαδικασία εντοπισμού των τάσεων ανάπτυξης αλλά και του καθορισμού των αναγκαίων παρεμβάσεων στους κρίσιμους οικονομικούς κλάδους του Νομού Δράμας είναι η ανάλυση SWOT η οποία αναφέρεται στα **Ισχυρά σημεία (Strengths)**, τις **Αδυναμίες (Weaknesses)** τις **Ευκαιρίες (Opportunities)** και **Απειλές (Threats)**. Με αυτόν τον τρόπο επιχειρείται με πληρότητα η ακριβή και πλήρη θεώρηση για το εξωτερικό περιβάλλον και για τις εσωτερικές δυνατότητες της περιοχής μελέτης. Ειδικότερα η ανάλυση SWOT διαιρείται σε δύο επιμέρους ενότητες:

1. Στοιχεία του **εσωτερικού περιβάλλοντος** (εντός της περιοχής μελέτης) που αφορούν τα υφιστάμενα ισχυρά σημεία και αδυναμίες. Ειδικότερα:
 - α. **Ισχυρά σημεία** είναι κάθε ενδογενής αναπτυξιακός συντελεστής που συμβάλλει στην αξιοποίηση των ευκαιριών και στην αντιμετώπιση των απειλών.
 - β. **Αδυναμίες** είναι κάθε ενδογενής αναπτυξιακή συνθήκη ή έλλειμμα που υπονομεύει την ανταγωνιστική θέση της χώρας ή παρεμποδίζει την αξιοποίηση των ευκαιριών.
2. Στοιχεία του **εξωτερικού περιβάλλοντος** (εκτός της περιοχής μελέτης) που αφορούν τις υφιστάμενες απειλές και τις μη διερευνημένες ευκαιρίες. Ειδικότερα:

- α. **Ευκαιρίες** είναι κάθε εξωγενής συνθήκη ή χαρακτηριστικό που ευνοεί την τόνωση της ζήτησης στη χώρα (ή Περιφέρεια), ή που συντελεί στη διαμόρφωση συγκριτικού πλεονεκτήματος.
- β. **Απειλές** είναι η πρόκληση που δημιουργείται εξαιτίας μη ευνοϊκών τάσεων ή κάθε εξωγενούς συνθήκης που ασκεί μη ευνοϊκή επίδραση στην αναπτυξιακή θέση της χώρας.

Η SWOT Analysis αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι στα προκαταρκτικά στάδια κάθε προσπάθειας αναπτυξιακού και προγραμματικού σχεδιασμού, καθώς αποτελεί μέθοδο περιβαλλοντικής ανίχνευσης και αξιολόγησης, ενώ διασφαλίζει την ορθολογική προοπτική και εμπεριέχει σημαντικό κριτικό προβληματισμό.

Ειδικότερα, ταξινομεί συστηματικά πληροφορίες και απόψεις στρατηγικής φύσεως για τη περιοχή και διαμορφώνει εναλλακτικά σενάρια ανάπτυξης που, σε μεταγενέστερο στάδιο, τυχαίνουν επεξεργασίας μέσω πιο εξειδικευμένων μοντέλων και τεχνικών ανάλυσης. Η SWOT υπογραμμίζει ιδιαίτερα την ευαισθησία της ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο σε απρόβλεπτες μεταβολές που οφείλονται στην εθνική οικονομία. Εισάγει σε αρχικό στάδιο το κυρίαρχο πλαίσιο αιτιότητας που διευκολύνει την αποδοτική διαχείριση του πληροφοριακού συνόλου που προκύπτει κατά την υλοποίηση ενός αναπτυξιακού προγράμματος. Συγκεκριμένα περιέχει:

- ✓ Συστηματική διασύνδεση μεταξύ της απόδοσης της τοπικής οικονομίας και της ευρύτερης σε περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο.
- ✓ Σαφής επεξήγηση του τρόπου που οι δράσεις των αναπτυξιακών προγραμμάτων θα επιφέρουν την ανάπτυξη.
- ✓ Συνυπολογίζει τις γενικές τάσεις που αναμένεται να επηρεάσουν την τοπική οικονομία και εντός των οποίων η παρεμβατική πολιτική θα πρέπει να αναπτυχθεί.
- ✓ Σαφή ανάλυση της εσωτερικής και εξωτερικής συνοχής των αναπτυξιακών προγραμμάτων και των πολλαπλασιαστών.
- ✓ Δυνατότητα συγκρότησης ρεαλιστικής αντίστροφης πραγματικότητας έναντι της οποίας τα σενάρια παρέμβασης μπορούν να συγκριθούν.
- ✓ Δυνατότητα περιοδικής ανασκόπησης.

Ο σχεδιασμός ενός αναπτυξιακού και προγραμματικού κειμένου είναι ολοκληρωμένος και επιτυχημένος όταν γίνεται προσπάθεια μεγιστοποίησης των επιπτώσεων των δυνάμεων και των ευκαιριών και όταν ταυτόχρονα γίνεται προσπάθεια ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων των αδυναμιών και των απειλών.

ΤΟΜΕΑΣ	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
Γεωγραφική θέση	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Με την είσοδο της Βουλγαρίας στην ΕΕ ο Νομός και κατά επέκταση και η υπόλοιπη Ελλάδα έχει αποκτήσει φυσικά σύνορα με την ΕΕ ⇒ Ο Νομός Δράμας βρίσκεται σε θέση κλειδί καθώς αποτελεί την πύλη της χώρας προς τη γειτονική χώρα της Βουλγαρίας και κατά επέκταση των υπολοίπων Βαλκανικών χωρών ⇒ Η περιοχή της Δράμας αποτελεί διαχρονικά ιστορικό και εμπορικό κέντρο, το οποίο αποδεικνύει τον κομβικό ρόλο της περιοχής 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ο Νομός της Δράμας βρίσκεται μακριά από τους διεθνείς οδικούς άξονες ⇒ Γεωμορφολογική απομόνωση σε σχέση με τον ελλαδικό χώρο που οδηγεί σε κοινωνική και τεχνολογική απομόνωση ⇒ Η Δράμα αλλά και η ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης βρίσκεται μακριά από τα δυτικά ευρωπαϊκά οικονομικά κέντρα ⇒ Η Βουλγαρία με την οποία συνορεύει η Δράμα δεν αποτελεί σημαντικό οικονομικό κέντρο
Οικονομικά Χαρακτηριστικά	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ύπαρξη σημαντικής εμπειρίας και τεχνογνωσίας από την εφαρμογή Κοινοτικών Προγραμμάτων των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων ⇒ Διαμορφωμένη επιχειρησιακή και ποιοτική κουλτούρα ⇒ Επώνυμα αγροτικά προϊόντα, Περιοχής Ονομασίας Προελεύσεως (ΠΟΠ) – Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ), αξιόλογα και ποιοτικά γεωργικά, κτηνοτροφικά και δασοκομικά προϊόντα ⇒ Ισχυρή αγροτική βάση με εμπειρία στην καλλιέργεια συγκεκριμένων προϊόντων (πχ πατάτα) ⇒ Ευρύ φάσμα τουριστικών δραστηριοτήτων. Συμπληρωματικότητα – Συνέργια μεταξύ τοπίου, πόρων, 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Μεγάλο ποσοστό (%) ανεργίας ειδικά στις ευαίσθητες ομάδες και στις γυναίκες ⇒ Περιορισμένος αριθμός των οικονομικά ενεργών ηλικιών ⇒ Το άνοιγμα των συνόρων με τη Βουλγαρία επέφερε ισχυρό πλήγμα στις δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα. ⇒ Ευάλωτος πρωτογενής τομέας - Διαρθρωτικές αδυναμίες και χαμηλή ανταγωνιστικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ⇒ Ο δευτερογενής τομέας βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο, με μειωμένη ανταγωνιστικότητα ⇒ Υστέρηση στον τριτογενή τομέα κυρίως στον τουρισμό, που οφείλεται στην έλλειψη συντονισμού και σχεδιασμού ⇒ Έλλειψη υποστηρικτικών υποδομών προς τις επιχειρήσεις

ΤΟΜΕΑΣ	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> δραστηριοτήτων αναψυχής και μορφών τουρισμού. Μεγάλη περίοδος επισκεψιμότητας ⇒ Ύπαρξη αναπτυγμένων επιχειρηματικών υποδομών (ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ) ⇒ Χειμερινός τουρισμός - Χιονοδρομικό Κέντρο Φαλακρού 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Μειωμένη εξωστρέφεια της οικονομίας και της κοινωνίας ⇒ Χαμηλή αγοραστική δύναμη και έλλειψη ρευστότητας ⇒ Χαμηλή τουριστική κίνηση. Η περιοχή της Δράμας δεν αποτελεί τουριστικά αναγνωρίσιμο προορισμό
Ανθρώπινο Δυναμικό	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ικανός αριθμός εργαζομένων με τεχνικές δεξιότητες. Ύπαρξη σημαντικού αριθμού εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού εκτός του Νομού, το οποίο με την δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων θα επιθυμούσε να επιστρέψει στη Δράμα ⇒ Σύνθετες και ποικίλες ανθρώπινες κοινότητες με αντίστοιχες πλούσιες παραδόσεις και πολιτισμικές καταβολές ⇒ Ωρίμανση του πληθυσμού και των επενδυτών, οι οποίοι γίνονται «κοινωνοί της ανάπτυξης» ⇒ Ύπαρξη Πανεπιστημιακής κοινότητας (ΑΤΕΙ Δράμας) 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εξωστρεφείς τάσεις του πληθυσμού προς Θεσσαλονίκη, που αποσυνθέτουν τη λειτουργική δυναμική στο εσωτερικό της περιοχής ⇒ Σημαντικό ποσοστό των μεγάλων ηλικιακά ομάδων ⇒ Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης τεχνολογίας και μειωμένο εξειδικευμένο προσωπικό ⇒ Η τριτοβάθμια εκπαίδευση χρειάζεται αναμόρφωση ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας
Περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Υπάρχει σημαντικός αριθμός περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και οικολογικής αξίας ⇒ Υδροηλεκτρικές εγκαταστάσεις ⇒ Ύπαρξη σημαντικού υδάτινου δυναμικού ⇒ Αξιοποίηση βιομάζας / παραγωγή βιοκαυσίμων ⇒ Από την πλευρά των πολιτών τα τελευταία χρόνια 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Μη αξιοποίηση υδάτων φραγμάτων Νέστου ⇒ Ελλιπής διαχείριση και αξιοποίηση των πλούσιων φυσικών πόρων της περιοχής ⇒ Έλλειψη εξειδικευμένων φορέων και εποπτικών μηχανισμών διαχείρισης, προστασίας και διατήρησης του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα των ευαίσθητων περιοχών

ΤΟΜΕΑΣ	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
	<p>παρατηρείται έντονη ευαισθητοποίηση και οικολογική αφύπνιση</p>	<p>⇒ Η απουσία πολεοδομικού σχεδιασμού δημιουργεί προβλήματα και σε ότι αφορά τον καθορισμό συγκεκριμένων περιοχών για την εγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα</p> <p>⇒ Δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τις ανεξέλεγκτες απορρίψεις σκουπιδιών και από την κακή φύλαξη από λαθροθηρία και λαθροϋλοτομία</p>
Δίκτυα - Υποδομές	<p>⇒ Κομβικό σημείο για τη διέλευση αγωγών (πχ φυσικό αέριο)</p> <p>⇒ Οδικός άξονας προς Βουλγαρία</p>	<p>⇒ Απουσία ολοκληρωμένου άξονα προς Βουλγαρία</p> <p>⇒ Απουσία πρόσβασης σε δίκτυα φυσικού αερίου</p> <p>⇒ Δεν υπάρχει ανεπτυγμένο σιδηροδρομικό δίκτυο για τη σύνδεση με τις υπόλοιπες Βαλκανικές χώρες.</p>
Θέση στον οικονομικό χώρο της ΝΑ Ευρώπης	<p>⇒ Εύκολη πρόσβαση και σταδιακή διείσδυση στις γειτονικές αγορές της ΝΑ Ευρώπης</p> <p>⇒ Υπάρχει προσανατολισμός για την ανάπτυξη ισχυρών οικονομικών δραστηριοτήτων με τη γειτονική χώρα των Βαλκανίων</p>	<p>⇒ Έλλειψη αποκέντρωσης – Μικρή συμμετοχή στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων, οι οποίες λαμβάνονται σχεδόν αποκλειστικά στα κέντρα</p> <p>⇒ Η Δράμα έχει χάσει το ρόλο ως κέντρο των επιχειρήσεων, καθώς πολλές έχουν μεταφερθεί στην γειτονική χώρα της Βουλγαρίας</p>

ΤΟΜΕΑΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
Γεωγραφική θέση	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Είσοδος των γειτονικών χωρών της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην ΕΕ ⇒ Η προοπτική της ένταξης στην ευρωπαϊκή κοινότητα και άλλων χωρών της βαλκανικού χερσονήσου ⇒ Η διεύρυνση της ΕΕ και προς ανατολή (έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων Τουρκίας) 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Υπάρχει έντονος ανταγωνισμός με άλλα κέντρα των Βαλκανίων ⇒ Κίνδυνός να μετατρέψει σε κέντρο δευτερεύουσας δυναμικής αν δεν αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες
Οικονομικά Χαρακτηριστικά	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ευνοϊκό περιβάλλον ευρωπαϊκής και εθνικής πολιτικής για την περιοχή μέσω αναπτυξιακών προγραμμάτων καθώς η Περ. Αν. Μ-Θ αποτελεί Στόχο 1 για τη νέα Προγραμματική Περίοδο ⇒ Ενίσχυση - τόνωση της τοπικής οικονομίας και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας μέσω της αξιοποίησης των εναλλακτικών μορφών ενέργειας ⇒ Ανάδειξη της περιοχής σε κέντρο πολιτιστικών και τουριστικών δρώμενων ⇒ Αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων του πρωτογενούς τομέα μέσω κοινοτικών και εθνικών προγραμμάτων ⇒ Αξιοποίηση της συνοριακής θέσης της περιοχής για την προώθηση διασυνοριακών δραστηριοτήτων 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εξάρτηση του πρωτογενούς τομέα από κοινοτικές ενισχύσεις – Μειωμένη ανταγωνιστικότητα των υπόλοιπων παραγωγικών τομέων ⇒ Υψηλός ανταγωνισμός στις αγορές των γεωργικών προϊόντων ⇒ Αδυναμία της τοπικής μεταποιητικής δραστηριότητας να ενσωματώσει νέες τεχνολογίες ⇒ Εσωστρέφεια και η αδυναμία επικέντρωσης πόρων στον τουριστικό και πολιτιστικό τομέα. ⇒ Ανταγωνιστικές τουριστικές υποδομές από άλλες περιοχές / άλλες χώρες (κυρίως Βουλγαρία) ⇒ Κίνδυνος να μειωθεί περαιτέρω η ανταγωνιστικότητά στο εσωτερικό του Νομού λόγω του κυρίαρχου ρόλου του αστικού κέντρου της Δράμας ως προς τις προσφερόμενες υπηρεσίες και ευκαιρίες ⇒ Οι φορολογικές διευκολύνσεις που υπάρχουν στις γειτονικές χώρες δημιουργούν ισχυρά πλεονεκτήματα έναντι της τοπικής οικονομίας σε

ΤΟΜΕΑΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
	⇒ Ανάπτυξη συνεργασιών Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)	ότι αφορά την προσέλκυση επενδύσεων
Ανθρώπινο Δυναμικό	⇒ Συσπείρωση των τοπικών φορέων για αντιμετώπιση των προβλημάτων της περιοχής	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ελλιπής ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού και των επιχειρήσεων, σύμφωνα με τις σύγχρονες εξελίξεις και δυνατότητες ⇒ Βαθμιαία γήρανση του ενεργού πληθυσμού του τομέα και η πληθυσμιακή αποψίλωση των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών ⇒ Η είσοδος των μεταναστών στην αγορά εργασίας δημιουργεί πιέσεις στην αγορά εργασίας
Περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ανάπτυξη τεχνολογιών ήπιων μορφών ενέργειας ⇒ Εκμετάλλευση ευρωπαϊκών Προγράμματα για τη διαχείριση του πλούσιου υδάτινου δυναμικού ⇒ Ανάδειξη της μοναδικής πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής για την προσέλκυση όχι μόνο τουριστών αλλά και επιχειρηματικών κεφαλαίων και στελεχών ⇒ Αντιμετώπιση των φαινομένων υποβάθμισης του περιβάλλοντος με τη χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Έντονη μίξη χρήσεων γης με ορατό τον κίνδυνο αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος ⇒ Κίνδυνος υποβάθμισης τόσο του φυσικού όσο και του οικιστικού περιβάλλοντος λόγω της αδυναμίας αντιμετώπισης των νέων αναγκών και απαιτήσεων που προκύπτουν ⇒ Ρύπανση υδροφόρου ορίζοντα
Δίκτυα - Υποδομές	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Διαμορφούμενες συνθήκες και προοπτικές από τις νέες διοικητικές μεταρρυθμίσεις (Υπερ-περιφέρειες) ⇒ Δυνατότητες που προσδίδουν οι νέες τεχνολογίες, η 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Σημαντικές χρονικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση των βασικών έργων υποδομής ⇒ Καθυστερήσεις στην αντιμετώπιση βασικών θεμάτων ανταγωνισμού

ΤΟΜΕΑΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
	<p>δικτύωση και οι διατοπικές και διακρατικές συνεργασίες στην προσπάθεια άρσης της απομόνωσης</p> <p>⇒ Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας σε ότι αφορά το χώρο της ενέργειας</p>	<p>στην αγορά ενέργειας</p>
<p>Θέση στον οικονομικό χώρο της ΝΑ Ευρώπης</p>	<p>⇒ Αξιοποίηση των επενδυτικών ευκαιριών στις χώρες της βαλκανικής χερσονήσου αλλά και προς Ανατολή</p> <p>⇒ Η προοπτική της ένταξης και άλλων βαλκανικών χωρών στους κόλπους της ΕΕ καθιστά τη Δράμα ελκυστικό τόπο προσέλκυσης ξένων επενδύσεων</p>	<p>⇒ Εγκλωβισμός της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε αγορές μη απαιτητικές που δεν αξιοποιούν τα τεχνολογικά επιτεύγματα και είναι ελάχιστα δυναμικές</p> <p>⇒ Κίνδυνος συρρίκνωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος λόγω της προσκόλλησης σε στρατηγικές χαμηλού κόστους</p>

2.2.2 Χρήση της μεθόδου SWOT για την παραγωγή πολιτικών επιλογής

Το αποτέλεσμα της παραπάνω ανάλυσης SWOT συνθέτει το πλαίσιο διαμόρφωσης των αναπτυξιακών προοπτικών της περιοχής μελέτης και της επιλογής πολιτικών που προσανατολίζονται στην κάλυψη των ενδογενών αναγκών λαμβάνοντας υπόψη το υφιστάμενο εξωγενές δυναμικό.

Οι κατηγορίες των κατευθύνσεων πολιτικής είναι οι εξής:

1. **Επιταχυντικές πολιτικές** (growth-accelerating / expansionary policies). Αποβλέπουν στην διαστολή του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και στη διατήρηση – διεύρυνση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.
2. **Διαρθρωτικές πολιτικές** (structural policies). Αντιμετωπίζουν διαχρονικές στρεβλώσεις και αναπτυξιακές στερήσεις και συμβάλουν στη διατήρηση - βιωσιμότητα του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης.
3. **Σταθεροποιητικές πολιτικές** (stabilization policies). Στοχευμένες πολιτικές που εξουδετερώνουν ή αντισταθμίζουν συγκεκριμένες αρνητικές εξελίξεις ή τάσεις στο αναπτυξιακό περιβάλλον.
4. **Προληπτικές πολιτικές** (preventive / discretionary policies). Επιλεκτικές πολιτικές που προλαμβάνουν και αμβλύνουν αρνητικές επιδράσεις στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.

	Ισχυρά Σημεία	Αδυναμίες
Ευκαιρίες	<i>Επιταχυντικές πολιτικές</i>	<i>Διαρθρωτικές πολιτικές</i>
Απειλές	<i>Σταθεροποιητικές πολιτικές</i>	<i>Προληπτικές πολιτικές</i>

Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται απαραίτητο να παρατεθεί ένας πίνακας στον οποίο επιχειρείται να γίνει διασταύρωση των αποτελεσμάτων της Ανάλυσης SWOT με πολιτικές οι οποίες μεγιστοποιούν τα θετικά σημεία και περιορίζουν τα αρνητικά.

	Ισχυρά Σημεία	Αδυναμίες
	<i>Επιταχυντικές πολιτικές</i>	<i>Διαρθρωτικές πολιτικές</i>
Ευκαιρίες	<p>⇒ Εξωστρεφής μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας σε δυναμική και ανοιχτή οικονομία της αγοράς, μέσω της σημαντικής και μονιμότερης αύξησης των επενδύσεων και της οικονομικής εξωστρέφειας σε συνδυασμό με την εκ βάθρων αναδιοργάνωση του ευρύτερου δημόσιου τομέα και την αναβάθμιση των θεσμών και του ανταγωνισμού στις αγορές. Ανασυγκρότηση του χρηματοπιστωτικού τομέα και σοβαρή ενίσχυση της ρευστότητας της αγοράς. αμέσως πρωτοβουλίες για τη σημαντική μείωση του κόστους των καταθέσεων και συνεπακόλουθα και του κόστους των χορηγήσεων, που αυξάνεται ανεξέλεγκτα, καταστρέφοντας καθημερινά επιχειρήσεις και νοικοκυριά.</p> <p>⇒ Ένα <<μίνι Σχέδιο Μάρσαλ>> για την Ελλάδα ύψους 20 δις. ευρώ, επιπροσθέτως του ΕΣΠΑ, για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, μεγάλων έργων και</p>	<p>⇒ Άρση σε ένα ολοκληρωμένο νομοσχέδιο όλων των αντικινήτρων για την επιχειρηματικότητα και το ιδιωτικό επιχειρείν.</p> <p>⇒ Υλοποίηση μιας ριζοσπαστικής φορολογικής μεταρρύθμισης, με στόχο τη διαμόρφωση ενός εθνικού φορολογικού σχεδίου, αναπτυξιακού, δίκαιου, σταθερού, αποδοτικού και διεθνώς ανταγωνιστικού. Χρειαζόμαστε για να τονώσουμε την αναπτυξιακή διάσταση επειγόντως χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, που θα αυξήσουν και δεν θα μειώσουν τα έσοδα, διότι ενθαρρύνουν και παρακινούν τα άτομα και τις επιχειρήσεις να είναι παραγωγικοί, να δημιουργούν πλούτο και να είναι ειλικρινείς, ενώ παράλληλα να υλοποιήσουμε επιτέλους σύγχρονες και αποτελεσματικές πολιτικές διεύρυνσης της φορολογικής βάσης , περιστολή της φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής και εκλογίκευση του φορολογικού συστήματος.</p> <p>⇒ Υπέρβαση της αφόρητης γραφειοκρατίας για την ταχύτατη αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, εκταμίευση των υφιστάμενων πόρων από το ΕΣΠΑ, απελευθέρωση των αγορών</p>

	<p>των ΣΔΙΤ. Για να αποφευχθεί η γραφειοκρατία και να επιταχυνθούν οι εκταμιεύσεις το σχέδιο θα ήταν σκόπιμο να υλοποιηθεί μέσω των προγραμμάτων Global Loans της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.</p> <p>⇒ Υποστήριξη επιχειρηματικής εξωστρέφειας – Προώθηση ελληνικών επενδύσεων σε γειτονικές χώρες</p> <p>⇒ Ανάπτυξη παραγωγικών συνεργιών και συμπληρωματικότητας με τομείς με υψηλές επιδόσεις (πχ τομέας μαρμάρων, οινοποιία)</p> <p>⇒ Δικτύωση φορέων με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε όλους τους τομείς των παραγωγικών δραστηριοτήτων</p> <p>⇒ Ενσωμάτωση σε όλες τις πτυχές των οικονομικής ζωής των πλεονεκτημάτων της σύγχρονης έρευνας και τεχνολογίας</p> <p>⇒ Προσέλκυση νέων επενδυτών στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας</p> <p>⇒ Ανάπτυξη υποδομών για την προώθηση και ανάδειξη της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς</p>	<p>στον ανταγωνισμό και εκτέλεση των έργων υποδομών που καρκνοβατούν.</p> <p>⇒ Το εθνικό οικονομικό μοντέλο πρέπει να γίνει πολύ πιο εξωστρεφές, με έμφαση στις αγορές του εξωτερικού, για να εξαγει αγαθά και υπηρεσίες και να εισάγει επενδυτικά κεφάλαια. Διεθνώς εμπορεύσιμοι τομείς, όπως ο τουρισμός, και η βιομηχανία πρέπει να απορροφήσουν το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων πόρων, ώστε να αποκτήσουν οικονομίες κλίμακας, τεχνολογία και ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο.</p> <p>⇒ . Η Ελλάδα, η Δράμα πρέπει να δημιουργήσει ένα περιβάλλον που να είναι φιλικό προς την επιχειρηματικότητα και να προσελκύει εγχώριες και ξένες επενδύσεις, ώστε να δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και ρυθμούς ανάπτυξης που θα επιτρέψουν στη χώρα να μειώσει τα επίπεδα χρέους.</p> <p>⇒ Επενδύσεις – ολοκλήρωση του δικτύου οδικών συνδέσεων τόσο στο εσωτερικό του Νομού όσο και της σύνδεσης με τη Βαλκανική ενδοχώρα</p> <p>⇒ Διοικητική μεταρρύθμιση – εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης με οργανωτικές και ενισχυτικές παρεμβάσεις και έμφαση σε κύριες υπηρεσίες</p> <p>⇒ Ανάπτυξη συνεργασιών για την επίλυση κοινών περιβαλλοντικών προβλημάτων</p>
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αειφορική ενεργειακή πολιτική ⇒ Σύνδεση έρευνας και τεχνολογίας με τον αγροτικό τομέα – αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων και αύξηση ανταγωνιστικότητας ⇒ Αναβάθμιση προς υψηλότερη προστιθέμενη αξία στους «παραδοσιακούς» κλάδους της μεταποίησης, ώστε να είναι συμβατή με τις σύγχρονες απαιτήσεις ⇒ Προώθηση απόκτησης νέων δεξιοτήτων και προσαρμοστικότητας εργαζομένων και επιχειρήσεων
	Σταθεροποιητικές πολιτικές	Προληπτικές πολιτικές
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Προώθηση επιχειρηματικών συνεργασιών εντός και εκτός συνόρων σε αποδοτικούς για την περιοχή τομείς παραγωγής ⇒ Προώθηση και ολοκλήρωση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού για τον σαφή καθορισμό χρήσεων γης ⇒ Εκσυγχρονισμός του κλάδου της μεταποίησης, ώστε να παραμείνει ενεργός εντός των εθνικών συνόρων 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Δημιουργία κατάλληλων συνθηκών – πλαισίου για την είσοδο νέων επιχειρήσεων ⇒ Δημιουργία κατάλληλων μηχανισμών για τη διασφάλιση του υγιούς ανταγωνισμού ⇒ Διασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων από γειτνίαση με τις Βαλκανικές χώρες ⇒ Ενθάρρυνση της παραγωγής νέων προϊόντων που στηρίζονται στην αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της περιοχής ⇒ Δημιουργία φορέων που θα επιφορτιστούν με το έργο της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων

2.2.3 Ανάλυση Pest

Η **ανάλυση PEST (Political Economic Socio-cultural Technological)** είναι ένα ακόμα στρατηγικό εργαλείο που δρα συμπληρωματικά και που χρησιμοποιείται για την ανάλυση του Μακροπεριβάλλοντος. Με την έννοια του περιβάλλοντος δεν εννοείται το φυσικό περιβάλλον αλλά τα συστήματα και τις δομές που περιβάλλουν μία αγορά. Αυτή η ανάλυση του περιβάλλοντος της αγοράς πραγματοποιείται παίρνοντας υπόψη τους παρακάτω παράγοντες:

1. **Το πολιτικό / ρυθμιστικό περιβάλλον** το οποίο επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα τις στρατηγικές επιλογές της επιχείρησης (παράδειγμα η νομοθεσία που οριοθετεί τις μορφές οργάνωσης και τους όρους ίδρυσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων).
2. **Το οικονομικό περιβάλλον**, αναφέρεται σε όλο το πλέγμα σχέσεων και συνθηκών που συνθέτουν το σύνολο της οικονομίας.
3. **Το κοινωνικό / δημογραφικό / πολιτιστικό περιβάλλον**, με τους θεσμούς, τάσεις και αντιλήψεις που επικρατούν διαμορφώνει τα καταναλωτικά πρότυπα που με την σειρά τους επηρεάζουν τις στρατηγικές επιλογές μιας επιχείρησης.
4. **Το τεχνολογικό περιβάλλον** που επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τις δυνατότητες ανάπτυξης νέων προϊόντων, τις διαδικασίες παραγωγής κ.ο.κ.

Πρέπει να σημειωθεί ότι κανένα από τα παραπάνω περιβάλλοντα δεν θα πρέπει να θεωρείται σημαντικότερο έναντι του άλλου, καθώς όλα παίζουν καθοριστικό ρόλο στην λειτουργία μίας αγοράς – επιχείρησης.

Δυνάμεις Περιβάλλοντος			
Πολιτικό / ρυθμιστικό περιβάλλον	Οικονομικό περιβάλλον	Κοινωνικό / πολιτιστικό περιβάλλον	Τεχνολογικό περιβάλλον
<p>⇒ Ελκυστικά κίνητρα για την προσέλκυση επενδύσεων μέσω του Αναπτυξιακού Νομού 3908/11</p> <p>⇒ Ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση των επιχειρήσεων και κυρίως των νέων λόγω του παραμεθόριου και του απομονωμένου χαρακτήρα της περιοχής</p> <p>⇒ Συνεργασία των φορέων και των διαφόρων επιμελητηρίων του Νομού με την Τοπική Αυτοδιοίκηση (1^{ου} και 2^{ου} βαθμού) για την ανάληψη δράσεων τόνωσης της αγοράς, του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, καταπολέμησης της ανεργίας κ.α.</p> <p>⇒ Τα συνεχή σενάρια περί πρόωρων εκλογών αποτελούν</p>	<p>⇒ Υψηλά ποσοστά ανεργίας, τα οποία πλήττουν κατά κύριο λόγο το γυναικείο φύλο και τις πλέον παραγωγικές ηλικίες μεταξύ 25-34 και στα δύο φύλα</p> <p>⇒ Χαμηλό κατά κεφαλή ΑΕΠ (ο Νομός Δράμας κατέχει τη 46^η θέση στο σύνολο των 52 Νομών της χώρας)</p> <p>⇒ Υψηλά ποσοστά δανεισμού των επιχειρήσεων και κυρίως των μικρομεσαίων</p> <p>⇒ Η υψηλή εξάρτηση των επιχειρήσεων και γενικότερα του συνόλου των οικονομικών δραστηριοτήτων από τα ορυκτά καύσιμα καθιστά την οικονομία της περιοχής εξαιρετικά ευάλωτη σε περιπτώσεις απότομης αύξησης της τιμής των καυσίμων</p> <p>⇒ Ο χειμερινός τουρισμός αποτελεί διέξοδο ανάπτυξης της περιοχής</p>	<p>⇒ Παρατηρείται συνεχή διεύρυνση του ποσοστού γήρανσης του πληθυσμού του Νομού</p> <p>⇒ Υπάρχει σημαντική διαρροή στις νεαρές ηλικίες που αναζητούν περισσότερες και καλύτερες επαγγελματικές συνθήκες στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα – Θεσσαλονίκη)</p> <p>⇒ Οι επιδόσεις του Νομού σε αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αρκετά ικανοποιητικές, οι οποίοι όμως σε μεγάλο ποσοστό δεν επιστρέφουν στον τόπο καταγωγής τους για να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά</p> <p>⇒ Αξιοποίηση των αποφοίτων από τα τμήματα του ΑΤΕΙ Δράμας. Σύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την επαγγελματική δραστηριότητα και</p>	<p>⇒ Χαμηλό ποσοστό αξιοποίησης και ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση της περιοχής</p> <p>⇒ Χαμηλός αριθμός επιχειρήσεων που ασχολούνται με την έρευνα και την τεχνολογία</p> <p>⇒ Δυνατότητες για περισσότερες δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία σύμφωνα με τα ιδιαίτερα οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής μέσα από προγράμματα της νέας Προγραμματικής Περιόδου (2007 – 2013)</p> <p>⇒ Η μη εφαρμογή νέων τεχνολογιών καθιστά τις επιχειρήσεις ιδιαίτερα</p>

<p>αποτρεπτικό παράγοντα για την παραγωγή και εκτέλεση οποιαδήποτε είδους οικονομικών πολιτικών και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας</p> <p>⇒ Η σταθεροποίηση της πολιτικής κατάστασης στη γειτονική χώρα της Βουλγαρίας και η είσοδος της στους κόλπους της ΕΕ δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής μέσω συνεργασιών με τη γείτονα χώρα</p>	<p>δεδομένου ότι γίνονται ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις στον ορεινό όγκο του Φαλακρού και ιδιαίτερα στο ομώνυμο χιονοδρομικό κέντρο.</p> <p>⇒ Υπάρχει σημαντικό απόθεμα εμπειρίας και παράδοσης στον οινοποιητικό κλάδο, με αρκετές επιχειρήσεις να δραστηριοποιούνται καταγράφοντας εθνικές και διεθνείς διακρίσεις.</p>	<p>τα οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής</p> <p>⇒ Η περιοχή διαθέτει πλούσια πολιτιστική παράδοση η οποία πρέπει να αξιοποιηθεί αναλόγως</p> <p>⇒ Το Φεστιβάλ Μικρών Ταινιών Δράμας προσφέρει έχει αποκτήσει με το πέρασμα των ετών σημαντική αναγνωρισιμότητα</p>	<p>ευάλωτες απέναντι στον ανταγωνισμό περά από τα στενά διοικητικά όρια του Νομού</p>
--	---	--	---

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΝΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η διαφαινόμενη ισχυρή ανάκαμψη των οικονομιών των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, κυρίως με βάση τα στοιχεία του α' τριμήνου του 2011, δεν επαληθεύθηκε, καθώς οι ρυθμοί ανάπτυξης παρουσίασαν σημαντική επιβράδυνση κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους, αντανακλώντας κατά κύριο λόγο την υποχώρηση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας της ζώνης του ευρώ. Η Τουρκία αποτέλεσε τη μόνη χώρα της οποίας ο ρυθμός ανάπτυξης παρέμεινε σε ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο, 8,5%, ενώ οι υπόλοιπες χώρες κατέγραψαν αρκετά χαμηλότερους ρυθμούς. Ειδικότερα, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Σερβία, η ΠΓΔΜ, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και το Μαυροβούνιο σημείωσαν ρυθμούς ανάπτυξης 1,9%, 2,5%, 1,6%, 3,2%, 2,4% και 2,7% αντίστοιχα (βλ. Πίνακα III.2.Α).

Η εξασθένηση της αναπτυξιακής δυναμικής συνδέεται σχεδόν αποκλειστικά με την επιδείνωση της κρίσης χρέους των χωρών της ζώνης του ευρώ εντός του 2011. Η υποχώρηση του ρυθμού ανάπτυξης στη ζώνη του ευρώ οδήγησε σε μείωση της εξωτερικής ζήτησης για τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, με αρνητικές επιδράσεις στις εξαγωγές και τη βιομηχανική παραγωγή τους. Παράλληλα, οι δυσκολίες χρηματοδότησης, κυρίως λόγω της ανάγκης απομόχλευσης από πλευράς των ευρωπαϊκών μητρικών τραπεζικών ομίλων, συνέβαλαν στην περαιτέρω αποδυνάμωση του ήδη χαμηλού ρυθμού πιστωτικής επέκτασης και την καθήλωση της εγχώριας ζήτησης σε χαμηλό επίπεδο. Επιπρόσθετα, η εγχώρια ζήτηση παρέμεινε αδύναμη λόγω των συνθηκών ύφεσης που εξακολουθούν να επικρατούν στην αγορά εργασίας, αλλά και της προσπάθειας για δημοσιονομική προσαρμογή. Εξαιρέση βέβαια αποτέλεσε η Τουρκία, όπου η εγχώρια ζήτηση εμφάνισε σημαντική άνοδο.

Από την προηγηθείσα ανάλυση είναι φανερό ότι και για το 2012 η προοπτική ανάπτυξης των χωρών της περιοχής παραμένει περιορισμένη, καθώς είναι στενά συνδεδεμένη με τις εξελίξεις στις χώρες της ζώνης του ευρώ. Αναμφίβολα, το γεγονός ότι η ζώνη του ευρώ αναμένεται να εισέλθει σε περιορισμένη ύφεση (μείωση του ΑΕΠ κατά 0,3%) αποτελεί τον δυσμενέστερο ανασχετικό παράγοντα της αναπτυξιακής προοπτικής. Πράγματι, σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις, ο μέσος (σταθμισμένος) πραγματικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ των χωρών της περιοχής (εκτός της Τουρκίας) αναμένεται να περιοριστεί στο 1% το 2012 από 2,2% το 2011.3 Σημαντική υποχώρηση προβλέπεται και στο ρυθμό ανάπτυξης της Τουρκίας, ο οποίος αναμένεται να "προσγειωθεί" στο 3,0% από 8,5% το 2011.

2 Η ανάλυση για τις οικονομίες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αναφέρεται στις εξής χώρες: Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Μαυροβούνιο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ), Ρουμανία, Σερβία και Τουρκία.

3 Βλ. EBRD, Regional Economic Prospects in EBRD Countries of Operations: Ιανουάριος 2012

Βέβαια, το γεγονός ότι στις αρχές του 2012 η κρίση χρέους στη ζώνη του ευρώ εμφανίζεται να εισέρχεται σε πορεία αποκλιμάκωσης, λόγω κυρίως της αποτελεσματικότερης διαχείρισής της αλλά και της σταδιακής βελτίωσης των δημοσιονομικών μεγεθών των χωρών-μελών, είναι πιθανόν να δημιουργήσει ευνοϊκότερες συνθήκες ανάπτυξης κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους.

Ο πληθωρισμός παρουσίασε σημαντική αποκλιμάκωση στις περισσότερες χώρες, κυρίως το δεύτερο εξάμηνο του 2011, ενώ περαιτέρω υποχώρηση αναμένεται και το 2012. Εξαιρέση αποτελεί η Τουρκία, της οποίας η οικονομία εμφανίζει σαφή τάση υπερθέρμανσης, καθώς ο πληθωρισμός (τέλος περιόδου) υπερέβη το 10,0% το 2011. Σε αρκετά υψηλό επίπεδο διαμορφώθηκε ο πληθωρισμός στη Σερβία και τη Ρουμανία το 2011 (7,0% και 5,8% αντίστοιχα), αλλά έχει ήδη εισέλθει σε πορεία αποκλιμάκωσης. Η υποχώρηση του πληθωρισμού αντανακλά σε σημαντικό βαθμό τη μείωση των τιμών των βασικών τροφίμων και της ενέργειας, καθώς και την ύπαρξη αρνητικού παραγωγικού κενού στις περισσότερες χώρες. Τέλος, σημειώνεται ότι μια πιθανή αντιστροφή της πορείας των τιμών ενέργειας και βασικών προϊόντων μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερο πληθωρισμό το 2012 από ότι τώρα προβλέπεται (βλ. Πίνακα III.2.A).

Οι περισσότερες χώρες επέτυχαν σημαντική δημοσιονομική προσαρμογή το 2011 και η προσπάθεια προβλέπεται να συνεχιστεί και το 2012. Σχεδόν όλες οι χώρες κινήθηκαν εντός των στόχων των προϋπολογισμών τους για το 2011, ενώ καταγράφηκε μείωση του διαρθρωτικού ελλείμματος σε αρκετές χώρες (βλ. Πίνακα III.2.B).

Το 2011, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στις περισσότερες χώρες παρουσίασε τάσεις σταθεροποίησης, με μικρές μεταβολές σε σχέση με το 2010. Αρνητική εξαίρεση αποτέλεσε το εξωτερικό έλλειμμα της Τουρκίας, το οποίο διευρύνθηκε στο 10% του ΑΕΠ, ενώ προς την αντίθετη κατεύθυνση κινήθηκε το εξωτερικό ισοζύγιο της Βουλγαρίας, το οποίο κατέγραψε πλεόνασμα ύψους 1,6% του ΑΕΠ. Οι εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα επηρεάστηκαν από την κρίση χρέους στη ζώνη του ευρώ, η οποία είχε αρνητική επίδραση τόσο στις εξαγωγές των χωρών της περιοχής όσο και στην εισροή μεταναστευτικών εμβασμάτων. Για τον ίδιο λόγο, και οι εισροές κεφαλαίων, κυρίως για ξένες άμεσες επενδύσεις, κινήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα το 2011. Το 2012 δεν αναμένονται μεγάλες μεταβολές στα μεγέθη του εξωτερικού τομέα των χωρών της περιοχής, αν και πολλά θα εξαρτηθούν από τις εξελίξεις στις χώρες της ζώνης του ευρώ (βλ. Πίνακα III.2.B).

Η νομισματική πολιτική στις περισσότερες χώρες της περιοχής επικεντρώθηκε στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και για το λόγο αυτό από το δεύτερο εξάμηνο του 2011 υιοθετήθηκαν επεκτατικές πολιτικές, με σταδιακή αποκλιμάκωση των επιτοκίων. Η αποκλιμάκωση αυτή, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη τάση υποχώρησης του

πληθωρισμού, συνεχίζεται και κατά τους πρώτους μήνες του 2012 με απώτερο στόχο την τόνωση της συνολικής ζήτησης. Ο ρυθμός της πιστωτικής επέκτασης ακολούθησε ανοδική πορεία τους πρώτους μήνες του 2011, αλλά στη συνέχεια παρουσίασε σταδιακή επιβράδυνση. Στην εξέλιξη αυτή συνετέλεσαν η κλιμάκωση της κρίσης χρέους των χωρών της ζώνης του ευρώ σε συνδυασμό με την προσπάθεια μερικής απομόχλευσης των μεγάλων ευρωπαϊκών τραπεζικών ομίλων οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Εξαιρεση αποτέλεσε η Τουρκία, όπου σημειώθηκε υψηλή ζήτηση νέων πιστώσεων, αντανακλώντας τους ρυθμούς ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα η συνολική πιστωτική επέκταση να υπερβεί το 20% για το σύνολο του έτους. Τέλος, επισημαίνεται ότι η ποιότητα του χαρτοφυλακίου των πιστώσεων δεν έχει βελτιωθεί, καθώς το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένει υψηλό στις περισσότερες χώρες. Από την άλλη πλευρά όμως, ο λόγος των δανείων προς τις καταθέσεις ακολουθεί πτωτική τάση σε αρκετές χώρες, γεγονός που είναι πιθανόν να σηματοδοτεί τη στροφή προς ένα πιο βιώσιμο υπόδειγμα πιστωτικής επέκτασης.

Οι μεγάλοι ευρωπαϊκοί τραπεζικοί όμιλοι που δραστηριοποιούνται στην περιοχή αποτελούν ένα σημαντικό κρίκο οικονομικής διασύνδεσης με τις χώρες της ζώνης του ευρώ. Είναι φανερό ότι ενδεχόμενη διακοπή ή περιορισμός της χρηματοδότησης από τις μητρικές τράπεζες στις θυγατρικές τους στη ΝΑ Ευρώπη θα συντελούσε σε περαιτέρω κάμψη του ήδη χαμηλού ρυθμού πιστωτικής επέκτασης. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι το τραπεζικό σύστημα των χωρών της περιοχής διαθέτει υψηλό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, ενώ παράλληλα έχουν αναπτυχθεί σημαντικοί μηχανισμοί άμυνας σε περίπτωση γενικευμένης προσπάθειας απομόχλευσης από την πλευρά των μητρικών τραπεζών. Ειδικότερα, η υιοθέτηση ρυθμίσεων μακροπροληπτικής εποπτείας, όπως η αύξηση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, η διατήρηση των εγχώριων συναλλαγματικών διαθεσίμων σε υψηλό επίπεδο, σε συνδυασμό με τις ενέργειες οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο της “Πρωτοβουλίας της Βιέννης-2” δημιουργούν ένα αρκετά ισχυρό δίκτυ ασφαλείας για το τραπεζικό σύστημα των χωρών της περιοχής.

Πίνακας III.2 Α. Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες των χωρών της ΝΑ Ευρώπης¹

Α. ΑΕΠ και πληθωρισμός										
(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)										
Χώρα	ΑΕΠ					Πληθωρισμός (μέσος)				
	2008	2009	2010	2011 (εκτίμ.)	2012 (πρόβλ.)	2008	2009	2010	2011 (εκτίμ.)	2012 (πρόβλ.)
Αλβανία	7,5	3,3	4,1	3,0	0,5	3,4	2,3	3,6	3,5	1,7
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	5,6	-2,9	0,7	2,4	0,0	7,4	-0,4	2,1	3,7	2,2
Βουλγαρία	6,2	-5,5	0,2	1,9	1,3	12,0	2,5	3,0	3,5	2,7
Κροατία	2,2	-6,0	-1,2	0,2	-1,0	6,1	2,4	1,0	2,3	2,2
Μαυροβούνιο	6,9	-5,7	2,5	2,7	2,2	7,4	3,4	0,5	3,1	2,6
ΠΓΔΜ	5,1	-1,0	1,7	3,2	2,5	8,3	-0,8	1,6	3,9	2,5
Ρουμανία	7,3	-6,6	-1,6	2,5	1,5	7,8	5,6	6,1	5,8	2,7
Σερβία	3,8	-3,5	1,0	1,6	0,7	8,6	6,6	10,3	7,0	4,1
Τουρκία	0,7	-4,8	9,2	8,5	3,0	10,4	6,3	8,6	6,5	7,2

Πηγές: World Economic Outlook, IMF, Απρίλιος 2012, IMF Country Reports, European Commission, CSEQ, Απρίλιος 2012.

¹ Αναμένεται ότι οι εκτιμήσεις για το 2011 και οι προβλέψεις για το 2012 θα αναθεωρηθούν.

Πίνακας III.2 Β. Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες των χωρών της ΝΑ Ευρώπης¹

Β. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και δημογραφικό αποτέλεσμα										
(ως ποσοστό του ΑΕΠ)										
Χώρα	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών					δημογραφικό αποτέλεσμα				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
				(εκτίμ.)	(πρόβλ.)				(εκτίμ.)	(πρόβλ.)
Αλβανία	-15,5	-	-	-12,2	-12,1	-5,5	-7,0	-3,1	-3,5	-4,5
		15,2	11,3							
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	-14,0	-6,3	-5,7	-8,7	-8,0	-2,2	-4,4	-2,5	-1,3	-
Βουλγαρία	-23,2	-8,9	-1,3	1,6	1,1	2,9	-0,8	-4,0	-2,1	-1,6
Κροατία	-8,8	-5,2	-1,2	-0,5	0,7	-1,4	-4,1	-4,9	-5,5	-
Μαυροβούνιο	-50,6	-	-	-19,9	-20,4	-0,4	-5,7	-4,9	-4,0	-2,6
		29,6	24,7							
ΠΓΔΜ	-12,8	-6,7	-2,2	-2,8	-5,5	-1,0	-2,7	-2,5	-2,5	-2,2
Ρουμανία	-11,6	-4,2	-4,0	-4,0	-4,2	-4,8	-7,3	-6,5	-4,4	-1,9
Σερβία	-20,6	-7,4	-7,5	-9,5	-8,0	-2,6	-4,5	-4,6	-4,7	-3,9
Τουρκία	-5,5	-2,2	-6,4	-10,0	-8,8	-2,2	-5,7	-3,6	-1,4	-2,4

Πηγές: World Economic Outlook, IMF, Απρίλιος 2012, IMF Country Reports, European Commission, CCEQ, Απρίλιος 2012.

¹ Αναμένεται ότι οι εκτιμήσεις για το 2011 και οι προβλέψεις για το 2012 θα αναθεωρηθούν.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Προτάσεις και Αξιολόγηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

3.1 Παρουσίαση των Διεθνοποιημένων συνθηκών

Με τον όρο διεθνοποίηση αναφέρεται το φαινόμενο της απελευθέρωσης των οικονομιών και των συνόρων και η συνεπαγόμενη αύξηση του εμπορίου και των μετακινήσεων κεφαλαίων, της κυκλοφορίας των ατόμων και των ιδεών, της διάδοσης των πληροφοριών, της γνώσης και της τεχνολογίας.

Τα βασικά κίνητρα διεθνοποίησης των επιχειρήσεων μπορούν να διακριθούν βάσει των ωφελειών που πηγάζουν από το εσωτερικό και το εξωτερικό περιβάλλον τους. Σε ότι αφορά το εξωτερικό περιβάλλον διακρίνονται η πρόσβαση σε πόρους και υποδομές, η απόκτηση του ενεργητικού των ανταγωνιστών, η εκμετάλλευση χρηματοδοτικών και άλλων πλεονεκτημάτων και η πρόσβαση σε ξένες αγορές. Σε σχέση με το εσωτερικό περιβάλλον τα κίνητρα σχετίζονται με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και τη βελτίωση των θεμελιωδών ικανοτήτων (core competencies).

Η εξέλιξη σε ταχύτητα, λειτουργικότητα και πρόσβαση του παγκοσμίου ιστού (world wide web) και του ηλεκτρονικού εμπορίου (e-commerce), σε συνδυασμό με τη διεθνοποίηση του ανταγωνισμού, άνοιξαν νέες προοπτικές, αλλά και δημιούργησαν προκλήσεις για τις μικρές και μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις σε όλο τον πλανήτη. Η δια-συνδεσιμότητα των οικονομιών, των αγορών και των χρηματοπιστωτικών κεφαλαίων σε όλο τον κόσμο, μετέβαλε τη φύση των επιχειρηματικών συναλλαγών.

Στα πλαίσια της διεθνοποιημένης αγοράς αναπτύχθηκε η λειτουργία του ηλεκτρονικού καταστήματος το οποίο δίδει την ευκαιρία στις επιχειρήσεις να διευρύνουν το πελατολόγιό τους και να διεισδύσουν σε νέες αγορές. Αυτό σημαίνει πως έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση σε νέες, ανεξάντλητες και προσοδοφόρες αγορές και πολυάριθμα καταναλωτικά κοινά από δεκάδες χώρες. Μπορούν επίσης να εντοπίσουν καινούργιους προμηθευτές και συνεργάτες, καθώς και να συνάψουν συμφωνίες με καλύτερους οικονομικούς όρους. Το ηλεκτρονικό εμπόριο αποτελεί μια ολοκληρωμένη συναλλαγή που πραγματοποιείται μέσω του διαδικτύου χωρίς να είναι απαραίτητη η φυσική παρουσία των συμβαλλομένων μερών, δηλαδή του πωλητή και του αγοραστή, οι οποίοι μπορούν να βρίσκονται ακόμα και σε διαφορετικές χώρες. Είναι οποιαδήποτε συναλλαγή που ενέχει

διαδικτυακή δέσμευση για αγορά ή πώληση αγαθών ή υπηρεσιών. Ως ηλεκτρονικό εμπόριο θεωρούνται επίσης και οι συναλλαγές μέσω τηλεφώνου και φαξ.

Το οικονομικό τοπίο ανασχηματίζεται πολύ γρήγορα μέσω της διεθνοποίησης της αγοράς, έχοντας ως αποτέλεσμα την παγκόσμια αύξηση της προσφοράς επιστημών και τεχνολογίας. Η Κίνα και η Ινδία για παράδειγμα, έχουν κατακτήσει σημαντική θέση στην παγκόσμια αγορά με την αυξανόμενη ικανότητα για έρευνα και καινοτομία. Καθώς ο παγκόσμιος ανταγωνισμός εντείνεται και η καινοτομία γίνεται διαρκώς πιο ακριβή, ο τομέας των επιχειρήσεων συνάπτει συνεργασίες διεθνοποίησης της γνώσης, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας και ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις διαρκώς επεκτείνουν τις δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογίας σε άλλες χώρες ώστε να εντοπίσουν, αλλά και να υιοθετήσουν τις νέες τάσεις των αγορών και της τεχνολογίας παγκοσμίως. Η διεθνοποίηση της έρευνας και τεχνολογίας υπόσχεται ουσιαστικά πλεονεκτήματα (μείωση του κόστους, δυνατότητες εκμάθησης, κ.α.), αλλά επίσης δημιουργεί σοβαρές προκλήσεις για πολλές χώρες (απώλεια θέσεων εργασίας στον τομέα έρευνας και τεχνολογίας και γνώσης). Η διεθνοποίηση της έρευνας και τεχνολογίας μπορεί να πραγματοποιηθεί με πολλούς τρόπους. Η πιο διαδεδομένη μέθοδος που χρησιμοποιείται από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις των χωρών μελών του Ο.Ο.Σ.Α. είναι οι άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό (foreign direct investment), οι οποίες σε αρκετές περιπτώσεις μπορούν να πάρουν και τη μορφή της κοινοπραξίας (joint venture). Συνήθεις τρόποι είναι επίσης η παροχή τεχνολογίας/τεχνογνωσίας σε επιχειρήσεις του εξωτερικού για παραγωγή προϊόντων έναντι αμοιβής και οι συνεργασίες με ξένες επιχειρήσεις μέσω δικαιοχρησίας (Franchise). Επίσης σημαντικά συμβάλλουν η διεθνοποίηση των επιστημών, της τεχνολογίας, η συνεργασία και η αυξανόμενη κινητικότητα των ερευνητών.

Η διεθνής συνεργασία στον τομέα της έρευνας και τεχνολογίας αποτελεί τμήμα της κοινής Ευρωπαϊκής πολιτικής για πάνω από δύο δεκαετίες. Η χρηματοδότηση του τομέα από τα προγραμματικά πλαίσια της κοινότητας στηρίζει σε σημαντικό βαθμό τόσο τις μικρομεσαίες, όσο και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις στο να προβούν σε κοινές δράσεις έρευνας και τεχνολογίας με φορείς από άλλες χώρες. Η πολιτική της κοινότητας στηρίζεται σε δύο στόχους: α) Στην ενίσχυση της Ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας μέσω στρατηγικών συνεργασιών με άλλες χώρες στους τομείς επιστήμης και τεχνολογίας, και β) Στη υπογράμμιση των ειδικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν άλλες χώρες ή που έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα, στη βάση κοινού ενδιαφέροντος και κοινού κέρδους.

Κύριο χαρακτηριστικό της διεθνοποίησης είναι η αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων σε διαφορετικές αγορές, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα ένας αυξημένος αριθμός επιχειρήσεων να ανταγωνίζονται στην οικεία τους αγορά, αλλά και σε αγορές τρίτων χωρών. Η διεθνοποίηση της παραγωγής έχει ως αποτέλεσμα οι διάφοροι

συντελεστές παραγωγής που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ενός προϊόντος (κεφάλαιο, εργασία, τεχνολογία, πρώτες ύλες, ενδιάμεσα αγαθά, κ.α.) να μπορούν να προέρχονται από πολλές πηγές. Οι χώρες και οι επιχειρήσεις είναι πλέον αρκετά εξαρτημένες, και οι μεταξύ τους σχέσεις τόσο σύνθετες όπου μερικές φορές είναι δύσκολο να διακριθεί η ακριβής προέλευση των συντελεστών παραγωγής.

Ένας επίσης σημαντικός παράγοντας ο οποίος συμβάλει στη διεθνοποίηση της βιομηχανίας, είναι το μοντέλο που εφαρμόζεται στο παγκόσμιο εμπόριο. Με την εγκατάσταση αρκετών θυγατρικών στο εξωτερικό από τις εγχώριες επιχειρήσεις προωθείται το εμπόριο μεταξύ των επιχειρήσεων (intra-firm trade), το οποίο αφορά το εμπόριο μεταξύ επιχειρήσεων που ανήκουν στον ίδιο κλάδο. Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διεθνοποίησης, για παράδειγμα, άμεσες επενδύσεις, εμπόριο, μεταφορά τεχνολογίας και κεφαλαίων. Οι ροές άμεσων επενδύσεων δημιουργούν εξαγωγές από τις χώρες που επενδύουν. Οι εξαγωγές αυτές συνοδεύονται από μεταφορές τεχνολογίας και τεχνογνωσίας και μετακινήσεις κεφαλαίων.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες πραγματοποιήθηκαν ραγδαίες εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού και της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η θεσμική απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, η μεταβολή του πλαισίου κανόνων και εποπτείας των χρηματοπιστωτικών οργανισμών καθώς και η ταχεία τεχνολογική πρόοδος στους τομείς της επικοινωνίας και της πληροφορίας έδωσαν μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη του κλάδου. Σημαντική είναι η συνεισφορά της διεθνοποίησης των οικονομικών συναλλαγών με τη διοχέτευση μεγάλης ρευστότητας στις αγορές. Επιπλέον, στη μεταμόρφωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, έπαιξαν σημαντικό ρόλο οι μαζικές εκδόσεις χρηματοπιστωτικών εργαλείων στις αγορές παραγώγων, η τιτλοποίηση απαιτήσεων και η εμφάνιση θεσμικών επενδυτών με επιθετικές διαθέσεις και απαιτήσεις υψηλών αποδόσεων (όπως είναι τα hedge funds και τα private equity funds).

Αυτές οι δυνάμεις διαμόρφωσαν το περιβάλλον λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και επέδρασαν καθοριστικά στη μεσοπρόθεσμη στρατηγική τους. Έτσι, μεταξύ άλλων πρωτοβουλιών οι τράπεζες προχώρησαν στη διεύρυνση και βελτίωση της ποικιλίας των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε εγχώριο και διασυνοριακό επίπεδο και στη χρήση πιο πολύπλοκων μηχανισμών τιμολόγησης αυτών, σε αγορές που χαρακτηρίζονται από υψηλή μεταβλητότητα. Τα τραπεζικά προϊόντα τα τελευταία χρόνια είναι ιδιαίτερα εξειδικευμένα, καινοτόμα, ευέλικτα και σύνθετα, προσαρμοσμένα ολόένα και περισσότερο στις σύγχρονες και διαρκώς εξελισσόμενες ανάγκες των καταναλωτών της διεθνοποιημένης αγοράς.

Στην εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει συμβάλει σημαντικά η τεχνολογική πρόοδος στα συστήματα επικοινωνίας και πληροφορίας τα οποία έχουν επιφέρει αλλαγές στα συστήματα πληρωμών, στη μορφή και στα κανάλια διανομής των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών. Πλέον, οι περισσότερες τραπεζικές συναλλαγές εκτελούνται μέσα από εναλλακτικά δίκτυα εξυπηρέτησης (e-banking, mobile banking, call center).

Τα σύγχρονα μέσα μαζικής μεταφοράς (αεροπλάνα, τρένα, πλοία, αυτοκίνητα) με την ταυτόχρονη βελτίωση των οδικών δικτύων και την κατασκευή σύγχρονων κέντρων υποδοχής επισκεπτών (αεροδρόμια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, λιμάνια), σχεδόν εκμηδένισαν τις αποστάσεις ακόμα και για τους πιο απομακρυσμένους προορισμούς και συνέβαλαν σημαντικά στην ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού.

Στο σύγχρονο τοπίο της διεθνοποιημένης οικονομίας, το τουριστικό προϊόν διακινείται μέσω τουριστικών πρακτόρων και οργανισμών που αναλαμβάνουν την προώθηση του τουριστικού προϊόντος για χάρη των ιδιοκτητών τουριστικών εγκαταστάσεων και την ενημέρωση των καταναλωτών για τουριστικούς προορισμούς και προσφορές. Την πιο δυναμική παρουσία όμως στον τομέα την κατέχουν οι επιχειρήσεις που αποτελούν την αγορά του ηλεκτρονικού τουρισμού (e-tourism). Στις επιχειρήσεις αυτές περιλαμβάνονται online πράκτορες, αεροπορικές εταιρίες, ταξιδιωτικές πηγές, ξενοδοχεία / θέρετρα, προορισμοί, κρατήσεις δωματίων, μεταφορικά μέσα, ενοικιάσεις οχημάτων, κρουαζιέρες κ.α.

Το διαδίκτυο έχει μπει πλέον πολύ δυναμικά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα. Οι διαρκώς αυξανόμενες και διαφοροποιημένες απαιτήσεις των τουριστών καθιστούν αναγκαία τη χρήση του διαδικτύου για πιο άμεση επικοινωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων τουριστικών επιχειρήσεων και των πελατών. Επίσης το σύγχρονο τουριστικό προϊόν είναι έντονα διαφοροποιημένο με στόχο την ικανοποίηση των ποικίλων προτιμήσεων των καταναλωτών (αθλητικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, περιηγητικός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός, τουρισμός αναψυχής, αγρό-τουρισμός, οικο-τουρισμός, ιαματικός τουρισμός, κ.α.).

Ένα μεγάλο ποσοστό επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανήκουν στην κατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις, μόλις το ένα πέμπτο των Ευρωπαϊκών ΜΜΕ επιδίδονται σε εξαγωγές και μόλις το 3% έχουν θυγατρικές, παραρτήματα ή συμμετέχουν σε κοινοπραξίες στο εξωτερικό. Παρά τις ισχυρές πιέσεις που υφίστανται από τον διεθνή ανταγωνισμό ακόμη και εντός των ορίων των εθνικών αγορών, σημαντικό ποσοστό των ΜΜΕ εξακολουθεί να μην θεωρεί τη διεθνοποίηση ως προοπτική ανάπτυξης και αύξησης των επιδόσεων. Παρά τα πλεονεκτήματά της, η επέκταση της δραστηριοποίησης μια επιχείρησης εκτός εθνικών συνόρων εξακολουθεί να αποτελεί δύσκολο εγχείρημα. Βασικός λόγος είναι ότι δεν

διαθέτουν ούτε τους απαιτούμενους πόρους, ούτε τις επαφές που θα μπορούσαν να τους υποδείξουν κατάλληλες επιχειρηματικές ευκαιρίες, πιθανούς συνεργάτες και ανοίγματα σε ξένες αγορές. Επιπλέον, οι επενδύσεις που απαιτούνται για το ξεκίνημα μπορούν να αποθαρρύνουν σε μεγάλο βαθμό αρκετές ΜΜΕ. Σε αυτά προστίθεται ο δυναμικός χαρακτήρας των εμποδίων, γεγονός που συνεπάγεται ότι οι δυσκολίες πολλαπλασιάζονται όσο αυξάνεται ο βαθμός διεθνοποίησης μιας επιχείρησης.

Για την εξάλειψη αυτών των δυσχερειών, οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν καταρτίσει πολυάριθμα προγράμματα υποστήριξης για τη διεθνοποίηση των ΜΜΕ. Ο χαρακτήρας και το περιεχόμενο αυτών των μέτρων υποστήριξης των εξαγωγών υπέστησαν μια μεταβολή λόγω των νέων προκλήσεων και των νέων απαιτητικών συνθηκών, αλλά τα σχετικά προγράμματα εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν ποσοστό μεγαλύτερο του 70% των μέτρων υποστήριξης για τη διεθνοποίηση των ΜΜΕ σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει πως η διεθνοποίηση δεν είναι μόνο οι εξαγωγές. Η διασυνοριακή συνεργασία, η συμμετοχή σε επικερδή δίκτυα, η αναζήτηση ανταγωνιστικών συντελεστών παραγωγής ή νέων τεχνολογιών, αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την πορεία των σύγχρονων ΜΜΕ προς τη διεθνοποίηση.

Τέλος, οι στρατηγικές διεθνοποίησης των επιχειρήσεων μπορούν να συνοψιστούν στην παρακάτω λίστα που περιγράφει στρατηγικές άμεσων επενδύσεων σε ξένες αγορές, ανάπτυξης αγορών και διείσδυσης:

- ✓ Άμεση εξαγωγική δραστηριότητα
- ✓ Εξαγωγές προϊόντων με τη βοήθεια διαμεσολαβητών
- ✓ Παραγωγή προϊόντων στο εξωτερικό μετά από άδεια
- ✓ Παροχή τεχνολογίας / τεχνογνωσίας σε επιχειρήσεις του εξωτερικού για παραγωγή έναντι αμοιβής
- ✓ Συνεργασίες με ξένες επιχειρήσεις μέσω δικαιοχρησίας (franchise)
- ✓ Άμεση επένδυση πλήρους ιδιοκτησίας στο εξωτερικό (foreign direct investment)
- ✓ Άμεση επένδυση στο εξωτερικό με τη μορφή κοινοπραξίας (joint venture)
- ✓ Ανάπτυξη στρατηγικών συμμαχιών με ξένες επιχειρήσεις
- ✓ Μερική εξαγορά ξένης επιχείρησης
- ✓ Ολική αγορά ξένης επιχείρησης

3.2 Τεχνολογίες Αιχμής

Η ανάπτυξη των σύγχρονων επιστημών της νάνο-τεχνολογίας και της βιοτεχνολογίας οδήγησε σε σημαντικές εξελίξεις και σε ένα ευρύ φάσμα εφαρμογών και δίκαια θεωρούνται από τις πλέον ελπιδοφόρες τεχνολογίες αιχμής των προσεχών δεκαετιών. Η επιστήμη της νάνο-τεχνολογίας αφορά τους σχηματισμούς πολύπλοκων δομών της ύλης. Οι δομές αυτές και οι ιδιότητες τους, βρίσκουν ποικίλες εφαρμογές σε πολλούς τομείς της καθημερινής μας ζωής.

Στον τομέα της υγείας, η νάνο-τεχνολογία και η βιοτεχνολογία δημιούργησαν τις προοπτικές για την ανάπτυξη νέων μεθόδων διάγνωσης και θεραπείας ασθενειών, ενώ ιδιαίτερη εφαρμογή βρίσκουν τα τεχνολογικά επιτεύγματα της νάνο-τεχνολογίας. Ευρείας μορφής ηλεκτρονικά εμφυτεύματα χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων μορφών παράλυσης δημιουργώντας ηλεκτρικές διεγέρσεις στους μυείς και τα νεύρα τους σώματος ώστε να επανέλθουν στην αρχική τους κατάσταση. Επιπλέον, η συμβολή της νάνο-τεχνολογίας στην ανάπτυξη της ρομποτικής κατέστησε ικανή την πραγματοποίηση επεμβάσεων ακριβείας ελαχιστοποιώντας τους κινδύνους και αυξάνοντας τις πιθανότητες ανάρρωσης των ασθενών. Οι ανακαλύψεις της νάνο-βιοτεχνολογίας (συνδυασμός νάνο-επιστημών και βίο-επιστημών) βρήκαν εφαρμογή στην εμφύτευση βιολογικών ακουστικών βαρηκοΐας, φακών επαφής και βηματοδοτών. Αυτά τα μικροσκοπικά βιολογικά εμφυτεύματα υψηλής απόδοσης, βρήκαν επίσης καινοτόμο εφαρμογή στον τομέα της διαγνωστικής ιατρικής με την εμφύτευση νάνο-αισθητήρων για την ανίχνευση βιολογικών νοσογόνων παραγόντων. Επιπλέον, η βιοτεχνολογία έχει καταστήσει ήδη δυνατή την ασφαλέστερη και περισσότερο ηθική παραγωγή όλο και περισσότερων φαρμάκων και παροχή ιατρικών υπηρεσιών. Η νάνο-τοξικολογία και η νάνο-φαρμακευτική, αποτελούν δύο τομείς οι οποίοι εκμεταλλεύονται την τεχνολογία των νάνο-επιστημών αναπτύσσοντας σειρές φαρμάκων και συνθετικών ιστών. Στο πλαίσιο αυτό, η έρευνα με αντικείμενο τα βλαστικά κύτταρα ανοίγει το δρόμο για την αντικατάσταση ιστών και οργάνων με σκοπό τη θεραπεία εκφυλιστικών νόσων, της νόσου του Alzheimer, της νόσου του Parkinson κ.α.

Η πρόοδος που πραγματοποιείται στον τομέα της πληροφορικής με την ανάπτυξη ισχυρότερων επεξεργαστών και οδηγεί σε αποτελεσματικότερη ανάλυση των δεδομένων και απεικόνιση των αποτελεσμάτων, βρήκε εφαρμογή και στον τομέα της ιατρικής. Η επιστήμη της βίο-πληροφορικής παρέχει τα εργαλεία και τις μεθόδους τα οποία υποστηρίζουν την ανάγκη εκμετάλλευσης της υπολογιστικής ισχύος για την εξαγωγή γνώσης από βιολογικά δεδομένα. Η έρευνα σε αυτή την περιοχή περιλαμβάνει την

ανάλυση γενετικής/γονιδιωματικής πληροφορίας, με στόχο την πρόβλεψη, ή τον ακριβή καθορισμό βιολογικών λειτουργιών. Επιπλέον, η «ηλεκτρονική υγεία» (eHealth) που είναι η εν γένει χρησιμοποίηση εργαλείων που βασίζονται στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, με σκοπό την ενίσχυση της πρόληψης, της διάγνωσης και διαχείρισης θεμάτων υγείας, προσφέρει διάφορες τεχνολογικές εφαρμογές όπως είναι η χρήση πολυμεσικών (Multimedia) δεδομένων και δια-δικτυακών εργαλείων για την προώθηση της ιατρικής παρακολούθησης (telemonitoring) και της φροντίδας από απόσταση (telecare), ιδιαίτερα ατόμων με ειδικές ανάγκες. Επιπλέον στους παραδοσιακούς χώρους παροχής υπηρεσιών υγείας (νοσοκομεία, διαγνωστικά κέντρα, ιατρεία, κ.α.) είναι ολοένα και αυξανόμενο το ποσοστό της διακινούμενης πληροφορίας (διοικητική πληροφορία, διαγνωστική, κ.α.) που είναι σε ψηφιακή μορφή.

Σημαντική είναι η συμβολή των νέων τεχνολογιών και στον τομέα της γεωργίας. Οι παραδοσιακές μέθοδοι εκμετάλλευσης και παραγωγής έχουν παραχωρήσει τη θέση τους σε σύγχρονες μορφές καλλιέργειας βελτιώνοντας την ποιότητα των προϊόντων και διευκολύνοντας τον αγρότη. Η χρήση και εφαρμογή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας όπως είναι τα φωτοβολταϊκά, οι ανεμογεννήτριες και η παραγωγή ενέργειας από βιομάζα, έκαναν εύκολη την εφαρμογή αυτοματοποιημένων μηχανισμών και μεθόδων παραγωγής, φιλικότερων προς το περιβάλλον. Με την αυτοματοποίηση της άρδευσης και του κλιματισμού των θερμοκηπίων απλοποιείται η παραγωγή, αλλά εξοικονομούνται και φυσικοί πόροι. Παράλληλα, η μηχανοποίηση της παραγωγής με τη χρήση εξειδικευμένων μηχανημάτων καλλιέργειας, λίπανσης και φυτοπροστασίας, συγκομιδής των καρπών και τυποποίησης των προϊόντων, συμβάλει στην αύξηση της απόδοσης της παραγωγικής διαδικασίας. Η επιστήμη της πληροφορικής βρήκε πεδίο εφαρμογής στον τομέα της γεωργίας επιτρέποντας στον αγρότη να έχει πλήρη έλεγχο της παραγωγικής διαδικασίας μέσω της αυτοματοποίησης των διαδικασιών παραγωγής, της τυποποίησης και του ελέγχου της ποιότητας των προϊόντων. Για παράδειγμα με τη χρήση ηλεκτρονικών εμφυτευμάτων στην κτηνοτροφία (ραδιοσυχνική ταυτοποίηση ή απλά RFID) ο παραγωγός μπορεί να έχει πλήρη έλεγχο του ζωικού κεφαλαίου του, όπως για παράδειγμα να λαμβάνει και να αναλύει πληροφορίες που σχετίζονται με το ιστορικό του κάθε ζώου. Οι εφαρμογές των βίο-επιστημών και βίο-τεχνολογιών στην παραγωγή αειφόρων μη εδώδιμων προϊόντων, αναπτύσσουν και βελτιώνουν τις καλλιέργειες, τους δασικούς πόρους, τις ζωοτροφές, τα προϊόντα της θάλασσας και τις τεχνολογίες της βιομάζας για την ενέργεια, το περιβάλλον και τα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ειδικότερα η χρήση της βιοτεχνολογίας έχει οδηγήσει σε παραγωγή διαγονιδιακών φυτών με βελτιωμένες οργανοληπτικές και θρεπτικές ιδιότητες, ενώ παράλληλα βελτιώνει την ανθεκτικότητα των φυτών σε ασθένειες απομονώνοντας ειδικά γονίδια με τη χρήση μοριακής βιολογίας. Επιπλέον, αναπτύσσονται και εφαρμόζονται πρωτόκολλα ανίχνευσης διαφόρων ασθενειών σε φυτά και ζώα (ασθένεια «τρελών αγελάδων»), πρωτόκολλα μικρό-πολλαπλασιασμού και μικρό-

εμβολιασμού σε λαχανοκομικά φυτά και διάφοροι βίο-διαγνωστικοί έλεγχοι εντοπισμού γενετικά τροποποιημένων οργανισμών, με στόχο την ασφάλεια του καταναλωτή.

Στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων που προέρχονται από γεωργικές πρακτικές αναπτύσσονται βιοτεχνολογικοί μέθοδοι επεξεργασίας οι οποίες επιτρέπουν οικολογική χρήση και οικονομική αξιοποίηση τους ώστε να μπορούν να διατεθούν είτε σε επιφανειακά νερά, είτε στο έδαφος χωρίς επιβλαβείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Οι βιοτεχνολογικές εφαρμογές των φυτών στην προστασία του περιβάλλοντος αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια σε δύο κυρίως κατευθύνσεις. Η πρώτη περιλαμβάνει την πρόληψη της ρύπανσης, κυρίως μέσω της μείωσης των αγροχημικών που απαιτούνται για την καλλιέργεια τους, ενώ η δεύτερη προσέγγιση περιλαμβάνει την χρησιμοποίηση φυτών για την αποδόμηση των ρύπων από τα υποβαθμισμένα οικοσυστήματα (Φυτοεξυγίανση-Phytoremediation). Για το λόγο αυτό αναπτύχθηκαν στα εργαστήρια φυτά τα οποία έχουν την ικανότητα να απορροφούν βαρέα μέταλλα από το έδαφος και φυτά με αυξημένη ικανότητα αποδόμησης οργανικών υλών. Η έρευνα που αναπτύσσεται γύρω από την προστασία του περιβάλλοντος στρέφει το ενδιαφέρον της στην ανάπτυξη τεχνολογιών αντιρρύπανσης οι οποίες δεσμεύουν ρυπογόνους παράγοντες και στοιχεία κατά τη διάρκεια είτε της παραγωγικής διαδικασίας, είτε κατά την απόρριψη των αποβλήτων. Ειδικότερα, εκμεταλλεύεται τα επιτεύγματα της περιβαλλοντικής βίο-τεχνολογίας στην αποδοτική διαχείριση βιομηχανικών, αστικών και γεωργικών λυμάτων αναπτύσσοντας νέες τεχνολογίες διαχείρισης και επεξεργασίας για απόβλητα υψηλού κινδύνου (ραδιενεργά, τοξικά κ.α.). Σε πολλές βιομηχανικές εγκαταστάσεις εφαρμόζονται ολοκληρωμένα προγράμματα δέσμευσης του διοξειδίου του άνθρακα. Επίσης, εφαρμόζονται τεχνολογίες αντιρρύπανσης σε εγκαταστάσεις θερμικής επεξεργασίας στερεών αποβλήτων σε συνδυασμό με τη χρήση λογισμικού για τον έλεγχο της λειτουργίας επεξεργασίας υγρών αποβλήτων. Παράλληλα, αναπτύσσονται υλικά (μεμβράνες διήθησης) και διεργασίες προσρόφησης/διήθησης για τον καθαρισμό του νερού από αιωρούμενα σωματίδια ή από ιόντα αρσενικού. Οι μεμβράνες διήθησης χρησιμοποιούνται επίσης στην επεξεργασία νερού και βιομηχανικών και αστικών λυμάτων. Στις βιομηχανίες τροφίμων και ποτών, η διήθηση με χρήση μεμβρανών είναι πρωτοποριακή τεχνολογία για τη διαύγαση, τη συμπύκνωση, την κλασματοποίηση (χωρισμός των συστατικών), την αφαλάτωση και τον καθαρισμό ποικίλων ποτών. Εφαρμόζεται, επίσης, στη βελτίωση της ασφάλειας τροφίμων, αποφεύγοντας τη θερμική επεξεργασία. Η τεχνολογία διήθησης μπορεί να μειώσει τα στάδια παραγωγικής διαδικασίας και να αυξήσει την αποδοτικότητα, έχει υψηλό βαθμό επιλεκτικότητας, βελτιώνει τον έλεγχο της παραγωγικής διαδικασίας και έχει χαμηλές ενεργειακές δαπάνες.

Οι τεχνολογίες της πληροφορικής και επικοινωνιών σημείωσαν αλματώδη πρόοδο χάρη στις καινοτόμες εφαρμογές που προσφέρει η επιστήμη της νάνο-τεχνολογίας. Η χρήση nanotubes για τη δικτύωση των συστημάτων πληροφορικής, η εφαρμογή της νάνο-

μηχανικής στην δημιουργία μικρότερου μεγέθους και αποτελεσματικότερων επεξεργαστών και κεντρικών μητρικών μονάδων στους υπολογιστές (υπολογιστές Quantum) είναι κάποια από τα επιτεύγματα που δίνουν ώθηση για την ανάπτυξη του τομέα. Η νάνο-τεχνολογία συμβάλει επίσης και στη βελτίωση των οθόνων απεικόνισης, όπου βελτιώνεται η ευκρίνεια, το μέγεθος και η ποιότητα (οθόνες LCD, πλάσματος κ.α.). Η ευρωπαϊκή βιομηχανία κατέχει ηγετική θέση σε τεχνολογικές εφαρμογές και καινοτόμες προτάσεις πάνω σε θέματα όπως δίκτυα επικοινωνίας, ενσωματωμένα συστήματα πληροφορικής, νάνο-ηλεκτρονική και τεχνολογίες οπτικοακουστικού περιεχομένου:

- IPTV ή αλλιώς τηλεόραση μέσω διαδικτυακού πρωτοκόλλου
- WiMax, δηλαδή η τεχνολογία που παρέχει ασύρματη ευρυζωνική πρόσβαση υψηλών ταχυτήτων σε μεγάλες αποστάσεις
- mobile VoIP (μετάδοση φωνής επί πρωτοκόλλου internet), που επιτρέπει στους χρήστες να κάνουν φθηνά τηλεφωνήματα μέσω διαδικτύου
- Ultra Mobile PC, μία ενδιάμεση συσκευή μεταξύ PDA (κινητό τηλέφωνο & μίνι υπολογιστής) και κανονικού φορητού υπολογιστή
- Broadband (σύνδεση υψηλών ταχυτήτων, που συνδυάζει την παροχή πολλαπλών υπηρεσιών, δίνοντας στους χρήστες δυνατότητες επικοινωνίας, διασκέδασης, ψυχαγωγίας και ενημέρωσης)

Επίσης, η ανάπτυξη και η ευρεία χρήση του internet έδωσε ώθηση στην ψηφιοποίηση της γνώσης και των πληροφοριών. Στο διαδίκτυο υπάρχουν διαθέσιμες πηγές εύρεσης και αναζήτησης ηλεκτρονικών βιβλίων, περιοδικών, συνδέσεων με βιβλιοθήκες πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων, ειδησεογραφικών πρακτορείων κ.α.. Στη βιομηχανία η πληροφορική βρίσκει εφαρμογές σε συστήματα αυτοματοποίησης και ελέγχου της παραγωγής. Τέτοια παραδείγματα είναι η εφαρμογή τεχνητής όρασης για το βιομηχανικό έλεγχο και την προηγμένη επικοινωνία ανθρώπου μηχανής, καθώς και συστήματα τρισδιάστατης απεικόνισης και επεξεργασίας αντικείμενων. Σημαντικό εργαλείο επίσης, είναι η ψηφιοποιημένη καταγραφή των προϊόντων με τη μέθοδο του bar-code που επιτρέπει τον έλεγχο της αλυσίδας παραγωγής, αλλά και την ιχνηλασιμότητα του προϊόντος από τον παραγωγό μέχρι τον καταναλωτή.

Επιπλέον, με την ανάπτυξη της επιστήμης της τηλεπισκόπησης (Remote Sensing) νέες τεχνολογίες, όπως του αυτοματισμού και της πληροφορικής οδήγησαν σε συστήματα ενιαίας επεξεργασίας, ανάλυσης και απεικόνισης της πληροφορίας (Γεωγραφικά

Συστήματα Πληροφοριών, GIS) που η χρήση τους αφορά, μεταξύ άλλων, συστήματα διαχείρισης περιβάλλοντος και φυσικών πόρων. Τα γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών αποτελούν σημαντικά εργαλεία για τον σχεδιασμό και τη χωρική ανάλυση, σε εθνικό-περιφερειακό (π.χ. περιφερειακός προγραμματισμός) και τοπικό (π.χ. αστικός σχεδιασμός) επίπεδο. Η διάδοση των τεχνολογιών των γεωγραφικών πληροφοριακών συστημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο έχει σχεδόν ολοκληρωτικά επικρατήσει σε όλα τα επίπεδα της παραγωγής, διαχείρισης και διάθεσης χωρικών πληροφοριών και αυτό αφορά σε όλους τους φορείς κυβερνητικούς ή μη, εκπαιδευτικούς, ιδιωτικούς αλλά και στους απλούς πολίτες. Οι επιστημονικές εξελίξεις και οι ερευνητικές δραστηριότητες στο χώρο των γεωγραφικών πληροφοριακών συστημάτων διευρύνονται συνεχώς και εμπλέκοντας ειδικότητες πέρα από τις παραδοσιακές (π.χ. Ιστορία, Αρχαιολογία, Βιολογία, Ιατρική), διαμορφώνοντας έτσι μια παγκόσμια και πολυτομεακή θεώρηση στο αντικείμενο. Οι πρόσφατες αναζητήσεις στο χώρο των γεωγραφικών πληροφοριακών συστημάτων δεν αφορούν τόσο στην αλγοριθμική ή τεχνολογική βελτίωσή τους αλλά κυρίως στη διάθεση της χωρικής πληροφορίας και τη διαμόρφωση κατάλληλων διοικητικών υποδομών και διαδικασιών, οι οποίες θα έχουν ως αποτέλεσμα την καλύτερη αξιοποίηση της παραγόμενης ψηφιακής χωρικής πληροφορίας, την εξοικονόμηση πόρων και προσπάθειών από όλους τους εμπλεκόμενους και την μεγαλύτερη διάχυση των παραγόμενων πληροφοριών όπου αυτές απαιτούνται.

Στις εναλλακτικές μορφές ενέργειας που αναπτύσσονται για την προστασία του περιβάλλοντος με γρήγορους ρυθμούς ανήκει και το υδρογόνο. Η χρήση υδρογόνου το οποίο είναι απαλλαγμένο από κάθε ποσοστό άνθρακα, μπορεί να προσφέρει αρκετή ενέργεια για καθημερινές χρήσεις, όπως η ηλεκτροδότηση κτιρίων ή η κίνηση μεταφορικών μέσων. Για την παραγωγή ενέργειας από υδρογόνο χρησιμοποιούνται οι κυψέλες καυσίμου (fuel tubes) οι οποίες κατασκευάζονται με τη χρήση νάνο-τεχνολογίας. Για την παραγωγή υδρογόνου, διαρκώς αναπτύσσονται νέες τεχνολογίες οι οποίες εκμεταλλεύονται ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όπως είναι η μέθοδος παραγωγής υδρογόνου με ανάπτυξη μονολιθικού αντιδραστήρα από τη διάσπαση νερού με τη χρήση ηλιακής ενέργειας. Επίσης, η χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας έδωσε ώθηση στη ανάπτυξη βιοκλιματικών κτιρίων τα οποία εκμεταλλεύονται τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό τους για εξοικονόμηση ενέργειας. Η ανάπτυξη νέων υλικών που προσφέρουν μεγαλύτερη μόνωση όπως είναι οι διαφανείς θερμομονωτικές πλάκες aeroglass (χρησιμοποιούνται σε παράθυρα και επαγγελματικά ψυγεία), οι οποίες έχουν τη μεγαλύτερη οπτική διαφάνεια που έχει αναφερθεί παγκοσμίως και τη μικρότερη θερμική αγωγιμότητα από κάθε άλλο γνωστό υλικό, μπορούν να επιφέρουν μείωση της κατανάλωσης ενέργειας κατά 20% για θέρμανση και ψύξη των κτιρίων και έως 60% για ψυγεία και καταψύκτες. Στην εξοικονόμηση ενέργειας επίσης συμβάλουν οι χρήσεις φωτοβολταϊκών στις οροφές των κτηρίων, στις μηχανές άντλησης γεωθερμικής ενέργειας και στις ανεμογεννήτριες. Τα παθητικά ηλιακά

συστήματα είναι συνήθως απλές κατασκευές ενσωματωμένες στο εξωτερικό του κτιρίου. Τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή τους είναι στην πλειοψηφία τους κοινά οικοδομικά υλικά. Ο βασικός σκοπός είναι η συλλογή της ηλιακής ενέργειας, η αποθήκευση και διανομή της στους εσωτερικούς χώρους του κτιρίου μετατρέποντας την είτε σε ηλεκτρική, είτε σε θερμική ενέργεια. Η σύγχρονη διαχείριση των αστικών λυμάτων με τη δημιουργία χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων έδωσαν ώθηση στην ανάπτυξη τεχνολογιών οι οποίες δεσμεύουν και διαχέουν την παραγόμενη γεωθερμική ενέργεια στα κτίρια (τηλεθέρμανση/ψύξη). Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα εκμετάλλευσης του βιοαερίου που παράγεται στους χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και ως καύσιμο για μηχανές εσωτερικής καύσης. Σημαντικό μερίδιο επίσης στην αγορά έχει κατακτήσει και η βίο-αιθανόλη η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως υποκατάστατο της βενζίνης. Η βίο-αιθανόλη, παράγεται κυρίως από την αλκοολική ζύμωση της ζάχαρης και μπορεί επίσης να συντεθεί βιομηχανικά από την χημική αντίδραση του αιθυλενίου με ατμό. Οι τεχνολογικές έρευνες πάνω στον τομέα της ενέργειας εστιάζουν το ενδιαφέρον τους και στα μέσα αποθήκευσης και μεταφοράς του ενεργειακού δυναμικού. Με τη βοήθεια της νάνο-τεχνολογίας αναπτύχθηκαν συσκευές αποθήκευσης, κυρίως της ηλεκτρικής ενέργειας (μπαταρίες ιόντων λιθίου), με μειωμένο μέγεθος και αυξημένη αποδοτικότητα. Μια σημαντική καινοτομία στον τομέα αυτό είναι οι «χάρτινες μπαταρίες» οι οποίες έχουν την ευελιξία και το μέγεθος ενός γραμματόσημου, αλλά μπορούν να αποθηκεύσουν αρκετή ενέργεια. Σημαντικά βήματα προόδου πραγματοποιούνται και στον τομέα της αποθήκευσης της ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές. Με τη χρήση νέων βελτιωμένων υλικών αυξάνεται η χωρητικότητα και αποδοτικότητα των συσσωρευτών. Πέραν όμως της ανάπτυξης τεχνολογικών εφαρμογών εκμετάλλευσης ανανεώσιμης ενέργειας σημαντικά βήματα πραγματοποιούνται για την αποδοτικότερη εκμετάλλευση συμβατικών πηγών ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό εφαρμόζονται καθαρές τεχνολογίες καύσης λιγνίτη και βελτιστοποίηση της ενεργειακής αξιοποίησης του άνθρακα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

3.3 Πρότυπα Περιφερειακής Ανάπτυξης

Σε μία ανοιχτή οικονομία, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων βασίζεται στην ικανότητα τους να αναπτύσσουν νέα προϊόντα προστιθέμενης αξίας και υπηρεσίες οι οποίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να είναι ικανές για αλλαγές όχι μόνο στην ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά και στις μεθόδους

έρευνας της αγοράς που χρησιμοποιούν, στην οργάνωση της παραγωγής, καθώς επίσης στις μεθόδους διανομής, έρευνας μάρκετινγκ και εσωτερικής εκπαίδευσης.

Η ανταγωνιστικότητα μιας περιφέρειας βασίζεται στην ικανότητά της να προσελκύει, να δημιουργεί και να συντηρεί επιχειρήσεις με σταθερά αυξανόμενο μερίδιο αγοράς και συνεχή βελτίωση των συνθηκών ζωής των εργαζομένων σε αυτές. Επίσης, οι περιφέρειες καλούνται να αναπτύξουν τους τρόπους με τους οποίους θα προωθηθεί η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των τοπικών αρχών και των οργανισμών παροχής υπηρεσιών προς στις επιχειρήσεις, ώστε να αυξηθεί η ικανότητά τους να ανταπεξέλθουν μέσω της καινοτομίας στο διεθνή ανταγωνισμό.

3.3.1 Θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων

Ένας σύγχρονος θεσμός περιφερειακής και τεχνολογικής ανάπτυξης είναι η δημιουργία «θερμοκοιτίδων» επιχειρήσεων, οι οποίες ενθαρρύνουν και υποστηρίζουν τη δημιουργία και την ανάπτυξη νέων, καινοτόμων επιχειρήσεων υψηλού ρυθμού ανάπτυξης και έντασης γνώσης ενισχύοντας την απασχόληση σε περιφερειακό επίπεδο και την τεχνολογική υποστήριξη των τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών. Ειδικότερα, η «θερμοκοιτίδα» επιχειρήσεων απευθύνεται σε επιχειρήσεις και σε φυσικά πρόσωπα που ενδιαφέρονται να μετατρέψουν σε επιχειρηματική επιτυχία μία καινοτομική ιδέα που αφορά νέα τεχνολογία, νέα προϊόντα, ή υπηρεσίες. Οι σκοποί ίδρυσης μιας «θερμοκοιτίδας» επιχειρήσεων αφορούν τη διαρκή υποστήριξη της καινοτομίας και μεταφοράς της τεχνολογίας, καθώς και την τόνωση της επιχειρηματικότητας νέων επιχειρηματιών, ερευνητών και φοιτητών. Επιπλέον, ενισχύονται νεοσύστατες επιχειρήσεις έντασης γνώσης και προωθούνται διεπιχειρησιακές συνεργασίες και δικτυώσεις (clustering). Για την επίτευξη των σκοπών αυτών δημιουργούνται σύγχρονες εγκαταστάσεις και αναπτύσσεται ένα δημιουργικό περιβάλλον εργασίας ικανό να παράγει εξειδικευμένες υπηρεσίες και προϊόντα. Επίσης, αναπτύσσεται δίκτυο συνεργασίας με ακαδημαϊκούς και ερευνητικούς φορείς της περιφέρειας και του εξωτερικού για την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης και τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ επιχειρηματικού και ακαδημαϊκού κόσμου. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμάται ότι περίπου 40.000 νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται κάθε χρόνο μέσω των «θερμοκοιτίδων» επιχειρήσεων. Βασικός λόγος είναι η δυνατότητα των «θερμοκοιτίδων» επιχειρήσεων να παράγουν προστιθέμενη αξία μέσα από τη λειτουργία τους, καθώς μεγιστοποιούν τις δυνατότητες ανάπτυξής των ΜΜΕ. Πρωτοπόρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρούνται οι «θερμοκοιτίδες» των πανεπιστημίων του Cambridge, του Edinburgh και του Herriot-Watt προσφέροντας υπηρεσίες τεχνολογικής υποστήριξης, καθοδήγησης και επίβλεψης, υποστήριξης ανεύρεσης χρηματοδότησης, διοικητικές και νομικές υπηρεσίες, υπηρεσίες προμηθειών και υπηρεσίες μάρκετινγκ.

Οι «θερμοκοιτίδες» επιχειρήσεων είναι ο συνδυαστικός κρίκος και ο φορέας διάχυσης των αποτελεσμάτων και των καινοτόμων προϊόντων που αναπτύσσονται από τα τεχνολογικά πάρκα, τα οποία έχουν ως αποστολή τη διεξαγωγή βασικής, εφαρμοσμένης και τεχνολογικού χαρακτήρα έρευνας. Επιπλέον, αναπτύσσονται εφαρμογές και προϊόντα για τη βιομηχανική, οικονομική και κοινωνική αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων καθώς και την παροχή υπηρεσιών για την ερευνητική και τεχνολογική υποστήριξη της παραγωγικής διαδικασίας και της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης σε διάφορους τομείς. Το τεχνολογικό κέντρο του Dortmund είναι το μεγαλύτερο τεχνολογικό πάρκο στην Ευρώπη αλλά και στον κόσμο. Στεγάζει συνολικά 90 επιχειρήσεις και έχει δημιουργήσει 1.300 θέσεις εργασίας. Η έρευνα εστιάζεται σε τεχνολογίες μικροσυστημάτων, σε τεχνολογίες πληροφορικής, σε υπηρεσίες με τεχνολογική κατεύθυνση, τεχνολογίες περιβάλλοντος, βίο-φαρμακευτική κ.α.. Στην βόρεια Αυστρία δραστηριοποιείται το Hagenberg, κέντρο ανάπτυξης λογισμικού. Πρόκειται για ένα κέντρο το οποίο έχει δημιουργήσει ένα ευρύ δίκτυο σε ολόκληρη την Αυστρία για την ενίσχυση των επιχειρήσεων στην περίοδο ίδρυσής τους. Η βόρεια Αυστρία κατέχει σημαντική θέση ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές περιφέρειες που εφαρμόζουν στρατηγικές διεπιχειρησιακής συνεργασίας. Από τις βασικές υπηρεσίες που προσφέρει στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν είναι η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά προγράμματα και υποστήριξη σε θέματα ίδρυσης. Επίσης, στο Ελσίνκι της Φινλανδίας λειτουργεί το τεχνολογικό πάρκο Otaniemi που είναι το μεγαλύτερο εμπορευματικό επιστημονικό πάρκο στην Ευρώπη. Συνολικά στεγάζει 140 επιχειρήσεις και απασχολεί πάνω από 800 εργαζόμενους. Τα πιο γνωστά τεχνολογικά πάρκα σε παγκόσμιο επίπεδο είναι α) Stanford Science Park που εδρεύει στην πόλη Πάλο Άλτο στις ΗΠΑ, β) το Research Triangle Park που βρίσκεται στη Βόρεια Καρολίνα στις ΗΠΑ και γ) το Hscinchu Science Park της Ταιβάν.

3.3.2 Τεχνοπόλεις

Η δημιουργία και ανάπτυξη τεχνολογικών και επιστημονικών πάρκων, βιομηχανικών περιοχών και νησίδων επιχειρηματικών υπηρεσιών έδωσαν ώθηση για τη δημιουργία ενός ενιαίου περιβάλλοντος ανάπτυξης της καινοτομίας και σύνδεσης της με την επιχειρηματικότητα μέσω της δημιουργίας Τεχνοπόλεων. Οι τεχνοπόλεις αποτελούν δίκτυα συνεργασίας, επικοινωνίας και συντονισμού τα οποία εξασφαλίζουν τη συνοχή και συνέργια μεταξύ των επιμέρους πόλων της τεχνόπολης. Το σύστημα αυτό απεικονίζεται με ιδανικό τρόπο στην «Τεχνόπολη Μονπελιέ», όπου προγράμματα επιστημονικών πάρκων, βιομηχανικών συνοικιών, αστικής ανάπτυξης και παροχής επιχειρηματικών υπηρεσιών, συγκροτούν ένα ενιαίο αστικό σύστημα και συντονίζονται μέσω δικτύων υποδομών, πρωτοβουλιών συνεργασίας και διαύλων επικοινωνίας. Οι περισσότερες τεχνοπόλεις

δημιουργήθηκαν στη Γαλλία (Μονπελιέ, Επιστημονική Πόλη Ile de France, Τουλούζη, Νάντη), ενώ η Τεχνόπολη του Τορίνο είναι το μοναδικό πρόγραμμα που βασίσθηκε στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Στην περιοχή Linköping στη Σουηδία λειτουργεί συγκρότημα Τεχνοπόλεως το οποίο συγκροτήθηκε από το πανεπιστήμιο και αποτελείται από 17.000 φοιτητές και 3.000 καθηγητές. Η Τεχνόπολη αποτελεί κέντρο καινοτομίας και επιχειρηματικότητας με στόχο την ανάπτυξη εταιριών spin-off και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Στα πλαίσια της λειτουργίας της δημιουργήθηκαν δύο τεχνολογικοί φορείς οι οποίοι αναλαμβάνουν να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ τεχνολογίας και εφαρμογής της στις επιχειρήσεις. Στην Τεχνόπολη εγκαταστάθηκαν δύο τεχνολογικά πάρκα Mjardevi Science Park (250 επιχειρήσεις), Berzelius Science Park (50 επιχειρήσεις) τα οποία ιδρύθηκαν με πρωτοβουλία του δήμου και δημιούργησαν περισσότερες από 3.000 θέσεις εργασίας. Στην Τεχνόπολη αναπτύχθηκε επίσης και ιδιωτική πρωτοβουλία με την εγκατάσταση των επιχειρήσεων της SAAB και της Ericsson όπου απασχολούνται 8.000 και 2.300 εργαζόμενοι αντίστοιχα, ενώ λειτουργεί παράλληλα πρόγραμμα ενίσχυσης της ακαδημαϊκής δραστηριότητας.

Στη Γαλλία αναπτύχθηκε η Τεχνόπολη Sofia Antipolis, η οποία ξεκίνησε τη δεκαετία του '70 ως μία τυχαία συσσώρευση ερευνητικών φορέων και τμημάτων έρευνας και τεχνολογίας επιχειρήσεων. Στην περιοχή επίσης εγκαταστάθηκαν πανεπιστημιακές σχολές. Ιδιαίτερη ανάπτυξη γνώρισε στα μέσα της δεκαετίας του '80 μέχρι τις αρχές του '90 όταν εγκαταστάθηκαν στην περιοχή μεγάλες πολυεθνικές. Στη σύγχρονη εποχή η Τεχνόπολη χαρακτηρίζεται από ισχυρή ενδογενή ανάπτυξη, δημιουργία «θερμοκοιτίδων» επιχειρήσεων και συνεχείς συνενώσεις και εξαγορές επιχειρήσεων. Συνολικά περιλαμβάνει 1.300 επιχειρήσεις με 400 από αυτές να απασχολούνται στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας (νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας, βιοιατρικής και τεχνολογίας, περιβαλλοντικής τεχνολογίας και διαστημικής).

Εντός του πλαισίου λειτουργίας των Τεχνοπόλεων αναπτύχθηκαν και οι δραστηριότητες των τεχνολογικών κλινικών. Πρόκειται για πρωτοβουλίες που διενεργούνται από οργανισμούς υποστήριξης τεχνολογίας με στόχο την ανάπτυξη της καινοτομίας και της τεχνολογίας στις ΜΜΕ. Η βασική ιδέα είναι η προεπιλογή ενός τεχνολογικού θέματος στρατηγικής σημασίας για μια επιχείρηση, ένα κλάδο ή μια περιφέρεια γενικότερα, και η ενεργή υποστήριξη των ΜΜΕ στη διαδικασία κατανόησης του θέματος και εφαρμογής του μέσα στις επιχειρήσεις. Οι τεχνολογικές κλινικές ανάλογα με το αντικείμενο προσανατολισμού διακρίνονται σε α) τεχνολογικές κλινικές πρωτοπορίας, β) τεχνολογικές κλινικές με θέμα την τεχνολογία, γ) τεχνολογικές κλινικές με θέμα την απόκτηση βέλτιστων πρακτικών, δ) τεχνολογικές κλινικές μεθοδολογίας, και ε) τεχνολογικές κλινικές με συγκεκριμένη θεματική, οι οποίες ενημερώνουν και παράλληλα παρέχουν λύσεις για ένα

συγκεκριμένο θέμα ή κάποια ρυθμιστική αλλαγή. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα τεχνολογικής κλινικής αποτελεί το Πρόγραμμα Εφαρμογής Τεχνολογίας το οποίο διενεργήθηκε από την αναπτυξιακή εταιρία της Ουαλίας και στηρίχθηκε στα αποτελέσματα που προέκυψαν από 250 τεχνολογικές διαγνώσεις που διεξήχθησαν στο πλαίσιο της προετοιμασίας του περιφερειακού τεχνολογικού προγράμματος της Ουαλίας. Από τις επιχειρήσεις ζητήθηκε να προσδιορίσουν τα πρωταρχικά ζητήματα καινοτομίας και τεχνολογίας που τις αφορούσαν και μετά από επιδοτούμενη τεχνική συμβουλευτική υποστήριξη, να εντοπίσουν τις πιο κατάλληλες λύσεις για τις επιχειρήσεις τους. Επίσης, από την Τεχνόπολη της Σουηδίας αναπτύχθηκε η Γέφυρα Γνώσης Λειτουργίας με στόχο την προώθηση της καινοτομίας στις ΜΜΕ μέσω της ανάπτυξης δεσμών ανάμεσα σε επιχειρήσεις και πανεπιστήμια. Το πρόγραμμα απασχολεί μια ομάδα που αναλαμβάνει μεμονωμένες ΜΜΕ, προκειμένου να εντοπιστούν οι καινοτομίες και οι τεχνολογικές τους ανάγκες και κατόπιν αναζητά την κατάλληλη ειδίκευση για υποστήριξη των αναγκών αυτών στα πανεπιστήμια της περιφέρειας.

3.3.3 «Έξυπνες Πόλεις» (intelligent cities / smart cities)

Η πρόοδος της τεχνολογίας των ψηφιακών δικτύων και εφαρμογών διευκόλυνε τη δημιουργία σημείων επικοινωνίας και στρατηγικού σχεδιασμού περιφερειακής ανάπτυξης. Ο όρος «έξυπνες πόλεις» (intelligent cities / smart cities) χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσουμε περιοχές (πόλεις, περιφέρειες, συνοικίες πόλεων, διεπιχειρησιακές οργανώσεις) στις οποίες το τοπικό σύστημα καινοτομίας υποστηρίζεται και αναβαθμίζεται μέσω ψηφιακών δικτύων και εφαρμογών. Με τη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας το σύστημα καινοτομίας αποκτά μεγαλύτερο βάθος και εμβέλεια, ενώ οι λειτουργίες του γίνονται περισσότερο διαφανείς και αποτελεσματικές. Η «έξυπνη» πόλη αναπτύσσει ικανότητα καινοτομίας, που μεταφράζεται σε ανταγωνιστικότητα και ευημερία. Οι ψηφιακές εφαρμογές διαχείρισης πληροφορίας και γνώσεων, διευκολύνουν την πληροφόρηση, την επικοινωνία, τη λήψη αποφάσεων, τη μεταφορά και εφαρμογή τεχνολογιών στις επιχειρήσεις και διευκολύνουν τη συνεργασία στην καινοτομία. Επιπλέον, το σύστημα καινοτομίας (τοπικό / περιφερειακό) που εφαρμόζεται στις «έξυπνες» πόλεις, καθοδηγεί την ανάπτυξη γνώσεων και τεχνολογιών στους οργανισμούς της περιοχής (επιχειρήσεις, πανεπιστήμια, τεχνολογικά κέντρα, θερμοκοιτίδες, κ.α.). Η «έξυπνη» πόλη είναι ένα πολυεπίπεδο σύστημα το οποίο συνθέτει ανθρώπινες ικανότητες και δραστηριότητες έντασης-γνώσεων, θεσμούς τεχνολογικής μάθησης, και ψηφιακούς χώρους επικοινωνίας, ώστε να μεγιστοποιείται η ικανότητα καινοτομίας της περιοχής αναφοράς της. Για τη διευκόλυνση των χρηστών δημιουργούνται on-line πλατφόρμες οι οποίες επιτρέπουν τη δημιουργία ψηφιακών χώρων προσφέροντας εργαλεία πρόσβασης σε

διαδικασίες καινοτομίας. Τέτοιες πλατφόρμες μπορούν να επιτρέπουν την παροχή υπηρεσιών παρατήρησης αγορών και τεχνολογιών, τη διάδοση, προώθηση και προβολή των ερευνητικών προϊόντων και υπηρεσιών, αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με την ανάπτυξη νέων προϊόντων, τη δημιουργία νέων εταιριών και τεχνολογιών, και την παροχή μέσω διαδικτύου υπηρεσιών σε διάφορους τομείς της αστικής λειτουργίας, όπως διακυβέρνηση, εκπαίδευση από απόσταση, προώθηση, ηλεκτρονική επιχειρηματικότητα, κ.α..

3.3.4 Σταθερή πολιτική κατάσταση

Τα επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα δεν μπορούν από μόνα τους να είναι φορείς περιφερειακής ανάπτυξης και προσέλκυσης επενδύσεων. Θα πρέπει να συντρέχουν και άλλες προϋποθέσεις όπως είναι η ανάπτυξη καινοτομίας που βασίζεται στην τοπική βιομηχανία και έρευνα και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής παραγωγικής βάσης. Για να αποτελέσει πόλο έλξης επενδύσεων απαιτείται η ύπαρξη σταθερής πολιτικής κατάστασης, η εφαρμογή ενός σύγχρονου φορολογικού συστήματος που να παρέχει κίνητρα στις επιχειρήσεις να επενδύσουν, με ταυτόχρονη ύπαρξη κατάλληλου και ευνοϊκού νομικού πλαισίου. Επιπλέον, είναι αναγκαίο ένα σύγχρονο σύστημα επικοινωνίας, υποδομών και ποιότητας ζωής (μεταφορές, υγεία, παιδεία, κ.α.)

3.3.5 Καινοτομία και MME

Ένα τμήμα επιχειρήσεων το οποίο εμφανίζει αδυναμία στην ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτομίας, αλλά και βελτίωσης της επιχειρηματικής του κατάστασης είναι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (MME). Αρκετές περιφερειακές πολιτικές ανάπτυξης εστίασαν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των MME μέσω της βελτίωσης της ικανότητας τους για καινοτομία. Βασικός άξονας στήριξης ήταν η ανάπτυξη μηχανισμών μεταφοράς και διάδοσης της τεχνολογίας από τα ερευνητικά κέντρα και τα πανεπιστήμια προς τις επιχειρήσεις. Τα εργαλεία που αναπτύχθηκαν αφορούσαν τη δημιουργία δικτύων μεταφοράς τεχνολογίας, ενίσχυση και προώθηση των ερευνητών να εργαστούν σε MME με σκοπό την ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, ενδυνάμωση της τεχνολογικής καινοτομίας από τις MME με την υποστήριξη τους για πρόσληψη νέων επιστημόνων και ανάπτυξη δικτύων και φόρουμ που μεταφέρουν την τεχνολογία από τα πανεπιστήμια στις επιχειρήσεις.

Ειδικότερα, σε δύο περιφέρειες της Αυστρίας (περιφέρειες Steirmark, Niederosterreich και Tirol), εφαρμόστηκαν δύο περιφερειακά προγράμματα τα οποία είχαν ως στόχο την

ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών φορέων και οργανισμών για τη βελτίωση της καινοτομίας των επιχειρήσεων μέσω της δημιουργίας Κέντρων Μεταφοράς Τεχνολογίας. Οι ΜΜΕ ενισχύθηκαν για την πρόσληψη νέων επιστημόνων και ερευνητών για την ενδυνάμωση της τεχνολογικής και καινοτομικής τους ικανότητας. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις ΜΜΕ που ήταν εγκαταστημένες σε αγροτικές περιοχές παρέχοντάς τους εφόδια ώστε να εισάγουν καινοτόμες διαδικασίες και να παραμείνουν ανταγωνιστικές. Μέσω σεμιναρίων κατάρτισης, έγινε ενημέρωση σε θέματα διαχείρισης, επικοινωνιακών ικανοτήτων, διαχείρισης κρίσεων και εργαλείων διαχείρισης της καινοτομίας. Στην περιφέρεια Steirmark, τα πανεπιστήμια και οι ερευνητικοί φορείς προσέφεραν υπηρεσίες συμβούλου σε θέματα καινοτομίας σε ΜΜΕ οι οποίες συνήθως δεν αποτελούσαν στόχο σε πολιτικές καινοτομίας, δίνοντας έμφαση στη σημαντικότητα της ενημέρωσης πριν τη δράση. Επιπλέον, στην περιφέρεια Tirol, αναπτύχθηκαν δίκτυα τεχνολογικής καινοτομίας και συνεργασίας, ενθαρρύνοντας τις ΜΜΕ και τα πανεπιστήμια να συνεργαστούν, δίνοντας την ευκαιρία στις επιχειρήσεις να αναπτύξουν προϊόντα μέσω εφαρμοσμένης έρευνας και άμεσης επαφής με τους ερευνητές. Παρόμοια πρότυπα περιφερειακής ανάπτυξης εφαρμόστηκαν επίσης στην περιφέρεια Aragon της Ισπανίας όπου αναπτύχθηκε ένα δίκτυο συνεργασίας και διάχυσης της καινοτομίας μεταξύ εταιρειών και οργανισμών έρευνας και τεχνολογίας. Στη Σουηδία, για την ενίσχυση των ΜΜΕ σε θέματα καινοτομίας και επιχειρηματικότητας αναπτύχθηκε δίκτυο παροχής συμβουλών καινοτομίας από εξειδικευμένους συμβούλους με σκοπό το σχεδιασμό εξειδικευμένων προγραμμάτων ανάπτυξης και καινοτομίας από ΜΜΕ.

Με προσανατολισμό τη στήριξη στις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις, αναπτύχθηκε επίσης ο θεσμός των Business Links. Τα Business Links (BL) αποτελούν ένα σύστημα παροχής κυβερνητικών δωρεάν συμβουλευτικών και πληροφοριακών υπηρεσιών που απευθύνονται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις προσφέροντας τα αναγκαία μέσα για το ξεκίνημα, τη συνέχιση και την ανάπτυξη μιας επιχείρησης. Το σύστημα αναπτύχθηκε και λειτουργεί σε επίπεδο περιφερειών στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις Η.Π.Α.. Πρόκειται για υπηρεσίες οι οποίες χρηματοδοτούνται πρωτίστως από φορείς περιφερειακής ανάπτυξης, από συνεργαζόμενους κυβερνητικούς φορείς και από τις κατά τόπου αρχές. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες προσφέρονται μέσω του διαδικτύου ή από τους τοπικούς αντιπροσώπους συμβουλευτικών υπηρεσιών στις διάφορες περιφέρειες. Βασικός στόχος είναι η εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος από τις επιχειρήσεις παρέχοντάς τους άμεση πρόσβαση σε ξεκάθαρες, απλές και έγκυρες πληροφορίες σχετικά με θέματα επιχειρηματικής ανάπτυξης. Οι υπηρεσίες αναπτύσσονται σε συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς και οργανισμούς που ειδικεύονται σε θέματα στήριξης της επιχειρηματικότητας προσφέροντας καθοδήγηση για τη συμμόρφωση με κανονισμούς και βελτίωση επιδόσεων. Ειδικότερα, οι υπηρεσίες που προσφέρονται αφορούν διάφορες κατηγορίες επιχειρηματικού σχεδιασμού που σχετίζονται με θέματα οικονομικής διαχείρισης,

δανεισμού κεφαλαίων, κυβερνητικής χρηματοδότησης, χρηματοοικονομικού σχεδιασμού, κ.α.. Επιπλέον, παρέχεται υποστήριξη και πληροφόρηση σε θέματα πρόσληψης, διαχείρισης και ανάπτυξης προσωπικού, ανάπτυξης πελατειακών σχέσεων, συμβουλές και πληροφόρηση για το φορολογικό σύστημα που υπάγεται η εκάστοτε επιχείρηση, συμμόρφωση της λειτουργίας της επιχείρησης με την περιβαλλοντική νομοθεσία και κανονισμούς, στήριξη για την ανάπτυξη διεθνών εμπορευματικών σχέσεων και τρόπων προώθησης των προϊόντων στην αγορά όπως εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις προώθησης. Ταυτόχρονα μέσα από τις υπηρεσίες που προσφέρονται από τα Business Links προωθείται η επιτυχία των επιχειρήσεων μέσω της καινοτομίας προσφέροντας την αναγκαία στήριξη για ανάπτυξη και εφαρμογή των επιχειρηματικών ιδεών τους. Πιο συγκεκριμένα ενισχύεται η έρευνα για την ανάπτυξη επιχειρηματικών ιδεών μέσω των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας δημιουργώντας επικοινωνιακά δίκτυα μεταξύ των επιχειρήσεων και των ερευνητικών κέντρων, των οργανισμών και ινστιτούτων έρευνας και τεχνολογίας, προάγοντας τη διάχυση των πληροφοριών και των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, υποστηρίζει συστήματα εκπαίδευσης των εργαζομένων ανάγοντας τη σημαντικότητα του γνωστικού υπόβαθρου ως καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Τέλος, προσφέρονται επίσης υπηρεσίες ανεύρεσης χρηματοδοτικών ευκαιριών και φορολογικής απαλλαγής που συνδέονται με την καινοτομία.

Η υστέρηση της Ελλάδας είναι συστημική

Οι συγκρίσεις δείχνουν ότι η Ελλάδα γενικά υστερεί στις περισσότερες πτυχές καινοτομίας, με κατατάξεις σημαντικά κάτω από τις ηγέτιδες μικρές χώρες. Αυτό κάνει ιδιαίτερα δύσκολη την προσπάθεια για βελτίωση διότι πρέπει να γίνουν αλλαγές ταυτόχρονα σε πολλούς τομείς και επίπεδα. Στην πλειοψηφία δεικτών οι κατατάξεις της Ελλάδας είναι κάτω του μέσου όρου της Ε.Ε. Ιδιαίτερα χαμηλές είναι οι επιδόσεις της σε δαπάνες Ε&Α, καινοτομική δυνατότητα των επιχειρήσεων, εμπορικά σήματα και πατέντες. Αισθητή είναι επίσης η υστέρηση σε ποιότητα εκπαιδευτικού συστήματος, σύνδεση πανεπιστημίου-βιομηχανίας, ευκολία ίδρυσης επιχειρήσεων και υποδομές τεχνολογίας.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι δε φαίνεται να υπάρχει δυναμική σύγκλιση προς το μέσο κοινοτικό επίπεδο. Αντίθετα άλλες μικρές χώρες έχουν κάνει σημαντικά βήματα βελτίωσης της θέσης τους τα τελευταία χρόνια.

Τα δυνατά σημεία της Ελλάδας είναι λίγα και μερικά αυτοαναιρούνται

Ορισμένοι δείκτες παρέχουν ενδείξεις ότι η Ελλάδα έχει επιδόσεις πάνω από τον μέσο όρο της Ευρώπης, χωρίς όμως να είναι ηγέτιδα. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα φαίνεται να είναι σχετικά ανοιχτή σε νέες ιδέες (όπως προκύπτει από το δείκτη εθνικής κουλτούρας προσαρμοσμένης σε νέες ιδέες), αλλά υστερεί στο τελικό αποτέλεσμα, την εφαρμογή των ιδεών. Οι συνολικές δαπάνες των επιχειρήσεων για καινοτομία (με την ευρύτερη έννοια και όχι για E&A) και οι επιχορηγήσεις του δημοσίου είναι επίσης υψηλές, χωρίς όμως να ωθούν τη χώρα σε υψηλές κατατάξεις καινοτομίας. Η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι υψηλή καθώς και η διαθεσιμότητα επιστημονικού προσωπικού. Όμως αυτοαναιρείται σε ένα βαθμό από τη χαμηλή ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, σύμφωνα πάντα με τους σχετικούς δείκτες.

Εκεί που η Ελλάδα φαίνεται να έχει υψηλές επιδόσεις είναι στην προώθηση «νέων για την εταιρία» προϊόντων και στις εσωτερικές καινοτομίες της επιχείρησης (οργανωτικές κα). Αυτό εξηγεί και τις σχετικά μεγάλες δαπάνες για καινοτομία, αφού η καινοτομία ορίζεται ευρύτερα, περιλαμβάνοντας όλες τις δαπάνες του εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης νέων για την εταιρία προϊόντων/ υπηρεσιών (όχι απαραίτητα νέων για την αγορά). Εξηγεί επίσης την υστέρηση σε πατέντες, μιας και η έμφαση δεν είναι σε E&A. Φαίνεται επομένως να επικρατεί ένα μοντέλο υιοθέτησης και διάχυσης νέων προϊόντων, τεχνολογιών και μεθόδων. Είναι πολύ πιθανό οι λύσεις αυτές να έχουν δοκιμαστεί αλλού, κυρίως εκτός της χώρας μας, και απλά να υιοθετούνται με κάποια προσαρμογή στις συνθήκες της Ελληνικής αγοράς.

Δημόσιες πολιτικές υπάρχουν, καλύπτουν ευρύ φάσμα, όμως χωρίς εστίαση σε σαφή εθνική στρατηγική καινοτομίας

Συγκριτικά, όσον αφορά στις πολιτικές η Ελλάδα δεν φαίνεται να υπολείπεται άλλων χωρών. Σε αρκετές μάλιστα περιπτώσεις πολιτικών (π.χ. προγράμματα) εφαρμόζει καλές ευρωπαϊκές πρακτικές. Όμως παρά την ευρύτητα πολιτικής, αυτές υπολείπονται σε τελικό αποτέλεσμα. Οι εθνικοί πόροι διαχέονται σε πολλά προγράμματα που καλύπτουν όλο το φάσμα εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων. Ενισχύεται η γενική επιχειρηματικότητα χωρίς εστίαση στην καινοτομική επιχειρηματικότητα. Το εθνικό σχέδιο για καινοτομία, έρευνα και τεχνολογία αποτελεί μια προσπάθεια ολοκλήρωσης πολιτικών, χωρίς όμως να διέπεται από μια φιλοσοφία σύνθεσης διάσπαρτων προτάσεων από πολλαπλούς φορείς (πάνω από 40 εμπλέκονται με την καινοτομία) ή να αναπαράγει μια εικόνα των υπαρχουσών δραστηριοτήτων χωρίς εστίαση

Προς μια νέα στρατηγική που θα αναγνωρίζει το «Ελληνικό Μοντέλο Καινοτομίας» και θα χτίζει πάνω σε αυτό

Η βελτίωση της καινοτομίας πρέπει να στηριχθεί στα πιο δυνατά σημεία της χώρας. Και αυτά δεν φαίνεται να είναι η πρωτογενής Ε&Α και η ενδογενής παραγωγή καινοτομιών, όπως στο Σκανδιναβικό μοντέλο. Εφ' όσον η Ελλάδα είναι καλύτερη στην απορρόφηση τεχνολογίας και καινοτομιών, που έχουν παραχθεί αλλού, και στην οριακή προσαρμογή τους, θα πρέπει να αξιοποιηθούν τα στοιχεία αυτού του μοντέλου. Αυτό μπορεί να σημαίνει έμφαση στην εφαρμογή δοκιμασμένων τεχνολογιών και λύσεων με μικρές βηματικές καινοτομίες στην εφαρμογή τους, την προσαρμογή στις ανάγκες των καταναλωτών, στον τρόπο εξυπηρέτησης και στις εσωτερικές οργανωτικές διαδικασίες παρά σε ριζικές καινοτομίες. Προσαρμογές και βελτιώσεις εμπνευσμένες από την ελληνική ιδιαιτερότητα, την παράδοση και τις κοινωνικές αξίες.

Το ελληνικό μοντέλο που αναδύεται από την πράξη μπορεί να ενισχυθεί με στοχευμένες πολιτικές. Για παράδειγμα, με προώθηση διεθνών συνεργασιών και δικτύωση για ανεύρεση δοκιμασμένων ιδεών, τεχνολογιών και μηχανισμών απορρόφησής τους, αλλά και με προγράμματα και φορείς που εστιάζονται σε αυτό, καθώς και στη στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας. Στην ουσία η κατεύθυνση αυτή σκιαγραφεί ένα μοντέλο ανοιχτής καινοτομίας, προσαρμοσμένο στην υιοθέτηση και διάχυση λύσεων και τεχνολογίας. Βαθμιαία ανάπτυξη προς την κατεύθυνση αυτή, θα οδηγήσει σε αύξηση ικανοτήτων προσαρμογής και καινοτομιών στην εφαρμογή, με σειρά επιχειρηματικών καινοτομιών. Μακροπρόθεσμα θα βελτιώσει τις γενικότερες ικανότητες για ενδογενή καινοτομικότητα.

Το πρόσφατο Εθνικό Σχέδιο για καινοτομία, έρευνα και ανάπτυξη, δε φαίνεται να δίνει έμφαση σε αυτό το μοντέλο ανοιχτής καινοτομίας. Μάλλον είναι προσανατολισμένο προς ένα μοντέλο άμεσης εφαρμογής Ε&Α και ενδογενούς καινοτομίας, Σκανδιναβικού τύπου. Η πρόταση που αναδύεται από την παρούσα μελέτη είναι να μετατεθεί η έμφαση προς το ανοιχτό ελληνικό μοντέλο. Διαφορετικά εγείρονται ερωτηματικά για την αποτελεσματικότητα του εθνικού σχεδίου, αν και αυτό θα φανεί μακροπρόθεσμα.

3.3.6 Διεπιχειρησιακές συνεργασίες (Clusters)

Στα πρότυπα περιφερειακής ανάπτυξης εντάσσεται και η δημιουργία διεπιχειρησιακών συνεργασιών (clusters). Σκοπός τους είναι η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας και

ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των επιχειρήσεων του ιδίου κλάδου για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους αλλά και της ικανότητας τους για μεταφορά τεχνολογίας και ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Τέτοιας μορφής πρότυπα εφαρμόστηκαν στη περιφέρεια Bolzano της Ιταλίας και στη περιφέρεια της νότιας Φινλανδίας. Πιο συγκεκριμένα, στην Ιταλία αναπτύχθηκε το Cluster Alpine Network (CAN) το οποίο ενίσχυσε τη συνεργασία και την τεχνολογική καινοτομία σε μικρές παραδοσιακές επιχειρήσεις οικογενειακής μορφής. Βασικός στόχος ήταν ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των επιχειρήσεων αποκτώντας μεγαλύτερο μερίδιο στην τοπική αγορά, καθώς και η μεταφορά τεχνολογίας με σκοπό την ανάπτυξη νέων προϊόντων αλλά και η μεταφορά τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία.

Με παρόμοια προσέγγιση, όπως οι διεπιχειρησιακές συνεργασίες, στα πλαίσια της περιφερειακής πολιτικής, αναπτύχθηκαν πρότυπα δικτύων ενημέρωσης, πληροφόρησης και ανάπτυξης καινοτομίας με τη συμμετοχή φορέων από διάφορους επιχειρησιακούς και επιστημονικούς κλάδους. Το ProfitNet, αφορούσε τη δημιουργία επιχειρησιακού δικτύου καθοδηγητικής εκμάθησης με την υποστήριξη πανεπιστημιακών φορέων για τη μεγιστοποίηση των αναπτυξιακών ευκαιριών. Ουσιαστικά το δίκτυο έδινε πρόσβαση στις επιχειρήσεις σε μεθόδους και τεχνικές διοίκησης και τη δυνατότητα να αναπτύξουν εταιρίες περισσότερο προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις της αγοράς. Το δίκτυο εδραιώθηκε και αναπτύχθηκε από το πανεπιστήμιο του Brighton στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στην περιφέρεια της ανατολικής Αγγλίας δημιουργήθηκε το δίκτυο Manufacturing Excellence Clubs από το πανεπιστήμιο του Cranfield. Το δίκτυο στόχευε στη δικτύωση των κατασκευαστικών επιχειρήσεων με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και την ανάπτυξη επιχειρηματικών συμπράξεων σύμφωνα με τις ανάγκες τους. Επίσης, η περιφέρεια Castilla y Leon στη Ισπανία, εγκατέστησε δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ των τοπικών φορέων και κέντρων καινοτομίας και των απομακρυσμένων από τα κέντρα αυτά επιχειρήσεων. Το συγκεκριμένο πρότυπο περιφερειακής ανάπτυξης εφαρμόστηκε με ιδιαίτερη επιτυχία κατορθώνοντας να συνδέσει τις απομακρυσμένες στις αγροτικές και μειονεκτικές περιοχές της περιφέρειας επιχειρήσεις, με τα κέντρα ανάπτυξης καινοτομίας δίνοντας τους την ευκαιρία για ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Οι περιφέρειες του Yorkshire και του Humberside στο Ηνωμένο Βασίλειο δημιούργησαν διαδικτυακή πύλη διάχυσης της επιστημονικής και τεχνολογικής καινοτομίας που παράγεται από το επιστημονικό προσωπικό των πανεπιστημίων και οργανισμών της περιφέρειας προς τις επιχειρήσεις. Ουσιαστικά η πρωτοβουλία αυτή ανέλαβε την ψηφιοποίηση όλου του σχετικού πληροφοριακού υλικού πάνω σε θέματα τεχνολογίας και καινοτομίας δημιουργώντας μια κοινή βάση δεδομένων καθιστώντας πιο εύκολη και άμεση την πρόσβαση σε αυτά από τις επιχειρήσεις. Για την επιτυχία της διαδικτυακής πύλης συστήθηκε τεχνολογικό παρατηρητήριο για την επίβλεψη των εξελίξεων, δημιουργήθηκε

βάση δεδομένων με πληροφορίες για το εξειδικευμένο προσωπικό της περιφέρειας σε θέματα τεχνολογίας και καινοτομίας και επιπλέον, συστήθηκε τράπεζα ευκαιριών η οποία παρείχε πρόσβαση σε ανεκμετάλλευτα πνευματικά δικαιώματα και φυσικά περιουσιακά στοιχεία.

3.3.7 Καινοτόμες λύσεις logistics

Οι ΜΜΕ σε πολλές περιπτώσεις αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη διανομή, μεταφορά και αποθήκευση των προϊόντων τους. Βασικοί λόγοι είναι η έλλειψη τεχνογνωσίας logistics και το ανεπαρκές κεφάλαιο επένδυσης σε καινοτόμες διαδικασίες. Για την αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών η περιφέρεια της Νότιας Φινλανδίας εφάρμοσε ένα καινοτόμο πρόγραμμα ενίσχυσης των επιχειρήσεων που απασχολούνται στον τομέα των τροφίμων. Το πρόγραμμα αφορούσε τη δημιουργία ενός κοινού συστήματος παραγγελιών μέσω διαδικτύου εφαρμόζοντας καινοτόμες λύσεις logistics, περιλαμβανομένης και της αποθήκευσης, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους μεταφοράς, αλλά και την εξοικονόμηση κεφαλαίων από τις επιχειρήσεις. Παράλληλα, το δίκτυο διανομής, αλλά και τα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν, σχεδιάστηκαν με βάση τη μείωση των εκπομπών ρύπων προς το περιβάλλον, παράγοντας έτσι ένα αποτελεσματικό, οικολογικό δίκτυο διανομής των προϊόντων.

3.3.8 Γεωργική πολιτική

Το μοντέλο γεωργικής πολιτικής που εφαρμόστηκε στην περιφέρεια της Τοσκάνης στην Ιταλία, θεωρείται ως μια αρκετά ολοκληρωμένη προσέγγιση πάνω σε θέματα αναπτυξιακής περιφερειακής πολιτικής. Το πρόγραμμα είχε ως στόχο την ενίσχυση της τεχνολογικής και επιστημονικής καινοτομίας στις επιχειρήσεις δίνοντας τους την ευκαιρία για εισαγωγή νέων προτύπων και μεθόδων στα συστήματα καλλιέργειας. Επιπλέον, ενίσχυσε την διεπιχειρησιακή δικτύωση και τη συνέργια μεταξύ των ΜΜΕ του τομέα, και αύξησε την επιχειρηματική δραστηριότητα στην περιοχή, έδωσε κίνητρα για επενδύσεις και δημιούργησε νέες θέσεις εργασίας. Ταυτόχρονα, προήγαγε τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων για διείσδυση σε νέες αγορές εκτός της περιφέρειας. Ο σχεδιασμός του προγράμματος βασίστηκε σε τρεις άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορούσε την υποστήριξη του παραγωγικού τομέα μέσα από μια δέσμη μέτρων που περιλάμβαναν επενδύσεις σε αγροτικές περιοχές, υποστήριξη και ενίσχυση εγκατάστασης νέων αγροτών, εκπαίδευση, πρόωρη συνταξιοδότηση και βελτίωση της μεταποιητικής και εμπορικής δραστηριότητας. Στο δεύτερο άξονα εφαρμόστηκαν μέτρα για την βελτίωση του αγροτικού περιβάλλοντος

δίνοντας έμφαση στη στήριξη των μειονεκτικών περιοχών και των περιοχών που υπάγονται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς, στα δάση της περιφέρειας και στη λήψη και εφαρμογή ειδικών αγροπεριβαλλοντικών μέτρων. Ο τρίτος άξονας εστίαζε στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της αγροτικής περιοχής εφαρμόζοντας δέσμες μέτρων που αφορούσαν τη διαχείριση των αγροτικών μονάδων, την εμπορία των προϊόντων, βασικές υπηρεσίες (υγεία, εκπαίδευση, κ.α.), διαφοροποίηση του αγροτικού τομέα, διαχείριση των υδάτινων πόρων, βελτίωση των αγροτικών υποδομών, ενίσχυση του τουρισμού και της χειροτεχνίας και ενίσχυση της περιβαλλοντικής προστασίας. Για την εκτέλεση του προγράμματος, συνέβαλε σημαντικά η χρηματοδότηση της περιφέρειας από διάφορα προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ (RuDP, LEADER, ROP, Docup).

3.4 Δράσεις καινοτομίας στον πρωτογενή τομέα

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις παραγωγής Προϊόντων Πρωτογενή Τομέα, η ίδρυση εργαστηρίων (labs) σε συνδυασμό με προσλήψεις υψηλού επιπέδου ερευνητικού δυναμικού διδακτορικού επιπέδου για την εκτέλεση ερευνητικών εργασιών συνιστά ένα σημαντικό πεδίο καινοτομικότητας. Επίσης η στροφή σε νέες – μη παραδοσιακές καλλιέργειες, η καθετοποίηση εκμεταλλεύσεων, η εφαρμογή μεθόδων ολοκληρωμένης διαχείρισης, βιολογικής παραγωγής ή και βιοτεχνολογίας αποτελούν εξίσου σημαντικά πεδία δραστηριότητας. Παράλληλα έμφαση δίδεται σε δραστηριότητες όπως οι έρευνες αγοράς για προϊόντα και αγορές στόχους, η συμμετοχή σε εκθέσεις τεχνολογικού εξοπλισμού, ο σχεδιασμός βελτιωμένων ή οικολογικών συσκευασιών και η πιστοποίηση προϊόντων ως ΠΟΠ ή ΠΓΕ.

Ο κλάδος των τροφίμων και ποτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο δραστηριοποιείται γύρω από την ανάπτυξη νέων προϊόντων, τις αγροβιοτεχνολογίες, το χειρισμό της βιολογικής παραγωγής και τη σύγχρονη τυποποίηση και μεταποίηση κυρίως μέσω:

- *έντονης στροφής στα παραδοσιακά και υψηλής υγιεινής προϊόντα*
- *προώθησης βιοτεχνολογικών μεθόδων και*
- *διεργασιών ελέγχου, τυποποίησης και διασφάλισης της ποιότητας.*

Για παράδειγμα στις οινοπαραγωγικές περιφέρειες του Μπορντό (Γαλλία) και της Τοσκάνης (Ιταλία) η πρακτική είναι η βελτίωση της διεπιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των

επιχειρήσεων του κρασιού, για την τεχνολογική τους ανάπτυξη και τη βελτίωση των μεθόδων παραγωγής και των παραγόμενων προϊόντων μέσω:

- *μεθοδολογικών οδηγιών για τη μετατροπή συμβατικών καλλιεργειών αμπέλου σε βιολογικές*
- *δημιουργίας υποδομής και προϋποθέσεων υποστήριξης του αμπελουργικού τομέα*
- *ανάπτυξης υπηρεσιών κοινής ανάπτυξης νέων προϊόντων και κοινών δράσεων στο πεδίο του ποιοτικού ελέγχου*
- *ηλεκτρονικής προβολής και διάδοσης των παραπάνω δράσεων*
- Στη Δανία υπάρχει υποστήριξη των περιφερειακών Μ.Μ.Ε. του κλάδου των τυροκομικών προϊόντων για την αναβάθμιση των ποιοτικών τους προδιαγραφών με κύρια ενέργεια την ίδρυση Εργαστηρίων τα οποία λειτουργούν με την υποστήριξη και αλληλεπίδραση των Μ.Μ.Ε. Πιο συγκεκριμένα οι ΜΜΕ ζήτησαν τη βοήθεια του Κράτους για να αντιμετωπίσουν τις νέες προδιαγραφές υγιεινής της Ε.Ε. Η παρουσία του κράτους λειτούργησε σαν καταλύτης, καθώς οδήγησε στην ιδέα για την ίδρυση Εργαστηρίων Ποιότητας Τυροκομικών Προϊόντων. Στόχος των Εργαστηρίων αυτών ήταν:
- *να αποδείξουν την ικανότητα των ΜΜΕ να παράγουν τυροκομικά προϊόντα που καλύπτουν τις απαιτήσεις των καταναλωτών*
- *να παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές για τη συνεχιζόμενη βελτίωση της ποιότητας των τυροκομικών προϊόντων*
- *να ικανοποιήσουν τις ρυθμιστικές και κανονιστικές απαιτήσεις της Ε.Ε*

Στα σύνορα Ισπανίας – Γαλλίας έχει εκπονηθεί ένα διασυνοριακό σήμα ποιότητας που αποσκοπεί στην εγγύηση της ασφάλειας προϊόντων διατροφής. Τα βήματα για την εφαρμογή του ήταν τα ακόλουθα:

- *καθορισμός μιας διαδικασίας ελέγχου ποιότητας σε όλη τη γραμμή παραγωγής, η οποία υιοθετείται από κοινού από τους παραγωγούς και τις εποπτικές αρχές.*
- *σύσταση διασυνοριακών «ομάδων- συμβούλων»*
- *ανάπτυξη ενός κοινού δικτύου επικοινωνίας αφιερωμένου στα υγειονομικά ζητήματα*
- *εφαρμογή μηχανισμού διασφάλισης υγιεινής και ασφάλειας HACCP*

- εγκατάσταση σε πιλοτικές επιχειρήσεις συστημάτων ιχνηλασιμότητας καθώς και ευφυών μηχανισμών ελέγχου.

Ολλανδία

Η Rodenburg Biopolymers B.V. είναι μία οικογενειακή επιχείρηση που βρίσκεται στο Oosterhout. Η κύρια δραστηριότητα της είναι η παραγωγή πατάτας και η προώθηση της στην αγορά των fast food. Το 1997 δημιούργησε νέα εταιρεία που χρησιμοποιεί τα παραπροϊόντα της πατάτας και τα μετατρέπει σε βιοπολυμερή. Η εταιρία ουσιαστικά επιτρέπει να γίνονται μαζί οι διαδικασίες παραγωγής τροφών και η επεξεργασία των βιοπολυμερών. Αυτός ο τρόπος είναι περισσότερο συμφέρων οικονομικά για την επιχείρηση απ' ότι θα ήταν αν αυτές οι δύο διαδικασίες γινόταν ξεχωριστά. Η εν λόγω διαδικασία παραγωγής προστατεύεται από πατέντες (διπλώματα ευρεσιτεχνίας).

Στα δυνατά σημεία της συγκαταλέγονται:

1. Χαμηλό κόστος πρώτων υλών λόγω του ότι είναι παραπροϊόντα της παραγωγικής διαδικασίας.
2. Η αρχική εταιρία ήταν εξοικειωμένη με τη διαδικασία παραγωγής και οι επενδυτικοί κίνδυνοι ήταν μικροί.
3. Οι πρώτες ύλες είναι πολύ καλής ποιότητας και υπάρχουν σε μεγάλη ποσότητα οπότε οι μελλοντικές απαιτήσεις είναι εξασφαλισμένες.

Τα αδύνατα σημεία αφορούν στο γεγονός ότι υπάρχει ακόμη αμφισβήτηση για τα πραγματικά περιβαλλοντικά οφέλη των βιοπολυμερών.

Η εταιρία αναμένεται να επεκταθεί δημιουργώντας εργοστάσια στη Γαλλία, στη Βόρειο Αμερική και στη Μέση Ανατολή, ενώ η ζήτηση είναι αυξανόμενη για την κατανάλωση πατατών σε Fast foods και η χρήση των παραπροϊόντων τους είναι μία λογική συνέπεια.

Ιταλία

Η I.L.A.R. S.p.A. είναι μία οικογενειακή επιχείρηση του κλάδου των ποτών (παραγωγή λικέρ, χυμών και σιροπιών φρούτων). Από την ίδρυση της η δέσμευση της εταιρείας σε θέματα ποιότητας απέδωσε πλήθος βραβείων σε Ιταλικούς και διεθνείς διαγωνισμούς. Παράλληλα αναγνωρίζεται σε πολύ υψηλό βαθμό η σημασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και η κατοχύρωση εμπορικών σημάτων συνιστά ουσιώδη υποστήριξη στις προσπάθειες εμπορικής ανάπτυξης σε διεθνές επίπεδο. Η επιχείρηση ενεργούσε πάντοτε προληπτικά σε

αυτό το θέμα και έτσι όταν μία ανταγωνίστρια εταιρεία επιχειρήσει να αντιγράψει το σχέδιο μίας φιάλης, κινήθηκε νομικά και εξασφάλισε σχετική αποζημίωση. Έκτοτε η εταιρεία σε μόνιμη βάση και περισσότερο συστηματικά παρακολουθεί βάσεις δεδομένων εμπορικών σημάτων, εκθέσεις και κλαδικά περιοδικά προκειμένου να προστατεύει τα υφιστάμενα εμπορικά σήματα και να λανσάρει νέα αμέσως μετά την ανάπτυξη των νέων προϊόντων της.

Βέλγιο

Η Refa.com (PanEuropean Fish Auction) έχει έδρα την πόλη Zeebrugge στο Βέλγιο και από το 1998 διαχειρίζεται ένα δίκτυο ηλεκτρονικών δημοπρασιών (e-auctions) για ψάρια. Στόχος της PEFA ήταν η δημιουργία του πρώτου εικονικού εμπορικού κέντρου στον κλάδο της αλιείας σε ένα περιβάλλον ύφεσης και κυρίως έλλειψης ισορροπίας ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση. Η ανάπτυξη έγινε σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Γάνδης και ειδικευμένους μηχανικούς λογισμικού. Σήμερα, 8 δημοπρασίες συνδέονται μέσω Internet σε ένα εσωτερικό δίκτυο (intranet), στο οποίο έχουν πρόσβαση αγοραστές από όλη την Ευρώπη. Στις δημοπρασίες έχουν πρόσβαση εξουσιοδοτημένοι μεταπωλητές με χρήση ενός απλού Η/Υ που διαθέτει σύνδεση στο Διαδίκτυο και έναν απλό φυλλομετρητή (browser). Έτσι, δημιουργήθηκε ένα εικονικό εμπορικό κέντρο συναλλαγών ανάμεσα σε επιχειρήσεις (business-to-business). Ένα χρόνο μετά τη σύσταση της PEFA, το 10% του όγκου των ιχθύων που διαχειρίζονται οι αγορές-μέλη (δηλαδή περίπου 20.000 τόνοι σε ένα έτος) πωλήθηκαν μέσω Internet.

Ιταλία

Το κοινό εμπορικό σήμα Melinda που δημιουργήθηκε το 1989 αντιπροσωπεύει μία εμπορική σύμπραξη 5.200 μελών από 16 συνεταιρισμούς που παράγουν 300.000 τόνους μήλων ετησίως που συνιστούν το 60% της παραγωγής μήλων της περιφέρειας Trentino, το 10% της συνολικής Ιταλικής παραγωγής και το 5% της Ευρωπαϊκής. Η ανάγκη για ένα επώνυμο σήμα έγινε προφανής στα τέλη της δεκαετίας του 1980 οπότε ωρίμασε ουσιαστικά η ιδέα για την προώθηση ενός κοινού εμπορικού σήματος αφενός αποκλειστικά μόνο για μήλα και αφετέρου για μήλα με χαρακτηριστικά εξαιρετικά υψηλής ποιότητας. Η υλοποίηση της ιδέας βρήκε γρήγορα απόλυτο αντίκρισμα στην αγορά δεδομένου ότι κάτω από το κοινό σήμα προσφέρονταν ένα ποιοτικό προϊόν με συγκεκριμένες προδιαγραφές ολοκληρωμένης διαχείρισης της παραγωγής και τυποποιημένες διαδικασίες διακίνησης. Σήμερα ο κύκλος εργασιών των μήλων Melinda κυμαίνεται μεταξύ 130 έως 150 εκατομμυρίων ευρώ, η Ιταλική αγορά επιδεικνύει υψηλούς ρυθμούς απορρόφησης της παραγωγής τους, ενώ πραγματοποιούνται πλέον εξαγωγές σε ένα ποσοστό της τάξης του 10%.

3.5 Προτάσεις Ανάπτυξης

Γενικές Παρατηρήσεις – Επισημάνσεις

Οι περιφερειακές ενότητες που απαρτίζουν διοικητικά την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης παρουσιάζουν μια ανομοιογένεια σε ότι αφορά την ανάπτυξη και τα οικονομικά τους χαρακτηριστικά. Οι παράγοντες που οδήγησαν σε αυτή την διαπιστωμένη αναπτυξιακή απόκλιση μεταξύ των περιφερειακών ενότητων είναι αποτέλεσμα φυσικών (κατάλληλη τοποθεσία, πρώτες ύλες, μέγεθος τοπικής και εγγύτητα σε περιφερειακές ή ξένες αγορές) και επίκτητων (δίκτυο υποδομών, τουριστικές υπηρεσίες, παραγωγικό δυναμικό) πλεονεκτημάτων, που έχουν γεωγραφικά και ιστορικά αίτια με συνέπεια να διαιωνίζεται ο επιλεκτικός χαρακτήρας των διαπεριφερειακών ροών κεφαλαίου, εργασίας, αγαθών και υπηρεσιών. Ωστόσο σε περιφερικό επίπεδο, η περιορισμένη συσσώρευση κεφαλαίου και η εξελικτική κατανομή της εργασίας οδηγεί σε μια διαδικασία σταδιακής αποδυνάμωσης των συντελεστών της παραγωγής με συνέπεια την όξυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη.

Συγκεκριμένα, η περιφερειακή ενότητα Δράμας εμφανίζει κάποιες διαχρονικές αναπτυξιακές αδυναμίες, όπως η δυσχέρεια επίτευξης ισχυρών οικονομικών κλίμακας, η γεωγραφική απομόνωση με συνέπεια να απαιτείται υψηλό κόστος για την πρόσβαση στις παραδοσιακές αγορές, με αποτέλεσμα να θεωρείται επιτακτική ανάγκη η υιοθέτηση αναπτυξιακών πολιτικών οι οποίες θα διαφοροποιούνται και θα είναι σε πλήρη σύμπτωση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τόσο του φυσικού (ορεινός όγκος και αστικές περιοχές) όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιφερειακής ενότητας. Όπως αναφέρθηκε, η γεωγραφική θέση της περιφερειακής ενότητας δημιουργεί προϋποθέσεις απομόνωσης και ως εκ τούτου το κόστος των υποδομών, της επικοινωνίας και της διοίκησης διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Επιπρόσθετα, ακόμα και οι πλέον απλές οικονομικές δραστηριότητες συχνά επηρεάζονται αρνητικά είτε από την διάρθρωση της τοπικής αγοράς είτε από άλλους παράγοντες που σχετίζονται με το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής.

Όμως δεν υπάρχουν μόνο αρνητικά χαρακτηριστικά αλλά και θετικά, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την επαρκή στήριξη της αναπτυξιακής προοπτικής. Μεταξύ των πιο αξιόλογων στοιχείων τα οποία μπορούν να αποτελέσουν τις βάσεις της αναπτυξιακής πορείας είναι ο φυσικός πλούτος, ο τουρισμός αλλά και ίδια η γεωγραφική θέση της περιφερειακής ενότητας η οποία θέση αυτή τη φορά δεν εξετάζεται ως στοιχείο απομόνωσης αλλά άμεσης γειννίας με τον Βαλκανικό χώρο που αποτελεί κατά επέκταση την πύλη επικοινωνίας και σύνδεσης με τα υπόλοιπα κράτη – μέλη της ΕΕ

στο χώρο της Κεντρικής Ευρώπης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναπτυξιακής στρατηγικής, αναπόσπαστο κομμάτι αποτελεί η ενσωμάτωση της αειφορικής διάστασης μέσω της προστασίας της τοπικής ταυτότητας και της διατήρησης της ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής αποτελεσματικότητας, κοινωνικής ισότητας και περιβαλλοντικής μέριμνας.

Επομένως, βασικός στόχος της ανάλυσης που προηγήθηκε τόσο μέσα από την παράθεση στοιχείων του δημογραφικού, οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος της περιφερειακής ενότητας Δράμας όσο και από τη χρήση διάφορων αλληλοσυμπληρούμενων μεθοδολογικών εργαλείων (όπως η ανάλυση SWOT και PEST) είναι η λεπτομερής καταγραφή των οικονομικών χαρακτηριστικών και ιδιαιτεροτήτων, γεγονός που θα οδηγήσει στην ανάδειξη των αναπτυξιακών τάσεων και προοπτικών της περιφερειακής ενότητας όχι μόνο βραχυπρόθεσμα αλλά με μακροχρόνιο ορίζοντα, πέραν της δεκαετίας.

Αναμφίβολα, από την ανάλυση που προηγήθηκε σε οικονομικό επίπεδο προκύπτει ότι οι αναπτυξιακές επιδόσεις της περιφερειακής ενότητας Δράμας υστερούν τόσο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιοχές της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης όσο και σε πανελλαδικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό δημιουργεί αναπόφευκτα αρνητικό κλίμα το οποίο επεκτείνεται όχι μόνο στους διάφορους φορείς που στηρίζουν την οικονομία και την επιχειρηματικότητα της περιοχής αλλά και στους κόλπους της τοπικής διοίκησης. Όμως, το στοιχείο αυτό σε καμία περίπτωση δεν μπορεί και δεν πρέπει να μειώνει τη δύναμη και την αξία του σχεδιασμού, ο οποίος είναι απαραίτητος διότι από τη μία πλευρά μπορεί να θέσει στόχους, να ενεργοποιήσει τις παραγωγικές δυνάμεις, να ενεργοποιήσει τους πολίτες, τους κοινωνικούς φορείς και από την άλλη έχει μια πρακτική σημασία, διότι ο αναπτυξιακός σχεδιασμός και ο προσδιορισμός των βασικών αναπτυξιακών κατευθύνσεων και τάσεων της περιφερειακής ενότητας θα αποτελέσει εισροή.

Σε κάθε περίπτωση όμως για να έχει πραγματικά οφέλη ο προσδιορισμός των αναπτυξιακών τάσεων της περιφερειακής ενότητας και να μην αποτελεί ένα ακόμα αναπτυξιακό κείμενο χωρίς αντίκρισμα, θα πρέπει να υπακούει και να στηρίζεται σε ορισμένες βασικές αρχές. Η πιο ουσιαστική από αυτές είναι να αντλεί στοιχεία μέσα από τα πραγματικά χαρακτηριστικά και δεδομένα της περιοχής. Επίσης, ένα άλλη κρίσιμο σημείο είναι ο εντοπισμός των αναπτυξιακών πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της περιφερειακής ενότητας. Αυτά τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα είναι η βάση του σχεδιασμού. Στόχος πρέπει να είναι η άμβλυση των μειονεκτημάτων και η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων.

3.5.1 Αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης του Νομού- βελτίωση της προσπελασιμότητας

Το γεγονός ότι ο Νομός Δράμας εντάσσεται σήμερα μεταξύ των λιγότερο αναπτυγμένων Νομών σε εθνικό επίπεδο έχει να κάνει και με την γεωγραφική του θέση, καθώς βρίσκεται στο βόρειο άκρο της χώρας και σε μεγάλες αποστάσεις από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Επίσης, η ύπαρξη φυσικών συνόρων με τη γειτονική χώρα της Βουλγαρίας αποτελεί την πύλη επικοινωνίας της περιοχής αλλά και ολόκληρης της χώρας με τις υπόλοιπες Βαλκανικές χώρες αλλά και αυτές της Κεντρικής Ευρώπης.

Επομένως, η βελτιστοποίηση της προσπελασιμότητας του Νομού κρίνεται απαραίτητη διότι η ολοκλήρωση και αναβάθμιση του δικτύου των μεταφορικών υποδομών διασφαλίζουν τη λειτουργική διασύνδεση της τοπικής κοινωνίας και της οικονομίας με τα εθνικά δίκτυα. Οι παρεμβάσεις που πρέπει να γίνουν αφορούν το μεταφορικό δίκτυο στο σύνολο του, δηλαδή το οδικό δίκτυο (συνδέσεις του Νομού με το εθνικό και διεθνές δίκτυο οδικών μεταφορών, τοπικό – επαρχιακό δίκτυο), το δίκτυο σιδηροδρομικών γραμμών αλλά και η σύνδεση της περιοχής με το λιμάνι της Καβάλας. Η βελτίωση της προσπελασιμότητας έχει ως βασικό στόχο να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις στο Νομό Δράμας ώστε να αποτελέσει έναν ελκυστικότερο τόπο για την προσέλκυση επενδύσεων αλλά και για την ίδια την εργασία.

Προτεινόμενες Δράσεις:

- Δημιουργία κάθετου διεθνούς οδικού άξονα Ελληνοβουλγαρικών συνόρων Εξοχής – Κ. Νευροκοπίου – Δράμας- Καβάλας
- Αναβάθμιση οδικού άξονα Δράμα – Αμφίπολη και σύνδεση με Εγνατία
- Βελτίωση υφιστάμενου επαρχιακού δικτύου
- Βελτίωση Σιδηροδρομικού δικτύου (συνολικά νέα χάραξη του σιδηροδρομικού άξονα Θεσσαλονίκης – Κήπων)
- Δημιουργία Διαμετακομιστικού – Εμπορευματικού Κέντρου

3.5.2 Προώθηση της ενδοπεριφερειακής, διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας

Βασική επιδίωξη του Νομού Δράμας, η οποία αποτελεί ακόμα μεγαλύτερη επιτακτική ανάγκη στα πλαίσια της αφετηρίας της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, είναι η αξιοποίηση της εδαφικής συνεργασίας για την υποβοήθηση της αναπτυξιακής της στρατηγικής. Κύρια προϋπόθεση είναι να υπάρξουν εκείνες οι υλικές και άυλες υποδομές και συνεργασίες που θα οργανώσουν τις ενδοπεριφερειακές, διαπεριφερειακές και διεθνείς σχέσεις των ενδιαφερομένων φορέων, ώστε να υπάρξει σύγκλιση των προσπαθειών τους προς την κατεύθυνση των αναπτυξιακών στόχων και όχι αποσπασματικότητα. Επίσης, οφείλουν να ενδυναμωθούν οι διεπαγγελματικές και διεπιστημονικές συνεργασίες σε θεματικές δικτύωσεις και εξωστρεφείς και διαπεριφερειακές δράσεις, όπως απαιτούν οι σύγχρονες ανάγκες σχεδιασμού και διαχείρισης του αναπτυξιακού προγραμματισμού. Παράλληλα, θα πρέπει να επιχειρηθεί η ανάδειξη καλών πρακτικών, η προώθηση τους και η δικτύωσή τους σε διεθνές επίπεδο.

Ακόμη, θα μπορούσε να ενισχυθεί ο συντονισμός και η συμπληρωματικότητα μεταξύ των Τοπικών, Περιφερειακών, Εθνικών και Ευρωπαϊκών προγραμμάτων και πολιτικών διαπεριφερειακού χαρακτήρα. Επιμέρους επιδίωξη αποτελεί η από κοινού ανάληψη δράσεων με άλλους νομούς και περιφέρειες και φορείς περιφερειών με κοινούς αναπτυξιακούς στόχους, η καταγραφή και αξιολόγηση των μέχρι σήμερα ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών συνεργασιών, η μεταφορά και ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ νομών, περιφερειών και φορέων και η δημιουργία ισχυρών συνεργασιών στους τομείς που κρίνονται στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη του Νομού.

Προτεινόμενες Δράσεις:

- Δημιουργία διεθνών επιχειρηματικών δικτύων και συνεργασιών
- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ κλαδικών φορέων για την υλοποίηση κοινών δράσεων ενημέρωσης και προβολής των διαφόρων κλάδων και τη δημιουργία σταθερών επιχειρηματικών δεσμών στην περιοχή
- Ημερίδες μεταξύ ελληνικών και βουλγαρικών επιχειρήσεων και φορέων οικονομικής ανάπτυξης.

3.5.3 Τόνωση εξωστρέφειας τοπικής επιχειρηματικότητας- προώθηση του τοπικού παραγωγικού συστήματος

Η Δράμα εμφανίζει έντονα το φαινόμενο του δυϊσμού σε σχέση με την εξωστρέφεια. Έτσι, κλάδοι με διεθνή ή εθνικό προσανατολισμό αλλά και τάσεις απωλειών (π.χ. βιομηχανίες μαρμάρου, ένδυμα, μεταλλικές κατασκευές, ποτά και ορισμένα τρόφιμα, αγροτικές και άλλες πρώτες ύλες, παραγωγή ενέργειας, οδικές μεταφορές) συνυπάρχουν με έντονα εσωστρεφείς κλάδους (π.χ. έπιπλο, πολλά αγροτικά προϊόντα, εμπόριο και άλλες υπηρεσίες, πολλά δομικά υλικά, κατασκευές). Γενικά όμως απουσιάζουν εκείνες οι επενδύσεις και οι υποδομές που θα μπορούσαν να διατηρήσουν και να ενισχύσουν έναν πιο έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό. Συνεπώς, το ζητούμενο είναι η αύξηση της εξωστρέφειάς του Νομού μέσω της προσέλκυσης νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, ειδικά στην μεταποίηση και στις υπηρεσίες καθώς και η αύξηση των εξαγωγών της τοπικής παραγωγής.

Ένα ακόμα ιδιαίτερα ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι στην τοπική αγορά της Δράμας συναντούνται επιχειρηματικές δραστηριότητες με ιδιαίτερα αξιόλογες επιδόσεις (πχ επιχειρήσεις που ασχολούνται με την επεξεργασία μαρμάρου, οινοποιία). Βασικό στόχος των επενδύσεων αυτών των κατηγοριών δεν πρέπει να είναι μόνο η ενίσχυση της θέσης τους στον ελλαδικό χώρο αλλά και η επέκταση προς τις γειτονικές χώρες τόσο των Βαλκανίων όσο και προς την Ανατολή (πχ Τουρκία)

Σε γενικές γραμμές ο παραγωγικός ιστός της περιοχής θα πρέπει να αποκτήσει πιο έντονο εξαγωγικό χαρακτήρα. Οι επιχειρήσεις των οποίων τα προϊόντα ανταγωνίζονται στην διεθνή αλλά και στην εγχώρια αγορά, πέρα από το γεγονός ότι είναι συνήθως πιο αποτελεσματικές και μακρόβιες, αποτελούν την βάση ανάπτυξης της περιοχής με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο εισόδημα και την απασχόληση. Στον βαθμό που οι επιχειρήσεις βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητά τους, η παραγωγική βάση θα ενισχύεται, η τοπική οικονομία θα γίνεται περισσότερο ελκτική σε επενδύσεις και, συνεπώς, οι θέσεις εργασίας θα αυξάνονται.

Προτεινόμενες Δράσεις:

- Ενίσχυση στρατηγικών επιχειρήσεων για αύξηση εξαγωγών
- Έρευνες αγορών
- Εφαρμογή Marketing Plans
- Ενέργειες προβολής προϊόντων της Δράμας (π.χ. εκθέσεις, ιστοσελίδες και δικτυακοί τόποι κ.α.)

- Ενίσχυση συλλογικών μορφών δράσης των ΜΜΕ με στόχο στις εξαγωγές (Export clustering, π.χ. κοινά δίκτυα πωλήσεων)
- Αναβάθμιση της ικανότητας συμμετοχής των επιχειρήσεων στο ηλεκτρονικό επιχειρείν
- Εκπαίδευση και κατάρτιση επιχειρηματιών και στελεχών σε θέματα εξωτερικού εμπορίου
- Δημιουργία Τομεακού Πόλου Έρευνας και Ανάπτυξης

3.5.4 Αξιοποίηση πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος- εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Η περιοχή της Δράμας διαθέτει ένα ιδιαίτερα πλούσιο και αξιόλογο φυσικό περιβάλλον το οποίο αποτελείται από σημαντικό αριθμό περιοχών φυσικού κάλλους και οικολογικής αξίας, ενώ διαθέτει και υδάτινο δυναμικό. Τα στοιχεία αυτά συγκαταλέγονται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής και ως εκ τούτου η αξιοποίηση και συνετή τους διαχείριση αποτελούν μοναδικές αναπτυξιακές ευκαιρίες.

Ο φυσικός πλούτος του Νομού έχει ιδιαίτερη αξία καθώς υπάρχουν σημαντικές περιοχές οι οποίες πέρα από το περιβαλλοντικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν μπορούν να αποτελέσουν ιδιαίτερα σημαντικούς τουριστικούς πόρους. Ενδεικτικά αναφέρονται το Σπήλαιο Αγγίτη, το Χιονοδρομικό Κέντρο Φαλακρού, τα μοναδικά δάση και οικοσυστήματα, οι αρχαιότητες, οι μονές και οι εκκλησίες, η αρχιτεκτονική κληρονομιά, το φεστιβάλ κινηματογράφου, το πέτρινο θέατρο Πετρούσας, οι τεχνητές λίμνες και γενικότερα η πλούσια πολιτιστική παράδοση της περιοχής.

Επομένως στρατηγικοί στόχοι για τη νέα περίοδο πρέπει να αφορούν τη δημιουργία ή/και αναβάθμιση και προβολή του τουριστικού προϊόντος, και της τοπικής ταυτότητας, τη διαφοροποίηση και θεματική εξειδίκευση του τουριστικού προϊόντος, την προσέλκυση επενδύσεων και την τόνωση της επιχειρηματικότητας, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, τη μεγαλύτερη εισροή στον τουρισμό της πλούσιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, αλλά και την καλύτερη ένταξη της τοπικής παραγωγής και απασχόλησης στο τουριστικό κύκλωμα. Όμως κρίσιμος και ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας είναι η ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας σε

όλες τις αναπτυξιακές προσπάθειες τουριστικής ανάπτυξης και σύνδεσης της με το πλούσιο πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον.

Προτεινόμενες Δράσεις:

- Αναβάθμιση- εκσυγχρονισμός του χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού
- Προβολή και ανάδειξη των δυνατοτήτων εναλλακτικού τουρισμού (πλούσια δάση, πλωτός ποταμός, ορεινοί όγκοι)
- Επενδυτικά Σχέδια για την ανάπτυξη του ιαματικού/θεραπευτικού τουρισμού, τουρισμού φύσης-οικοτουρισμού.
- Δράσεις ανάδειξης και ήπιας τουριστικής αξιοποίησης οικολογικά ευαίσθητων περιοχών, περιοχών φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Προβολή ειδικών και θεματικών μορφών τουρισμού και γενική τουριστική προβολή, δημιουργία κέντρων πληροφόρησης

3.5.5 Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού- αξιοποίηση Πανεπιστημιακής κοινότητας

Οι υποδομές εκπαίδευσης και κατάρτισης του Νομού κρίνονται σε μεγάλο βαθμό μη ικανοποιητικές. Μια από τις μεγαλύτερες αδυναμίες εντοπίζεται στην αναποτελεσματικότητα του μηχανισμού σχεδιασμού των προγραμμάτων για σύνδεση με τις τρέχουσες, αλλά και τις μελλοντικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Κρίσιμο σημείο για την τόνωση της τοπικής οικονομίας ώστε να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική είναι η προώθηση των απαραίτητων πολιτικών και ενεργειών ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απασχόληση, τοποθετώντας στο επίκεντρο την τοπική διάσταση της απασχόλησης και την ανάδειξη και ενεργοποίηση εταιρικών σχημάτων και της κοινωνικής συνοχής.

Επίσης, ένα ακόμα στοιχείο το οποίο δεν έχει αξιοποιηθεί στο βαθμό που θα έπρεπε είναι η κατάλληλη αξιοποίηση της τοπικής Πανεπιστημιακής κοινότητας. Στην πόλη της Δράμας λειτουργούν τμήματα ΑΤΕΙ αλλά και σε όλους του Νομούς της Αν. Μακεδονίας – Θράκης λειτουργούν διάφορα τμήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι τοπικοί φορείς του Νομού οφείλουν να εκμεταλλευτούν και να αξιοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την ύπαρξη αυτής της κοινότητας, ώστε να συνδεθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η πανεπιστημιακή γνώση και έρευνα με την τοπική οικονομία και επιχειρηματικότητα.

Προτεινόμενες Δράσεις:

- Προγράμματα κατάρτισης και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης
- Ειδικά προγράμματα στήριξης μειονεκτικών ομάδων ώστε να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας και να αναλαμβάνουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.
- Παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών, μέσω και της ανάπτυξης μεθοδολογικών εργαλείων, για την ανίχνευση των αναγκών των επιχειρήσεων σχετικά με την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, συμπεριλαμβανομένης της ανάθεσης τέτοιων υπηρεσιών σε τρίτους (όπως επαγγελματικά σωματεία, κλαδικούς φορείς κλπ)
- Ανάπτυξη συνεργασιών σε εθνικό επίπεδο με φορείς σχεδιασμού και ανάθεσης προγραμμάτων κατάρτισης, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι διαγνωσμένες ανάγκες των επιχειρήσεων.
- Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού (Σεμινάρια, συνέδρια, workshops)
- Βελτίωση εργασιακού περιβάλλοντος, για την προσέλκυση και την συγκράτηση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού
- Δράσεις ανάπτυξης μαθησιακής κουλτούρας και επιχειρηματικότητας ειδικά για νέους

3.5.6 Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Ο συγκεκριμένος τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μπορεί να προσφέρει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης στην περιοχή, καθώς στο Νομό Δράμας συναντούνται σημαντικά αποθέματα λιγνίτη, αλλά και άλλες μορφές ενέργειας, όπως η ηλιακή και η υδροηλεκτρική ενέργεια από το πλούσιο υδατικό δυναμικό. Επομένως ο φυσικός πλούτος της περιοχής εκτός από τις δυνατότητες που προσφέρει ως προς την τουριστική του αξιοποίηση, αποτελεί ένα πεδίο το οποίο δίνει τη δυνατότητα για την ανάπτυξη και άλλων μορφών επιχειρηματικότητας όπως αυτός της ενέργειας.

Η αναπτυξιακή προσπάθεια πρέπει να εστιαστεί στην παροχή κινήτρων σε επιχειρηματίες για την ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών και μεθόδων με σκοπό την υιοθέτηση νέων - εναλλακτικών μορφών παραγωγής ενέργειας, μέσα από την αξιοποίηση των πλούσιων

φυσικών χαρακτηριστικών της περιοχής, όπως το υδάτινο δυναμικό, η βιομάζα (δασική, γεωργική).

Επισημαίνεται ωστόσο ότι πρέπει να δημιουργεί το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο μέχρι σήμερα αποτέλεσε τροχοπέδη, προκειμένου να σχηματιστούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις ωρίμανσης τέτοιων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και έργων.

- Ενημέρωση κοινού και επιχειρηματιών για τα ενεργειακά αποθέματα του Νομού
- Προβολή καλών πρακτικών από την εθνική και διεθνή εμπειρία
- Πραγματοποίηση επιχειρηματικών σχεδίων και μελετών για την βέλτιστη αξιοποίηση των πηγών ενέργειας

3.5.7 Σύνδεση της επιχειρηματικότητας με νέες τεχνολογίες

Οι υφιστάμενες επιχειρήσεις οφείλουν να εκσυγχρονίσουν τις υποδομές και υπηρεσίες τους και να αποκτήσουν τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη που απορρέουν από την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, ώστε να ενδυναμώσουν τη θέση τους απέναντι στον ανταγωνισμό τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε διεθνές. Επίσης, με τη χρήση νέων τεχνολογιών θα επιτευχθεί η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και επιπλέον θα είναι ελκυστικές σε ότι αφορά την προσέλκυση νέων επενδυτών.

Βασική επιδίωξη είναι η διαμόρφωση σύγχρονων όρων με σκοπό τη δημιουργία περιβάλλοντος ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, με τη συνεργασία και την εμπλοκή των επιχειρηματικών δυνάμεων για την προσέλκυση επενδύσεων και την αναβάθμιση των υφιστάμενων. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού κρίνονται αναγκαίες ειδικές δράσεις όπως:

Προτεινόμενες Δράσεις:

- Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας
- Δημιουργία νέων και η αναβάθμιση των υφιστάμενων ΒΕΠΕ
- Ενίσχυση του οργανωτικού και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων
- Ενίσχυση καινοτομικών clusters
- Δημιουργία θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων

- Ενίσχυση των ερευνητικών δομών και σύνδεσή τους με παραγωγή
- Δράσεις ενημέρωσης του κοινού για θέματα επιστήμης
- Προγράμματα ενίσχυσης επιχειρηματικού πνεύματος
- Υποστήριξη των ΜΜΕ για την αγορά καινοτόμων συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών από ενδιάμεσους φορείς καινοτομίας
- Παρότρυνση για χρήση ποιοτικών προτύπων και πιστοποίησης υπηρεσιών
- Αξιοποίηση των σχετικών δράσεων στα πλαίσια των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και ιδιαίτερα της ΚτΠ

3.5.8 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών και ειδικότερα ποιοτικών προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας

Ο Νομός Δράμας διαθέτει ισχυρή αγροτική βάση με εμπειρία στην καλλιέργεια συγκεκριμένων προϊόντων, καθώς και επώνυμα αγροτικά προϊόντα, Περιοχής Ονομασίας Προελεύσεως (ΠΟΠ) – Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ). Γενικότερα διαθέτει αξιολογικά και ποιοτικά γεωργικά, κτηνοτροφικά και δασοκομικά προϊόντα τα οποία χρειάζονται στήριξη με την υιοθέτηση συγκεκριμένων πολιτικών, ώστε να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικά απέναντι στις διεθνείς αγορές.

Αναλυτικότερα, στη σύγχρονη διεθνοποιημένη οικονομία η ποιότητα των προϊόντων αποτελεί βασική συνιστώσα της ανταγωνιστικότητας. Η ποιότητα διασφαλίζεται μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής συστήματος διαχείρισης και πιστοποίησης αλλά και μέσω ελέγχων, κατοχύρωσης και σήμανσης καθώς και μέσω νέων τεχνικών στο σύστημα εμπορίας. Συνεπώς, η περιφερειακή οικονομία, η οποία έχει μια σειρά από συγκριτικά πλεονεκτήματα στην παραγωγή ειδικά προϊόντων του κλάδου των τροφίμων, σχεδιάζει να ενισχύσει επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και επενδυτικά σχέδια τα οποία δίνουν έμφαση στην ποιότητα μέσω προώθησης και καθιέρωσης συστημάτων πιστοποίησης ποιότητας και ελέγχου, αλλά και μέσω της ενσωμάτωσης της καινοτομίας, των νέων τεχνολογιών και της γνώσης.

Ειδικό βάρος θα πρέπει να δοθεί στην προώθηση των βιομηχανιών του αγροδιατροφικού τομέα (σε συνδυασμό με μια ευρύτερη αναδιάρθρωση της γεωργίας), βιομηχανιών του καταναλωτικού τομέα, που βασίζονται σε τοπικές εισροές, σε βιομηχανίες μαρμάρου και ξύλου, καθώς και σε «πράσινες» βιομηχανίες. Για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της εν λόγω στόχευσης απαραίτητες είναι και συμπληρωματικές δράσεις όπως η δημιουργία

τοπικών ή περιφερειακών κέντρων πιστοποίησης και ελέγχων, η προώθηση διαδικασιών κατάρτισης προσωπικού για την εφαρμογή συστημάτων ποιότητας, η ενίσχυση της ανάπτυξης συλλογικών μορφών δράσης και διεπαγγελματικής συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων μεταποίησης και εμπορίας, ομάδων παραγωγών, συνεταιρισμών, χρηματοπιστωτικών φορέων, ερευνητικών μονάδων, η εφαρμογή ενός Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας κ.α. Τέλος, στο πλαίσιο αυτής της αναπτυξιακής προτεραιότητας επιβεβλημένη θεωρείται και η ενίσχυση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων όπως των χρηματοπιστωτικών (π.χ. venture capital, seed capital), logistics, E&T, ΚτΠ κ.α.

Προτεινόμενες Δράσεις:

- Αναδιάρθρωση της πρωτογενούς παραγωγής με βιώσιμες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ποιοτικά προϊόντα, ανάπτυξη πρότυπων καλλιεργειών, εξυγίανση εδαφών
- Μηχανισμοί ενημέρωσης για τη δημιουργία αγροτών – επιχειρηματιών
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με παράλληλη συμπληρωματική κατάρτιση σε θέματα νέων μορφών γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με έμφαση στο σεβασμό στο περιβάλλον
- Εκσυγχρονισμός της μεταποίησης γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων
- Προβολή των βραβείων και διακρίσεων που έχουν αποσπάσει τα τοπικά προϊόντα (έντυπος τύπος, διοργάνωση φεστιβάλ, ενημέρωση από τους διαδικτυακούς τόπους του Νομού)
- Δημιουργία διακριτής τοπικής ταυτότητας με έμφαση στην ποιότητα προϊόντων και φυσικού περιβάλλοντος

3.6 Συνάφεια των Προτάσεων με τις εθνικές στρατηγικές και πολιτικές

Η στρατηγική ανάπτυξης του ΕΣΠΑ αποτελεί ένα σύνθετο και ολοκληρωμένο πλαίσιο δράσης που εστιάζει στην άσκηση πολιτικής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο με τρόπο που θα καταστήσει τις περιφέρειες, αλλά και τις πόλεις της χώρας, τόπους έλξης και εγκατάστασης επιχειρήσεων, βελτιώνοντας ταυτόχρονα το βιοτικό επίπεδο των πολιτών και

αμβλύνοντας τις διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Η στρατηγική ανάπτυξης εξειδικεύεται σε πέντε θεματικές προτεραιότητες που προωθούν την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος. Ειδικότερα, οι προτεραιότητες αυτές αφορούν τις επενδύσεις στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας, την κοινωνία της γνώσης και της καινοτομίας, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, το θεσμικό περιβάλλον και την ελκυστικότητα της Ελλάδας και των περιφερειών ως τόπων επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Στο σύνολο τους οι προτάσεις που διατυπώνονται στο παρόν κείμενο είναι συνεπείς με τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ. Συγκεκριμένα, δίνεται προτεραιότητα στην ολοκλήρωση των υποδομών προσπελασιμότητας, συμπεριλαμβανομένων των κάθετων οδικών αξόνων, των σιδηροδρομικών γραμμών και των λιμενικών εγκαταστάσεων (σύνδεση με το λιμάνι της Καβάλας). Παράλληλα, ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην προσέλκυση νέων επενδύσεων με στόχο τις νέες γειτονικές αγορές, έτσι ώστε να επιτευχθεί βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, ενώ υποστηρίζεται επίσης η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού για τη στελέχωση των επιχειρήσεων και τη στήριξη της απασχόλησης. Ταυτόχρονα προωθείται η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών συναλλαγών και των υπηρεσιών εξυπηρέτησης του πολίτη για την ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας, την ενίσχυση του τουριστικού τομέα αξιοποιώντας το πλούσιο φυσικό περιβάλλον για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης στην αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος (προστασία της ποιότητας επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, δασών και οικοσυστημάτων) και την ορθολογική διαχείριση των ενεργειακών πόρων (ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας).

Σε ότι αφορά την ειδικότερη συνάφεια των προτάσεων με τις προτεραιότητες των τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, σημειώνονται τα εξής:

Το ΕΠ «**Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη**» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Οι προτάσεις για την αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος αναπτύσσοντας εναλλακτικές μορφές τουρισμού και η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, είναι συνεπείς με τις επιδιώξεις του συγκεκριμένου ΕΠ. Ειδικότερα, οι προτάσεις περιλαμβάνουν παρεμβάσεις που αφορούν την ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας σε όλες τις αναπτυξιακές προσπάθειες τουριστικής ανάπτυξης και σύνδεσής της με το πλούσιο πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον, καθώς και την παροχή

κινήτρων επιχειρηματικότητας για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών παραγωγής ενέργειας αξιοποιώντας το υδάτινο δυναμικό και τη βιομάζα (δασική, γεωργική).

Το ΕΠ «**Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας**» στοχεύει κυρίως στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας πραγματοποιώντας δράσεις στους τομείς των οδικών, των σιδηροδρομικών, των θαλάσσιων, των αεροπορικών και των αστικών μεταφορών, των αστικών συγκοινωνιών και στον τομέα της ασφάλειας των μεταφορών. Το ΕΠ παρέχει δυνατότητες για την αξιοποίηση της κεντροβαρικής θέσης του Νομού Δράμας μέσω της βελτίωσης της προσπελασιμότητας, καθώς περιλαμβάνει παρεμβάσεις που αφορούν συνδέσεις με το εθνικό, διεθνές και το τοπικό-επαρχιακό δίκτυο οδικών μεταφορών, βελτίωση και εκσυγχρονισμό των σιδηροδρομικών γραμμών και δημιουργία σύνδεσης με τις λιμενικές εγκαταστάσεις της Καβάλας.

Το ΕΠ «**Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα**» έχει ως βασικό προσανατολισμό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος της χώρας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας. Το ΕΠ μπορεί να στηρίξει τις παρακάτω προτάσεις όπως αυτές διατυπώνονται στο παρόν έγγραφο: α) Τόνωση της εξωστρέφειας της τοπικής επιχειρηματικότητας μέσω της προώθησης του τοπικού παραγωγικού συστήματος, β) ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, γ) σύνδεση της επιχειρηματικότητας με νέες τεχνολογίες και δ) Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ειδικότερα, οι προτάσεις αυτές περιλαμβάνουν παρεμβάσεις που ενισχύουν την εξωστρέφεια του Νομού μέσω της προσέλκυσης νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, ειδικά στη μεταποίηση και στις υπηρεσίες καθώς και την αύξηση των εξαγωγών. Επιπλέον, θέτει ως προτεραιότητα την επέκταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας προς γειτονικές χώρες, τόσο των Βαλκανίων όσο και της Ανατολής. Στις προτάσεις επίσης περιλαμβάνονται ειδικές δράσεις που αφορούν ενέργειες προβολής των προϊόντων της Δράμας, κίνητρα ανάπτυξης επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, δημιουργία διεθνών επιχειρηματικών δικτύων και συνεργασιών, αναβάθμιση της ικανότητας για e-επιχειρείν, δημιουργία Τομεακού Πόλου Έρευνας και Ανάπτυξης, ενίσχυση καινοτόμων δράσεων και καλών πρακτικών, δημιουργία δικτύου επιχειρηματικών αγγέλων καθώς και τοπικού venture capital & risk capital για τεχνοβλαστούς και ΜΜΕ.

Το ΕΠ «**Ψηφιακή Σύγκλιση**» αφορά παρεμβάσεις που στοχεύουν στην προώθηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) σε επιχειρήσεις, στον ανασχεδιασμό διαδικασιών του Δημόσιου Τομέα, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ, στην ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης για τον πολίτη και στη βελτίωση της καθημερινής ζωής μέσω των ΤΠΕ. Η πρόταση, σύνδεση της

επιχειρηματικότητας με νέες τεχνολογίες, είναι συνεπής με το συγκεκριμένο ΕΠ καθώς περιλαμβάνει παρεμβάσεις που προωθούν τη χρήση νέων τεχνολογιών που θα προσελκύουν νέες επενδύσεις ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Το ΕΠ «**Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού**» θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη δημιουργία συνθηκών πλήρους απασχόλησης, τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και της παραγωγικότητας, καθώς και την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων. Στοχεύει επίσης στην ενίσχυση της απασχόλησης των ειδικών ομάδων και στην προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ως προτεραιότητα της πρότασης για κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού και αξιοποίησης της πανεπιστημιακής κοινότητας της περιοχής ορίζεται η επίτευξη της μέγιστης δυνατής σύνδεσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απασχόληση. Στο επίκεντρο της δράσης τοποθετείται η τοπική διάσταση της απασχόλησης και η ανάδειξη και ενεργοποίηση εταιρικών σχημάτων και κοινωνικής συνοχής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης στον τρόπο με το οποίο θα συνδεθεί η πανεπιστημιακή γνώση και έρευνα με την τοπική οικονομία και επιχειρηματικότητα.

Τα **Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)** συμβάλουν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις ανάγκες κάθε περιφέρειας. Η στρατηγική του Επιχειρησιακού Προγράμματος Μακεδονίας Θράκης εστιάζει σε επιλογές που θα διασφαλίσουν υψηλό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ για την επίτευξη σύγκλισης. Έτσι, ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στην ενδυνάμωση των προϋποθέσεων για την πλήρη αξιοποίηση της κομβικής θέσης της περιφέρειας στα Διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών αλλά και των νέων γεωπολιτικών δεδομένων που διαμορφώνουν οι αλλαγές στα δίκτυα ενέργειας. Το ΕΠ, προσπαθεί επίσης να διασφαλίσει τους όρους για την αξιοποίηση της ευρείας διαφοροποίησης και του πλούσιου ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού της περιφέρειας, συμπεριλαμβανομένων του υδατικού δυναμικού, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, του φυσικού περιβάλλοντος, του οικολογικού αποθέματος, των πολιτιστικών πόρων και ειδικών χωρικών συνόλων, με στόχο την αειφορική ανάπτυξη στο σύνολο του γεωγραφικού χώρου που καλύπτει η περιφέρεια.

Μέσα από το ΕΠ Μακεδονίας Θράκης μπορούν να ενισχυθούν οι προτάσεις για αξιοποίηση της κεντροβαρικής θέσης του Νομού, η προώθηση της ενδοπεριφερειακής, διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας, η τόνωση της εξωστρέφειας της τοπικής επιχειρηματικότητας, η αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και η ανάπτυξη

της επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι προτεραιότητες που ορίζει η κάθε πρόταση αφορούν την επίτευξη κοινών στρατηγικών στόχων με το ΕΠ. Ειδικότερα, προωθείται η ενίσχυση της προσπελασιμότητας μέσα από τη βελτίωση των μέσων και των οδικών δικτύων μεταφοράς, η προώθηση του τοπικού παραγωγικού συστήματος, η ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αξιοποίηση του φυσικού πλούτου και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας με την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών.

Τα **Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας** αποσκοπούν στην υλοποίηση κοινών αναπτυξιακών παρεμβάσεων εκατέρωθεν των γεωγραφικών συνόρων με γνώμονα την προώθηση των βασικών αρχών που διέπουν την Ευρωπαϊκή Ένωση και την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Στα πλαίσια αυτά, οι διασυνοριακές παρεμβάσεις αφορούν την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής στις επιλέξιμες περιοχές. Μέσω των προγραμμάτων διασυνοριακής συνεργασίας μπορούν να ενισχυθούν οι προτάσεις για προώθηση της ενδοπεριφερειακής, διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας, για αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης του νομού και η πρόταση για τόνωση της εξωστρέφειας της τοπικής επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα, οι προτάσεις αναφέρονται σε παρεμβάσεις που αφορούν την οργάνωση υλικών και άυλων υποδομών συνεργασιών των ενδοπεριφερειακών, διαπεριφερειακών και διεθνών σχέσεων ώστε να υπάρξει σύγκλιση των προσπαθειών προς την κατεύθυνση των αναπτυξιακών στόχων. Επίσης, αφορούν την ενδυνάμωση των διεπαγγελματικών και διεπιστημονικών συνεργασιών σε θεματικές δικτυώσεις και εξωστρεφείς και διαπεριφερειακές σχέσεις και ταυτόχρονα, αναδεικνύονται καλές πρακτικές και προσπάθειες για την προώθηση και δικτύωση τους σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα, τονώνεται η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων (υποδομές προσπελασιμότητας) και ενισχύονται οι υποδομές για ανάπτυξη ανταγωνιστικών κλάδων και προϊόντων.

Το **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) «Αλέξανδρος Μπαλτατζής» 2007-2013**, καλύπτει τέσσερις άξονες προτεραιοτήτων οι οποίοι αφορούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας, τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και την εφαρμογή της προσέγγισης LEADER. Στα πλαίσια του ΠΑΑ «Αλέξανδρος Μπαλτατζής» στις αγροτικές περιοχές του νομού Δράμας υποστηρίζεται η πρόταση για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών και ειδικότερα ποιοτικών προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας καθώς περιλαμβάνει δράσεις ενίσχυσης των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και επενδυτικών σχεδίων τα οποία δίνουν έμφαση στην ποιότητα μέσω προώθησης και καθιέρωσης συστημάτων πιστοποίησης ποιότητας, αλλά και μέσω της ενσωμάτωσης της καινοτομίας, των νέων τεχνολογιών και της γνώσης. Επιπλέον, ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην

προώθηση των βιομηχανιών του αγρό-διατροφικού τομέα, των βιομηχανιών του καταναλωτικού τομέα, καθώς και σε «πράσινες» βιομηχανίες. Παράλληλα ενισχύεται η ανάπτυξη συλλογικών μορφών δράσης και διεπαγγελματικής συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων μεταποίησης και εμπορίας, ομάδων παραγωγών, συνεταιρισμών, χρηματοπιστωτικών φορέων, ερευνητικών μονάδων, η εφαρμογή ενός Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας, κ.α.. Επίσης, παρέχει δυνατότητες υλοποίησης των προτάσεων για τόνωση της εξωστρέφειας της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αξιοποίησης του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος, κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές.

Η ανάλυση της συνάφειας των προτάσεων ανάπτυξης με τις εθνικές στρατηγικές και τους εθνικούς στόχους απεικονίζονται διαγραμματικά στον πίνακα που ακολουθεί.

	ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη»	ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»	ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»	ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»	ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»	ΕΠ Μακεδονίας Θράκης	Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) «Αλέξανδρος Μπαλτατζής»
1.Αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης του Νομού- βελτίωση της προσπελασιμότητας		✓				✓		
2.Πρώθηση της ενδοπεριφερειακής, διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας						✓		✓

	ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη»	ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»	ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»	ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»	ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»	ΕΠ Μακεδονίας Θράκης	Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) «Αλέξανδρος Μπαλτατζής»
3. Τόνωση εξωστρέφειας τοπικής επιχειρηματικότητας- προώθηση του τοπικού παραγωγικού συστήματος			✓			✓		✓
4. Αξιοποίηση φυσικού περιβάλλοντος- εναλλακτικές μορφές τουρισμού	✓		✓			✓		✓

	ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη»	ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»	ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»	ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»	ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»	ΕΠ Μακεδονίας Θράκης	Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) «Αλέξανδρος Μπαλτατζής»
5. Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού- αξιοποίηση Πανεπιστημιακής κοινότητας	✓							✓
6. Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας			✓			✓		

	ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη»	ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»	ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»	ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»	ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»	ΕΠ Μακεδονίας Θράκης	Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) «Αλέξανδρος Μπαλτατζής»
7.Σύνδεση της επιχειρηματικότητας με νέες τεχνολογίες			✓	✓				
8.Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών και ειδικότερα ποιοτικών προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας			✓					✓

3.7 Προβολή αναπτυξιακής πορείας Νομού Δράμας

Από την ανάλυση των στοιχείων της υφιστάμενης κατάστασης αλλά και από τις προτάσεις για την ανάπτυξη του Νομού Δράμας που προηγήθηκαν σε προηγούμενες ενότητες προκύπτει μια σαφή εικόνα για την αναπτυξιακή πορεία που πρέπει να χαράξει ο Νομός, ώστε να αποκτήσει τη θέση που του αρμόζει τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης όσο και σε σχέση με το σύνολο των Νομών της χώρας. Τα στοιχεία που παρατέθηκαν αποδεικνύουν ότι οι επιδόσεις του Νομού είναι αρκετά χαμηλές με πολλούς δείκτες να βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα από εκείνα του μέσου όρου της χώρας. Μέχρι σήμερα η αναπτυξιακή πορεία του Νομού Δράμας δεν ανταποκρίνεται σε καμία περίπτωση στις προσδοκίες της τοπικής κοινωνίας και των διαφόρων φορέων παρόλο που παρουσιάζει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως η γεωγραφική της θέση και η ύπαρξη πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος (εύφορη πεδιάδα, αξιόλογος ορεινός όγκος, υδατικό δυναμικό).

Επίσης, χρίζει ιδιαίτερης αναφοράς το γεγονός ότι οι σχετικοί δείκτες ευημερίας και ανάπτυξης διαχρονικά παρουσιάζουν μια πτωτική τάση, με αποτέλεσμα να απαιτούνται σοβαρές αποφάσεις, τομές αλλά και γενναίες ενισχύσεις ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την αναστροφή αυτού του αρνητικού κλίματος. Πρωταρχικός στόχος αποτελεί η αποτελεσματική αντιμετώπιση των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων που ταλαιπωρούν την τοπική οικονομία και επιχειρηματικότητα, στοχεύοντας στην ανάδειξη του Νομού Δράμας μεταξύ των πρωταγωνιστών της οικονομικής και κοινωνικής ζωής αρχικά μεταξύ των όμορων νομών και στη συνέχεια της χώρας.

Αυτό που γίνεται αμέσως αντιληπτό είναι οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις που θα υιοθετηθούν θα πρέπει να έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα και να μην στοχεύουν στην παροδική και πρόσκαιρη αντιμετώπιση των προβλημάτων της περιοχής. Ο χρονικός αυτός ορίζοντας πρέπει να είναι τουλάχιστον σε βάθος δεκαετίας, ώστε να υπάρχει επαρκής χρόνος για να γίνουν όλες οι απαραίτητες τομές και διαρθρωτικές παρεμβάσεις. Με αυτόν τον τρόπο θα αντιστραφεί η αρνητική εικόνα που κυριαρχεί εδώ και πολλά χρόνια και επιπλέον ο νομός θα αποκτήσει τα αναπτυξιακά εκείνα χαρακτηριστικά που θα του εξασφαλίζουν επίπεδο ευημερίας πολύ μεγαλύτερο από αυτό που υπάρχει σήμερα και δεν θα συγκαταλέγεται μεταξύ των ουραγών της χώρας σε επίπεδο ανάπτυξης.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι βάσει της ανάλυσης

- ✓ από τη μία πλευρά των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών σε δημογραφικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο που εμφανίζει ο Νομός Δράμας

- ✓ και από την άλλη την παράθεση παραδειγμάτων από την πλούσια διεθνή εμπειρία σχετικά με τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που δημιουργεί η απελευθέρωση των οικονομιών και των συνόρων και η συνεπαγόμενη αύξηση του εμπορίου και των μετακινήσεων κεφαλαίων, η κυκλοφορία των ατόμων και των ιδεών, η διάδοση των πληροφοριών, της γνώσης και της τεχνολογίας,

να δημιουργηθούν οι κατάλληλες βάσεις και η στρατηγική που θα οδηγήσει σε ένα ευρύ πλαίσιο συγκεκριμένων δράσεων (οι οποίες αποτελούν ένα ξεχωριστό αντικείμενο μελέτης) και οι οποίες θα επιδιώκουν την οικονομική και αναπτυξιακή ανάκαμψη του Νομού Δράμας. Έτσι, θα επέλθει αναπτυξιακή σύγκλιση του νομού με τους γειτονικούς νομούς αλλά και των υπολοίπων σε κεντρικό επίπεδο. Στη συνέχεια γίνεται μία ανάλυση της αναπτυξιακής πορείας που πρέπει να έχει ο Νομός Δράμας σε βάθος πέραν της δεκαετίας σε ορισμένους βασικούς τομείς.

3.7.1 Αγροτικός χώρος

Αγροτική Παραγωγή - Γεωργικές Καλλιέργειες

Ιστορικά ο αγροτικός τομέας ήταν πάντα σημαντικός για την Ελλάδα. Σήμερα απασχολεί περί το 13% του εργατικού δυναμικού, (περίπου 500.000 εργαζόμενους), και συνεισφέρει περίπου 4% στην ΑΠΑ (ποσοστό σχεδόν τριπλάσιο από τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 15). Η σημασία του ενισχύεται από τις έμμεσες επιπτώσεις που έχει στη βιώσιμη αγροτική και περιβαλλοντική ανάπτυξη καθώς και σε άλλους κλάδους, όπως τη μεταποίηση τροφίμων και τον τουρισμό.

Ο τομέας συνολικά χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγικότητα. Πριν την κρίση, η ΑΠΑ κατά κεφαλήν ήταν κατά 44% χαμηλότερη απ' αυτήν του μέσου όρου της Ε.Ε. των 15 (€17.200 έναντι €30.900). Στην περίοδο 2000 – 2008 το κόστος εργασίας σχεδόν διπλασιάστηκε, γεγονός που υποδηλώνει περαιτέρω απώλεια της ανταγωνιστικότητας. Κατά την ίδια περίοδο στη Γερμανία, την Ιταλία και τη Γαλλία η αύξηση του εργατικού κόστους ήταν 3%, 23% και 38% αντιστοίχως.

Οι γεωργικές καλλιέργειες αποτελούν τον πιο σημαντικό υποκλάδο της αγροτικής παραγωγής, που συνεισφέρει στο 62% της ΑΠΑ και το 80% της απασχόλησης του τομέα (οι ιχθυοκαλλιέργειες εξετάζονται χωριστά, ως "αναδυόμενος αστέρας"). Πριν την κρίση, η παραγωγή είχε μειωθεί κατά 15%, το κόστος παραγωγής είχε αυξηθεί κατά περίπου 40% και οι τιμές κατά περίπου 25%. Ταυτόχρονα το εμπορικό ισοζύγιο επιδεινώθηκε καθώς οι

εισαγωγές αυξάνονταν πολύ πιο γρήγορα από τις εξαγωγές (44% και 28% συνολική αύξηση αντίστοιχα).

Η διείδυση της Ελλάδος στις κεντρικές ευρωπαϊκές αγορές είναι πολύ χαμηλή, με μερίδιο κάτω από το 2%, όταν η Ιταλία και η Ισπανία έχουν περίπου 10% και 13% αντίστοιχα. Η χώρα δεν έχει μία ολοκληρωμένη και σαφή εξαγωγική στρατηγική, είτε συνολικά είτε για το κάθε προϊόν ξεχωριστά. Οι εισροές εργασίας και η παραγωγικότητα της γης υπολείπονται σημαντικά των περισσότερων χωρών του ευρωπαϊκού Νότου), ενώ η κατακερματισμένη υπολείπεται σε διεθνή ανταγωνιστικότητα. Παρά τα μειονεκτήματα αυτά, η Ελλάδα κατέχει πλεονεκτήματα ποιότητας και κόστους που δείχνουν ότι υπάρχει η δυνατότητα για υψηλότερη ανταγωνιστικότητα, εξωστρέφεια και υποκατάσταση εισαγωγών.

Η μελέτη επισημαίνει εννέα προτεραιότητες ομαδοποιημένες σε τέσσερις κατηγορίες. Διαφοροποίηση και επικέντρωση της στρατηγικής προϊόντων και μάρκετινγκ. Αυτό συνεπάγεται την ομαδοποίηση των προϊόντων σε τέσσερις διακριτές κατηγορίες –δηλαδή «εισαγόμενα/ευρείας κατανάλωσης», «προσανατολισμένα στην επεξεργασία», «αναδύμενα» και «εξαγωγικές μηχανές»– και την αντίστοιχη προσαρμογή στην παραγωγική καθώς και στην εμπορική στρατηγική βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε ομάδας. Πέραν αυτών, η Ελλάδα οφείλει να επικεντρωθεί και στην δημιουργία συγκεκριμένης στρατηγικής για προϊόντα προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (π.χ., μαστίχα, κρόκο, σπαράγγια) (Σχήμα 37).

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω οικονομιών κλίμακας. Αυτό συνεπάγεται τη στροφή προς μεγαλύτερες μονάδες και υψηλότερη παραγωγικότητα μέσω της αναδιανομής της καλλιεργήσιμης γης προς όφελος συγκεκριμένων προϊόντων, τη δυναμική χρήση δημόσιων εκτάσεων για να μεγαλώσει η κλίμακα παραγωγής, την εισαγωγή νέων μεθόδων και κινήτρων για την αύξηση της παραγωγικότητας της γης, και την ίδρυση ενός νέου οργανισμού τυποποίησης και πιστοποίησης για αγροτικά προϊόντα και μεθόδους (περιλαμβανομένης της βιολογικής καλλιέργειας).
- Διασφάλιση διείδυσης και παρουσία σε ξένες αγορές. Προς αυτή την κατεύθυνση θα συντελούσε η ίδρυση μίας «Εταιρείας Ελληνικών Τροφίμων» (ιδιωτική εταιρεία ή ΣΔΙΤ) ώστε να συγκεντρωθεί η παραγωγή, να υπάρξει συντονισμός, να δημιουργηθούν και να λειτουργήσουν δίκτυα διανομής στο εξωτερικό (ίδια πλατφόρμα με τη βιομηχανία τροφίμων).
- Ανάπτυξη επαγγελματικών δυνατοτήτων. Αυτό συνεπάγεται την ίδρυση περαιτέρω πανεπιστημιακών τμημάτων γεωργίας με έμφαση στην επιχειρηματικότητα και σε πρακτικά προβλήματα, όπως και τη δημιουργία ενός

Ινστιτούτου Ανάπτυξης της Γεωργίας που θα διαχέει αποτελεσματικά πληροφόρηση και τεχνογνωσία και θα εισάγει κίνητρα για νέους αγρότες.

Η κρίση την οποία διέρχεται ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα, αλλά κυρίως στην περιοχή της Βόρειας Ελλάδος, είναι γενικά αναγνωρισμένος. Ειδικότερα στο Νομό Δράμας η συρρίκνωση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας προοπτικά μπορεί να συμπαρασύρει και τμήμα της ήδη αδύναμης βιομηχανικής βάσης, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ακόμα μεγαλύτερα αναπτυξιακά προβλήματα στον συγκεκριμένο κλάδο. Βασικό χαρακτηριστικό του πρωτογενή τομέα του νομού όπως και των περισσότερων νομών που εμφανίζουν ισχυρό αγροτικό τομέα είναι η εξάρτηση από τις μονοκαλλιέργειες.

Επομένως, οι παρεμβάσεις που θα γίνουν θα πρέπει να έχουν ως στόχο την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών με την εγκατάλειψη της μονοκαλλιέργειας του βαμβακιού και την στρόφη σε καλλιέργειες με υψηλό εισόδημα, όπως είναι τα ενεργειακά φυτά, τα αρωματικά, φαρμακευτικά φυτά, κηπευτικά είδη υπαίθρου και θερμοκηπίου. Πολύ σύντομα, άμεσα και όσο το δυνατόν συντομότερα θα πρέπει να μελετηθεί η φθίνουσα πορεία στην αποδοτικότητα της βαμβακοκαλλιέργειας και έγκαιρα να αναζητηθούν εναλλακτικές καλλιέργειες με αντίστοιχη ή μεγαλύτερη αποδοτικότητα προσαρμοσμένες στις σύγχρονες απαιτήσεις των τοπικών αλλά κυρίως των διεθνών αγορών. Ακόμη, θα πρέπει να υπάρξει διαχείριση εισροών αγροτικού τομέα, τεχνολογικός εκσυγχρονισμός επιλεγμένων κλάδων, ενίσχυση δράσεων ελέγχου, πιστοποίησης, προβολής και προώθησης αγροτικών προϊόντων, υποστήριξη παραγωγής παραδοσιακών τοπικών προϊόντων, καθετοποίηση αγροτικής παραγωγής, ορθολογική διαχείριση υδατικών πόρων, δασικές υποδομές. Επίσης, ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο που μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα είναι η προώθηση της καλλιέργειας αμπελιού μέσω της αύξησης των στρεμματικών κατανομών.

Ειδικότερα, σε βάθος χρόνου ο πρωτογενής τομέας μετά την εφαρμογή και υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων θα μπορέσει να έχει επιτύχει:

- ⇒ την υποχρεωτική τυποποίηση των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων και την δημιουργία εναλλακτικών δικτύων πώλησης
- ⇒ αναδιάρθρωση των καλλιεργειών με άλλες καλλιέργειες περισσότερο προσοδοφόρες και με περισσότερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (Ενεργειακά φυτά, τα Αρωματικά – Φαρμακευτικά φυτά, τα κτηνοτροφικά φυτά, προϊόντα Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ), Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης

(Π.Ο.Π) κ.λπ., τα οποία και στο μέλλον θα μπορέσουν να αντικαταστήσουν καλλιέργειες που βρίσκονται σε κορεσμό)

- ⇒ στροφή προς την Βιολογική Γεωργία, μέσω της εντατικοποίηση του προγράμματος της Βιολογικής Κτηνοτροφίας και της ένταξη περισσότερων κτηνοτρόφων για όλα τα είδη ζώων
- ⇒ βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού με την προσέλκυση νέων ατόμων στην γεωργία – κτηνοτροφία
- ⇒ εκπαίδευση των αγροτών σε νέες καλλιέργειες, σε νέες τεχνικές καλλιέργειες με στόχο την ποιοτική βελτίωση των προϊόντων τους
- ⇒ την πλήρη αξιοποίηση των υδατικών πόρων του Νομού για την επέκταση και βελτίωση των αρδευόμενων εκτάσεων
- ⇒ την κατασκευή και αρδευτικών έργων, όπως π.χ. φραγμάτων, λιμνοδεξαμενών για την καλύτερη και πιο αποτελεσματική αξιοποίηση των επιφανειακών υδάτων που διαθέτει ο νομός
- ⇒ βελτίωση της βατότητας του δασικού οδικού δικτύου
- ⇒ αξιοποίηση του ορεινού όγκου
- ⇒ την πρότυπη αποκατάσταση εγκαταλειμμένων λατομείων μαρμάρου και αδρανών υλικών
- ⇒ στροφή προς την βιολογική κτηνοτροφία
- ⇒ αξιοποίηση των βοσκοτόπων σε κάθε Δήμο και Δημοτικό Διαμέρισμα
- ⇒ προώθηση της ενσταυλισμένης κτηνοτροφίας μικρών ζώων (π.χ. αιγοπροβάτων, με φυλές που αποδεδειγμένα έχουν δείξει άριστο εγκλιματισμό)

3.7.2 Μεταποίηση

Βιομηχανία— Μεταποίηση τροφίμων

Η αποβιομηχανοποίηση συντελείται εδώ και 20 χρόνια τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ε.Ε, με αντίστοιχη μείωση της συμμετοχής του κλάδου στην οικονομία από 21% σε 15% για την Ε.Ε. και από 13% σε 8% για την Ελλάδα. Παρά την μείωση των σχετικών μεγεθών του βιομηχανικού κλάδου, παραμένει ο δεύτερος μεγαλύτερος κλάδος σε συνεισφορά ΑΠΑ και ο τρίτος μεγαλύτερος σε απασχόληση, από όλους τους κλάδους παραγωγής. Επιπλέον, συνεισφέρει τα περισσότερα φορολογικά έσοδα και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

Η μεταποίηση, ως κλάδος, περιλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό «μεγάλων» μονάδων (>100 εργαζόμενοι) καθώς και μία σειρά μεγάλων σύγχρονων επιχειρήσεων, διεθνώς ανταγωνιστικών και με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα). Για τον κλάδο συνολικά και ιδίως για τις μεγάλες εξωστρεφείς εταιρίες, η άρση των οριζόντιων μακροοικονομικών εμποδίων και η δημιουργία ενός φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι κρίσιμες προϋποθέσεις στην προσπάθειά του να βελτιώσει την εγχώρια και διεθνή ανταγωνιστικότητά τους.

Ο κλάδος αποτελείται από τέσσερις, υποκατηγορίες: (α) Μεταποίηση τροφίμων, με συνεισφορά του 30% της βιομηχανικής ΑΠΑ και 20% στην απασχόληση, (β) Βαριά βιομηχανία, με 25% συνεισφορά ΑΠΑ και 35% στην απασχόληση (γ) Ποτά, με 10% συνεισφορά ΑΠΑ και 3% στη απασχόληση και (δ) Ένα σύνολο μικρότερων κατηγοριών με ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που συνεισφέρει την υπολειπόμενη ΑΠΑ και απασχόληση. (

Η μεταποίηση τροφίμων αποτελεί το μεγαλύτερο κλάδο του τομέα και συνεχίζει να αναπτύσσεται, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ε.Ε., καθώς υπάρχει στροφή της ζήτησης προς τα συσκευασμένα τρόφιμα χώρο των μεταποιημένων μεταλλικών προϊόντων, του τσιμέντου και των ορυκτών, με. Η μεταποίηση τροφίμων, χάρη στη διαθεσιμότητα πρώτων υλών και προϊόντων υψηλής ποιότητας, εξειδικευμένης τεχνογνωσίας και λογικού κόστους στην Ελλάδα, παρουσιάζει πολλές δυνατότητες να αυξήσει την αξία και τις εξαγωγές της και να περιορίσει τις εισαγωγές ειδικά σε τέσσερις κατηγορίες τροφίμων που αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς, λίπη και έλαια, φρούτα και λαχανικά, γαλακτοκομικά προϊόντα και προϊόντα αρτοποιίας.

Η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρουν αυτοί οι τομείς απαιτεί την αντιμετώπιση προβλημάτων που αφορούν την έλλειψη οικονομιών κλίμακας, σύγχρονου παραγωγικού δυναμικού, καινοτομιών και πρόσβασης στις διεθνείς αγορές. Ένα παράδειγμα που αφορά την κλίμακα παραγωγής και την πρόσβαση στις ξένες αγορές είναι το ελαιόλαδο. Η Ελλάδα είναι ο 3^{ος} μεγαλύτερος παραγωγός ελαιολάδου στον κόσμο και εξαγει το 60% της παραγωγής της χύδην στην Ιταλία. Με τον τρόπο αυτόν, όμως, χάνει υπεραξία που ανέρχεται σε €1 το κιλό και που εκμεταλλεύεται η Ιταλία, εξαγοντας ξανά το ελαιόλαδο συσκευασμένο. Στη φέτα, η Ελλάδα κατέχει μερίδιο της τάξης του 28% μόνο στην παγκόσμια αγορά του επώνυμου προϊόντος και στο προϊόν «ελληνικό γιαούρτι» κατέχει το 30% μόνο της αγοράς των ΗΠΑ. Τα παραδείγματα αυτά δείχνουν ότι υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες προς αξιοποίηση.

- Αύξηση του ελληνικού παραγωγικού δυναμικού και της αποδοτικότητας. Προτεινόμενες δράσεις σε αυτήν την κατεύθυνση είναι η ανάπτυξη 4-6 σύγχρονων μονάδων μεταποίησης και συσκευασίας μεγάλης κλίμακας (για τα προϊόντα προτεραιότητας όπως ελαιόλαδο, ελιές, τομάτες και πατάτες), στρατηγικά τοποθετημένων κοντά στην πηγή της πρώτης ύλης.
- Εξασφάλιση ισχυρής τοποθέτησης στις αγορές προτεραιότητας. Μία σημαντική δράση θα ήταν η ίδρυση μίας «Εταιρείας Ελληνικών Τροφίμων» (ιδιωτική εταιρία ή ΣΔΙΤ) που θα φρόντιζε να εξασφαλίσει πρόσβαση στις σημαντικές εξαγωγικές αγορές για ανταγωνιστικά ελληνικά προϊόντα και παραγωγούς αναπτύσσοντας δίκτυα χονδρικής και λιανικής διανομής, συντονίζοντας καμπάνιες μάρκετινγκ και ιδρύοντας σε σημεία αυξημένης κίνησης έναν περιορισμένο αριθμό καταστημάτων λιανικής πώλησης που θα διαθέτουν αποκλειστικά ελληνικά προϊόντα στις κύριες αγορές.

Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν θα πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα:

- ⇒ πολυτομεακότητα της παραγωγής μέσω της ενίσχυσης και των άλλων εκτός του αγροτικού τομέα μεταποίησης, ώστε να προστατευθεί οικονομία του νομού από τομεακές ή κλαδικές διακυμάνσεις της ζήτησης και από διαρθρωτικές αλλαγές.
- ⇒ υποστήριξη των επενδύσεων σε όλους τους τομείς της παραγωγής η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση της διασύνδεσης μεταξύ τομέων ή κλάδων και της αύξησης των εξωτερικών οικονομιών.

- ⇒ ενίσχυση του δευτερογενή τομέα, μέσω της προώθησης νέων επενδυτικών πρωτοβουλιών, της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, της υλοποίησης καινοτόμων ενεργειών και της βελτίωσης των βασικών υποδομών.
- ⇒ την ενίσχυση των παραγωγικών υποδομών που εξυπηρετούν την ανταγωνιστικότητα, δηλαδή την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό της ΒΙΠΕ Δράμας αλλά και διάφορων άλλων μικρών ΒΙΟΠΑ ώστε να υπάρχει οργανωμένη ανάπτυξη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε κατάλληλους χώρους, εφοδιασμένους με όλες τις απαραίτητες υποδομές
- ⇒ την ελκυστικότητα του νομού για την εγκατάσταση μεταποιητικών δραστηριοτήτων
- ⇒ την αύξηση των ενισχύσεων και των επιδοτήσεων σε επίπεδο νομού αλλά την επίλυση οποιοδήποτε είδους προβλήματος προκύπτει από την εφαρμογή του αναπτυξιακού Νόμου σε επίπεδο Νομού Δράμας, ώστε να είναι πιο αποτελεσματικός και να μην υπάρχει άνιση αντιμετώπιση σε σχέση με τους όμορους νομούς
- ⇒ εξωστρέφεια, έντονη παρουσία στις ξένες αγορές και ειδικά σε περιοχές που βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση είτε προς βορά (πχ Βουλγαρία) είτε προς ανατολή (πχ Τουρκία)
- ⇒ η παραγωγική δραστηριότητα πρέπει να διακρίνεται για τα ποιοτικά της χαρακτηριστικά μέσω της ανάπτυξης μηχανισμών πιστοποίησης
- ⇒ ανάπτυξη ποικίλων δραστηριοτήτων με σκοπό να περιοριστεί η υπερβολική εξάρτηση από συγκεκριμένους κλάδους (πχ ξυλεία, μάρμαρο, ένδυση) και κατά επέκταση να αποφευχθούν φαινόμενα κατάρρευσης σε μια πιθανή κρίση
- ⇒ την αξιοποίηση και άλλων κλάδων τροφίμων έχοντας σαν παράδειγμα την ανάπτυξη και την εξωστρέφεια που παρουσιάζει ο πετυχημένος κλάδος του οίνου

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7.2.1 ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ: ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Περίοδος	Επιχειρηματικές Προσδοκίες (%) Μεταβολή			
	Δείκτης 1996-2006=100	Προηγούμενου έτους	Σωρευτικής περιόδου	Κινητού μέσου 12 μηνών
2007	102,6	1,2
2008	83,8	-18,4
2009	70,2	-16,2
2010	77,8	10,8
2011	77,0	-1,0
2010 IV	72,9	0,8	10,8	10,8
2011 I	80,5	0,7	0,7	4,9
II	76,6	-4,1	-1,7	1,4
III	80,0	1,9	-0,5	-0,2
IV	70,9	-2,6	-1,0	-1,0
2012 I	75,3	6,5	-6,5	--2,9
2010 Οκτ..	76,1	4,3	13,2	12,9
Νοέμβ.	73,0	0,5	12,0	12,3
Δεκ.	69,5	-2,4	10,8	10,8
2011 Ιαν.	75,6	-6,3	-6,3	8,5
Φεβ.	82,6	5,5	-0,5	6,9
Μαρ..	83,4	3,0	0,7	4,9
Απρ..	78,1	-3,5	-0,4	3,8
Μάιος	75,9	-3,4	-1,0	2,6
Ιούνιος	75,8	-5,3	-1,7	1,4
Ιούλιος	73,8	-9,4	-2,8	-0,9
Αυγ.	79,7	3,4	-2,1	-1,4
Σεπτ.	86,5	12,3	-0,5	-0,2
Οκτ..	71,7	-5,8	-1,0	-1,0
Νοέμ.	72,8	-0,2	-0,9	-1,1
Δεκ..	68,3	-1,8	-1,0	-1,0
2012 Ιαν.	70,3	-7,0	-7,0	-1,0
Φεβ.	75,9	-8,1	-7,6	-2,2
Μάρ..	79,7	-4,4	-6,5	-2,9

Πηγή: ΙΟΒΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7.2.2 ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ / ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ (1)

Περίοδος	Εκτιμήσεις				Προοπτικές για τους 3-4 προσεχείς μήνες			
	Παραγωγή προηγ. μήνα	Συνολική Ζήτηση	Ζήτηση εξωτερικού	Αποθέματα έτοιμων προϊόντων	Παραγωγής	Πωλήσεων	Εξαγωγών ν Ε	Τιμών
2007	22	-1	-6	11	29	31	22	19
2008	2	-30	-27	18	8	15	13	16
2009	-20	-54	-47	28	0	3	3	-9
2010	-7	-44	-24	16	1	4	11	10
2011	-12	-42	-24	13	-6	0	10	3
2010 IV	-7	-46	-17	14	-14	-6	0	18
2011 I	-14	-40	-24	13	3	3	7	15
II	-18	-47	-21	22	6	14	24	2
III	5	-34	-24	6	-11	-2	10	6
IV	-21	-48	-29	12	-21	-14	-1	-9
2012 I	-31	-56	-28	6	-5	-4	7	3
2010 Οκτ	-8	-40	-12	16	-8	1	12	28
Νοέμ	-9	-52	-17	12	-10	-7	-2	14
Δεκ.	-4	-47	-22	12	-25	-12	-12	13
2011 Ιαν..	-5	-39	-19	9	-18	-7	-13	15
Φεβ.	-10	-34	-25	18	8	3	11	22
Μάρ.	-28	-47	-28	12	18	12	22	7
Απρ.	-27	-54	-19	20	16	13	34	7
Μάιος	-21	-47	-21	25	8	22	20	-1
Ιούν.	-7	-39	-22	20	-6	6	19	-2
Ιούλ.	3	-44	-31	14	-13	-9	11	0
Αυγ.	10	-33	-20	5	-15	-2	12	0
Σεπτ.	2	-25	-22	0	-6	6	6	16

2012	Οκτ.	-20	-47	-37	12	-18	-8	-2	-6
	Νοέμ.	-23	-42	-26	14	-18	-12	-10	-13
	Δεκ.	-19	-54	-24	9	-25	-22	8	-8
	Ιαν.	-26	-58	-27	8	-16	-13	4	4
	Φεβ.	-32	-53	-27	6	-5	-8	5	6
	Μάρ.	-35	-57	-29	3	7	10	11	-2

(1) Διαφορά σταθμισμένων ποσοστών θετικών και αρνητικών απαντήσεων

Πηγή: IOBE

3.7.3 Τριτογενής τομέας

Λιανικό και Χονδρικό Εμπόριο

Το λιανικό και χονδρικό εμπόριο αποτελούν το 19% της συνολικής ΑΠΑ της Ελληνικής οικονομίας και το 18% της συνολικής απασχόλησης. Είναι ένας από τους πιο δυναμικούς τομείς της οικονομίας, αναπτυσσόμενος με ρυθμούς διπλάσιους από αυτόν της οικονομίας συνολικά

- Σε σύγκριση με τους υπόλοιπους ευρωπαίους, οι Έλληνες λιανέμποροι αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της περιορισμένης χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής (IT), των κατακερματισμένων προμηθευτικών αλυσίδων, του υψηλού κόστους μεταφοράς στις πιο απομακρυσμένες περιοχές, της χαμηλής παραγωγικότητας του τομέα των μεταφορών, καθώς και των στρεβλώσεων στην αγορά εργασίας.
- Οι Έλληνες χονδρέμποροι είναι λιγότερο παραγωγικοί σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως λόγω μεγέθους. Αυτό με τη σειρά του οφείλεται στη μεγάλη εξειδίκευση ανά κατηγορία τροφίμου, στην πολυδιάσπαση και σε υστέρηση στη χρήση προηγμένων μεθόδων για τη διαχείριση των αποθεμάτων και την εξυπηρέτηση των πελατών.
- Ενώ ο βαθμός συγκέντρωσης στο λιανεμπόριο είναι αντίστοιχος με τα ευρωπαϊκά επίπεδα, στο χονδρεμπόριο – ειδικά σε ορισμένες κατηγορίες τροφίμων – είναι

υψηλότερος. Εν μέρει αυτό οφείλεται στην περιορισμένη διείσδυση τόσο των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας (private label, 12% σε σύγκριση με 24% σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες) καθώς και των εκπτώτικων καταστημάτων (6% σε σύγκριση με 13% σε μερικές ευρωπαϊκές χώρες).

Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα και για την ενίσχυση του ανταγωνισμού, των επενδύσεων και της συμμόρφωσης, προϋποθέτει τον χαρακτηρισμό των αστικών και μη περιοχών για εμπορική χρήση ώστε να διευκολυνθούν οι επενδύσεις, την κατάργηση της απαγόρευσης πώλησης ορισμένων προϊόντων από γενικά καταστήματα λιανικής με παράλληλη τήρηση των κανόνων ασφάλειας και υγιεινής (μη συνταγογραφούμενα φάρμακα, τροφές για μωρά κλπ.), καθώς και την ενίσχυση της διαφάνειας στις τιμές (π.χ. με την καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών μέσω του Παρατηρητηρίου Τιμών και τη δημιουργία συγκριτικών βάσεων δεδομένων όπως το Stiftung Warentest στη Γερμανία). Η αναβάθμιση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και η αυστηρή εφαρμογή της απαγόρευσης του παράνομου πλανόδιου εμπορίου και των «ανεπίσημων» συναλλαγών θα βοηθούσαν επίσης στη βελτίωση του ανταγωνισμού και στην ανταγωνιστική συμμόρφωση.

- Αύξηση της παραγωγικότητας στο λιανεμπόριο και στο χονδρεμπόριο. Αυτό πρέπει να επιδιωχθεί με τη δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων κυρίως στο επίπεδο μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με παράλληλη προσπάθεια της αύξησης των επενδύσεων σε πληροφορικά συστήματα, στη βελτίωση της αλυσίδας αξίας και της επέκτασης της χρήσης του διαδικτύου. Είναι επίσης σημαντικό να μειωθούν οι στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας (π.χ., κινητικότητα μεταξύ κλάδων, ημερήσιες βάρδιες), να επιταχυνθεί η απελευθέρωση της αγοράς των φορτηγών δημόσιας χρήσης και να περιοριστούν οι κανονιστικές απαιτήσεις για την παροχή στοιχείων περιορισμένης χρησιμότητας στο κράτος.

Τουρισμός

Ο τουρισμός αποτελεί –σε όρους άμεσης και έμμεσης συνεισφοράς– περίπου το 15% της ελληνικής οικονομίας. Η ανάπτυξη του ήταν διαρκής στη δεκαετία που πέρασε, αλλά προήλθε κυρίως (κατά 70%), από την αύξηση της εγχώριας ζήτησης. Ως ένας παραδοσιακός προορισμός διακοπών «ήλιου και θάλασσας», η Ελλάδα ανταγωνίζεται κυρίως την Ιταλία, τη Γαλλία και την Ισπανία (εσχάτως και την Τουρκία). Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου η Ελλάδα κατέχει 3%-4% μερίδιο αγοράς.

Στις παραδοσιακές της αγορές, η Ελλάδα αντιμετωπίζει φθίνοντα μερίδια αγοράς, ενώ παρουσιάζει περιορισμένη διείσδυση σε νέες ανερχόμενες αγορές, όπως η Κίνα και η Ρωσία. Η τουριστική περίοδος είναι υπερβολικά συγκεντρωμένη στους καλοκαιρινούς μήνες (52% των αφίξεων πραγματοποιούνται κατά το 3ο τρίμηνο), ενώ οι τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα δαπανούν κατά κανόνα λιγότερα χρήματα σε σύγκριση με την αντίστοιχη δαπάνη στους άλλους ανταγωνιστικούς προορισμούς. Οι λόγοι γι' αυτό είναι πολλοί. Για παράδειγμα, η Ελλάδα προσφέρει ένα προϊόν «ήλιου και θάλασσας» που έχει μαζική απήχηση, αλλά μέτρια ποιότητα, χωρίς διαφοροποίηση από άλλους προορισμούς διακοπών. Η οικονομική βιωσιμότητα του προϊόντος είναι αμφίβολη καθώς δεν υπάρχουν ούτε οικονομίες κλίμακας, ούτε επαρκείς υποδομές υψηλής ποιότητας. Σε ότι αφορά την αξιοποίηση της γης, τη δημιουργία υποδομών και το επενδυτικό πλαίσιο, υπάρχουν πολλά εμπόδια που αποτρέπουν εκείνη τη μορφή ανάπτυξης που θα ικανοποιεί τις σύγχρονες δομές ζήτησης και τα νέα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας (Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης – ΠΟΤΑ, παραθεριστικές κατοικίες, μαρίνες, λιμάνια για κρουαζιερόπλοια). Παράλληλα, οι περίπλοκες διαδικασίες αδειοδότησης και το διαρκώς μεταβαλλόμενο φορολογικό πλαίσιο αποθαρρύνουν τις επενδύσεις. Η σύνδεση της Ελλάδας με τις νέες αναδυόμενες και υπεράκτιες αγορές είναι περιορισμένη, ενώ τα σημεία εισόδου των τουριστών (π.χ. η Αθήνα) είναι ακριβά για τους αερομεταφορείς. Από πλευράς επαγγελματιών δυνατοτήτων και τεχνογνωσίας, η Ελλάδα υστερεί στην ποιότητα και ποσότητα καταρτισμένων ανθρώπινων πόρων, καθώς και στο ακαδημαϊκό επίπεδο των επαγγελματιών του τουρισμού που αποφοιτούν από τις ελληνικές σχολές. Τέλος, απουσιάζει ένας αποτελεσματικός εθνικός οργανισμός, που να λειτουργεί με βάση τις αρχές της αγοράς, προωθώντας αποτελεσματικά το ελληνικό τουριστικό προϊόν στο εξωτερικό. Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί:

- επιπλέον σύνδεσης με τις αναδυόμενες και τις πιο απομακρυσμένες αγορές, μέσω απ' ευθείας πτήσεων και της άρσης ή αναθεώρησης διαδικασιών για την παροχή άδειας εισόδου (διευκολύνσεις στο πλαίσιο των διαδικασιών Σέγκεν).
- Ριζική αναβάθμιση των επαγγελματιών δυνατοτήτων και της τεχνογνωσίας. Η χώρα χρειάζεται τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή Σχολή Τουρισμού με ισχυρές διεθνείς διασυνδέσεις. Επιπλέον, είναι κρίσιμη η αναδιοργάνωση των κεντρικών οργανωτικών δομών, με τη δημιουργία οκτώ ξεχωριστών λειτουργικών τμημάτων που να περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων (π.χ. το στρατηγικό σχεδιασμό, τη διαχείριση αγορών και προϊόντων, το μάρκετινγκ, την υποστήριξη πωλήσεων, την αξιολόγηση και κατηγοριοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ο τριτογενής τομέας και ειδικότερα ο τουρισμός παρουσιάζει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης στον Νομό Δράμας. Πρωταρχικός στόχος είναι η ανάπτυξη επιμέρους μορφών (όπως π.χ.

οικοτουρισμός, χιονοδρομικός, θρησκευτικός, ιαματικός) σύμφωνα με τα ιδιαίτερα φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των επιμέρους περιοχών εφαρμογής και βάσει ενός σαφούς και μακρόπνοου σχεδίου χωρικής και χρονικής κατανομής. Επίσης, βασική συνιστώσα είναι η οικολογική και κοινωνική χωρητικότητα στις εν λόγω περιοχές δηλαδή η αειφορική διαχείριση. Με αυτόν τον τρόπο θα τονωθεί η ντόπια επιχειρηματικότητα και η τοπική αγορά εργασίας. Όμως βασική παράμετρος είναι η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στη διαδικασία σχεδιασμού. Με άλλα λόγια η ανάπτυξη οφείλει και πρέπει να έχει ενδογενή χαρακτηριστικά.

Η εφαρμογή των παραπάνω παραμέτρων θα επιτύχει:

- ⇒ αύξηση της τουριστικής ελκυστικότητας και της επισκεψιμότητας του νομού
- ⇒ προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων ορεινού και εναλλακτικού τουρισμού
- ⇒ ενίσχυση η συνεχής βελτίωση των τουριστικών υποδομών (πχ καταλύματα, ξενώνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια, χώροι φαγητού, ξενοδοχεία)
- ⇒ ανάδειξη και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- ⇒ διαφύλαξη οικιστικών συνόλων με ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική
- ⇒ προστασία – ανάδειξη μνημείων και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας
- ⇒ υλοποίηση υποδομών σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας και πολιτιστικών διαδρομών
- ⇒ ανάδειξη και εμπλουτισμός των τουριστικών πόρων (αστικός χώρος και φυσικό περιβάλλον)
- ⇒ βελτίωση των μεταφορικών υποδομών κ.λπ.
- ⇒ κατάλληλη αξιοποίηση των αξιόλογων ποικίλων οικοσυστημάτων και των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλους

Ενέργεια

Ο τομέας της ενέργειας καλύπτει το 4% της ελληνικής ΑΠΑ και επηρεάζει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων μεταποιητικών μονάδων. Η συνεισφορά του στην ΑΠΑ είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες (π.χ. συγκρινόμενη με τη Νότια Ευρώπη και τη Γερμανία). Κατά την περίοδο 2000-2008 και σε αντίθεση με άλλες

ευρωπαϊκές χώρες (όπου επικρατούσε η αντίστροφη τάση), η ΑΠΑ του τομέα στην Ελλάδα αυξανόταν διαρκώς. Η μεγέθυνση αυτή οφείλεται κυρίως στα προβλήματα αποδοτικότητας του τομέα.

Ο ελληνικός τομέας ενέργειας χαρακτηρίζεται από χαμηλή αποδοτικότητα στη χρήση καυσίμων (Σχήμα 26), χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας και κεφαλαίων και υψηλό κόστος του μίγματος παραγωγής. Σε σύγκριση με τις αγορές της Νοτίου Ευρώπης και της Γερμανίας, η κατανάλωση ενέργειας στην Ελλάδα από τα νοικοκυριά και το εμπόριο είναι κατά 10%-40% υψηλότερη και, η κατανάλωση πετρελαίου στις μεταφορές 5%-10% υψηλότερη. Το μίγμα παραγωγής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πετρέλαιο (αντί για το φθηνότερο φυσικό αέριο) ενώ οι μελλοντικοί ενεργειακοί στόχοι περιλαμβάνουν μεγάλο ποσοστό παραγωγής από ΑΠΕ, γεγονός που πιθανόν να αυξήσει το μέσο κόστος του ενεργειακού μίγματος. Όλες αυτές οι ανεπάρκειες εξισορροπούνται εν μέρει από την ελεγχόμενη τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος και την αποδοτική χρήση ενέργειας στο βιομηχανικό τομέα, που συγκρατεί το μέσο κόστος της ενέργειας σε επίπεδα χαμηλότερα από τα ευρωπαϊκά κράτη. Η αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων μπορεί να μειώσει σημαντικά το ενεργειακό κόστος για την Ελλάδα.

Επιπλέον, ο τομέας χαρακτηρίζεται από περιορισμένη εξωστρέφεια, καθώς είναι σχετικά μικρή η ελληνική παρουσία στις αγορές του εξωτερικού, και περιορισμένη η δραστηριοποίηση ελληνικών επιχειρήσεων σε όλο το μήκος της παραγωγικής αλυσίδας. Παρά την ύπαρξη εγχώριων κοιτασμάτων, δε χρησιμοποιείται ούτε πετρέλαιο ούτε φυσικό αέριο στην κορυφή της παραγωγικής αλυσίδας (upstream), ενώ υπάρχει μικρή μόνο συμμετοχή στη δημιουργία υποδομών. Τόσο η έλλειψη εξωστρέφειας όσο και η μικρή συμμετοχή στην κορυφή της αλυσίδας περιορίζουν την προοπτική ανάπτυξης του τομέα.

3.7.4 Προσανατολισμός των παραγωγικών τομέων στην αγορά και την ποιότητα

Η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών στο νομό θα έχει επιτύχει να έχει ως σημείο αναφοράς τις σχετικές αγορές τους. Η διεθνοποίηση των αγορών επιδρά με τέτοιο τρόπο ώστε επιτυγχάνεται συνεχή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, βελτίωση της ποιότητας των διαδικασιών παραγωγής, εφοδιασμού, διάθεσης των προϊόντων και της διαρκή προσαρμογή στις ποιοτικές απαιτήσεις της αγοράς.

3.7.5 Περιβαλλοντική διάσταση της ανάπτυξης

Η ανάπτυξη θα είναι πλήρως συνυφασμένη με την περιβαλλοντική διάσταση, ενώ μετασηματισμός του αναπτυξιακού προτύπου λαμβάνει σοβαρά υπόψη την οργανική και αμφίδρομη σύνδεση οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

3.7.6 Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού

Με βάση τα προαναφερθέντα στοιχεία, ο Νομός Δράμας εμφανίζει σημαντικές επιδόσεις σε ότι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού του. Αυτό αποτελεί ένα στοιχείο το οποίο θα πρέπει να αξιοποιηθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ώστε το εργατικό δυναμικό να μπορεί να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και στις διαρθρωτικές αλλαγές που αποτελούν μονόδρομο για την τοπική κοινωνία. Έτσι, θα ενισχυθεί σημαντικά η απασχόληση και η κοινωνική συνοχή. Επίσης, κρίσιμος παράγοντας που θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό την αναπτυξιακή πορεία του νομού είναι η επαγγελματική κατάρτιση των αγροτών κυρίως σε τομείς που συνδέονται με την εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων αγροτικής παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας.

3.7.7 Δίκτυα υποδομών

Ο Νομός Δράμας παρουσιάζει μεγάλες ανισότητες στην ανάπτυξη και στη χωρική συνοχή. όχι μόνο μεταξύ των υπολοίπων νομών της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης και κατά επέκταση της χώρας αλλά στο εσωτερικό του. Οι ανισότητες αυτές δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στην ανάπτυξη και τη χωρική συνοχή. Η δημιουργία των κατάλληλων υποδομών θα οδηγήσει στη μείωση της απόστασης από τα μεγάλα παραγωγικά κέντρα, τις αγορές της χώρας, τα τεχνολογικά κέντρα και ούτω καθεξής. Μόνο μέσα από σύγχρονες υποδομές ο Νομός θα έρθει κοντύτερα σε αυτά τα κέντρα.

Επίσης, είναι κοινώς αποδεκτό ότι η ανάπτυξη μιας περιοχής πάντοτε συμβαδίζει με την άρση της απομόνωσής της και την ένταξή της σε μεγάλα διεθνή δίκτυα συγκοινωνιακών, επικοινωνιακών, εκπαιδευτικών και πολιτισμικών υποδομών. Η ανάπτυξη του οδικού δικτύου και κυρίως των διαπεριφερειακών συνδέσεων σε σχέση με το εθνικό και διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών θα επιτύχει την καλύτερη πρόσβαση των αγροτικών και βιομηχανικών προϊόντων του νομού στις διάφορες αγορές, ενώ ταυτόχρονα ενισχύεται η περαιτέρω η χωρική διάχυση της ανάπτυξης και η ενδοπεριφερειακή συνεργασία.

Ένας κρίσιμος παράγοντας είναι η ενσωμάτωση χωροταξικών κριτηρίων σε κλίμακα Βαλκανίων σε ότι αφορά την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της Δράμας. Συγκεκριμένα, με τον κατάλληλο προγραμματισμό και σχεδιασμό δράσεων σε ότι αφορά τις υποδομές ο Νομός Δράμας θα επιτύχει:

- ⇒ την ανάπτυξη του οδικού δικτύου, τόσο στο εσωτερικό του Νομού, όσο και των συνδέσεων με τους γειτονικούς νομούς
- ⇒ την δημιουργία εκτενούς δικτύου ορεινών και δασικών αγρών, καθώς και αγροτικής οδοποιίας
- ⇒ την αναβάθμιση του υφιστάμενου σιδηροδρομικού δικτύου

3.7.8 Περιβάλλον και ποιότητα ζωής

Ένας ακόμα παράγοντας ο οποίος είναι εξίσου σημαντικός και αποτελεί δείκτη ανάπτυξης είναι η επαρκής αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Όπως και οι περισσότερες επαρχιακές περιοχές της χώρας με παρόμοια χαρακτηριστικά με αυτά της Δράμας υπάρχουν σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία χρίζουν άμεσης επίλυσης. Αυτά αφορούν την ύπαρξη ΧΥΤΑ και γενικότερα την διαχείριση των απορριμμάτων, την απουσία Μονάδων Επεξεργασίας Λυμάτων είτε είναι αστικών είτε προέρχονται από κάποια παραγωγική δραστηριότητα. Η ανάπτυξη της κατάλληλης δέσμης παρεμβάσεων στοχεύει:

- ⇒ στην ορθολογική διαχείριση του υδάτινου δυναμικού
- ⇒ στη διαχείριση των αποβλήτων (αστικών, κτηνοτροφικών, βιομηχανικών κτλ)
- ⇒ την βελτίωση και αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης

Επιπλέον, αυτό που έχει ιδιαίτερη βαρύτητα είναι η βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος της Πρωτεύουσας του νομού, αλλά και των μεγάλων οικισμών. Όπως αναφέρθηκε, σε βάθος δεκαετίας η πόλη της Δράμας θα πρέπει να βελτιώσει και αναβαθμίσει το περιβάλλον της κατασκευάζοντας τις απαραίτητες υποδομές, να αναδείξει και να αξιοποιήσει τον οικιστικό της πλούτο, να επιλύσει κυκλοφοριακά άλλα προβλήματα και να βελτιώσει το επίπεδο ζωής των κατοίκων της. Έτσι, θα αυξήσει την ελκυστικότητά της και θα μπορέσει να ανταγωνισθεί ισάξια τις άλλες πόλεις της Περιφέρειας στην εγκατάσταση επιχειρήσεων αλλά και κατοίκων.

Παρά το γεγονός ότι το περιβάλλον στην πόλη της Δράμας και των μεγαλύτερων οικισμών του νομού έχει βελτιωθεί κατά τα τελευταία χρόνια, εν τούτοις χαρακτηρίζεται από πολλές αδυναμίες, όπως η χαμηλή αρχιτεκτονική ποιότητα της μεγάλης πλειονότητας των νεότερων κτισμάτων και η ανεπαρκής συντήρησή τους, το χαμηλό επίπεδο της αστικής σύνθεσης στους κοινόχρηστους χώρους και η κατάληψή τους από διάφορες παράνομες ή καταχρηστικές δραστηριότητες, η οπτική ρύπανση, η ηχορύπανση, τα προβλήματα κυκλοφορίας και -ακόμα πιο έντονα- στάθμευσης. Βασικός στόχος είναι να ληφθούν άμεσα οι κατάλληλες δράσεις αποσκοπώντας στην αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος τόσο της πόλης Δράμας όσο και των υπολοίπων επαρχιακών κέντρων, έτσι ώστε να αυξηθούν οι κοινόχρηστοι χώροι και οι χώροι πρασίνου και να μελετηθεί η προοπτική μείωσης του συντελεστή δόμησης σε όσες περιπτώσεις κρίνεται αναγκαίο για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης σε αυτές.

Ανακεφαλαιωτικά

Η ανάλυση που προηγήθηκε ανέδειξε σε γενικές γραμμές το επίπεδο και τα χαρακτηριστικά ανάπτυξης του Νομού Δράμας. Αυτό που γίνεται άμεσα αντιληπτό είναι ότι ο νομός βρίσκεται σε δυσχερή θέση μεταξύ των υπολοίπων νομών που αποτελούν την Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης σε ότι αφορά τους ρυθμούς και τα επίπεδα ανάπτυξης.

Κρίνεται απαραίτητο να σημειωθεί η ύπαρξη αλληλεξάρτησης μεταξύ της ανάπτυξης των νομών της συγκεκριμένης Περιφέρειας, τόσο μεταξύ τους όσο με το σύνολο της ελληνικής οικονομίας, ενώ λόγω της θέσης και του μεγέθους των νομών το φαινόμενο αυτό θα εντείνεται. Στο μέλλον ο βαθμός του διαπεριφερειακού οικονομικού ανταγωνισμού θα αυξάνεται, ενώ οι εξελίξεις σε κάθε Περιφέρεια θα επηρεάζονται έντονα και με αύξοντα ρυθμό από τις εξελίξεις στο σύνολο της χώρας, ιδίως σε ότι αφορά το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον (μακροοικονομικά μεγέθη, βαθμός απελευθέρωσης των αγορών, διεθνής ανταγωνιστικότητα και διεθνής θέση), τον εκσυγχρονισμό και την αποκέντρωση της διοίκησης και του τρόπου λήψης αποφάσεων.

Συμπερασματικά, η ανάπτυξη του Νομού Δράμας προϋποθέτει την ανάληψη έντονων δράσεων και ενισχύσεων χωρίς «εκπτώσεις», αποσκοπώντας στην ανάδειξη και αξιοποίηση των υφιστάμενων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής και τη δημιουργία νέων. Οι δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν αφορούν την τοπική διοίκηση για την ανάδειξή τους και την περιφερειακή αλλά κυρίως, σύμφωνα με το σημερινό τρόπο λειτουργίας του Κράτους, την κεντρική διοίκηση για την οικονομική τους ενίσχυση και υλοποίηση.